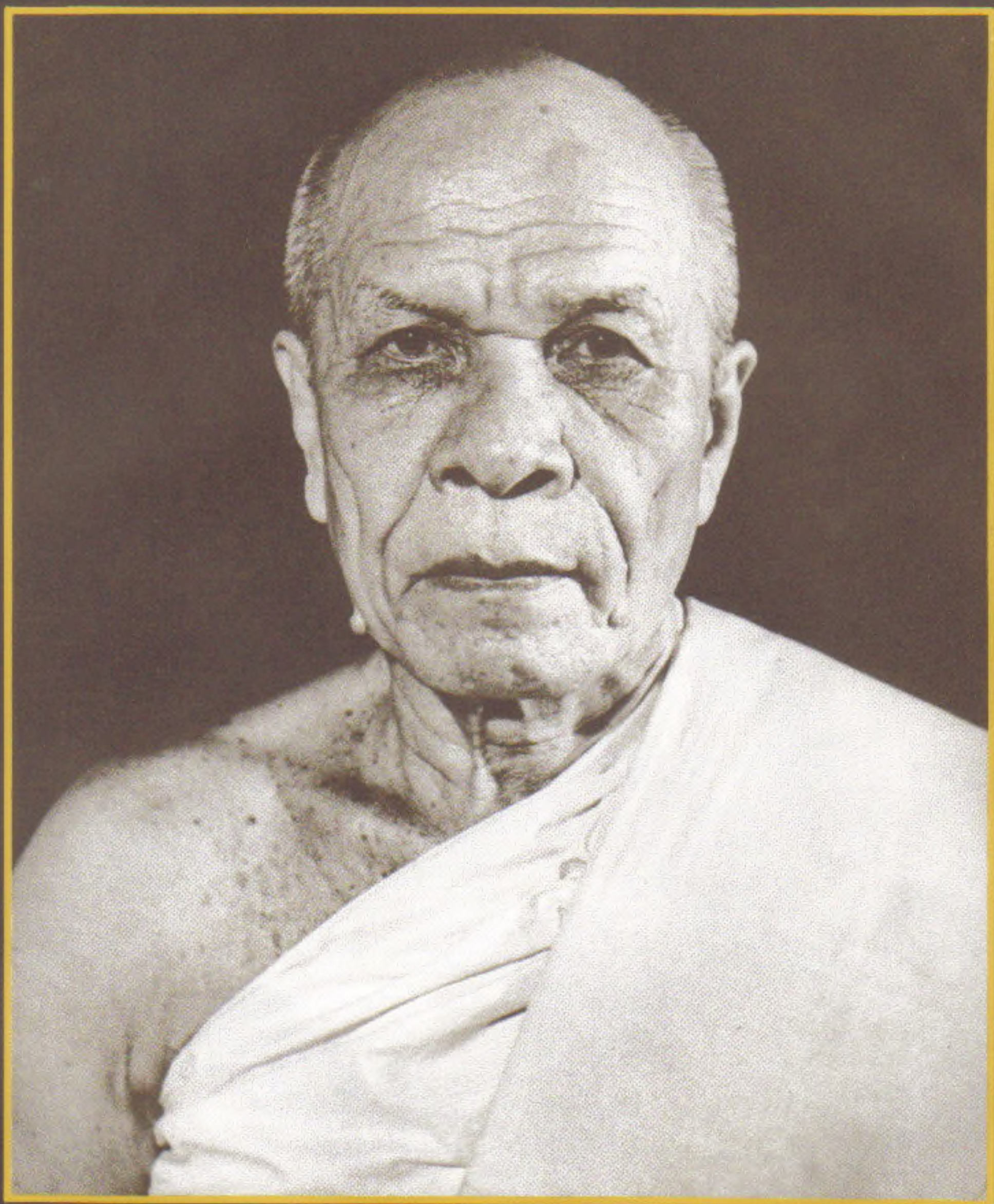

พระมงคลเทวพิมพ์

ประวัติหลวงพ่อดำปากน้ำ

และ

คู่มือสมาธิ

พระมงคลเทพมุนี

ประวัติ
หลวงพ่อดำปากน้ำ

พระเดชพระคุณ พระมงคลเทพมุนี
(สด จนฺทสโร)

และ
คู่มือสมาธิ

“หยุด....สำเร็จทุกอย่าง”

พระมงคลเทพมุนี

ประวัติ
หลวงพ่อดปากน้ำ

พระเดชพระคุณ พระมงคลเทพมุนี
(สด จนฺทสโร)

และ
คู่มือสมาธิ

ผู้จัดทำ
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และสมาคมศิษย์หลวงพ่อดปากน้ำฯ
พิมพ์ถวายทุกวัดทั่วราชอาณาจักร
จำนวน ๔๐,๐๐๐ เล่ม

ประวัติหลวงพ่อดปากน้ำและคู่มือสมภาร

จัดทำโดย

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร และสมาคมศิษย์หลวงพ่อดปากน้ำฯ

เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ในการเผยแพร่วิชาธรรมกาย

ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อดปากน้ำ (พระมงคลเทพมุนี สด จันทสโร)

โดยถวายเป็นธรรมทาน

แก่เจ้าคณะพระสังฆาธิการ สมภารเจ้าวัดทั่วประเทศ

และเป็นการบำเพ็ญกุศล ทักขิณานุปทาน อุทิศถิลาผล

ถวายพระเดชพระคุณหลวงพ่อดปากน้ำ (พระมงคลเทพมุนี สด จันทสโร)

เนื่องในวโรกาสอภิเษกสมรสครบถ้วนวันเกิดของพระเดชพระคุณหลวงพ่อด

ซึ่งตรงกับวันพฤหัสบดีที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

ประธาน

พระเดชพระคุณพระธรรมธีรราชมหาวิทยาลัย

เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เจ้าคณะภาค ๗

ดำเนินการโดย

น.ส.ตรีธา เนียมขำ

นายกสมาคมศิษย์หลวงพ่อดปากน้ำฯ

ฝ่ายศิลป์

บริษัท สตูดิโอ ๑๐ จำกัด

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

สารบัญ

คำนำ พระเดชพระคุณพระธรรมธีรราชมหามุนี (ช่วง วรปัญโญ ป.ธ.๙)

๗

ภาค ๑

ประวัติหลวงพ่อดำ

ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย

๑. บันทึกของพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดำ)	๑๑
๒. ภาพประวัติและศาสนกิจของพระเดชพระคุณหลวงพ่อดำ	๑๗
๓. ประวัติพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดำ) และอานุภาพธรรมกาย พระนิพนธ์ของ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ปุ่น ปุณฺณสิริ) สมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ ๑๗ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร	๕๘
บทความเบื้องต้น	๕๙
ประวัติก่อนบวช	๖๐
การศึกษาเมื่อเยาว์วัย	๖๑
การอาชีพ	๖๑
อุปสมบท	๖๒
ธรรมกาย	๙๑
การสร้างพระพุทธรูปผง	๙๕
อาพาธ-มรณภาพ	๙๘
อานุภาพธรรมกาย	๑๐๓
การซ่อมพระอุโบสถ	๑๑๓
ที่ประดิษฐานศพ	๑๑๗
ตึกสำหรับพระภิกษุสามเณร	๑๒๐

คำนำ

ในวโรกาสอภิเษกสมรสย้ายวันเกิดของพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดาวแพน) ซึ่งตรงกับวันพฤหัสบดี ที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ นี้ วัดปากน้ำ สมาคมศิษย์หลวงพ่อดาวแพน และบรรดาศิษยานุศิษย์ทั้งหลายได้จัดบำเพ็ญกุศลอันเป็นส่วนทักษิณานุประทาน อุทิศถวายเป็นกุศลให้ท่าน เช่นดังที่ได้เคยปฏิบัติเป็นประจำทุกปีเสมอมา

กล่าวโดยเฉพาะ ในปีนี้ ได้จัดการบำเพ็ญกุศลเป็นกรณีพิเศษให้ยิ่งขึ้นไปกว่าปีที่แล้ว ๆ มา กล่าวคือ ในสมัยที่ท่านยังดำรงชีวิตอยู่นั้น ได้ศึกษา ค้นคว้า ปฏิบัติธรรมอันเป็นส่วนแห่งพระกัมมัฏฐาน ในแนวทางแห่งการปฏิบัติสมาธิภาวนา ภายใต้ชื่อว่า **วิชชาธรรมกาย** ได้อบรม เผยแพร่ สั่งสอน เพื่อการรู้เห็นของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย อันเป็นการสร้างพระในใจ ส่งผลให้เกิดความสว่างใจ สงบใจ เย็นใจ ภายใต้แห่งคำว่าหยุดอันเป็นตัวแทนแห่งธรรมบทหนึ่ง ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นส่วนแห่งปฏิบัติศาสนา

ในส่วนแห่งปริยัติศาสนาแล้ว ได้ส่งเสริมการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยโดยได้จัดสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๓ ชั้น โอ่โถง ทันสมัย สว่างงาม ภายใต้ชื่อว่า **โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาวนานุสนธิ์** เพื่อเป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณร โดยจัดการศึกษาตามหลักสูตรของคณะสงฆ์เพื่อเป็นการเตรียมศาสนบุคคลรับสืบทอดมรดกธรรม รับใช้ศาสนาอันได้ชื่อว่าศาสนทายาท

ปัจจุบัน ภายใต้บารมีธรรมของพระเดชพระคุณหลวงพ่อดาวแพน ปรากฏผลเป็นที่น่าชื่นชมยินดี ทั้งในส่วนแห่งปริยัติศาสนา ทั้งในส่วนแห่งปฏิบัติศาสนา เพื่อส่งผลไปสู่ปฏิเวธธรรม

นั้น วัดปากน้ำ ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของท่านอย่างต่อเนื่องและเป็นไปด้วยดีโดยลำดับ

อนึ่ง ในส่วนแห่งการคณะสงฆ์ พระเดชพระคุณหลวงพ่อย มีความปรารถนาอย่างแรงกล้า ที่จะให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการตั้งแต่ว่าระดับเจ้าอาวาสไป ได้มีหลักในการบริหารคณะสงฆ์ จึงได้จัดทำหนังสือ **คู่มือสมภารขึ้น** เพื่อแจกจ่ายเป็นธรรมทานยังอารามต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยได้มอบหมายให้ **คุณฉลวย สมบัติสุข** ได้เป็นผู้ยกร่าง เรียบเรียง ภายใต้การควบคุม ดูแลของท่าน

อันหนังสือ **คู่มือสมภาร** นี้ ขอได้โปรดเข้าใจว่า มิใช่เป็นคู่มือในด้านการบริหารการคณะสงฆ์ อันเป็นส่วนแห่งศาสนกิจ ศาสนการะแต่อย่างใด แต่เป็นคู่มือบริหารใจของเจ้าคณะพระสังฆาธิการในแนวทางแห่งพุทโธวาท ตามพระบาลีว่า **สมาธิ ภิกขเว ภาเวถ สมาหิโต ยถาภูตํ ปชานาติ** ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเจริญสมาธิภาวนา เมื่อจิตเป็นสมาธิดีแล้ว ย่อมรู้แจ้งตามความเป็นจริง เนื่องจากสมาธิภาวนาตามแนวทางแห่งพุทธธรรมนี้ เป็นจุดเด่นจุดหนึ่งแห่งพระพุทธศาสนาและเป็นหน้าที่โดยตรงของเหล่าพุทธบุตรที่จะต้องปฏิบัติให้มีให้เกิดขึ้นดังที่ตรัสมอบหมายหน้าที่ไว้ ๒ ประการคือ **คันถธุระ ๑ วิปัสสนาธุระ ๑** อนึ่ง การที่พระพุทธรองค์ ได้ตรัสรู้ **อนุตตรธรรมคือพระโพธิญาณ** นั้น ก็ด้วยการบำเพ็ญเพียรทางจิตนั่นเอง ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ถ้าจะจับให้ถูกตัวศาสนาแล้ว ต้องอาศัยการบำเพ็ญเพียรทางจิตนี้ (**วิปัสสนาธุระ**) โดยอาศัยการศึกษา ค้นคว้าตามแนวทางแห่งธรรมเป็นปัจจัย (**คันถธุระ**)

ด้วยวัตถุประสงค์ดังนี้ พระเดชพระคุณหลวงพ่อย ได้ขอคำปรึกษาหารือกับพระเถรานุเถระผู้ใหญ่ในสมัยนั้นในโครงการนี้ ต่างก็เห็นด้วยในวิธีการ แต่ไม่อาจดำเนินการได้ เนื่องจากท่านได้มรณภาพเสียก่อน ด้วยเหตุดังนี้ วัดปากน้ำ สมาคมศิษย์หลวงพ่อวัดปากน้ำ และบรรดาศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย จึงได้ดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนาปรารถนาของท่านที่ได้ตั้งไว้ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ**คู่มือสมภาร**ดังกล่าวถวายเป็นธรรมทานแก่เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ผู้รับภาระ **สมภารเจ้าวัดทั่วประเทศ**

พร้อมกันนี้ เพื่อเป็นการสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ให้ดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย วัดปากน้ำ โดยสมาคมศิษย์หลวงพ่อวัดปากน้ำ ซึ่งมีอาจารย์ตรีธา

เนียมข้า นายกสมาคมฯ เป็นประธานได้ปรารภที่จะให้การอุปถัมภ์นักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี-นักธรรมที่มีผลการเรียนดีเด่นทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็นจังหวัดละ ๑ รุ่น รุ่นละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) รวมทั้งหมด ๗๒ สำนักเรียน เป็นจำนวนเงิน ๗,๒๐๐,๐๐๐ บาท (เจ็ดล้านสองแสนบาทถ้วน) ได้ดำเนินการให้เป็นไป โดยเริ่มแต่วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๔ ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิดครบ ๕ รอบของท่านนายกสมาคมฯ และการได้สำเร็จสมดัง ความประสงค์ทุกประการ จึงได้ประกอบพิธีมอบทุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ในวันนี้

ในวโรกาสอันเป็นมิ่งมงคลนี้ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ ประวัติหลวงพ่อดปากน้ำ ซึ่งเป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ปุ่น ปุณฺณสิริมหาเถร) สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม สมัยดำรง สมณศักดิ์ที่สมเด็จพระวันรัต ซึ่งพระองค์ท่านนอกจากดำรงศักดิ์เป็นหลานของพระเดชพระคุณ หลวงพ่อแล้ว ยังมีคุณูปการต่อวัดปากน้ำอย่างหาที่สุดมิได้ คู่ไปกับหนังสือคู่มือสมาธิ นี้ด้วย

อนึ่งในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ ได้รับความอุปถัมภ์จาก คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ จินดาหารา ที่ได้ช่วยเหลือในด้านภาพถ่าย การจัดทำรูปเล่ม ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สมบูรณ์ จึงขออนุโมทนาในกุศลเจตนา มา ณ ที่นี้

เราทั้งหลายชาววัดปากน้ำ ได้มีปณิธานเป็นอันเดียวกันว่า จักดำเนินการให้เป็นไปตามโครงการ และวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อดำรงไว้ให้เป็นไปด้วยดี ทุกประการเพื่อแสดงออกถึงกตัญญูกตเวทิตาธรรมที่บรรดาศิษยานุศิษย์มีในตัวท่าน เพื่ออุทิศกัลปนาผลส่งไปให้ท่าน และเพื่อความสุขความเจริญแก่ชาวเราทั้งหลายภายใต้บารมี ธรรมของท่าน ตลอดกาลนาน ฯ

(พระธรรมธีรราชมหานัน)

เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๔

บันทึกของ

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี
(หลวงพ่อดาวดึงส์)

ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย

บันทึกของ

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี

(หลวงพ่อดาวดึงส์)

ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย

ชาติภูมิเดิมเป็นพ่อค้า เข้าตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านหม้อเหนือของวัดสองพี่น้อง คือ ทิศใต้ของวัด แต่ต่างฝั่งกับวัด วัดอยู่ตะวันออกเฉียงเหนือ บ้านอยู่ตะวันตกเฉียงใต้ มีคลองกั้นเป็นระหว่างวัดกับบ้าน ค้าขายมาตั้งแต่อายุ ๑๔ ปีเศษ ๆ นับตั้งแต่บิดาล่วงไปก็เป็นพ่อค้าแทนบิดา เลี้ยงมารดาจนถึงอายุ ๑๕ ปี ตรงนี้ได้ปฏิญาณตัวบวชจนตาย ด้วยมีอุปสรรคเกิดขึ้นในระหว่างขายข้าวแล้วนำเรือเปล่ากลับบ้านข้ามลัดที่คลองบางอีแทน เหนือตลาดใหม่ แม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในลัดนี้ไม่สู้ไกลนัก แต่พวกโจรซุกซม แต่พอเข้าลัดไปเล็กน้อย ก็มาคิดแต่ในใจของตัวว่า คลองก็เล็กโจรก็ร้าย ท้ายเรือเข้าก็ไล่เลี่ยกับฝั่ง ไม่ต่ำไม่สูงกว่ากันเท่าไรนัก น่าหวาดเสียวอันตราย เมื่อโจรมาก็ต้องยิงหรือทำร้ายคนท้ายก่อน ถ้าเขาทำเราเสียได้ก่อนก็ไม่มีทางที่จะสู้เขา ถ้าเราเอาอาวุธปืนแปดนัดไว้ทางหัวเรือ แล้วเราไปถ่อเรือทางลูกจ้างเสีย เมื่อโจรมาทำร้ายเราก็จะมีทางสู้ได้บ้าง คิดดังนี้แล้วก็เรียกลูกจ้างที่ถ่อเรือแถบทรายมาถือท้าย เรากลับไปถ่อแทน ถ่อเรือไปก็คิดไป เรือก็เดินเข้าไปหาที่เปลี่ยวหนักขึ้นทุกที ความคิดก็ถี่ขึ้นว่า ลูกจ้างที่เราจ้างมานี้ คนหนึ่งก็ไม่กี่บาท เพียง ๑๑ บาท หรือ ๑๒ บาทเท่านั้น ส่วนตัวเราเป็นเจ้าของทั้งทรัพย์สินทั้งเรือหมด ส่วนตายจะให้ลูกจ้างตายก่อนไม่ถูก เอาเปรียบลูกจ้างมากเกินไป ไม่สมควร ถ่อไปก็คิดไปดังนี้ และคิดถี่หนักเข้าก็ตัดสินใจเด็ดขาดออกไป เราเป็นเจ้าของให้เราตายก่อนดีกว่าจึงจะสมควร คิดตกลงแล้วก็เรียกลูกจ้างให้มาถ่อ ตัวก็หยิบปืนแปดนัดที่เอาไปไว้ข้างหัวเรือมาไว้ใกล้ตัว ข้างท้ายเรือก็ถือท้ายเรือไป ไกลออกจากลัดเดิมที่ น้ำก็ขึ้นเรือข้าวที่

หนักก็ตามหัวน้ำขึ้นสว่นเข้ามาประดังกันแน่น จินก็ส่งเสียงแต่ว่า ตู้อ่า ๆ ประดังกันแน่น ออกก็ไม่ได้ เข้าไปไม่ได้ น้ำก็น้อย เลยต้องต่างฝ่ายต่างก็ปักหลักกรานหน้าจอดกันนิ่งอยู่ เราเป็นคนท้าย ผ่านพ้นอันตรายมาแล้วก็มาคิดว่าการหาเงินทองนี้ลำบากจริง ๆ เจียวหนา บิดาของเราก็หา มาดังนี้ เราก็หาซ้ารอยบิดาตามบิดาบ้าง เงินเลทองที่หากันทั้งหมดด้วยกันนี้ ต่างคนก็ต่างหา ไม่มีเวลาหยุดด้วยกันทั้งนั้น ถ้าใครไม่เร่งรีบหาให้มั่งมีก็เป็นคนต่ำและเลว ไม่มีใครนับถือแลคบหา เข้าหมู่เขาก็อายเขาเพราะเป็นคนจนกว่าเขา ไม่เทียมหน้าเทียมบ่าเทียมไหล่กับเขา

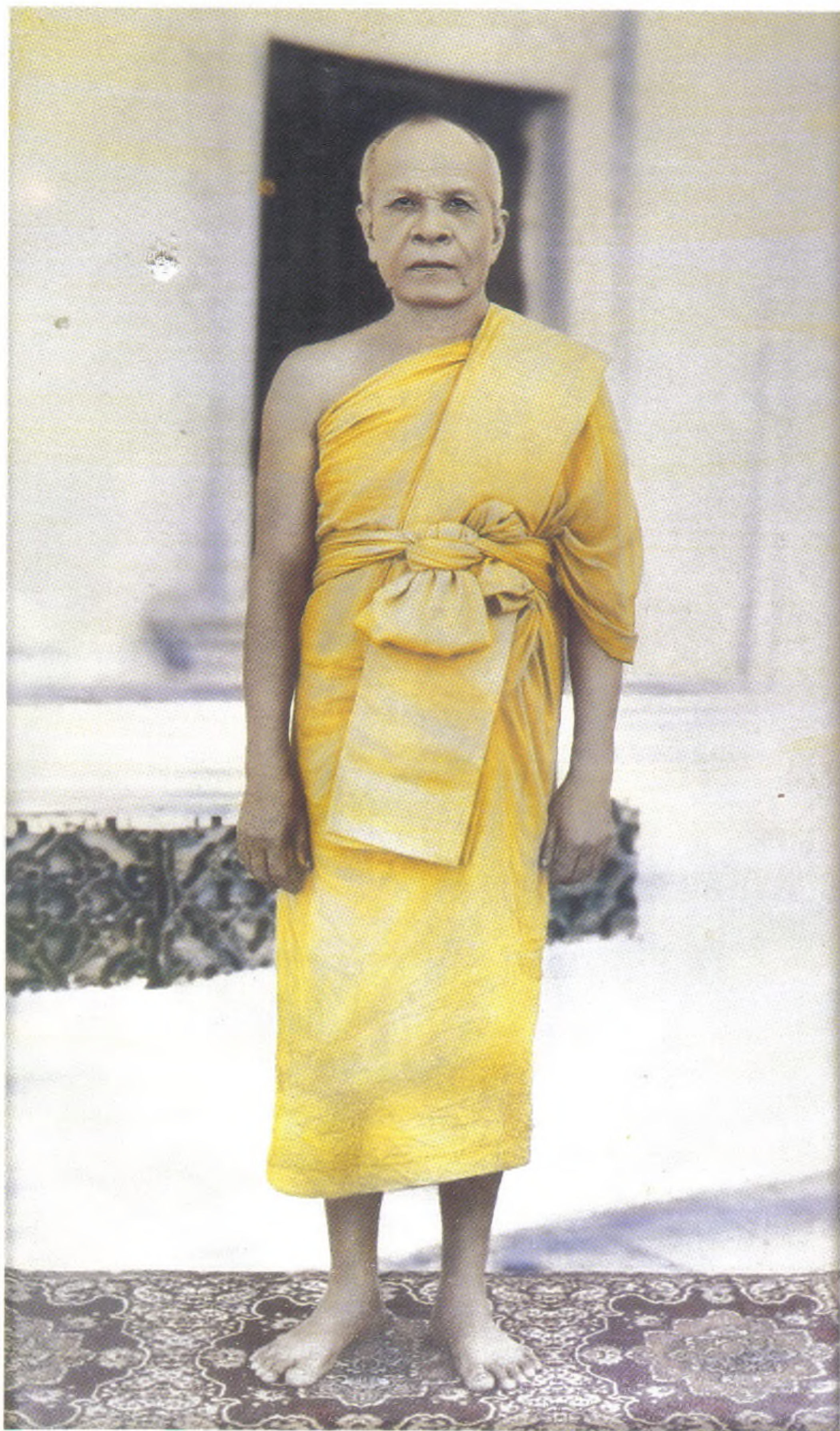
ปุรุพชนต้นสกุลของเราก็ทำกันมาดังนี้ เหมือน ๆ กันจนถึงบิดาของเราแลตัวของเราบัดนี้ ก็บัดนี้ปุรุพชนแลบิดาของเราไปทางไหนหมด ก็ปรากฏแก่ใจว่าตายหมดแล้ว แล้วตัวของเราก็ต้องตายเหมือนกัน แต่พอคิดถึงตายขึ้นมาดังนี้แล้ว ใจก็ชักเสียว ๆ นึกถึงความตายที่จะมาถึงตัวโดยไม่มีสงสัยเลย เราต้องตายแน่ ๆ บิดาเราก็มาล่องข้าว ขึ้นจากเรือข้าวก็จับมาจากตามทางแล้ว ขึ้นจากเรือข้าวไม่ได้ก็วันก็ถึงแก่กรรม เมื่อถึงแก่กรรมแล้ว เราที่ช่วยพยาบาลอยู่ไม่ได้เห็นเลยที่จะเอาอะไรติดไป ผ้าที่นุ่งแลร่างกายของแก เราก็ดูแลอยู่ไม่เห็นมีอะไรหายไป ทั้งตัวเราแลพี่น้องของเราที่เนื่องด้วยแกตลอดถึงมารดาของเราก็ออยู่ไม่เห็นมีอะไรเลยที่ไปด้วยแก แกไปผู้เดียวแท้ ๆ ก็ตัวเราเล่าต้องเป็นดังนี้ เคลื่อนความเป็นอย่างนี้ไปไม่ได้แน่ เมื่อคิดตกลงใจดังนี้แล้วก็ลองทำเป็นตายดู นอนแผ่ลงไปที่ท้ายเรือนนั้นแล้วก็ทำตาย ตายแล้วทำไปหาคนที่เป้นญาติบ้าง พี่น้องบ้าง เพื่อนที่ชอบกันบ้าง เขาก็ไม่เห็นเรา เพราะเราเป็นผี เราก็ก่อนดินบ้าง ไม้บ้าง โยนหรือปาเข้าไปให้ถูก เพราะเขาไม่เห็นตัวเรา เขาก็ต้องบอกผีโยนมาหรือปาเข้ามาไปหาคนโน้นก็ไม่เห็น มาหาคนนี้ก็ไม่ได้เห็น คิดไปดังนี้แหละ จนเพลอตัว

แต่พอรู้สึกตัวขึ้นมา ก็รีบลุกขึ้นจูดรูป อริษฐานในใจของตัวเองว่า ขออย่าให้เราตายเสียก่อน ขอให้บวชเสียก่อนเถิด ถ้าบวชแล้วไม่สึกจนตลอดชีวิต ตรงนี้ บวชจริงมาเสียแต่อายุ ๑๕ ปีเศษแล้ว ตั้งแต่นั้นก็ประกอบอาชีพตามปกติของพ่อค้า จนอายุครบ ๒๒ โดยปีแล้ว ก็ปรารภถึงการบวชในปีนั้น พอถึงเดือน๘ ข้างขึ้นก็ขนข้าวลงเรือเต็มลำดีแล้ว ก็บอกกับลูกจ้างให้นำเอาข้าวไปขายโรงสีในกรุงเทพฯ ส่วนตัวก็เข้าอยู่วัดเป็นเจ้านาคฝึกหัดเบื้องต้นแห่งการอุปสมบทในสำนักพระปลัดยัง ผู้เป็นหลวงตาของตัวซึ่งเป็นน้องคนเล็กของตาน้อยผู้เป็นมารดาของตัวเอง ท่านส่งวินัยย่อ ๆ ให้เป็นหนังสือสมุดข่อย เขียนตัวบรรจงสวยงามมาก ก็ทอวิธีขอบรรพชา แลดูวินัยไปด้วยกันทีเดียว พอจวนเข้าพรรษาก็มีผู้ไปนิมนต์พระอุปัชฌาย์ดี วัดประตูลาศ

จังหวัดสุพรรณบุรี มาเป็นอุปัชฌาย์ ก็ได้อุปสมบทในต้นเดือนแปด ของ พ.ศ. ๒๔๔๕ ได้อยู่จำพรรษาในวัดนั้น รวมอยู่ที่อุปสมบทนั้น ๗ เดือนเศษ ๆ เท่านั้น ออกจากวัดที่อุปสมบทนั้นแล้ว ก็ตรงมาอยู่จำพรรษาในวัดพระเชตุพนที่เดียว เรียนมูลกัจจายน์ถึงสามจบ แล้วเรียนธรรมบทที่ปี่และสารสังคหะ แต่พอเป็นว่าเปลออกพอสมควรแล้ว ก็หยุดการเรียนคันถธุระ เรียนวิปัสสนาธุระต่อไป ถึงในระหว่างคันถธุระอยู่ก็เรียนวิปัสสนาไปด้วยเหมือนกัน เวลาวันแปดค่ำ สิบห้าค่ำ ก็มักไปแสวงหาครูสอนฝ่ายสมถวิปัสสนาอยู่เสมอ ๆ โดยมาก แต่ที่เรียนโดยตรงที่เดียวตั้งแต่บวชใหม่ ๆ ก็เรียนแต่อนุสาวนาจารย์ที่หนึ่ง บวชแล้วรุ่งขึ้นวันที่สองก็เรียนที่หลวงพ่อเนียมวัดน้อย จังหวัดสุพรรณ ที่สามเจ้าคุณสังวรานุวงศ์ (เอี่ยม) วัดราชสิทธิาราม ที่สี่เรียนกับพระครูญาณวิโรจน์ (โป) วัดพระเชตุพน ที่ห้าเรียนกับพระอาจารย์สิงห์ วัดละครท่า หลังวัดระฆังโฆสิตาราม ได้ตามแบบของท่านสององค์ พระครูญาณวิโรจน์แลพระอาจารย์สิงห์ ท่านรับรองว่าได้ตามแบบของท่าน ท่านมอบให้เป็นผู้สอนเขาได้ทั้งสองอาจารย์ แต่ก็ยังไม่พอใจที่จะเป็นครูสอนเขา จึงค้นคว้าหาต่อไปอีกถึงพรรษา ๑๑ ก็สำเร็จในการเล่าเรียนคันถธุระได้พอสมควรแก่ที่ตั้งใจไว้ว่า ต้องเรียนแปลให้ออกจะได้คันธรรมในมคธภาษาได้ตามต้องการ ก่อนแต่จะมาเรียนคันถธุระนั้นได้ตั้งหนังสือใบลานมหาสติปัฏฐานลานยาวไว้ที่วัดสองพี่น้องผูกหนึ่งว่า ถ้าไปเล่าเรียนคราวนี้ต้องแปลหนังสือผูกนี้ให้ออก จึงเป็นที่พอแก้ความต้องการ ถ้ายังแปลไม่ออกก็เป็นอันไม่หยุดในการเรียน แต่พอแปลออกก็หยุด ในพรรษาที่ ๑๑ เมื่อหยุดต่อการเรียนปริยัติแล้ว ก็เริ่มทำจริงจังในทางปฏิบัติ ก็คิดว่าในวัดพระเชตุพนนี้ในอุโบสถก็ดีมีบริเวณกว้างขวางดีมาก เป็นสถานที่ควรทำภาวนามากแต่มาหวนระลึกถึงอุปการคุณของวัดบางคูเวียงในคลองบางกอกน้อย เจ้าอธิการชุ่มได้ถวายมูลกัจจายน์แลคัมภีร์พระธรรมบทให้ ในตอนเล่าเรียนปริยัตินั้น ก็มีอุปการคุณอยู่มากควรไปจำพรรษา แล้วจะได้แสดงธรรมแจกแก่ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา เป็นบรรณาการต่ออุปการคุณแก่วัดนั้น จึงได้กราบลาเจ้าคุณสมเด็จพะพุฒาจารย์ (เข้ม) เจ้าอาวาสวัดเชตุพน ไปจำพรรษาวัดบางคูเวียง ในพรรษาที่ ๑๒ แต่พอ พอได้ถึงพรรษาก็มาหวนระลึกขึ้นว่า ในเมื่อเราตั้งใจจริง ๆ ในการบวช จำเดิมอายุสิบเก้า เราได้ปฏิญาณตนบวชจนตาย ขออย่าให้ตายในระหว่างก่อนบวช บัดนี้ก็ได้บอกกลามาถึง ๑๕ พรรษาอย่างเข้าพรรษานี้แล้ว ก็พอแก้ความประสงค์ของเราแล้ว บัดนี้ของจริงที่พระพุทธเจ้าท่านรู้ท่านเห็น เราก็ยังไม่ได้บรรลุ ยังไม่รู้ไม่เห็น สมควร

แล้วที่จะต้องกระทำอย่างจริงจัง เมื่อตกลงใจได้ดังนี้แล้ว วันนั้นเป็นวันกลางเดือน ๑๐ ก็เริ่มเข้า
 โรงอุโบสถแต่เวลาเย็น ตั้งสัจจาธิษฐานแน่อนลงไปว่า ถ้าเรานั่งลงไปครั้งนี้ไม่เห็นธรรมที่พระ-
 พุทธเจ้าต้องการ เป็นอันไม่ลูกจากที่นี่จนหมดชีวิต เมื่อตั้งจิตมั่นลงไปแล้ว ก็เริ่ม प्रารมณัง
 จึงได้แสดงความอ่อนน้อมแด่พระพุทธเจ้าว่า ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดข้าพระพุทธเจ้า
 ทรงประทานธรรมที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้อย่างน้อยที่สุด แลง่ายที่สุดที่พระองค์ได้ทรงรู้แล้วแด่
 ข้าพระพุทธเจ้า ถ้าข้าพระพุทธเจ้ารู้ธรรมของพระองค์แล้ว เป็นโทษแก่ศาสนาของพระองค์
 แล้ว ขอพระองค์อย่าทรงพระราชทานเลย ถ้าเป็นคุณแก่ศาสนาของพระองค์แล้ว ขอพระองค์
 ได้ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานแด่ข้าพระองค์ ข้าพระองค์รับเป็นทนายศาสนา ใน
 ศาสนาของพระองค์จนตลอดชีวิต แต่พออ่อนน้อมเสร็จแล้ว ก็เริ่มปรารภเข้าที่นั่งสมาธิต่อไป
 มานึกถึงมดคีที่ตามช่องของแผ่นหินที่ยาว ๆ แลบนแผ่นหินบ้าง ไต่ไปมาอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก
 จึงหยิบเอาขวดน้ำมันกาดมา เอานิ้วจุกเข้าที่ปากขวด แล้วตะแคงขวดให้เปียกนิ้วเข้า แล้วเอามา
 ลากเป็นทางให้รอบตัวจะได้กันไม่ให้มาทำอันตรายในเวลานั่งลงไปแล้ว แต่พอทางนิ้วที่เปียกน้ำ
 มันนั้นไม่ทันถึงครึ่งของวงตัวที่นั่ง ความคิดอันหนึ่งเกิดขึ้นว่า ชีวิตสละได้แต่ทำไมยังกลัวมดคีอยู่
 เล่าก็นึกอายตัวเองขึ้นมา เลยวางขวดน้ำมันเข้าที่เลยในเดี๋ยวนั้น ประมาณครึ่งหรือก่อนคืนไม่มี
 นาฬิกา ไม่แน่ก็ เห็นผั่งของจริงของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีอยู่ในหนังสือธรรมกาย ที่คุณพระทิพย์ปริณ-
 ญาเรียบเรียงพิมพ์แจกไปแล้วนั้น ในขณะนั้นก็มาปริวิตกว่า คัมภีร์โรจายังธรรมเป็นของลึกถึง
 เพียงนี้ ใครจะไปคิดคาดคะเนเอาได้ พันวิสัยของความตริกนึกคิด ถ้ายังตริกนึกคิดอยู่ก็เข้าไม่
 ถึง ที่จะเข้าถึง ต้องทำให้รู้ตริก รู้นึก รู้คิดนั้น หยุดเป็นจุดเดียวกัน แต่พอหยุดก็ดับ แต่พอดับ
 แล้วก็เกิด ถ้าไม่ดับแล้วไม่เกิด ตรองดูเถิด ท่านทั้งหลาย นี่เป็นของจริง หัวต่อมีเป็นอยู่ตรง
 นี้ ถ้าไม่ถูกส่วนดังนี้ก็ไม่มีไม่เป็นเด็ดขาด วิตกอยู่ดังนี้สักครูใหญ่ ๆ ก็กลัวว่า ความมีความเป็น
 นั้นจะเลื่อนไปเสีย จึงเข้าที่ต่อไปใหม่ รวสัณสามสิบนาที ก็เห็นวัดบางปลาหมอปรากฏเหมือนตัว
 เองไปอยู่ที่วัดนั้น แต่พอชัดดีก็รู้สึกตัวขึ้นมา จึงมีความรู้สึกขึ้นมาว่าจะมีผู้รู้เห็นได้ยากนั้น
 ในวัดบางปลาหมอนี้จะต้องมีผู้รู้เห็นได้แน่นอน จึงมาปรากฏขึ้นบัดนี้ ต่อแต่นั้นมาก็คำนึงที่ไปสอนที่
 วัดนั้นอยู่เรื่อย ๆ มาจนถึงออกพรรษา รับกฐินแล้วก็ลาสมภารวัดบางคูเวียงไปสอนที่วัดบางปลาหมอ
 รวสัเดือน มีพระทำเป็นสามรูป คฤหัสถ์สี่คน นี้ เริ่มต้นแผ่ธรรมกายของจริง ที่แสวงหาได้
 มาจริงปรากฏอยู่จนบัดนี้

ภาพประวัติ และศาสนกิจของพระเดชพระคุณหลวงพ่อดำปากน้ำ

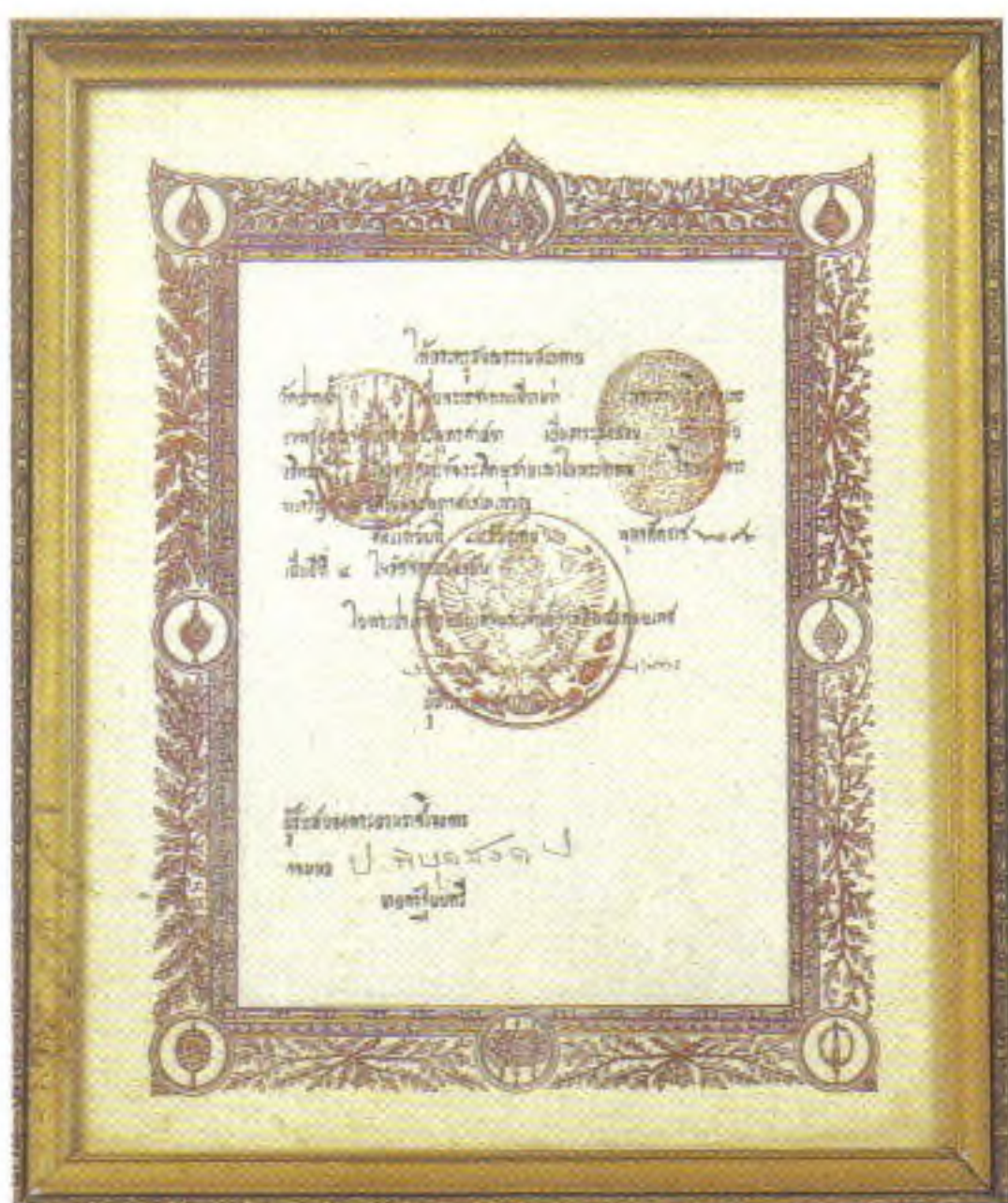

สัญญาบัตรของหลวงพ่อดำเป็น พระครูสมณธรรมสมาทาน

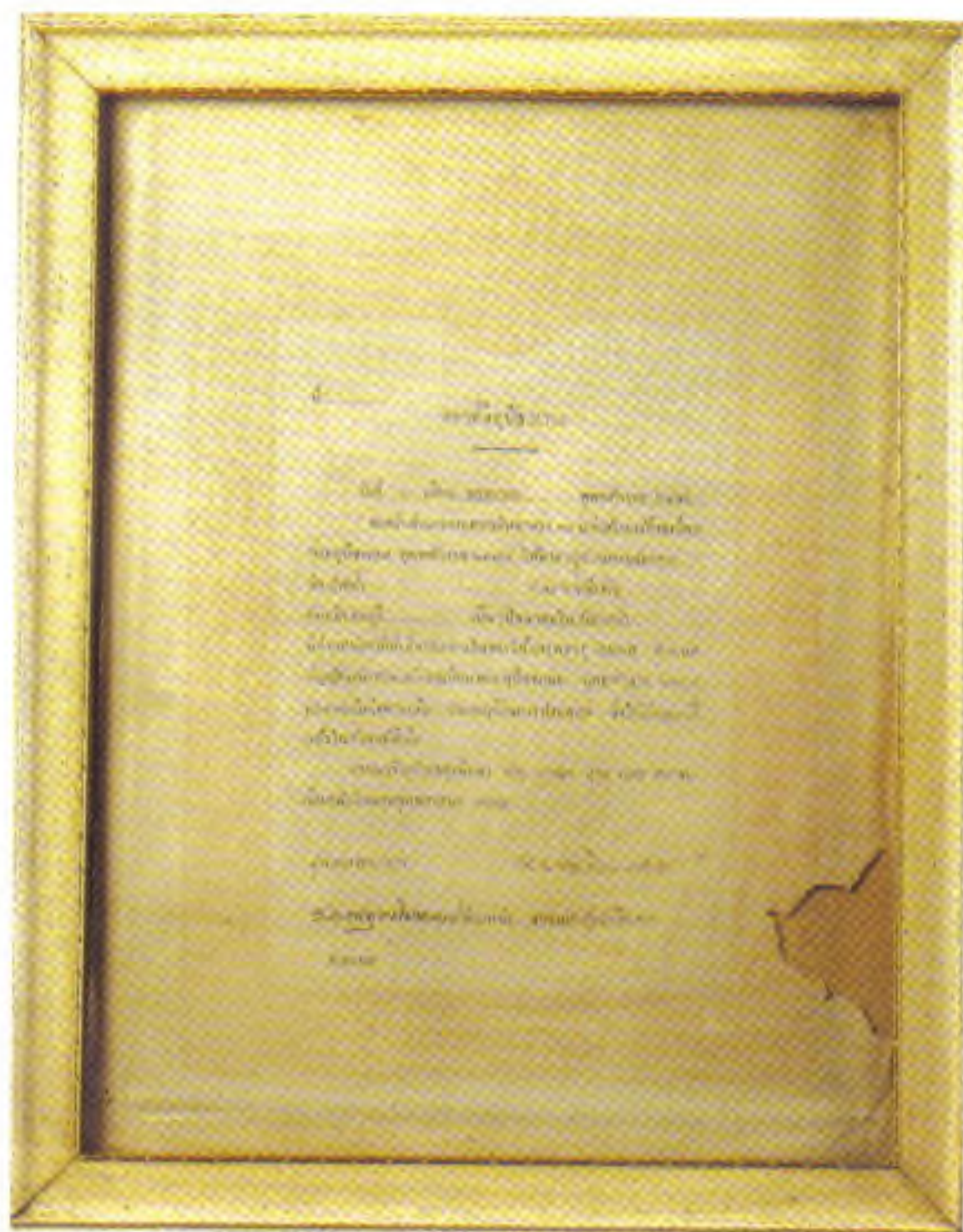
พระภานาโกศลเถร

พระมงคลราชมุนี

สัญญาบัตรพร้อมพดัยสมณศักดิ์ พระราชทินนาม พระมงคลเทพมุนี

ตราตั้งอุปัชฌาย์

หลวงพ่อดำปากน้ำ ครึ่งดำรงสมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตรที่ พระครูสมณธรรมสมาทาน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔

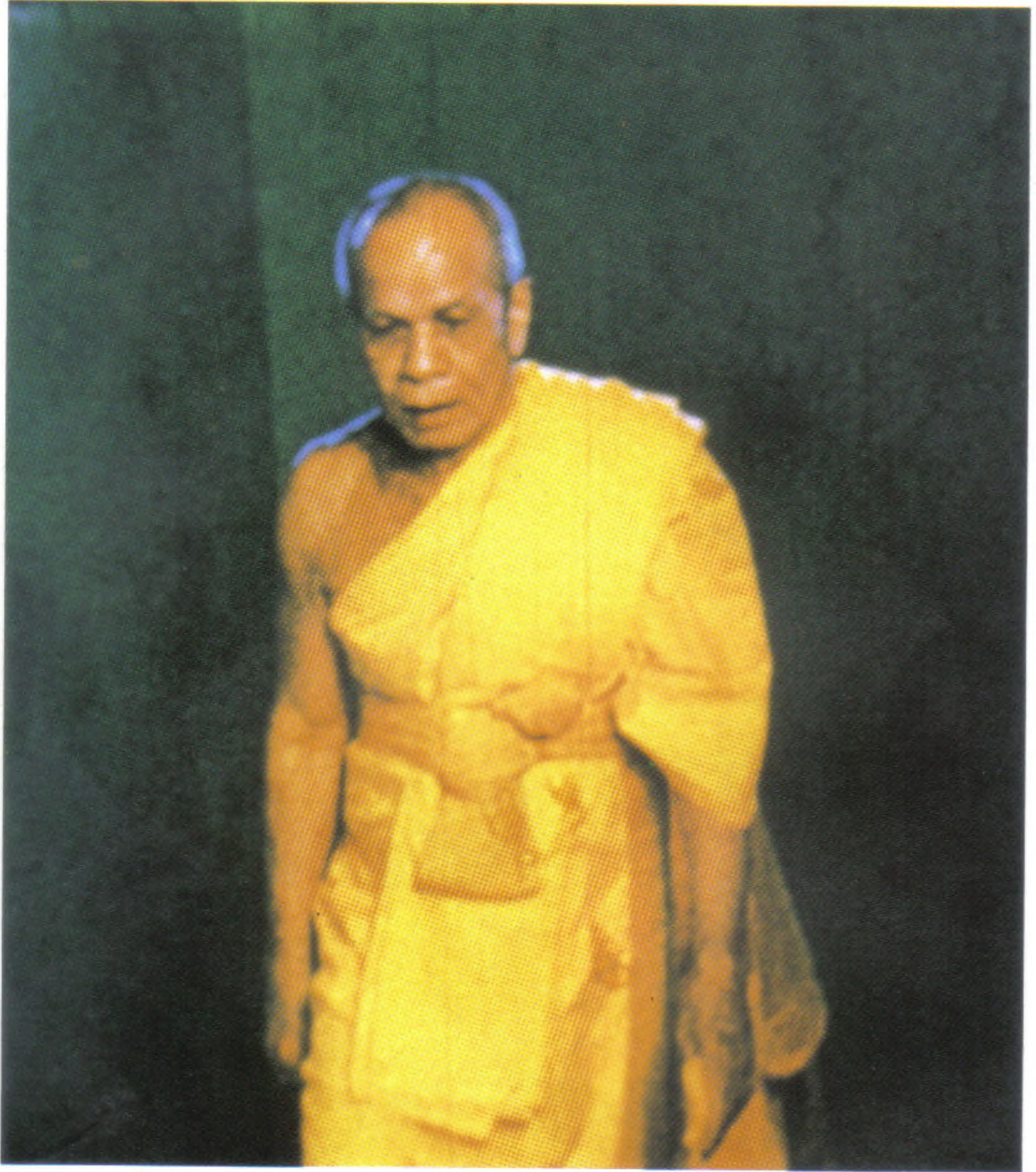
เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระภวนาโกศลเถร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒

เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระมจลราชมุนี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘

เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระมังกอเทพมุนี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐

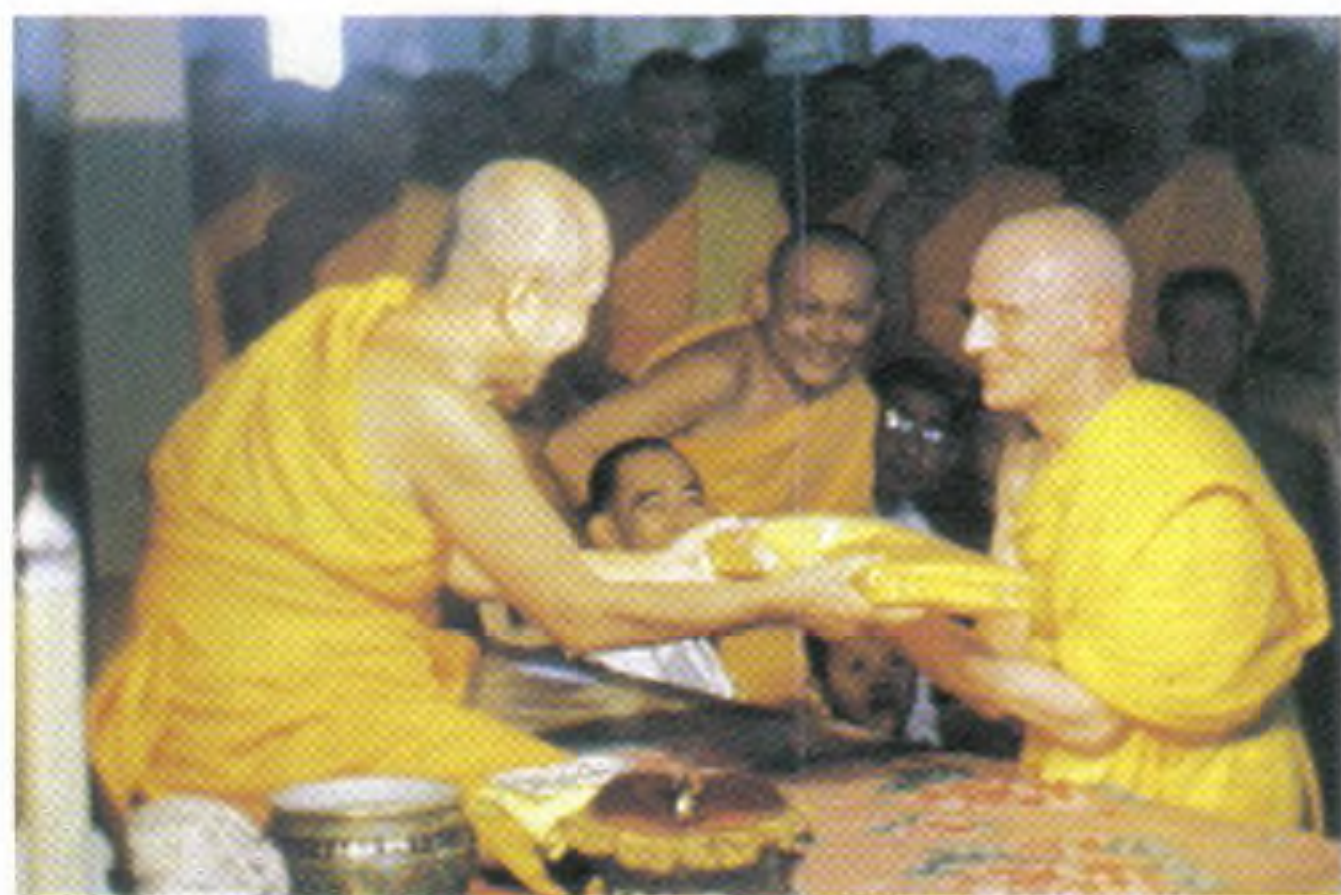
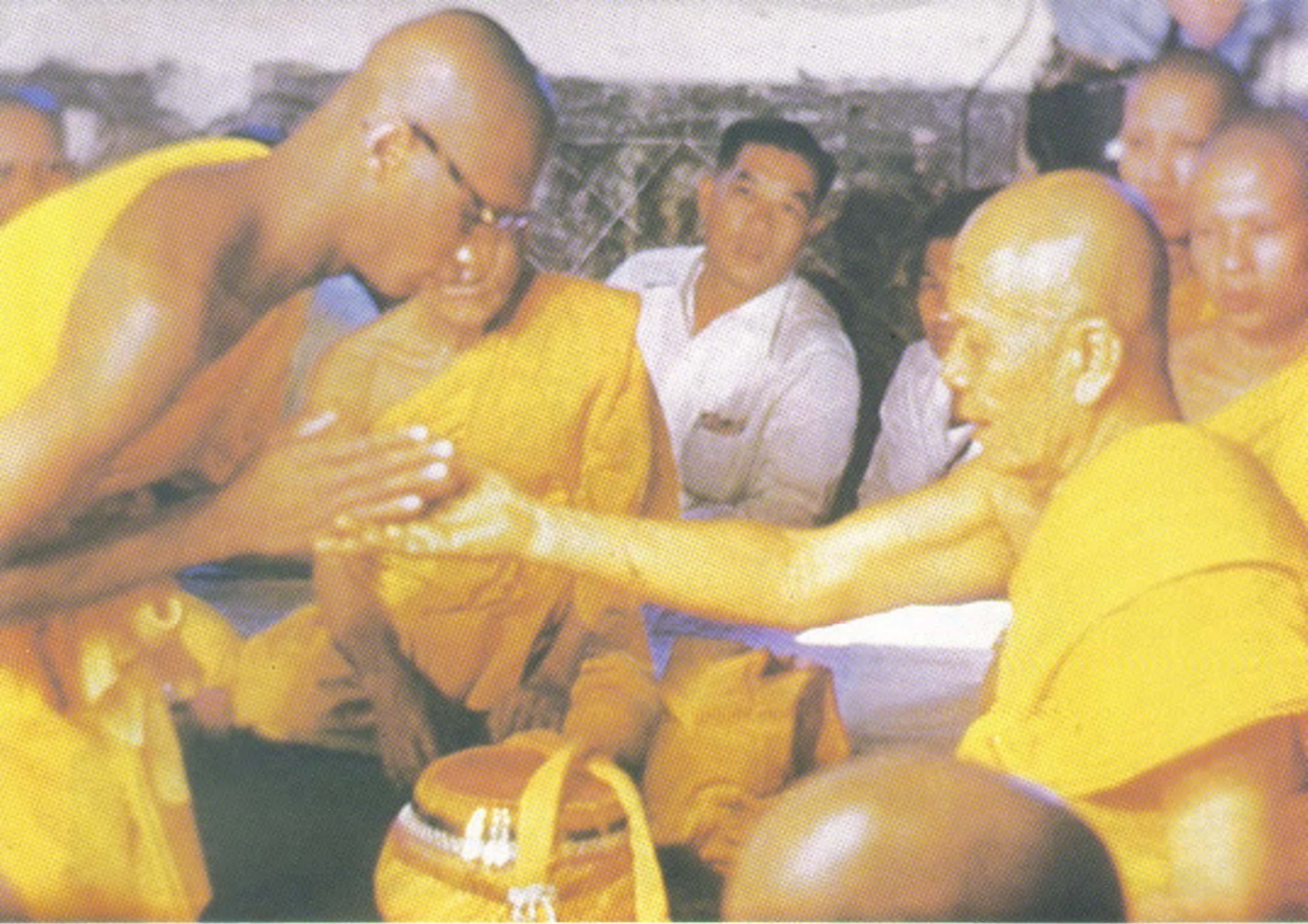

ภาพหมู่ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อดปากน้ำ กับภิกษุสามเณร หน้าอุโบสถวัดปากน้ำ ในอดีตกาล

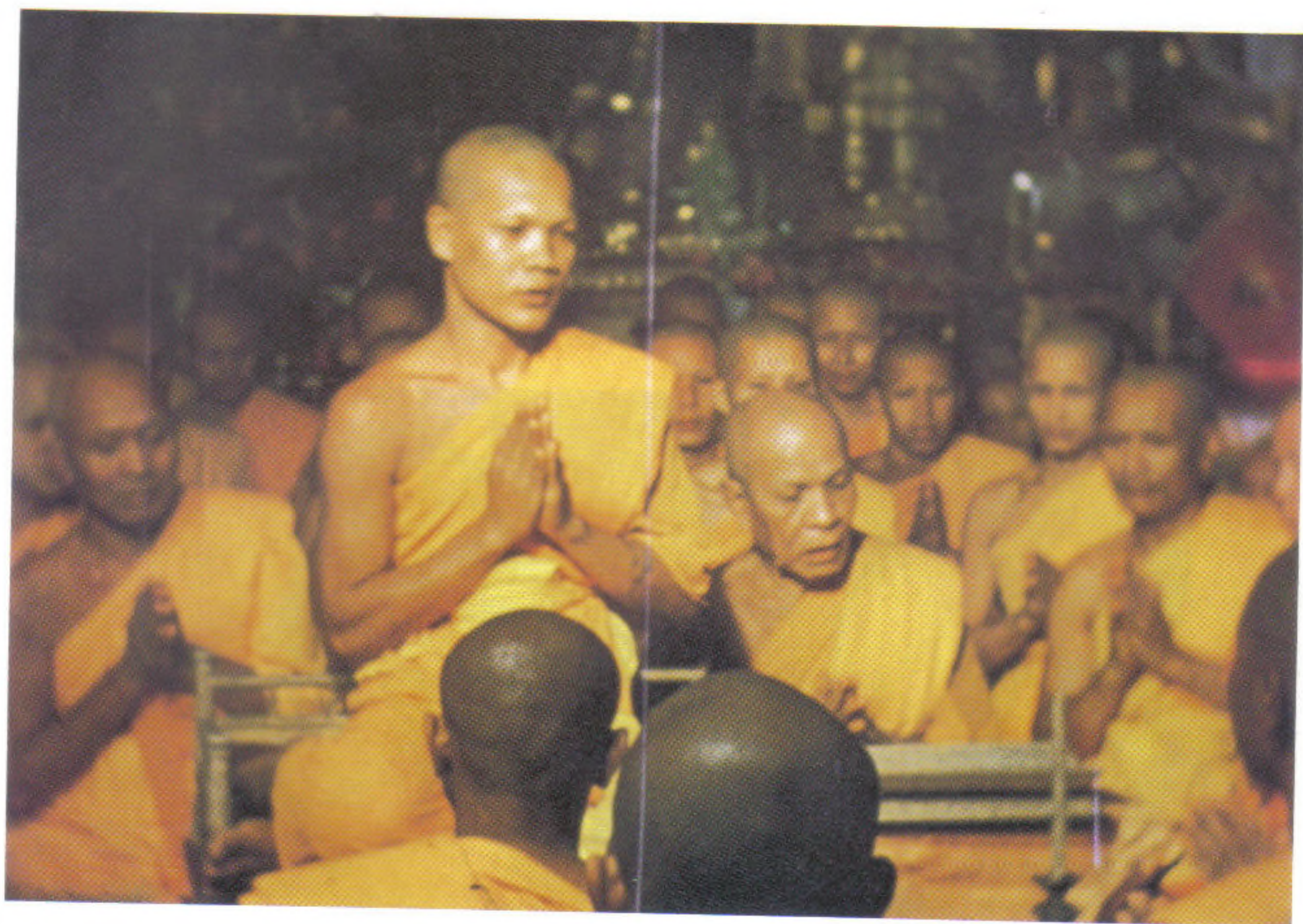

หลวงพ่อดำรงพระธรรมเทศนา

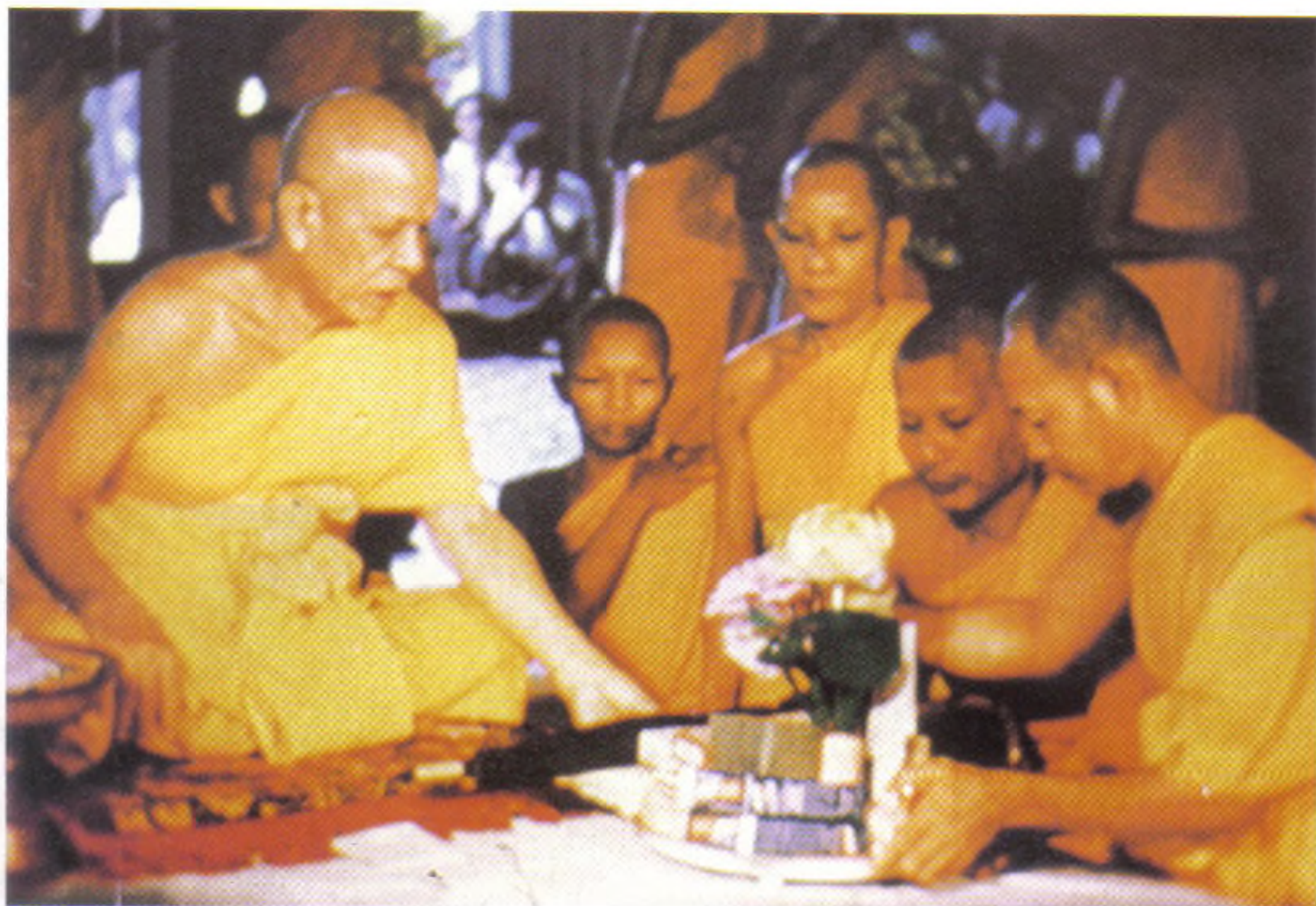

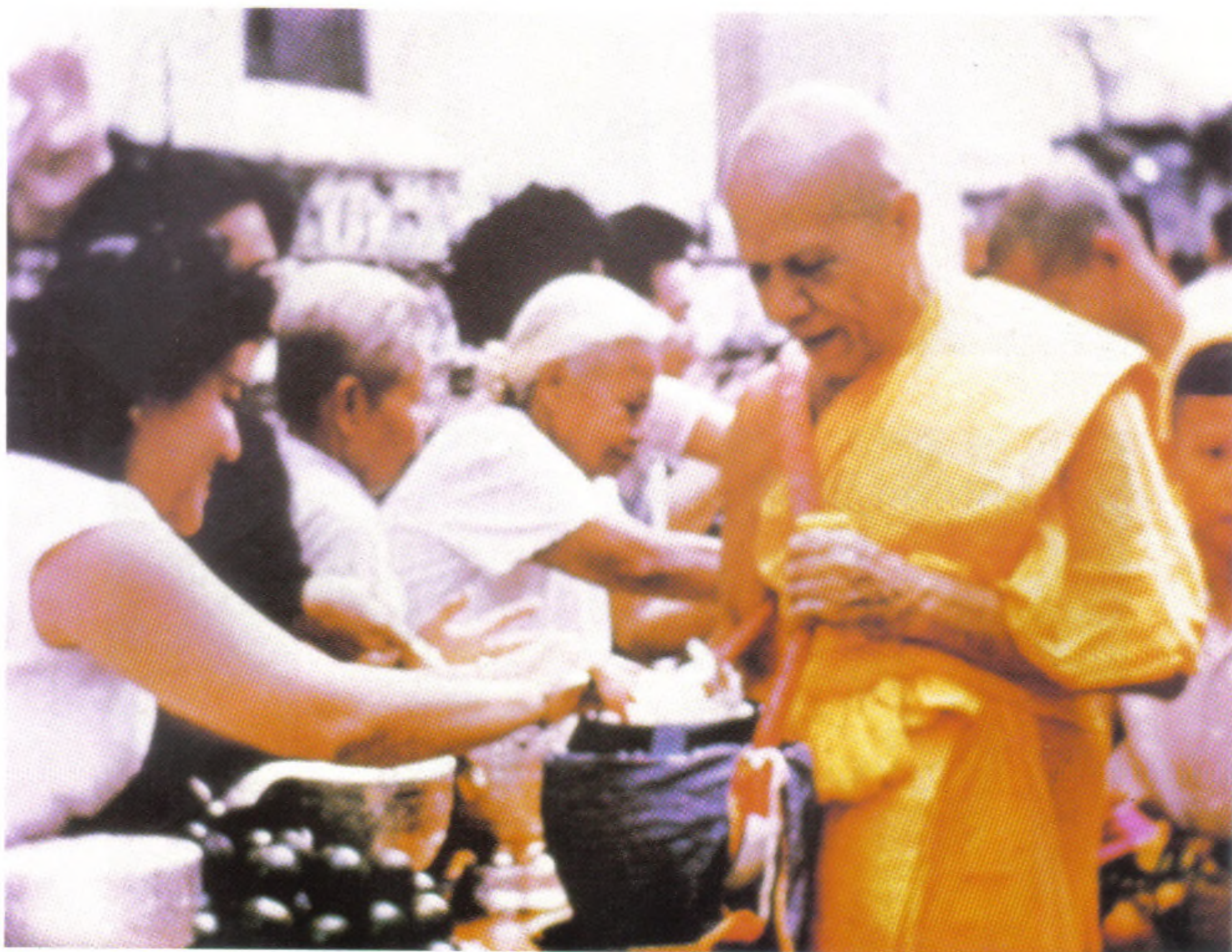
หลวงพ่อบรรพชาภิเษกพระสงฆ์ต่างประเทศ

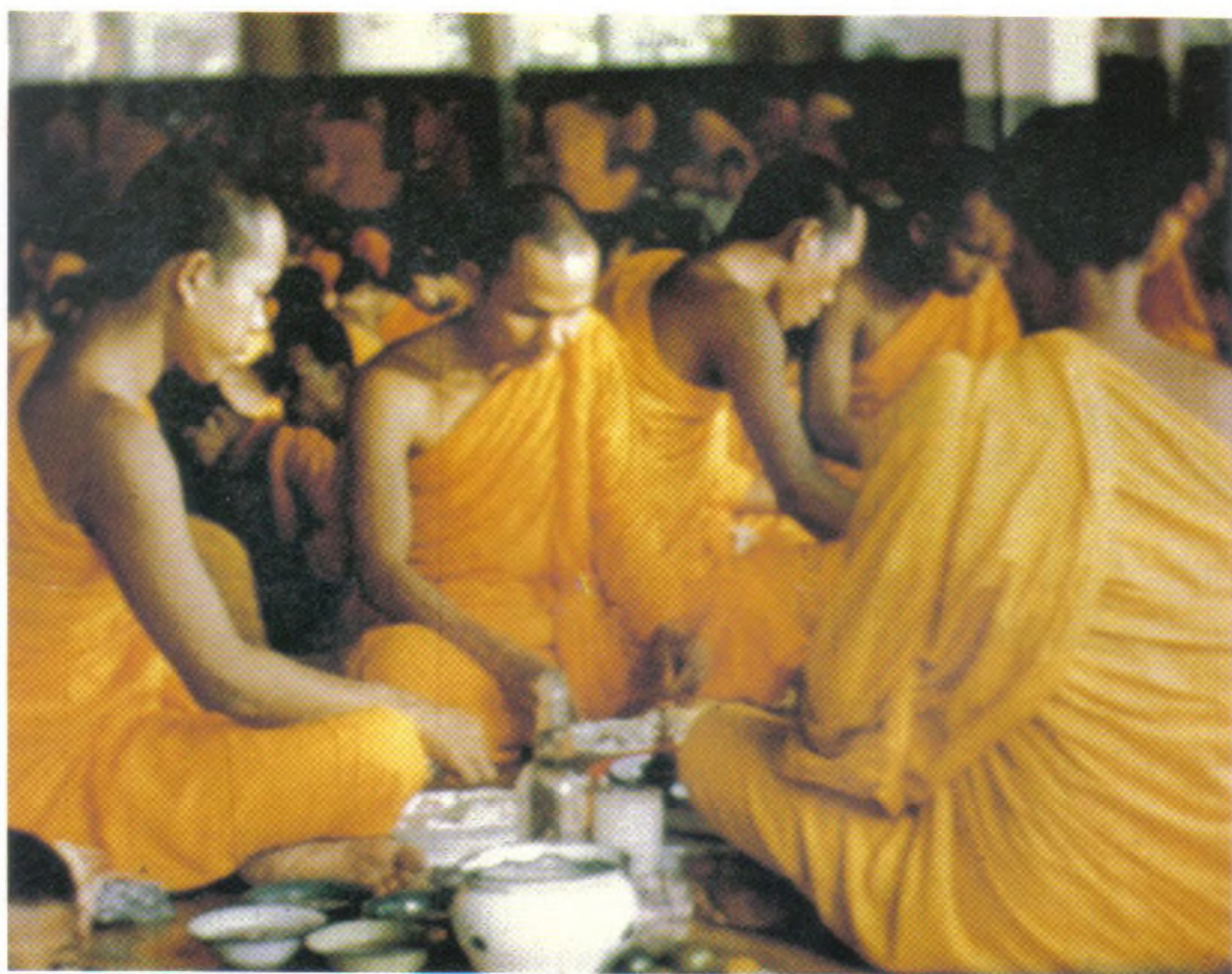
ร่วมทำสังฆกรรมปาติโมกข์

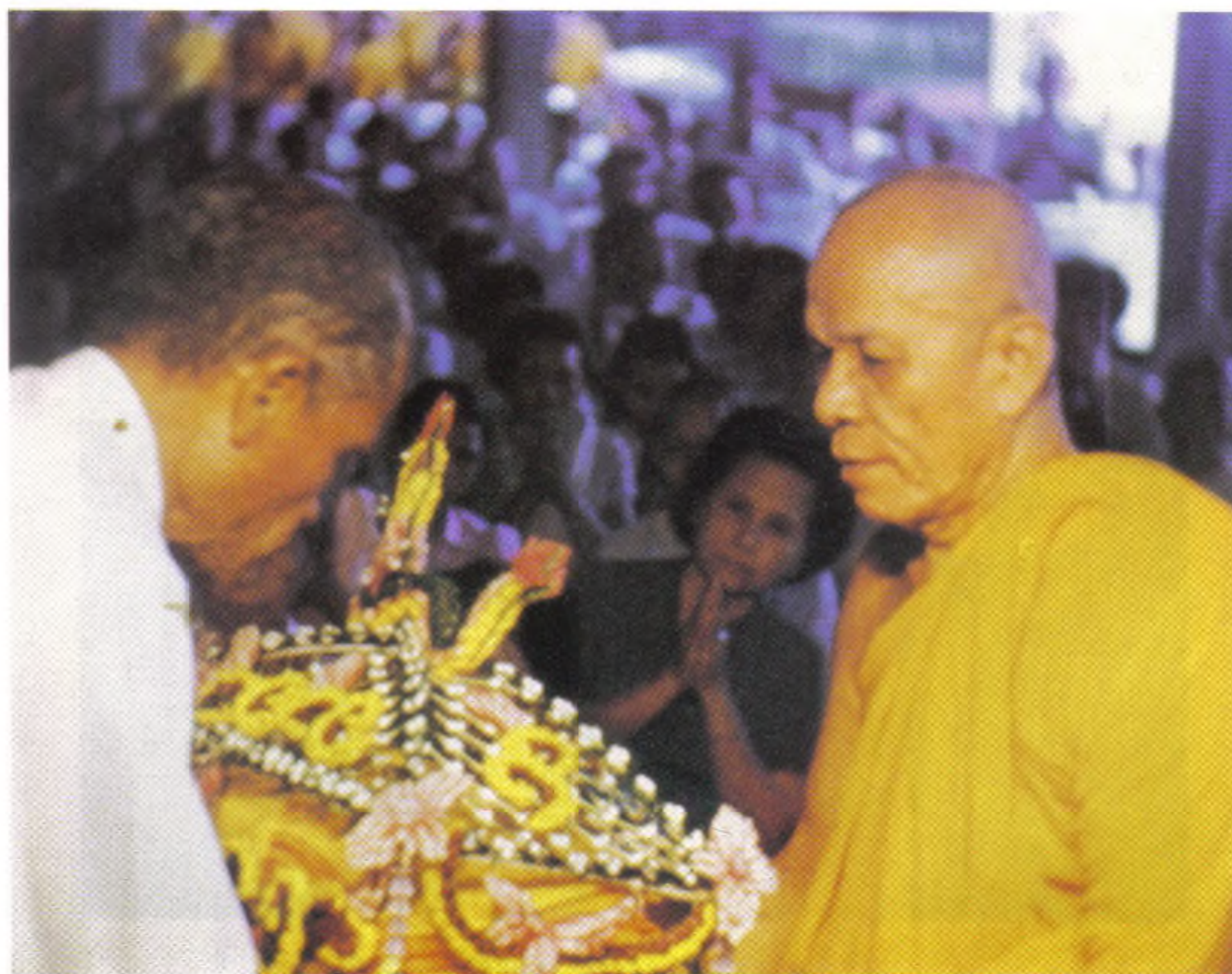
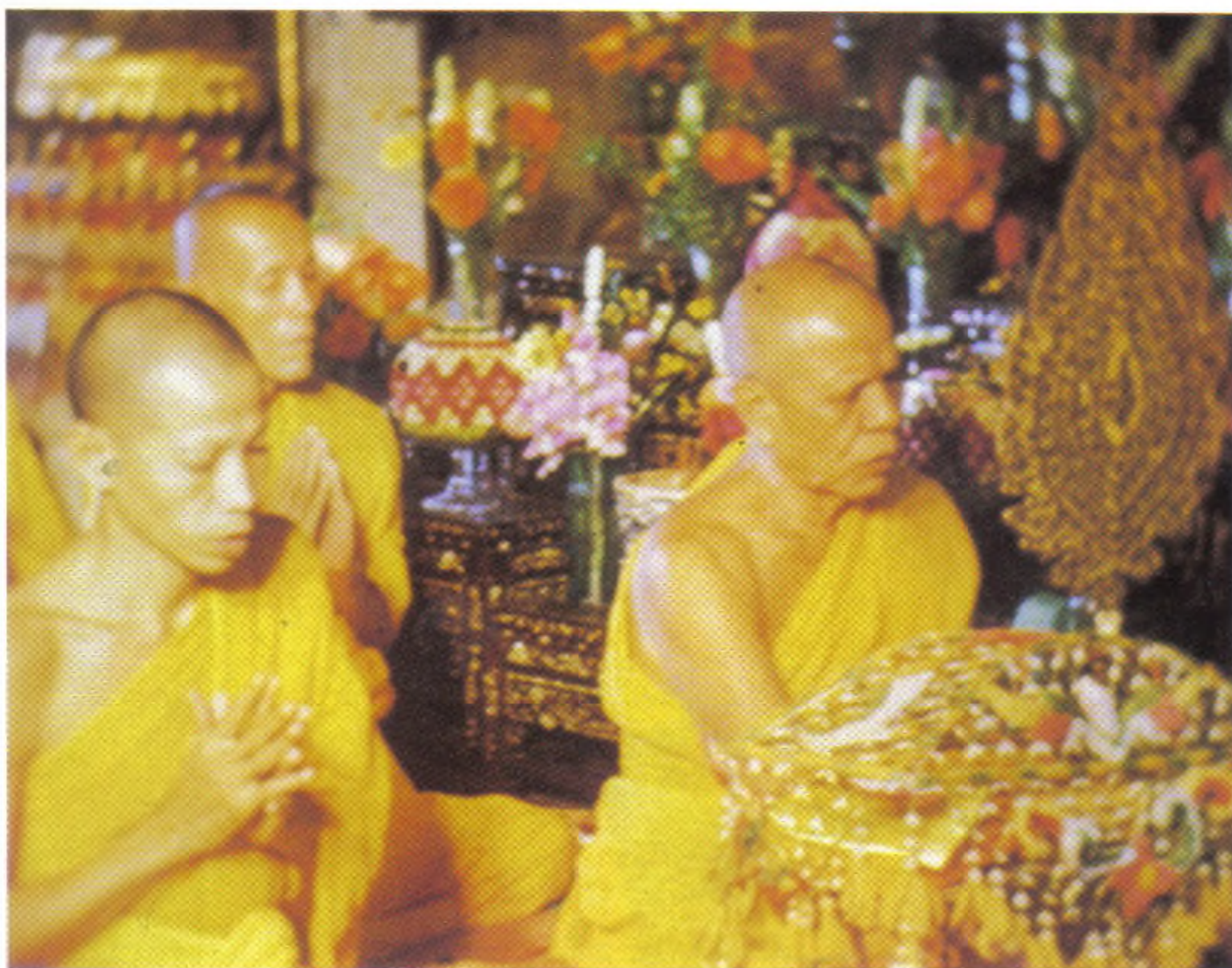
คณะศิษย์ถวายมูทิตาสักการะแด่หลวงปู่

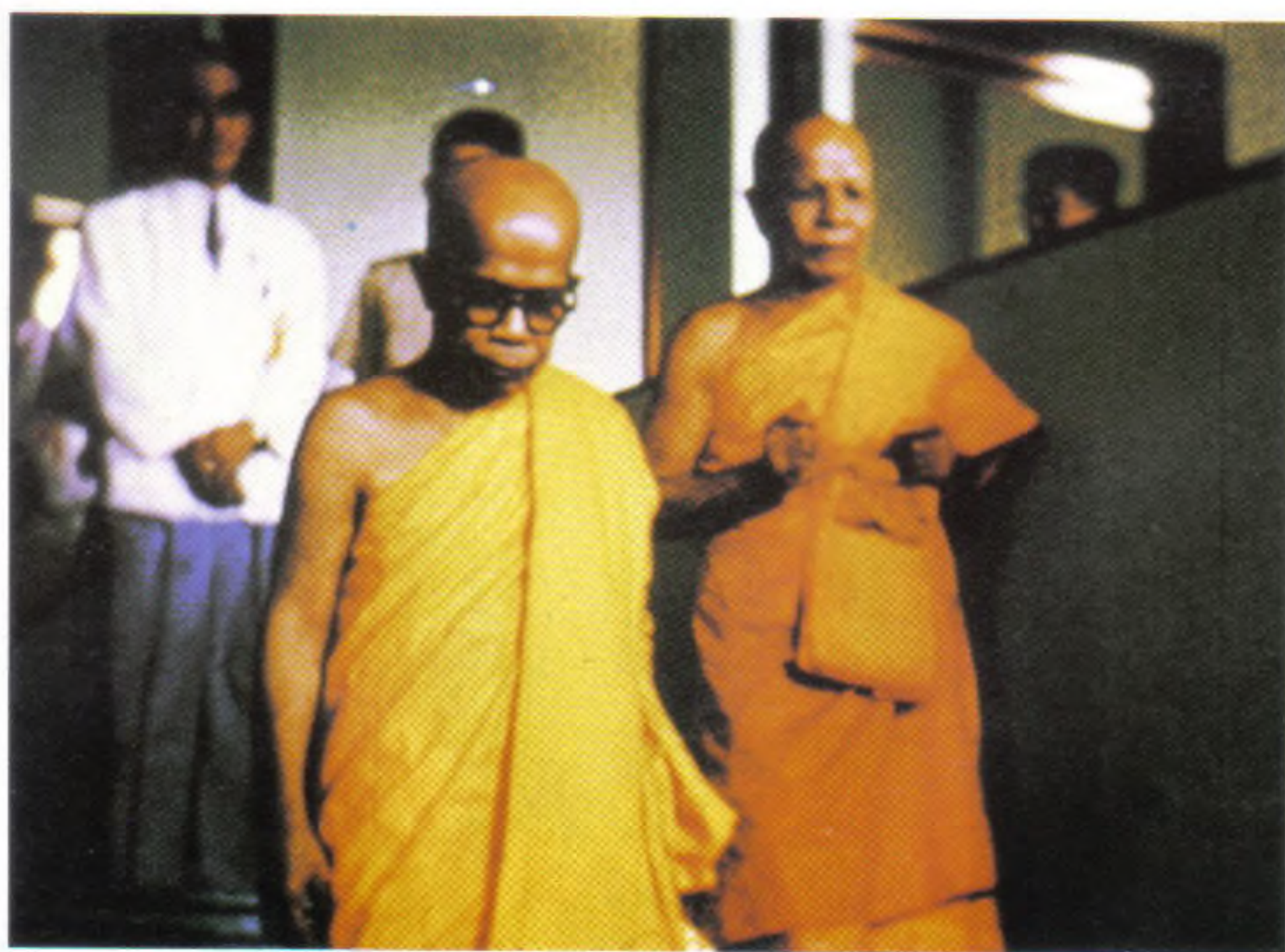
หลวงพ่อลงรับตักบาตรเทโว

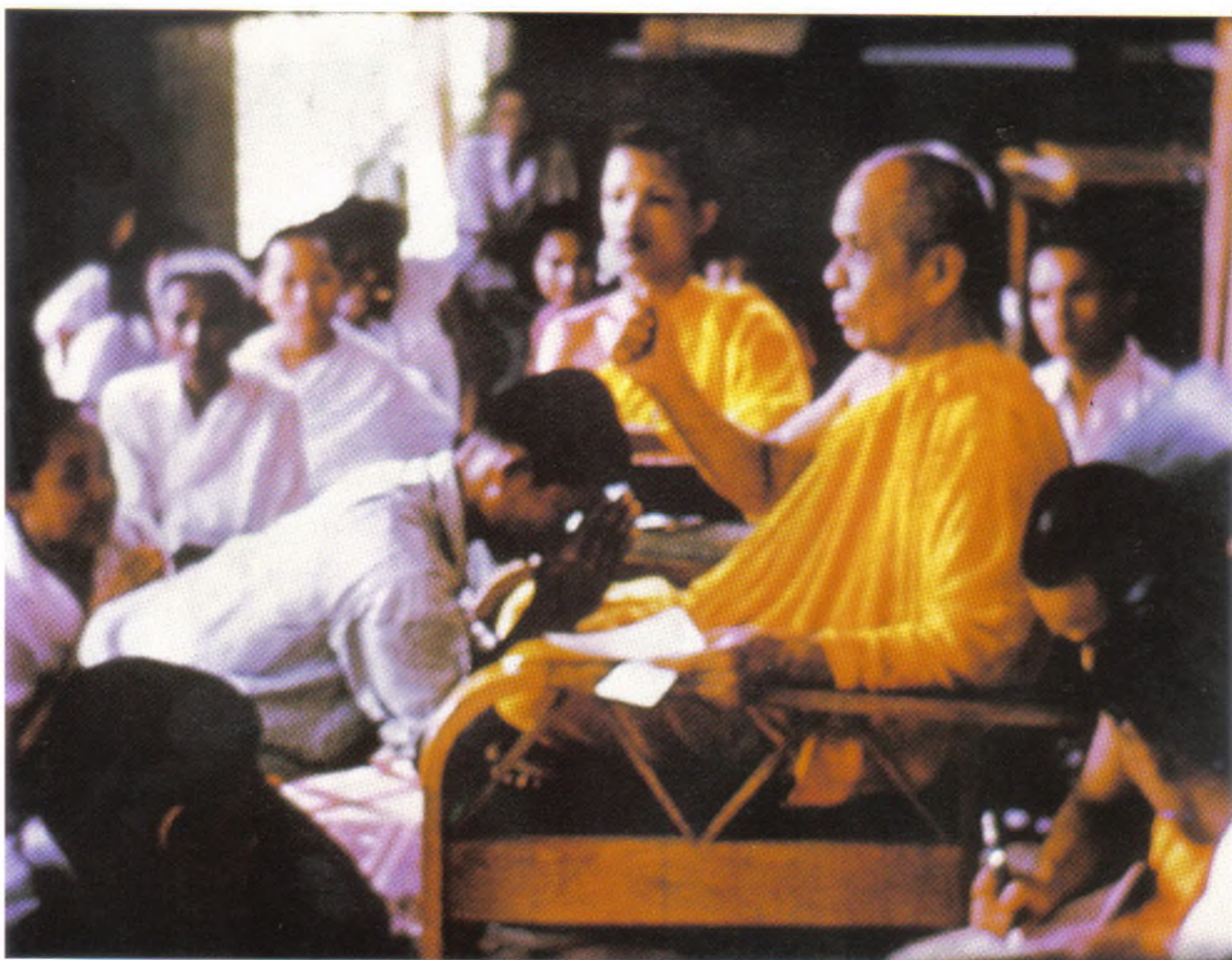
หลวงปู่เลียงภิกษุสามเณรทั้งวัด

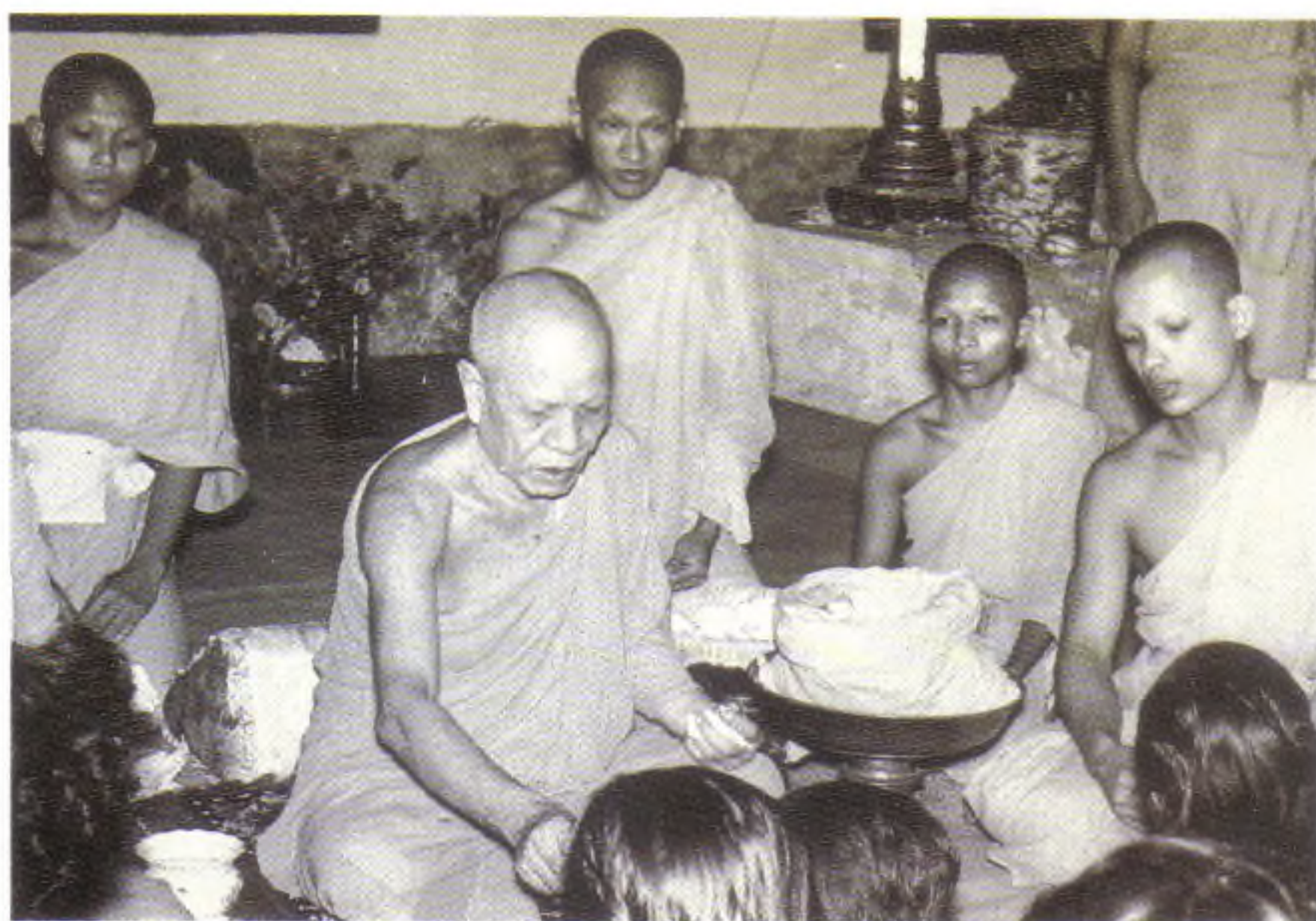

รับและกรานกฐิน

(บน) หลวงพ่อแจกประกาศนียบัตรและพัดยศ
 (ล่าง) หลวงพ่อนำสมเด็จพระสังฆนายก วัดเบญจมบพิตร คือ สมเด็จพระวันรัต (ปลด กิตฺติโสภณ) ซึ่งต่อมา
 ได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช ชมโรงเรียนพระปริยัติธรรมภาวนานุสนธิ์

หลวงพ่อบัณฑิตพระของขวัญ

พระของขวัญรุ่น ๑-๒-๓ สร้างสมัยหลวงพ่อ

วัดสองพี่น้อง อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี สถานที่อุปสมบทของหลวงปู่

บ้านเกิดของหลวงพ่อบ้านสองพี่น้อง ตั้งอยู่คนละฝั่งแม่น้ำกับวัด

วัดโพธิ์ สถานที่ศึกษาปริยัติธรรม

วัดโบสถ์บน บางคูเวียง จ.นนทบุรี สถานที่หลวงพ่อบรรลุลุธรรม

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จ.สุพรรณบุรี
หลวงพ่อกะเจาพรหมและใช้วิชาพระกรรมฐาน
แนะนำประชาชนให้สนใจปฏิบัติธรรม
ทั้งยังให้ช่วยกันปฏิสังขรณ์วัดอันมีสภาพกิ่งวัดร้าง

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ หลวงพ่อได้ปกครองวัด ในฐานะเจ้าอาวาส เป็นเวลานานทั้งสิ้น ๔๔ ปี

อุโบสถ วัดปากน้ำฯ

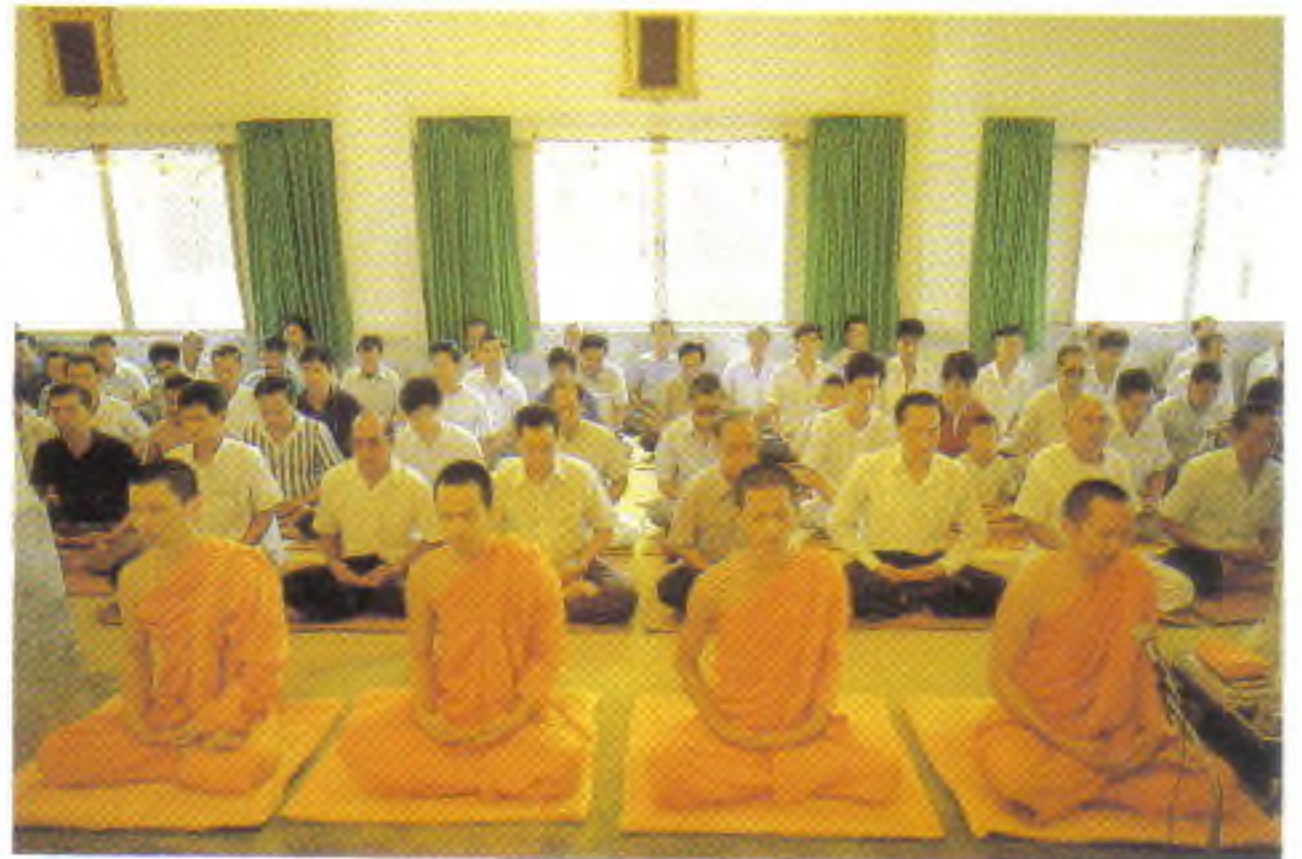
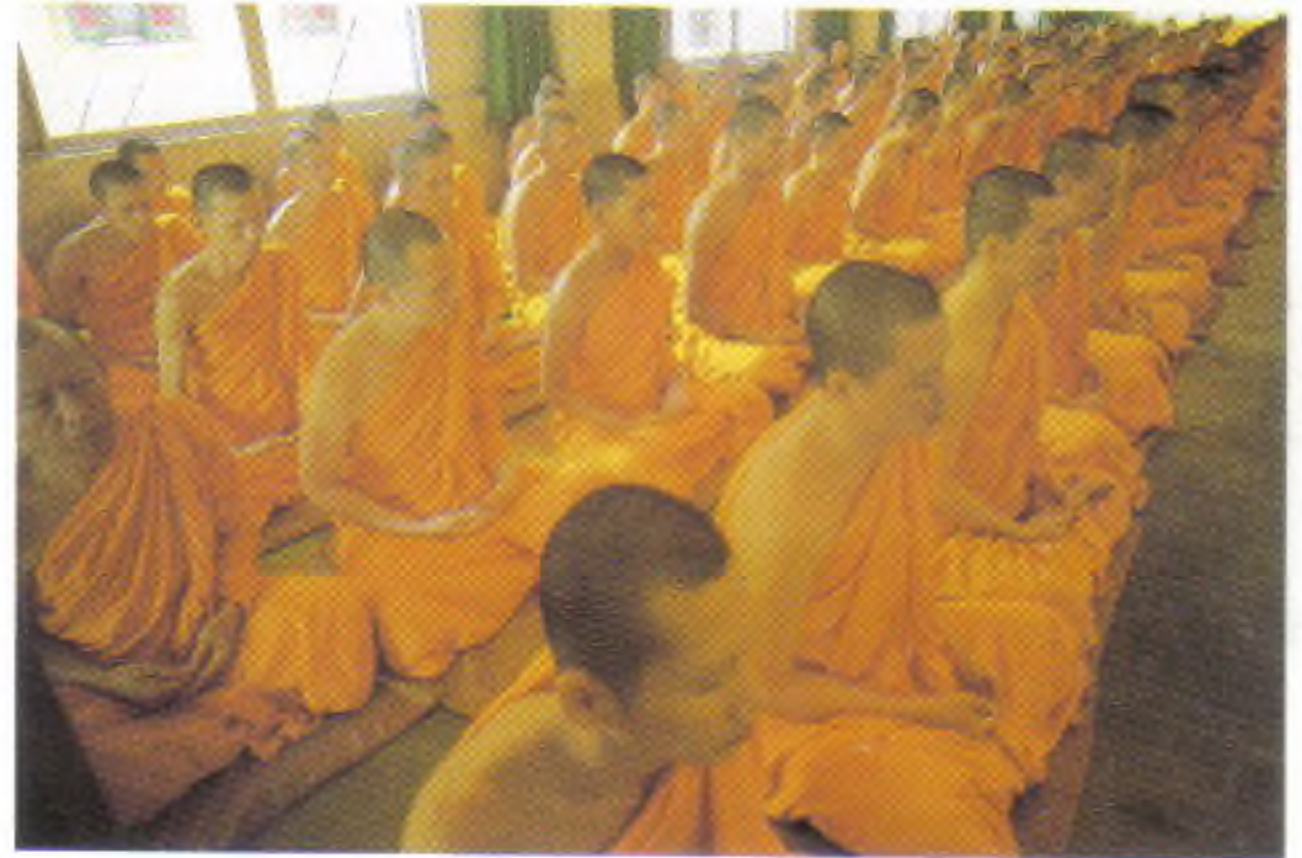

โรงเรียนพระปริยัติธรรม ภาวนานุสนธิ

หอเจริญวิปัสสนาแพทยพจนาวิสุทธาธิบดี ประหยัด-วรณี สุนทรเวช

ศาลาการเปรียญ ศาลา "สด"

หอสังเวชนียมงคลเทพนิรมิต ที่ประดิษฐานศพหลวงปู่

ธรรมาสน์ กระดานสอนธรรมะ และเครื่องอัฐบริวารของหลวงพ่อ

โอวาทของหลวงพ่อดปากน้ำ “ใจ”

“คำว่า “ใจ” หมายถึง ความเห็น ความจำ ความคิด ความรู้ ๔ อย่างรวมกัน เรียกว่า “ใจ” เหมือน “รูป” ก็เป็นคำรวม ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ๔ อย่างรวมเรียกว่า “รูป” นามก็เหมือนกันเป็นคำรวม เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ๔ อย่างรวมเรียกว่า “นาม”

“ใจ” ก็เช่นเดียวกัน เห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่างเรียกว่า “ใจ” เมื่อรู้จัก “ใจ” ชัดแล้ว ใจนี้แหละเป็นสิ่งสำคัญในตัวเรา สิ่งอื่น ๆ จะสำคัญยิ่งกว่า “ใจ” เป็นอันไม่มี ตามบาลีได้กล่าวไว้ว่า มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา ฯ ธรรมทั้งหลาย มีใจถึงก่อน มีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐกว่าสำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าใจชั่ว การทำก็ชั่ว การพูดก็ชั่ว การคิดก็ชั่ว ถ้าใจดี การทำก็ดี การพูดก็ดี การคิดก็ดี แล้วแต่ใจ ดังนั้น การทำใจให้หยุดเป็นของทำได้ยากแก่บุคคลผู้เกียจคร้าน คนมีความเพียรทำไม่ยาก.....”

ประวัติ

พระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดาวพิกุล)

และอานุภาพธรรมกาย

พระนิพนธ์ของ

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ปุ่น ปุณฺณสิริ)

สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๗

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร

ประวัติ

เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี

(สด จนทสโร)

วัดปากน้ำ อัมเภอภาชีเจริญ

จังหวัดธนบุรี

บทความเบื้องต้น

เมื่อการบำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทานสัตตมวาร และปณิณสมวารล่วงแล้วมีท่านที่เคารพนับถือมาขอรับรองให้พิมพ์ประวัติของเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี แจกจ่ายแก่ท่านที่เคารพนับถือและศิษยานุศิษย์เพื่อเป็นอนุสรณ์ต่อไป และบางท่านก็ปรารถนาจะร่วมการกุศลในการพิมพ์นั้นด้วย

เมื่อความต้องการของส่วนมากเป็นเช่นนั้น เห็นว่าจำต้องรวบรวมความเป็นไปตั้งแต่ต้นจนอวสาน จดเหตุการณ์อันเป็นจริงเท่าที่รู้และได้เห็น และต้องวางตนเป็นกลางไม่ให้มีคำยกย่องจนผิดจากความจริง แม้ความจริงนั้น ๆ ถ้าเขียนไว้อาจเป็นเหตุกระทบกระเทือนแก่ผู้อื่นก็จำต้องงด

ผู้เขียนประวัตินี้ ได้อยู่รับใช้เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีมาแต่ครั้งเป็นดัดวัด เป็นสามเณร และเป็นภิกษุ ติดต่อกันมาตลอดกาล แม้ต่างคนอยู่แล้ว ก็ยังติดต่อกับและทราบเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด โดยมากทราบจากถ้อยคำที่เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีเล่าให้ฟัง ท่านจะทำกิจการใด ๆ เกี่ยวแก่ส่วนรวม ท่านชอบบอกความเห็นให้ฟังเป็นเรื่องของอนาคต เมื่อฟังแล้วบางเรื่องก็หนักใจแทน แต่ครั้งแล้วเหตุการณ์ก็ยอมเป็นไปตามที่ท่านได้ปรารภไว้เป็นอันรับรองว่าท่านมิได้ฝันเพื่อสร้างวิมานในอากาศ

เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี ผู้มีความสำคัญในประวัตินี้ ศิษยานุศิษย์ท่านที่เคารพนับถือเรียกว่า “หลวงพ่อดัดปากน้ำ” ในที่ลับหลัง ถ้าต่อหน้าก็ชอบใช้คำแทนชื่อท่านว่า “หลวงพ่อ”

ไม่มีใครใช้คำว่าเจ้าคุณหรือพระเดชพระคุณมากนัก เป็นทั้งนี้ก็น่าจะเรียกกันมาจนชินปาก ถ้าใครออกชื่อว่า เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีแล้ว แทบจะไม่มีใครรู้จัก เพราะชื่อนั้นท่านได้รับพระราชทาน เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๐ นับว่าเป็นเวลาอันสั้น จึงไม่ขึ้นปากขึ้นใจของท่านที่เคารพนับถือ ได้หันเข้าหาความสะดวกออกนามท่านว่า หลวงพ่อ ในที่ต่อหน้า เรียกนอกวัดในที่ลับหลังว่า หลวงพ่อวัดปากน้ำ เพื่อความสะดวกแก่ผู้อ่าน ต่อไปจะออกนามเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีว่า “หลวงพ่овัดปากน้ำ” จนจบประวัติ

ประวัติก่อนบวช

เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี (สด) ท่านเกิดวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๒๗ ตรงกับวันศุกร์ แรม ๖ ค่ำเดือน ๑๑ ปีวอก ฉศก จุลศักราช ๑๒๔๖ ณ บ้านสองพี่น้อง ตำบลสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้องจังหวัดสุพรรณบุรี บ้านตำบลนี้อยู่ฝั่งใต้ ตรงกันข้ามกับวัดสองพี่น้อง เป็นบุตรนายเงิน นางสุดใจ มีแก้วน้อย สกุลของท่านทำการค้าขายมีพี่น้องร่วมมารดาบิดา ๕ คน คือ

๑. นางดา เจริญเรือง
๒. เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี (สด มีแก้วน้อย)
๓. นายใส มีแก้วน้อย
๔. นายผูก มีแก้วน้อย
๕. นายสำรวย มีแก้วน้อย

ญาติพี่น้องของหลวงพ่овัดปากน้ำ แทบทุกคนนั้น คนสุดท้ายตายก่อน แล้วเลื่อนขึ้นมาตามลำดับชั้น คนหัวปีตายทีหลังแทบทุกคน เช่นพี่น้องหลวงพ่овัดปากน้ำคนที่ ๕ ตายก่อน แล้วถึงคนที่ ๔ คนที่ ๓ แล้วตัวหลวงพ่อ อันดับที่ ๓ นั้นเพิ่งตายก่อนหลวงพ่อไม่ถึงเดือน คล้ายกับว่าจะรักษาระเบียบแห่งการตายไว้ มัจจุราชไม่ยอมให้ลักลั่นเป็นการผิดระเบียบ จนบัดนี้เหลือแต่คนที่ ๑

การศึกษาเมื่อเยาว์วัย

เรียนหนังสือวัดกับพระภิกษุหน้าชายของท่าน ณ วัดสองพี่น้อง เมื่อพระภิกษุหน้าชายลาสิกขาบทแล้ว ได้มาศึกษาอักษรสมัย ณ วัดบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ในปกครองของพระอาจารย์ทรัพย์ เพราะชาติภูมิของบิดาอยู่ที่บางปลา ปรากฏว่าหลวงพ่เรียนได้ดีสมสมัย และการศึกษาขั้นสุดท้ายของเด็กวัดในสมัยนั้น ก็คือเขียนอ่านหนังสือขอมได้คล่องแคล่ว อ่านหนังสือพระมาลัยซึ่งเขียนเป็นอักษรขอมเป็นบทเรียนขั้นสุดท้าย อ่านกันไปคนละหลาย ๆ จบจนกว่าจะออกจากวัด ซึ่งจะเรียกกันสมัยนี้ว่าจบหลักสูตรการศึกษาก็ได้ การศึกษาของหลวงพ่่วัดปากน้ำอยู่ในลักษณะนี้ ท่านมีนิสัยจริงมาตั้งแต่เล็ก ๆ คือตั้งใจเรียนจริง ๆ ไม่ยอมอยู่หลังใคร

การอาชีพ

เมื่อเสร็จการศึกษาแล้ว ออกจากวัดช่วยมารดาบิดาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าขาย โดยซื้อข้าวบรรทุกเรือต่อล่องมาขายให้แก่โรงสีในกรุงเทพฯ บ้าง ที่นครชัยศรีบ้าง

เมื่อสิ้นบุญบิดาแล้ว ได้รับหน้าที่ประกอบอาชีพสืบต่อมา ท่านเป็นคนรักงานและทำอะไรทำจริง ทั้งขยันขันแข็ง อาชีพการค้าจึงเจริญโดยลำดับ ทั้งวงศ์ญาติก็อุปการะแทบจะพูดได้ว่าการค้าไม่ต้องลงทุนอะไรมากนัก เพราะว่าตีราคาข้าวเปลือกตกลงราคากันแล้วขนข้าวลงเรือ โดยยังไม่ต้องชำระเงินก่อน เมื่อขายข้าวแล้วจึงชำระเงินกันได้ อันเกี่ยวกับการเชื่อใจกัน ท่านประกอบอาชีพนี้ตลอดมา จนปรากฏในยุคนั้นว่า เป็นผู้มีความดีคนหนึ่ง

ท่านเป็นคนมีนิสัยชอบก้าวหน้า มุ่งไปสู่ความเจริญ ท่านพบกับญาติหรือคนชอบพอแล้วถามถึงการประกอบอาชีพ ถ้าทราบว่าผู้ใดเจริญขึ้น ก็แสดงมุทิตาจิต เมื่อทราบว่าทรงตัวอยู่หรือทรุดลงท่านก็จะพูดว่า หากินอย่างไ้ หาได้ไม่มีเก็บอย่างนี้ต้องจนตาย ควรหาอุบายใหม่

เมื่ออายุ ๑๕ ปี ระหว่างที่ทำการค้าอยู่นั้น ความคิดอันประกอบด้วยความเบื่อหน่ายเกิดแก่ท่าน เป็นทั้งนี้ก็น่าจะลำบากใจอันเกี่ยวแก่อาชีพ เพราะต้องเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงทำงานเลี้ยง

มารดา และรับผิดชอบในกิจการต่าง ๆ โดยเกิดกรรมสังเวชขึ้นในใจว่า “การหาเงินเลี้ยงชีพนั้น ลำบาก บิดาของเราก็อายุอย่างนี้ ต่างไม่มีเวลาว่างกันทั้งนั้น ถ้าใครไม่รีบหาให้มั่งมี ก็เป็นคน ชั่วช้า ไม่มีใครนับหน้าถือตา เข้าหมู่เพื่อนบ้านก็อับอายไม่เทียมหน้าเขา บุรพชนต้นสกุลก็ทำมา อย่างนี้เหมือนกัน จนถึงบิดาเราและตัวเราในบัดนี้ ก็คงทำอยู่อย่างนี้ ก็บัดนี้บุรพชนทั้งหลายได้ ตายไปหมดแล้ว แม้เราก็จักตายเหมือนกัน เราจะมัวแสวงหาทรัพย์อยู่ทำไมตายแล้วเอาไปไม่ได้ บวชดีกว่า” เมื่อได้โอกาสท่านได้จัดรูปเทียนบูชาพระ อธิษฐานว่า “ขอเราอย่าได้ตายเสีย ก่อนเลย ขอให้ได้บวชเสียก่อน เมื่อบวชแล้วจะไม่ลาสิกขา ขอบวชไปจนตลอดชีวิต” นี่ ท่านบอกว่าเริ่มอธิษฐานมาตั้งแต่อายุ ๑๙ ปี

หลวงพ่อดำปากน้ำท่านเล่าต่อไปว่า เมื่อตกลงใจบวชไม่สึกแล้ว จิตคิดเป็นห่วงมารดา เกิดขึ้น จึงขะมักเขม้นทำงานสะสมทรัพย์ เพื่อให้มารดาเลี้ยงชีพไปจนตลอดชีวิต เมื่อจะเทียบ ราคาเงินในบัดนี้กับสมัยก่อน ๕๐ ปีที่ล่วงมานั้น ไกลกันมาก เพราะเมื่อก่อน ๕๐ ปี กลัวย่น้ำว่า ๑๐๐ หวีเป็นราคา ๕๐ สตางค์ สมัยก่อนใช้อัฐเรียกว่า ๑๐๐ ละ ๒ สลึง บางคราว ๑๐๐ เครือ ต่อเงิน ๒.๕๐ บาท เพราะเงินจำนวนซึ่งที่หลวงพ่อดำปากน้ำหาให้มารดานั้น ก็ย่อมมีราคา สูงสุดในสมัยนั้น และย่อมเป็นน้ำเงินที่อาจเลี้ยงชีวิตจนตายได้จริง ถ้าหากน้ำเงินไม่มีราคาต่ำลง เช่นปัจจุบันนี้ แต่ก็ประหลาดที่มารดาของท่านมีอายุยืนมาจนถึงยุคกลัวย่น้ำว่าหวีละ บาทกว่า

อุปสมบท

เดือนกรกฎาคม ๒๔๔๙ ต้นเดือน ๘ ท่านได้อุปสมบท เวลานั้นอายุย่างเข้า ๒๒ ปี บวช ณ วัดสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีฉายาว่า จันทสโร พระอาจารย์ดี วัดประตูปาล อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพระอุปัชฌายะ พระครูวินยานุโยค (เหนียง อินฺทโชโต) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอาจารย์โหน่ง อินฺทสุวณฺโณ เป็นพระอนุสาวนาจารย์ คู่สวด อยู่วัดเดียวกัน คือวัดสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ

อุปสมบทแล้ว ได้จำพรรษาอยู่วัดสองพี่น้อง ๑ พรรษา ปวารณาพรรษาแล้ว เดินทางมาจำพรรษา ณ วัดพระเชตุพน กรุงเทพฯ เพื่อเล่าเรียนพระธรรมวินัยต่อไป

การศึกษาของภิกษุสามเณรสมัยนั้น การเรียนบาลีต้องท่องสูตรก่อน เมื่อท่องจบสูตรเบื้องต้นแล้ว จึงเริ่มจับเรียนมูล เริ่มแต่เรียนสนธิขึ้นไป หลวงพ่อวัดปากน้ำเริ่มต้นโดยวิธีนี้แล้ว เรียน นาม สมาส ตัทธิศ อาชยาต กิตก์ แล้วเริ่มขึ้นคัมภีร์จับแต่พระธรรมบทไป ท่านเรียนพระธรรมบทจบทั้ง ๒ บัณ เมื่อจบ ๒ บัณแล้วกลับขึ้นต้นใหม่ เรียนมงคลที่ป็นและสารสังคหะตามความนิยมของสมัย จนชำนาญและเข้าใจและสอนผู้อื่นได้ 31 01.01.44

เมื่อกำลังเรียนอยู่นั้น ท่านต้องพบกับความลำบากมาก สมัยนั้นเรียนกันตามกฎหมายต้องเดินทางไปศึกษากับอาจารย์ตามวัดต่าง ๆ เมื่อฉันเช้าแล้วข้ามฟากไปเรียนที่วัดอรุณราชวรารามกลับมาฉันเพลที่วัด เพลแล้วไปเรียนวัดมหาธาตุ ตอนเย็นไปเรียนวัดสุทัศน์บ้าง วัดสามปลื้มบ้าง กลางคืนเรียนที่วัดพระเชตุพน แต่ไม่ได้ไปติด ๆ กันทุกวัน มีเว้นบ้าง สลับกันไป

สมัยที่ท่านศึกษาอยู่นั้น กำลังนิยมใช้หนังสือขอมที่จารลงในใบลาน และนักเรียนที่ไปขอศึกษากับอาจารย์นั้น บทเรียนไม่เสมอกันต่างคนต่างเรียนตามสมัครใจ กล่าวคือบางองค์เรียนธรรมบทบันฑิต บางองค์เรียนบันฑิตปลาย ยิ่งนักเรียนมาก หนังสือที่เอาไปโรงเรียนก็เพิ่มจำนวนขึ้น เช่นนักเรียน ๑๐ คน เรียนหนังสือกันคนละผูก นักเรียนที่ไปเรียนนั้นก็ต้องจัดหนังสือติดตัวไปครบจำนวนนักเรียนเป็นทั้งนี้ก็เพราะนอกจากเรียนตามบทเรียนของตนแล้ว เอาหนังสือไปฟังบทเรียนของคนอื่นด้วย ช่วยให้ตนมีความรู้กว้างขวางขึ้น ฉะนั้นปรากฏว่านักเรียนต้องแบกหนังสือไปคนละหลายผูก แบกจนไหล่ลู่ คือว่าหนังสือเต็มบา

หลวงพ่อดำปากน้ำเป็นนักเรียนประเภทดังกล่าว ท่านพยายามไม่ขาดเรียน แบกหนังสือข้ามฟากลงท่าประตูนกยูงวัดพระเชตุพน ไปขึ้นท่าวัดอรุณฯ เข้าศึกษาในสำนักนั้นท่านเล่าให้ฟังว่าลำบากอยู่หลายปี ความเพียรของท่านจนชาวประตูนกยูงเกิดความเลื่อมใสได้ปวารณาเรื่องภัตตาหาร คืออาราธนาท่านรับบิณฑบาตเป็นประจำ และขาดเหลือสิ่งใดขอปวารณา ระยะนี้ท่านเริ่มมีความสุขขึ้นเรื่องภัตตาหาร มีแม่ค้าขายข้าวแกงคนหนึ่งจัดอาหารเพลถวายเป็นประจำ แม่ค้าคนนี้ชื่อนวม เมื่อหลวงพ่อดำท่านย้ายมาวัดปากน้ำ แม่ค้าผู้นี้ทูลพลาพลงเพราะความชราขาดผู้อุปการะ ท่านได้รับตัวมาอยู่วัดปากน้ำได้อุปการะทุกวิถีทาง เมื่อสิ้นชีวิตก็ได้จัดการฌาปนกิจศพให้ หลวงพ่อว่าเป็นมหากุศล เมื่อเราอดอยากอุปาสิกานวมได้อุปการะเรา ครั้นอุปาสิกา

นวมยากจน เราได้ช่วยอุปถัมภ์ ที่สุดต่อที่สุดมาพบกัน จึงเป็นมหากุศลอันยากที่จะหาได้ง่าย ๆ

ท่านเดินทางไปศึกษาในสำนักต่าง ๆ อยู่หลายปี ครั้นต่อมามีผู้เลื่อมใสในท่านมากขึ้น พวกข้าหลวงในวังกรมหมื่นพิชัยมหิทรอดม ซึ่งชาวบ้านใกล้เคียงเรียกว่าวังพระองค์-เพ็ญ เลื่อมใสในท่านเวลาเพลช่วยกันจัดสำรับคาวหวานมาถวายทุกวัน นับว่าเป็นกำลังส่งเสริมให้สะดวกแก่การศึกษาเป็นอย่างดี เมื่อได้กำลังในด้านส่งเสริมเช่นนี้ หลวงพ่อจึงจัดการตั้งโรงเรียนขึ้นที่วัดพระเชตุพน โดยใช้กุฏิของท่านเป็นโรงเรียน สมัยนั้นโรงเรียนวัดพระเชตุพนมีหลายแห่ง ใครมีความสามารถก็ตั้งได้ หลวงพ่อวัดปากน้ำสมัยนั้น ท่านได้พระมหาปี วสุตตมะ เปรียญ ๕ ประโยค เป็นครูสอน โดยท่านจัดหานิตยภัตต์ถวายเอง มหาปี วสุตตมะ ผู้นี้ มาจากวัดมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามพระสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เขม ฐมฺมสโร) มาเมื่อคราวสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน ท่านตั้งโรงเรียนเอง และเข้าศึกษาด้วยตนเอง ด้วยเรียนขึ้นธรรมเนียมใหม่ ท่านว่าพ้นความจำทบทวนให้ดีขึ้น มีภิกษุสามเณรเข้าศึกษา ๑๐ กว่ารูป

ต่อมาการศึกษาทางบาลีเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม ทางคณะสงฆ์จัดหลักสูตรการศึกษา เริ่มให้เรียนไวยากรณ์ วัดพระเชตุพนดำเนินตามแนวนั้น และได้รวมการศึกษาเป็นกลุ่มเดียวกัน การศึกษาตามแบบเก่าต้องยุบตัวเองเพื่อให้เข้ายุคไวยากรณ์ โรงเรียนที่กล่าวถึงนี้ก็ระงับไป

หลวงพ่อดำปากน้ำได้ตั้งใจศึกษาจนเข้าใจตามหลักสูตรนั้น ๆ แต่ไม่ได้แปลในสนามหลวง แม้การสอบเปลี่ยนจากแปลด้วยปากมาเป็นสอบด้วยการเขียนตอบ ท่านก็ไม่ได้สอบ เพราะการเขียนท่านไม่ถนัดมากนัก และอีกประการหนึ่งท่านไม่ปรารถนาด้วย แต่สำหรับผู้อื่นแล้วท่านส่งเสริมและให้กำลังใจ โดยพูดเสมอว่า การศึกษานั้นเปลี่ยนชีวิตผู้ศึกษาให้สูงกว่าพื้นเดิม คนที่มีการศึกษาดีจะได้อะไรก็ดีกว่า ประณีตกว่าผู้อื่น คนมีวิชาเท่ากับได้สมบัติจักรพรรดิ ใช้ไม่หมด

ต่อจากนั้นท่านก็มุ่งธรรมเนียมปฏิบัติ เบื้องต้นอ่านตำราก่อน โดยมากใช้วิสุทธิมรรค ท่านศึกษาตามแบบแผนเพื่อจับเอาหลักให้ได้ก่อนประกอบกับนักศึกษาทางปฏิบัติกับอาจารย์ ท่านได้ผ่านอาจารย์มามาก เช่นเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี (มุย) อดีตเจ้าอาวาสวัดจักรวรรดิ พระครูญาณวิรัต (โป) วัดพระเชตุพน พระอาจารย์สิงห์ วัดละครท่า จังหวัดธนบุรี พระอา-

จารย์ปลื้มวัดเขาใหญ่ อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ใครว่าดีที่ไหนท่านพยายามเข้าศึกษา เมื่อมีความรู้พอสมควร ได้ออกจากวัดพระเชตุพนไปจำพรรษาต่างจังหวัด เพื่อเผยแพร่ธรรมวินัยตามอริยาสัยของท่าน แต่ส่วนมากแนะนำทางปฏิบัติ การเทศนาท่านใช้ปฏิภาณ

แหล่งสุดท้ายได้ไปอยู่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดสุพรรณบุรี คราวหนึ่งโดยเห็นว่า วัดนั้นเป็นที่สงัดสงบเหมาะสมแก่ผู้ที่ต้องการความเพียรทางใจ ไกลจากหมู่บ้านเป็นวัดโบราณมีลักษณะกึ่งวัดร้างอยู่แล้ว พระพุทธรูปศิลาองค์ใหญ่น้อยนับจำนวนร้อย ถูกทำร้ายเพราะอันธพาลบ้าง เพราะความเก๋คร่ำคร่าบ้าง พระเศียรหัก แขนหัก ดูก่เลือนกล่นไปหมด ท่านเกิดความสังเวชในใจ ใช้วิชาพระกรรมฐานแนะนำประชาชน แนะนำผู้มีศรัทธาให้ช่วยปฏิสังขรณ์พระพุทธรูปเหล่านั้น พรรณนาอนิสงส์แห่งการเสียสละ พระพุทธรูปได้ปฏิสังขรณ์ขึ้นบ้าง แต่เพราะมีใช้น้อย จึงต้องใช้เวลานาน การซ่อมนั้นยังไม่ทันสมความมุ่งหมาย ประชาชนได้เข้าปฏิบัติธรรมกันมาก

สมัยนั้น การปกครองประเทศจัดเป็นมณฑล เจ้าเมืองสุพรรณบุรี และสมุหเทศาภิบาล เกรงว่าเป็นการมั่วสุมประชาชน วันหนึ่ง สมุหเทศาภิบาลมณฑลนครชัยศรี ได้พบกับสมเด็จพระวันรัต (ติสฺสทตฺตเถร) วัดพระเชตุพน เวลานั้นดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะอำเภอภาษีเจริญ ได้ปรารภถึงเรื่องหลวงพ่อดำวัดปากน้ำ ไปทำพระกรรมฐานที่นั่น จะเป็นการไม่เหมาะสมแก่ฐานะ ขอให้ทางคณะสงฆ์พิจารณาเรียกกลับ หลวงพ่อดำวัดปากน้ำจึงจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุมาด้วยความเคารพในการปกครอง แล้วมาอยู่วัดสองพี่น้อง จังหวัดเดียวกัน

วัดสองพี่น้อง พระเถระในวัดนั้น ไม่เห็นความสำคัญในการศึกษา มีบางท่านสนใจแต่ไม่สามารถจะจัดการไปได้ เพราะพระเถระส่วนใหญ่ไม่ส่งเสริม ผู้สนใจก็ส่งภิกษุสามเณรผู้ใคร่ต่อการศึกษามาเล่าเรียนที่กรุงเทพฯ หลวงพ่อดำวัดปากน้ำมาอยู่วัดสองพี่น้อง ได้เป็นกำลังตั้งโรงเรียนนักธรรมขึ้น โดยไม่ครั้นคร้ามต่ออุปสรรคใด ๆ ได้ผลสืบต่อมาจนบัดนี้ และท่านได้ชักชวนตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาขึ้น โดยมีคณะกรรมการมูลนิธินั้นได้เป็นทุนการศึกษามาจนทุกวันนี้ นับว่าท่านได้ทำความดีไว้แก่วัดสองพี่น้องเป็นเดิมมา

สมเด็จพระวันรัต (ติสฺสทตฺตเถร) วัดพระเชตุพน ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอภาษีเจริญ จังหวัดธนบุรี ในยุคนั้น วัดปากน้ำเป็นพระอารามหลวงวัดหนึ่งในอำเภอนั้นว่างเจ้า

อวาาสล่ง พระคุณท่านหวังจะอนุเคราะห์หลวงพ่อดปากน้ำให้มีที่อยู่เป็นหลักฐาน หวังเอาตำแหน่งเจ้าอวาาสผูกหลวงพ่อดปากน้ำ เพื่อไม่ให้เร่ร่อนไปโดยไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ครั้งแรกท่านได้พยายามปิดไม่ยอมรับหน้าที่ แต่ครั้งแล้วก็จำต้องยอมรับด้วยเหตุผล ก่อนจะส่งไปนั้น สมเด็จพระวันรัตตั้งข้อแม้ให้ลายข้อเช่นห้ามแสดงอภิหาร และทำการเกินหน้าพระคณาธิการวัดใกล้เคียง ให้เคารพการปกครองตามลำดับ ให้อดทนเพื่อความสงบ และไม่ให้อำนาจอย่างรุนแรง

การที่เจ้าคณะอำเภอเอาความมั่นใจสัญญากับหลวงพ่อดปากน้ำเช่นนั้น เพราะเห็นว่าหลวงพ่อดปากน้ำ ชอบทำสิ่งที่ตนเห็นว่าดีงาม ไม่ชอบอยู่เฉย ๆ โดยไม่ทำกิจอะไรให้เป็นประโยชน์ขึ้นแม้แก่ตัวเอง อนึ่งเจ้าคณะอำเภอได้ปกครองอำเภอนี้มานาน ทราบซึ่งถึงอริยาศัยและความเป็นไปในอำเภอนั้นได้ดี เพราะจิตปรานีจะไม่ได้เกิดความกระทบกระเทือนแก่ใครผู้ใด หวังความสงบในการปกครองเป็นหลักสำคัญ เบื้องต้นหลวงพ่อดปากน้ำท่านยอมรับด้วยดี เป็นทั้งนี้ก็เนื่องด้วยยังไม่เคยประสบความขัดข้อง เนื่องด้วยยังไม่เคยปกครองวัดมาก่อน

พ.ศ. ๒๔๕๕ วันเดือนจำไม่ได้ ท่านได้จากวัดพระเชตุพนในฐานะ เป็นผู้รักษาการเจ้าอวาาสวัดปากน้ำ โดยเรี่ยนตหลวงซึ่งกรมการศาสนาจัดถวายเพื่อเป็นเกียรติยศแก่พระอารามหลวง มีพระอนุจรติดตามมา ๔ รูป ทางกรมได้จัดสมณบริหารถวายเจ้าอวาาสและนิตยภัตต์อีก ๔ เดือน เดือนละ ๓๐ บาท พระอนุจร ๔ รูป รูปละ ๒๐ บาท เจ้าคณะอำเภอภาษีเจริญนำมาส่งถึงวัดปากน้ำพร้อมด้วยพระเถรานุเถระ และพระคณาธิการในอำเภอนั้นมากรูป มีคฤหัสถ์ชายหญิงหลายคนมาต้อนรับ ก่อนจะมาวัดปากน้ำ ท่านได้เป็นฐานานุกรมของเจ้าคุณพระศากยยุตติยวงศ์ เจ้าคณะอำเภอในตำแหน่งสมุห์ด้วย

สภาพของวัดปากน้ำสมัยนั้นทุกอย่างไม่เรียบร้อย มีสภาพกึ่งวัดร้าง เป็นที่ควรแก้ไขให้เป็นวัดสมสภาพ งานเบื้องต้นหลวงพ่อดปากน้ำได้ประชุมพระภิกษุสามเณรที่อยู่เดิมและมาใหม่ ท่านให้อโวาทปรับความเข้าใจแก่กันว่า

“เจ้าคณะอำเภอส่งมาเพื่อให้รักษาวัด และปกครองตักเตือนว่ากล่าวผู้อยู่วัดโดยพระธรรมวินัย อันจะให้วัดเจริญได้ต้องอาศัยความพร้อมเพรียง และเห็นอกเห็นใจกันจึงจะทำความเจริญได้ ถิ่นนี้ไม่คุ้นเคยกับใครเลย มาอยู่นี้เท่ากับถูกปล่อยโดยไม่รู้ว่าจะหันหน้าไปพึ่งใคร เพราะต่างไม่รู้จักกัน

แต่ก็มั่นใจว่าธรรมที่พวกเราปฏิบัติตรงต่อพระพุทธโอวาทจะประกาศความราบรื่นและรุ่งเรืองให้แก่ผู้มีความประพฤติเป็นสัมมาปฏิบัติ ธรรมวินัยเหล่านั้นจะกำจัดอธรรมให้สูญสิ้นไป

พวกเราบวชกันมาคนละมาก ๆ ปี ปฏิบัติธรรมเข้าขั้นไหน มีพระปาฏิโมกข์เรียบร้อยอย่างไร ทุกคนทราบความจริงของตนได้ ถ้าเป็นไปตามแนวพระธรรมวินัยก็น่าสรรเสริญ ถ้าผิดพระธรรมวินัยก็น่าเศร้าใจ เพราะตนเองก็ติเตียนตนเอง

ได้เคยพบมาบ้าง แม้บวชตั้งนานนับเป็นสิบ ๆ ปี ก็ไม่มีภูมิจะสอนผู้อื่น จะเป็นทีพึ่งของศาสนาก็ไม่ได้ ได้แต่อาศัยศาสนาอย่างเดียวไม่ทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตนและแก่ท่านชั่วร้ายยังทำให้พระศาสนาเศร้าหมองอีกด้วย บวชอยู่อย่างนี้เหมือนตัวเสฉวน (เรื่องเสฉวนนี้หลวงพ่อก่านชอบพูดบ่อย ๆ ต่อมาก็หายไป) จะได้ประโยชน์อะไรในการบวช ในการอยู่วัด

ฉันมาอยู่วัดปากน้ำ จะพยายามตั้งใจประพฤติให้เป็นไปตามแนวพระธรรมวินัย พวกพระเก่า ๆ จะร่วมกันก็ได้ หรือจะไม่ร่วมด้วยก็แล้วแต่อริยาศัย ฉันไม่รบกวนด้วยอาการใด ๆ เพราะถือว่าทุกคนรู้สึกผิดชอบด้วยตนเองดีแล้ว ถ้าไม่ร่วมใจก็ขออย่าขัดขวาง ฉันก็จะไม่ขัดขวางผู้ไม่ร่วมมือเหมือนกัน ต่างคนต่างอยู่ แต่ต้องช่วยกันรักษาระเบียบของวัด คนจะเข้าออกต้องบอกให้รู้ ที่แล้วมาไม่เกี่ยวข้อง เพราะยังไม่อยู่ในหน้าที่ จะพยายามรักษาเมื่ออยู่ในหน้าที่” นี่เป็นโอวาทที่หลวงพ่อก่านให้แก่มิกขุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา เมื่อไปปกครองวัดนั้น ผู้เขียนได้ร่วมประชุมอยู่ด้วย

ครั้งต่อไปถูกมรสุมขนาดหนัก โอวาทนั้นกลายเป็นคำพูดที่อวดดีไป แต่หลวงพ่อก่านปากน้ำ ท่านทำเป็นไม่รู้เท่าทัน ไม่ปริปากโต้แย้งอย่างไร แต่ภายในเร่งรัดกวัดขันมิกขุสามเณรยิ่งขึ้น แต่กวัดขันได้แต่พวกที่ติดตาม และมิกขุสามเณรที่เข้าสำนักใหม่ เปิดการสอนกรรมฐานเป็นหลักฐานขึ้น ประชาชนต้อนรับด้วยปลาทะเลส่วนมากเป็นชาวบ้านตำบลเมืองอื่น และมาจากไกล ส่วนข้างเคียงก็มีบ้าง เวล่าย่ำค่ำแล้ว มีการอบรมมิกขุสามเณร อุบาสก อุบาสิกาทุกวัน แล้วบำเพ็ญสมณธรรมด้วย ความดีเริ่มฉายรัศมีขึ้น ความเดือดร้อนก็เป็นเงาแฝงมา

เด็ก ๆ ที่ไม่ได้รับการศึกษา รบกวัดมาก แทบไม่มีเวลาว่าง ที่ชวนกันมาเอะอะในวัดและยิงนกเล่น เป็นภัยแก่วัด ครั้นจะตักเตือนว่ากล่าวหรือใช้อำนาจ ก็ไม่แน่ว่าจะเกิดความราบรื่น เพราะชาวบ้านแถวนั้นยังไม่เกิดความนิยมในท่าน เขานิยมพระพวกเก่ามากกว่า

ท่านพูดออกมาคำหนึ่งว่า เด็ก ๆ ที่ได้รับการศึกษาเป็นคนรกราคา มาเที่ยวรังแกวัด

ต่อไปก็กลายเป็นพาล ไม่เข้าท่านได้ตั้งโรงเรียนราษฎร์ สำหรับวัดขึ้น โดยหาทุนค่าครูเอง ได้อุปการะจากท่านผู้หญิงสุธรรมมนตรี (กิมไล้ สุจริตกุล) บ้าง หลวงฤทธิ์ ณรงค์รอนบตีในคลองบางหลวง บ้านอยู่ข้างวัดสังข์กระจายบ้าง จากนายต่าง บุญมานพ ธนบดีตลาดพลูบ้าง พระภิรมย์ราชาอาจารย์ บ้านตรงข้ามหน้าวัด และท่านผู้มีศรัทธาอีกมาก คน ทางกรรมการอำเภอส่งเสริมให้กิจการของโรงเรียนดำเนินไปโดยสะดวก

นักเรียนจากจำนวนสิบ เป็นจำนวนร้อย จนถึงสามร้อยเศษให้ได้รับการศึกษาโดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ภาวะของวัดปากน้ำค่อยดีขึ้น ผู้ปกครองเด็กเห็นบุญคุณของท่านเกิดความเลื่อมใส บางคนมาพูดว่าหลวงพ่อดีมาก ลูกหลานผมได้เข้าโรงเรียน เพราะหลวงพ่ออนุเคราะห์นโยบายของหลวงพ่อวัดปากน้ำเป็นเบื้องต้นให้คนเกรงใจวัดและเห็นบุญคุณของวัด การเกะกะระรานในวัดก็ค่อย ๆ จางไป บัดนี้แทบพูดได้ว่าไม่มีคนรังแกวัด ต่อมาทางปกครองได้ใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา ทางรัฐบาลได้จัดโรงเรียนสถานการศึกษาทั่วถึงกัน ประจวบกับเจ้าอาวาสวัดขุนจันทน์ว่างลง เจ้าคณะจังหวัดธนบุรีมอบให้หลวงพ่อวัดปากน้ำรักษาการณวัดขุนจันทน์ ท่านได้ย้ายโรงเรียนภาษาไทยจากวัดปากน้ำ ไปตั้งการสอนที่วัดขุนจันทน์ ต่อมาทางวัดเห็นว่าหมดความจำเป็นจึงเลิกกิจการด้านนี้ มอบให้รัฐบาลรับภาระ หลวงพ่อหันมาจัดการศึกษาทางบาลีและทางปฏิบัติธรรมต่อไป

ต่อจากนั้นได้เริ่มจัดการศึกษา นักธรรมและบาลีประจำสำนัก ครั้งแรกนักเรียนบาลีไปเรียนต่างวัด เช่น วัดอนงค์ วัดกัลยาณมิตร วัดประยูรวงศ์ วัดมหาธาตุ วัดพระเชตุพน จังหวัดพระนคร ตามแต่นักเรียนจะสมัครใจสำนักไหน

สมัยนั้น การคมนาคม ใช้เรือจ้างและเรือบด จังหวัดธนบุรียังไม่มีถนน สะพานพระพุทธยอดฟ้าฯ ยังไม่ได้สร้าง นักเรียนต้องลำบากด้วยการเดินทาง แต่สำเร็จด้วยการพยายามของนักเรียน วัดเพียงแต่ส่งเสริมและอุปการะ มีนักธรรมและเปรียญประจำสำนักขึ้น และเป็นมาด้วยการลำบาก

การอบรมจิตใจดำเนินคู่กันมา ใครต้องการเรียนปริยัติเรียน ใครต้องการปฏิบัติธรรมปฏิบัติ ย่อมศึกษาได้ตามอัธยาศัย ไม่ได้อย่างเดียว คือไม่ยอมให้อยู่เปล่า ไม่ศึกษาไม่ปฏิบัติก็ทำหน้าที่การบริหารไป กิจการของท่านอยู่ในความเฟื่องเลี้ยงของประชาชนโดยวิธีนี้ย่อมเป็นที่ภาคภูมิใจของท่านนัก ท่านพูดว่าดอกไม้ที่หอมไม่ต้องเอาน้ำหอมมาพรมก็หอมเอง ใครจะห้ามไม่

ได้ ชากศพไม่ต้องเอาของเหม็นมาละเลงใส่ ชากศพก็ต้องแสดงกลืนศพให้ปรากฏ ปิดกันไม่ได้ เพราะการขาดแคลนเรื่องอาหารการบริโภคมียู่ประจำ หลวงพ่อวัดปากน้ำคิดแก้ไขด้วยวิธีเลี้ยงภิกษุสามเณรทั้งวัด โดยท่านรับภาระทั้งสิ้น ท่านเคยพูดว่ากินคนเดียวไม่พอกิน กินมากคนกินไม่หมด พวกแกคอยดู สำเร็จขึ้นมา อันความจริงส่วนตัวท่านพอมีสภาพ แต่อวัยวะที่ทนอยู่ไม่ได้ จึงตั้งโรงครัววัดขึ้น เพื่ออุปการะแก่ผู้ปฏิบัติธรรม และนักศึกษาปริยัติ ท่านได้ปฏิบัติการเลี้ยงพระมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๙ จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๒ เมื่อท่านมรณภาพแล้ว การเลี้ยงพระก็คงมีอยู่จนทุกวันนี้ นับเป็นเวลา ๔๔ ปี เริ่มต้นจนถึงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ อันเป็นวันมรณภาพ เริ่มแต่จำนวนภิกษุสามเณร ๒๐-๓๐ รูป จนถึง ๕๐๐ รูปเศษ

การอบรมภิกษุสามเณร คฤหัสถ์ บรรพชิตนั้น ถือเป็นกิจสำคัญของหลวงพ่อวัดปากน้ำ เมื่อ พ.ศ.อะไรผู้เขียนจำไม่ได้ เกิดเรื่องอาชญากรรมขึ้นในวัด วันนั้นพระกมล ศิษย์ที่ถูกใจของท่านในด้านเทศนาใช้ปฏิภาณ และด้านปฏิบัติขั้นดี ได้เทศนาหัวข้อธรรมเกี่ยวแก่พระกรรมฐานอยู่ หลวงพ่อฟังอยู่ด้วย (ต่อมาหลวงพ่อได้ส่งพระกมลนี้ไปอยู่จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเผยแผ่ธรรม ทำงานอยู่ ๓-๔ ปี ก็ถึงมรณภาพ) เมื่อเสร็จการอบรมแล้วประมาณเวลา ๒๐.๐๐ น. ต่างกลับยังที่พักของตนมีผู้ลอบสังหารหลวงพ่อวัดปากน้ำที่หน้าศาลาการเปรียญ ขณะที่ท่านออกมาจากศาลาจะกลับกุฏิ ผู้ร้ายใช้ปืนยิงท่านถูกจิวรท่านทะลุ ๒ รู ยิงนายพร้อมอุปัฏฐากผู้ติดตามหลังถูกที่ปากทะลุแก้มเป็นบาดแผลสาหัส แต่ไม่ถึงแก่กรรม ท่านรอดมาได้ อย่างน่าอัศจรรย์ น่าจักเป็นเทวดาผู้รักษาวัดปากน้ำยังต้องการท่านอยู่ จึงให้คลาดแคล้วอันตรายแห่งชีวิตอย่างหวุดหวิด ถ้าท่านสิ้นชีวิตในขณะนั้น วัดปากน้ำก็น่าจักไม่มีความหมายอะไรสำหรับท่าน และคนทั่วไป

ระยะนี้ความตึงเครียดกับเจ้าคณะอำเภอภาษีเจริญทวีขึ้นอีก เข้ากันไม่ติดดูขมื่นกับปูน ทางเจ้าคณะอำเภอว่าวัดปากน้ำผิดสัญญาต่อกันไม่ทำตามโอวาท ทางวัดปากน้ำก็ว่าจะให้งอมืองอเท้าเท่านั้นไม่ได้ประโยชน์ตนประโยชน์ท่าน ชีวิตเป็นหมัน ท่านพูดแข็งแรงมาก ฟังท่านแล้วก็หนักใจ แล้วท่านก็ดำเนินปฏิปทาสดุดหน้าต่อไปคำว่าถอยหลังท่านไม่เคยใช้

สมัยกำลังตั้งเนื้อตั้งตัวท่านคิดก้าวหน้าไปไกลมาก กล่าวคือมีความตั้งใจมั่นในการศึกษาพูดมาไม่น้อยกว่า ๒๐ ปีว่าจะสร้างโรงเรียนถาวรขนาด ๓ ชั้น จุ้นักเรียนได้ ๑๐๐๐ คน ๒ ชั้นล่างให้เรียนปริยัติ ชั้นที่ ๓ จะให้เรียนปฏิบัติธรรม ถ้าหลังเดียวไม่พอจะสร้างขึ้นอีก

๑ หลัง ขนาดเดียวกัน ได้ฟังท่านสร้างวิมานบนอากาศมานาน ฟังแล้วก็ไม่ได้ใส่ใจ เพราะเกิดความคิดเห็นว่าย่อมเป็นไปได้และปรารถนาต่อไปว่า เมื่อสร้างโรงเรียนสำเร็จแล้วจะจัดการฉลองมีแฉ่ง ๕๐๐ โดยหาเจ้าภาพจัดสำหรับคาวหวานองค์ละคู่ สมณบริวารพร้อมรวม ๕๐๐ ชุด เท่าจำนวนพระ ถ้าการเนินช้าถึง พ.ศ. ๒๕๐๐ จะจัดการฉลองโดยอาราธนาพระจำนวน ๒๕๐๐ รูป พร้อมด้วยสมณบริวารดังกล่าวแล้วครบชุด เมื่อเสร็จแล้ว สำหรับคาวหวานขอถวายไว้สำหรับวัด วัดปากน้ำก็จะสมบุญด้วยเครื่องใช้เป็นประโยชน์แก่วัดต่อไปและพูดแถมท้ายว่า “แกคอยดู จะสนุกกันใหญ่”

เป็นความตั้งใจของหลวงพ่อดาวปากน้ำดังนั้น ท่านชอบพูดเรื่องนี้แก่ผู้เขียน และท่านก็รู้ว่าผู้เขียนไม่ได้เลื่อมใสอะไรในท่านมากนัก แต่ชอบพูดฝากไว้

หลวงพ่อดาวปากน้ำอยู่ในลักษณะพูดจริงทำจริง และไม่ใคร่ฟังเสียงใครคัดค้าน เมื่อท่านมองเห็นช่องจะสำเร็จ ฉะนั้นโรงเรียนทันสมัยหลังหนึ่งจึงเกิดขึ้นในวัดปากน้ำ เป็นตึก ๓ ชั้นจริงดังพูด พร้อมด้วยเครื่องประดับตกแต่งอย่างดียิ่ง และทันสมัย มีห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วมประจำชั้น มีเครื่องอุปกรณ์การศึกษาชั้น ๑ ครบบริบูรณ์สมแก่นักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่าที่ได้ดำริไว้ ชั้นบนเปิดเป็นห้องโถง เพื่อปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน สมจริงดังปณิธานที่ได้ตั้งไว้ เป็นโรงเรียนตึกคอนกรีตเสริมเหล็กสูง ๓ ชั้น ยาว ๒๕ วา ๒ ศอก กว้าง ๕ วา ๑ ศอก ค่าก่อสร้าง ๒,๕๕๘,๑๑๐.๓๕ บาท (สองล้านห้าแสนเก้าหมื่นแปดพันหนึ่งร้อยสิบบาทสามสิบเก้าสตางค์) ติดไฟฟ้าและพัดลมทันสมัย โรงเรียนหลังนี้เป็นพยานแห่งความฝันของหลวงพ่อดาวปากน้ำ “มิใช่ดีแต่พูด ย่อมทำได้ตามพูดด้วย” จึงควรแก่คำสรรเสริญยิ่งนัก แต่การฉลองนั้น ท่านรอ ๒๕ ศตวรรษ เมื่อใกล้ ๒๕ ศตวรรษ ท่านเกิดอาพาธ ไม่สามารถจะดำเนินงานตามเจตนาได้ โรงเรียนหลังนี้เป็นประโยชน์แก่คณะสงฆ์มาก เพราะเมื่อก่อนนั้นการสอบนักธรรม หมุนเวียนไปวัดโน้นบ้าง วัดนั้นบ้าง แล้วแต่เจ้าคณะอำเภอจะส่งไป ได้รับความขัดข้องประการต่าง ๆ บางแห่งก็ใกล้ บางแห่งก็ไกล ไม่สะดวกด้วยสถานที่สอบ

เมื่อโรงเรียนวัดปากน้ำสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ทางคณะสงฆ์ได้ย้ายการสอบจากที่อื่นมาเปิดสนามสอบที่วัดปากน้ำ รวมสอบแห่งเดียวในอำเภอภาษีเจริญ ธนบุรี เป็นการสะดวกแก่นักเรียนทุกประการ บางวันก็มาฉันเพลที่วัดปากน้ำเสียทีเดียว เป็นสถานที่สอบประจำทุกปีมา

เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๐๒ เป็นวันครบ ๑๐๐ วัน นับแต่หลวงพ่อดาวปากน้ำถึง

แก่มรณภาพ ศิษยานุศิษย์ ท่านที่เคารพนับถือได้บำเพ็ญกุศลสวดตามศาสนพิธี ได้มีเทศน์
ปลงสังคายนาแจ้ง ๕๐๐ โดยหาเจ้าภาพรับเป็นองค์อุปถัมภ์ ๕๐๐ คน บริจาคจตุปัจจัยคนละ ๑๐๐
บาท เมื่อปัจจัยเหลือจากการใช้จ่ายแล้ว จะรวบรวมไว้เป็นทุนพระราชทานเพลิงศพต่อไป
ทั้งนี้ ช่วยกันสนองความตั้งใจของหลวงพ่อดอกน้ำให้เป็นผลสำเร็จ แม้ท่านมรณภาพ
แล้ว ก็ยังภูมิใจว่าหลวงพ่อดอกน้ำได้กระทำ เพราะปรารถนาคุณสมบัติของท่านเป็นมูลเหตุ และแจ้งหาร้อย
นี้ย่อมเป็นไปเรียบร้อยสมเกียรติของท่านทุกประการ

การปฏิบัติธรรมด้านพระกัมมัฏฐาน ถือว่าเป็นงานใหญ่ในชีวิตของท่าน ด้านคันถธุระ
มอบให้ศิษย์ที่เป็นเปรียญดำเนินงานไป นักปริยัตินักปฏิบัติเพิ่มจำนวนยิ่งขึ้นเพราะท่านมีความ
ปรารถนาไว้ตั้งแต่มาปกครองวัดปากน้ำ และได้ปฏิญาณในพระอุโบสถว่า “บรรพชิตที่ยังไม่มา
ขอให้มา ที่มาแล้ว ขอให้อยู่เป็นสุข” ฉะนั้นใครจะบ้ายหน้ามาฟังท่าน จึงไม่ได้รับคำปฏิเสธ
กลับไป ใครพูดถึงจำนวนภิกษุสามเณรว่ามากมายเกินไป ท่านดีใจกลับหัวเราะพูดว่า
“เห็นคุณพระพุทธรูปศาสนาใหม่ละ” ถ้าพูดถึงเรื่องนี้เป็นอุกอากรรมมากทีเดียว ท่านไม่พูดว่า
เลียงไม่ไหว มีแต่พูดว่า “ไหวชน้า” แล้วก็หัวเราะ คิดว่าท่านคงปลื้มใจที่ความคิดความฝันของ
ท่านเป็นผลสำเร็จขึ้น

การบำเพ็ญสมณธรรม ด้วยการเจริญพระกัมมัฏฐาน กำลังแผ่รัศมีไปไกลประชาชน
ต้อนรับการปฏิบัติ ภิกษุสามเณรต่างจังหวัดมากขึ้น เกียรติคุณก็แพร่หลาย วันธรรมสวนะจะ
เห็นคนลงเรือจ้างจากปากคลองตลาดมาวัดปากน้ำไม่ขาดสาย จนพวกเรือจ้างดีใจไปตาม ๆ
กันเพราะเพิ่มรายได้แก่ผู้มีอาชีพทางนั้น วันพฤหัสบดีเป็นวันเรียนและเริ่มปฏิบัติ วันนี้ก็มี
คนมาก วันละหลาย ๆ สิบนคนก็มี ยิ่งทางรถสะดวกคนยิ่งมากขึ้น

ผู้ปฏิบัติคนใดเห็นธรรมด้วยปัญญาของตน ท่านบอกว่าได้ธรรมกาย อันคำว่าธรรม
กายนั้น เป็นคำที่แปลกหูคนเฒ่ามาก ๆ เพราะเป็นชื่อที่ไม่มีใครสนใจ ผู้ไม่ทันคิดก็เหมาเอา
ว่าหลวงพ่อดอกน้ำอุตริบัญญัติขึ้นใช้เฉพาะวิธีการของท่าน คำว่าธรรมกาย เป็นที่เย้ยหยัน
ของผู้ไม่ปรารถนาดีต่อใคร บางคนก็ว่าอวดอุตริมนุสสุธรรม พูดเหยียดหยามว่าใครอยากเป็น
อสุรกายจงไปเรียนธรรมกายวัดปากน้ำ ชาวนี้ก็ทราบถึงหลวงพ่อดอกน้ำเหมือนกัน ท่านยิ้มรับ
ถ้อยคำเช่นนั้น ไม่มีปฏิกิริยาใด ๆ แสดงให้เห็น หลวงพ่อพูดว่าน่าสงสาร พูดไปอย่างไรภูมิ
ไม่มีที่มาเขาจะบัญญัติขึ้นได้อย่างไรเป็นถ้อยคำของคนเซอะ ท่านว่าอย่างนั้น

เมื่อมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์คำว่า “ธรรมกาย” เช่นนั้น และพูดไปในแนวที่ทำลายท่าน นิสัยที่ไม่ยอมแพ้ใครอันมีมาแต่กำเนิด หลวงพ่อวัดปากน้ำใช้คำว่าธรรมกายเป็นสัญญาลักษณ์ ของสำนักกัมมัฏฐานวัดปากน้ำทีเดียว เอาคำว่าธรรมกายขึ้นเชิดชู ศิษยานุศิษย์รับเอาไปเผยแพร่ทั่วทิศ และอิทธิพลของคำว่า “ธรรมกาย” นั้นไปแสดงความอัศจรรย์ถึงทวีปยุโรป ถึงกับศาสตราจารย์วิลเลียมต้องเหาะมาศึกษาและอุปสมบท ณ วัดปากน้ำ เป็นคนแรกที่ชาวยุโรปมาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในประเทศไทย นายวิลเลียมนี้เป็นชาวอังกฤษ

คำว่าธรรมกายเป็นคำที่ระคายหูของคนบางพวก จึงยกเอาคำนั้นมาเสียดสี เพื่อให้รัศมีวัดปากน้ำเสื่อมคุณภาพ หลวงพ่อวัดปากน้ำพูดว่า เรื่องต้น ๆ ไม่น่าตกใจอะไร ธรรมกายเป็นของจริง ของจริงนี้จะส่งเสริมให้วัดปากน้ำเด่นขึ้น ไม่น้อยหน้าใครพวกแกคอยดูไปเถิด ดูเหมือนว่าไม่มีใครช่วยแก้แทนท่าน

แต่คำว่า “ธรรมกาย” นั้น ย่อมซาบซึ้งกันแจ่มแจ้ง เมื่อหลวงพ่อวัดปากน้ำได้มรณภาพแล้ว กล่าวคือเมื่อทำบุญ ๕๐ วัน ศพของพระคุณท่าน คณะเจ้าภาพได้อาราธนาเจ้าคุณพระธรรมทัศนาร วัดชนะสงครามมาแสดงธรรม เจ้าคุณพระธรรมทัศนารได้ชี้แจงว่า คำว่าธรรมกายนั้นมีมาในพระสูตรตั้งแต่ปิฎก ท่านอ้างบาลีว่า ตถาคตสุส วาเสฏฐา เอตัมมกัปปโยติวจนํ ซึ่งพอจะแปลความได้ว่า “ธรรมกายนี้เป็นชื่อของตถาคต ดูกรวาเสฏฐะ” ทำให้ผู้ฟังเทศน์เวลานั้นหลายร้อยคนขึ้นอกขึ้นใจเป็นอย่างยิ่ง ทุกคนกราบสาธุการแด่เจ้าคุณพระธรรมทัศนาร และประหลาดใจว่าทำไมเจ้าคุณพระธรรมทัศนาร จึงทราบประวัติและการปฏิบัติของหลวงพ่อวัดปากน้ำได้ถูกต้อง

ผู้เขียนเรื่องนี้ก็แปลกใจมาก เมื่อแสดงธรรมจบ ลงจากธรรมาสน์แล้ว จึงถามว่าผู้แสดงธรรมว่า คู่เคียงกับหลวงพ่อวัดปากน้ำหรือจึงแสดงธรรมได้ถูกต้องตามเป็นจริง

พระธรรมทัศนารตอบว่า “อ้าว ไม่รู้หรือ ผมติดต่อกับท่านมานานแล้ว หลวงพ่อวัดปากน้ำข้ามฟากไปฝั่งพระนครแทบทุกคราวไปหาผมที่วัดชนะสงคราม และผมก็หมั่นข้ามมาสนทนากับเจ้าคุณวัดปากน้ำ การที่หมั่นมานั้น เพราะได้ยินเกียรติคุณว่ามีพระเณรมาก แม้ตั้ง ๔-๕ ร้อยรูป ก็ไม่ต้องบิณฑบาตฉัน วัดรับเลี้ยงหมด อยากจะทราบที่ท่านมีวิธีการอย่างไรจึงสามารถถึงเพียงนี้ และก็เลยถูกอภัยยศกับท่านตลอดมา” เมื่อทราบความจริงเช่นนั้น ทุกคนก็หายข้องใจ ผู้เขียนก็เคยแปลกใจ โดยท่านเจ้าคุณมงคลเทพมุนี เคยพูดถึงเจ้าคุณพระธรรมทัศนาร

เสมอว่า องค์นี้ใช้ได้ ๑ โดยที่ไม่ทราบว่ามันหมายความว่าอย่างไร

หลวงพ่อดำปากน้ำ มีวาทีตรงกับใจเมื่อจะพูดอะไรก็พูดโดยไม่สะทกสะท้านและไม่กลัวคำติเตียนด้วย เช่นครั้งหนึ่งผู้เขียนเรื่องนี้ได้มาฉันทะที่วัดปากน้ำ วันนั้นมีประชาชนมาก ร่วมใจบริจาคทานแก่ภิกษุสามเณรทั้งวัดเป็นกรณีพิเศษ เมื่อท่ายกประเคนอาหารเรียบร้อยแล้ว มีพ่อค้าตลาดสำเพ็งผู้มั่งคั่งคนหนึ่งไปกราบและถามว่า “หลวงพ่อขอรับ วันนี้จะมีผู้บริจาคสร้างกุฏิเพื่อเจริญพระกัมมัฏฐานบ้างไหม” ชาวบ้านไม่น้อยกว่า ๒๐ คน ที่นั่งใกล้ ๆ ได้ยินคำถามนั้น คิดว่าคงตั้งใจฟังคำตอบของหลวงพ่อดำทอดสายตามองหลวงพ่อ เพื่อฟังคำตอบ

เวลานั้นข้าพเจ้าผู้เขียน มีทั้งโกรธผู้ถาม ทั้งหนักใจแทนหลวงพ่อ และได้มองดูหน้าผู้ตอบ หลวงพ่อดำมีดวงหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส หลับตาสัก ๕ นาที ครั้นแล้วตอบทันทีว่า “มี” ผู้ถามได้ถามย้ำต่อไปว่ากี่หลัง ตอบว่า ๒-๓ หลัง และย้ำอีกว่าต้องได้แน่

เวลานั้นผู้เขียนฉันภัตตาหารไม่มีรส โกรธผู้ถามว่าช่างไม่มีอริยาศัย คำถามเช่นนั้นเท่ากับเอาโคลนมาสาครดหลวงพ่อ เมื่อต้องการทราบ ควรถามเฉพาะสองต่อสองและโกรธหลวงพ่อดำว่า ช่างไม่มีปัญญาแก้ปัญหาเฉพาะหน้า คิดว่าทำไมนะหลวงพ่อจึงไม่พูดว่า เวลานี้ยังไม่เป็นโอกาสที่จะพยากรณ์คำถามนั้น ที่ตอบออกไปว่าจะมีผู้บริจาค ๒-๓ หลังนั้น หมิ่นต่ออันตรายมากนัก อาจเป็นคำพูดที่ฆ่าตนเองได้ดาบของตนฆ่าตนเอง เวลานี้ก็เอาใจช่วยหลวงพ่อดำขอให้ผู้บริจาคจริง ๆ เกิด เสร็จการฉันของหวานแล้ว คำพยากรณ์ของหลวงพ่อดำก็ยังไม่ปรากฏเป็นความจริงขึ้น ผู้เขียนเรื่องนี้ นั่งอยู่ด้วยความอึดอัดใจ นึกตำหนิตานว่าไม่รอบคอบพอ

ได้เวลาอนุโมทนา มีคณะอุบาสกอุบาสิกากลุ่มหนึ่ง เข้ามากราบหลวงพ่อดำ บอกว่าศรัทธาจะสร้างกุฏิเล็ก ๆ อย่างที่หลวงพ่อดำสร้างไว้แล้วสัก ๒-๓ หลัง ประมาณราคา ๓-๔ ร้อยบาทต่อหนึ่งหลัง ขอให้หลวงพ่อดำช่วยจัดการให้ด้วย ตอนนั้นหลวงพ่อดำไม่หัวเราะ ยิ้มน้อย ๆ พอสมควรแก่กาละ ครั้นแล้วหลวงพ่อดำเรียกตัวผู้ถามมาบอกว่า “ได้แล้วกุฏิกัมมัฏฐาน ๓ หลัง เจ้าของนั่งอยู่นี่” แล้วท่านชี้มือไปยังเจ้าภาพผู้บริจาค ผู้ถามได้กระโดดเข้าไปกราบที่ตักหลวงพ่อดำพูดว่า “ยิ่งกว่าตาเห็น” ผู้เขียนดีใจจนเหงื่อแตก ที่ความจริงมาสู่เกียรติของหลวงพ่อดำไว้ได้

เกรงจะเป็นลูกไม้ จึงหาโอกาสสนทนากับผู้บริจาคว่านัดกับหลวงพ่อดำไว้หรือว่าจะสร้างกุฏิถวาย ได้รับคำตอบว่า เพิ่งคิดเมื่อมาทำบุญวันนี้อเอง เดินมาเห็นกุฏิเล็ก ๆ สวยดี อยากจะสร้าง

บ้าง แต่ทุนไม่พอ จึงปรึกษากับพวกพ้องที่บังเอิญมาพบกันวันนี้เห็นดีร่วมกัน จึงได้มอบเงินแก่หลวงพ่อกำหนดจัดการสร้างต่อไป นี่เป็นเรื่องก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ รวม ๒๐ ปี

เมื่ออุบาสกอุบาสิกา กลับหมดแล้ว ผู้เขียนจึงได้พูดกับหลวงพ่อกำหนดต่อไป เบื้องต้นยกย่องว่าหลวงพ่อกำหนดแม่นยำเหมือนตาเห็น แต่น่ากลัวอันตราย ไม่ควรตอบในเวลานั้น ควรจะบอกเฉพาะตัวหรือสองต่อสอง หลวงพ่อถามว่าอันตรายอย่างไร จึงเรียนท่านว่า ถ้าไม่เป็นความจริงดังคำพยากรณ์ ชาวบ้านจะเสื่อมศรัทธา หลวงพ่อพูดว่า “เรามั่นชะอะ พระพุทธศาสนาแก่ได้หรือ ธรรมของพระพุทธเจ้าต้องจริง ธรรมกายไม่เคยหลอกหลวงใคร” เมื่อได้ยินดังนั้นก็จำต้องนิ่ง และไม่คิดจะถามความเห็นอะไรต่อไป ที่นำมาเขียนไว้นี้เพื่อจะแสดงว่า ญาณของหลวงพ่อกำหนดให้ความรู้แก่หลวงพ่อกำหนดอย่างไรในวิถีของผู้ปฏิบัติธรรม หลวงพ่อต้องพูดอย่างนั้น ถ้าญาณไม่แสดงออกจะเอาอะไรมาพูดได้ ผู้เขียนก็รับเอาความหนักใจแทนมาโดยลำดับ ๆ หลวงพ่อรู้เต็มอกว่า ผู้เขียนเรื่องนี้ไม่เชื่อวิชาของท่าน และได้เคยพูดกับผู้อื่นหลายคนว่า “เขาไม่เชื่อเรา” คำว่า “เขา” นั้นหมายถึงผู้เขียนโดยเฉพาะ

หลวงพ่อกำหนดมีเมตตาปราณีเป็นนิสัย ใครเดือดร้อนมาไม่เคยปฏิเสธ ย่อมให้อุปการะตามสมควร แต่ไม่ชอบคนโกหก ถ้าจับโกหกได้แม้ครั้งเดียวท่านก็ว่าคนนี้ก็ โทกกระทั้งเราก็เป็นคนหมดดี เช่น คราวหนึ่งมีคนแก่มาเรียนกัมมัฏฐานมีศรัทธากล้า พอได้ผลแห่งการปฏิบัติบ้าง แต่ยังอ่อน กลับบ้านลาลูกเมียมาวัดปากน้ำอีก มีปลาแห้งตัวหนึ่งมาถวายหลวงพ่อกำหนด บอกว่ามีเท่านั้นเองเพราะเป็นความยากจน หลวงพ่อกำหนดหัวเราะชอบใจ พูดว่า “เออ! ให้มันได้อย่างนี้ซิ น่า นี่แหละเขาเรียกว่าคนรวยแล้ว มีเท่าไรถวายจนหมด เมื่อครั้งพระพุทธเจ้า นางปัญจกาสีถวายแป้งจี๋ทำด้วยรำแก่พระพุทธเจ้า ต่อมากลายเป็นคนมั่งมี ปลาแห้งของเราตัวหนึ่งราคาสูงกว่ารำมากนัก เป็นกุศลมากแล้วที่นำมาให้” พูดกันไปมาในที่สุดก็ขอร้องให้หลวงพ่อกำหนดบวชให้ เพราะไม่มีสมณบริวารจะบวช หลวงพ่อกำหนดก็ได้จัดการให้ความปรารถนาของเขาเป็นผลสำเร็จอย่างยิ่ง

เมื่อพระศากยบุตรติยวงศ์ เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชสุริ พระสมุห์สดได้เป็นพระครูสมุห์ตามขึ้นไป ท่านได้ปกครองวัดมาจนถึง พ.ศ.๒๔๖๔ ได้รับสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร มีพระราชทินนามว่า

“พระครูสมณธรรมสมาทาน”

เกียรติคุณขยายตัวกว้างออกไปเพียงไร ชาวอกุศลก็ขยายเป็นเงาติดตามตนไป แต่เป็นของอัศจรรย์ที่ผู้นิยมการปฏิบัติก็เพิ่มจำนวนมากขึ้น ภิกษุสามเณรก็มากขึ้น การใช้จ่ายเรื่องภัตตาหาร ค่าน้ำค่าไฟก็ทวีขึ้นเป็นเงาตามตัว หลวงพ่อวัดปากน้ำก็ต้องสละสมณบริขารสบง จีวรอุปการะแก่ภิกษุสามเณรมากขึ้น แต่ก็ไม่มีใครได้ยันท่านบ่นและท้อใจ ยิ่งมากยิ่งขึ้นดี ท่านพูดว่าเขามาพึ่งพาอาศัย เราไม่ปฏิเสธ อุปการะเท่าที่มี

คำกล่าวร้ายป้ายสีที่เรียกว่าอกุศล รัตติงตรึงตัวมากอยู่ แต่ก็ยังมีผู้มีใจเป็นกลางช่วยเหลือท่าน เช่นคุณพระเทพปริญาณได้สังเกตการณ์มาโดยลำดับ และคุณพระได้เขียนหนังสือเกี่ยวแก่วัดปากน้ำเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นประหนึ่งเปิดภาชนะที่คว่ำให้หงายขึ้น ทำให้คำกล่าวร้ายฝ่ายอกุศลสงบตัวลง สงบอย่างไม่มีอิทธิพลมาประทุษร้ายวัดปากน้ำได้ หนังสือนั้นพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ ประเทศไทยกำลังอยู่ในสภาพสงคราม ภิกษุสามเณรวัดปากน้ำได้อพยพออกไปเพราะกลัวภัยสงคราม ไปหลบอยู่ตามธรรมาวาส หนังสือนั้นได้นำมาพิมพ์ตามต้นฉบับเดิม และที่นำมาพิมพ์นี้เฉพาะคำนำเท่านั้น มีสำเนาความดังต่อไปนี้ △

คำนำ

ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑

หนังสือเล่มนี้ ตั้งชื่อว่า “ธรรมกาย” มิใช่ข้าพเจ้าคิดตั้งเอาเอง ท่านเจ้าของผู้แสดงเรื่องนี้เป็นผู้ตั้ง ท่านเจ้าของที่ว่านี่คือ ท่านพระครูสมณธรรมสมาทาน (สด) เจ้าอาวาสวัดปากน้ำคลองภาษีเจริญในปัจจุบันนี้ ซึ่งเรียกกันอยู่แพร่หลายในหมู่ศิษย์ที่เคารพนับถือว่า “หลวงพ่อดาวปากน้ำ” ปัจจุบันนี้เป็นที่ “พระมงคลราชมุนี”

การแสดงเรื่องธรรมกายนี้ เป็นเรื่องที่ท่านแสดงแก่ ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ในวันพระและวันอาทิตย์ แสดงติดต่อกันเป็นลำดับไป ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งที่ไปฟัง ได้จดบันทึกเอาแต่หัวข้อใจความไว้ แล้วเรียบเรียงไปขอให้ท่านตรวจเรื่อย ๆ มาเริ่มแต่วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๘ จนถึงวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ รวมเป็นเวลา ๓ เดือนเศษจึงจบจุดมุ่งหมายที่แสดงเป็นเรื่องสมาริโดยตรง เป็นแต่ท่านยกเอาพระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เป็นหลักแสดง และแสดงหนักไปในแนวทางปฏิบัติไว้แนวปฏิบัติบ้างพอควร แต่เมื่ออ่านดูให้จบแล้วจะจับใจความได้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องติดต่อกันหมด แต่สำนวนโวหารที่บันทึกไว้นี้รู้สึกอยู่ว่าข้างจะสั้นอยู่มาก โดยยกเทศนาโวหารออกเสีย บันทึกไว้แต่แก่นความ เพื่อให้รวมเป็นแนวปฏิบัติได้ง่าย ไม่ประสงค์ให้อ่านอย่างหนังสือเทศน์ต่าง ๆ ดังเคยพบเห็นมา อันจะทำให้เสียเวลาอันมีค่าของผู้อ่าน จึงหวังเอาละเอียดหมดจดไม่ได้ ข้อใดที่อ่านแล้วไม่เข้าใจ ก็ขอให้ป็นหน้าที่ของท่านผู้อ่านหาโอกาสไปไต่ถามผู้ที่ปฏิบัติดู เขาจะบอกท่านได้ หรือยังไม่หมดสงสัย จะไปไต่ถามท่านผู้แสดงเองก็ได้ ข้าพเจ้าเคยเห็นมีผู้สนใจในทางปฏิบัติไปไต่ถามท่านเนื่อง ๆ ท่านไม่มีความรังเกียจ

มูลเหตุที่ข้าพเจ้าจะได้ไปฟังธรรมที่วัดปากน้ำนั้น ก็เพราะเวลานั้นประเทศไทยเราอยู่ในระหว่างสงครามโลก ในพระนครถูกเครื่องบินข้าศึกมาทิ้งระเบิดไม่หยุดหย่อน ข้าพเจ้าได้อพยพหลบภัยไปอยู่ตำบลวัดสิงห์ ข้าพเจ้าฉวยโอกาสนี้เที่ยวไปตามวัดต่าง ๆ เพื่อศึกษาหาความรู้ในทางพระพุทธศาสนา ไปหลายวัดได้ความรู้แปลก ๆ กัน แต่เมื่อหันเข้าหาแนวปฏิบัติแล้ว บางท่านไม่ใคร่ขยายใจแจ้ง สักเกตดูเหมือนจะปิดกัน จนในบางวัด ข้าพเจ้าไปมองเห็นหีบหนังสือเป็นหีบไม้แบน ๆ และเขียนเป็นตัวหนังสือขอมบอกไว้ข้างหน้าหีบว่า “วิปัสสนา” ข้าพเจ้าอ่านออกเพราะข้าพเจ้าเคยเรียนหนังสือขอม ใจข้าพเจ้าอยากรู้เหลือเกินว่าในนั้นจะมีหนังสืออะไร แต่ไม่กล้าจะละลาบละล้วง จึงเป็นแต่กระทบถามท่านในเรื่องแนวปฏิบัติบ้างก็ไม่ได้ความ นาน ๆ เข้าพอจับเค้าได้บ้างว่าทางวิปัสสนามักจะเพ่งของขาว

วันหนึ่งข้าพเจ้าไปนั่งคุยกับหญิงผู้มีอายุคนหนึ่ง ซึ่งเป็นเพื่อนอพยพ พักอยู่ใกล้กัน มีชายคนหนึ่งมาพูดกับข้าพเจ้าเล่าถึงว่า เขาเคยไปกับแม่ชีรูปหนึ่งเคยสอนวิปัสสนา ให้ ข้าพเจ้าซักถามก็เล่าว่าให้พิจารณาสังขารร่างกายเทียบกับชาคศพ หญิงผู้มีอายุขัดคอขึ้นทันทีว่า อย่างนั้นเขาเรียกว่าปลงอนิจจัง ไม่ใช่วิปัสสนา ข้าพเจ้าถามว่า วิปัสสนาเป็นอย่างไรเล่า แกเล่าต่อไปว่า วิปัสสนาเขาต้องเรียนเห็นนรก เห็นสวรรค์ เห็นนิพพานทั้งต้องไปเที่ยวดูนรก สวรรค์ นิพพานได้ด้วย ข้าพเจ้างง ชายคนนั้นกังง เพราะถ้อยคำเช่นนี้ไม่เคยได้ยิน แม้ข้าพเจ้าจะเคยเรียนพระปริยัติธรรมจนสอบได้ชั้น ป.๖ ก็นึกได้แต่ว่าไปสวรรค์นรก ก็มีเรื่องพระมาลัยและพระโมคคัลลานะเป็นต้น แต่ชื่อว่าไปเที่ยวนิพพานได้นั้นข้าพเจ้าหมดความคิด ทั้งหมดความรู้ด้วย จึงพูดอะไรต่อไปไม่ได้ หญิงคนนั้นยังทำว่า เอาเถอะน่าวันหลังจะเอาหนังสือของหลวงพ่อดัดปากน้ำให้ดูเขาเรียนกันอย่างนั้น ส่วนตัวแกว่าได้ลองบ้างเหมือนกัน แต่ไม่ทันรู้ผลอะไร แกกลัวจะเป็นบ้าเลยเลิกเสีย

ต่อมาวันหนึ่ง ข้าพเจ้าไปที่วัดแห่งหนึ่งในพระนคร พบนายทหารคนหนึ่ง ชื่อหลวงจบบฯ คุยให้ฟังว่าเขาเคยมาวัดปากน้ำ ได้ข่าวเล่าลือว่าพาไปสวรรค์นรกได้ เขา ๒ คน กับภรรยาไปหา ขอให้พาไปพบพ่อตาที่ตายไปนานแล้วว่าจะไปอยู่ที่ไหน หลวงพ่ออดิธาณ แก่ดัดพ้อต่อว่าต่าง ๆ นานาว่าถ้าไม่ทำให้เห็นจริง เสี่ยงที่เล่าลือนั้นก็เป็นเรื่องที่ไม่มีความจริง ในที่สุดแกว่า หลวงพ่ออดิธาณไม่ได้จึงให้เรียกพระมา ๑ รูป ชี ๑ คน และบอกเรื่องที่หลวงจบบฯ ต้องการให้ทราบ ทั้งพระและชีก็นั่งเข้าที่ หลวงจบบฯ บอกชื่อพ่อตาให้ทราบ ลักประเดี้ยวพระตอบว่าไม่พบ หลวงพ่อบอกว่าขอตรวจดูบัญชีให้ถ้วนถี่ อีกประเดี้ยวพระบอกว่าพบแล้ว ไปเกิดเป็นเทวดาอยู่ในชั้นยามา หลวงพ่อบอกให้เชิญมา และบอกแม่ชีว่าขอเยี่ยมร่างหน่อย ประเดี้ยวบอกว่ามาแล้ว แม่ชีลืมนิด หลวงพ่อก็ถามไปยังแม่ชี แม่ชีบอกว่ามาจากชั้นยามา และบอกว่าเมื่อเป็นมนุษย์อยู่ทางวัดยายร่ม แล้วถามว่าทำบุญอะไรจึงไปเกิดเป็นเทวดา แม่ชีนั้นตอบว่าสร้างโบสถ์ หลวงจบบฯ ว่าตอนนั้นชักตะลึง เพราะความจริงพ่อตาได้สร้างโบสถ์ไว้จริง หลวงจบบฯ ยังช่วยทำแต่ก็นานมาแล้ว แม่ชีนี้สังเกตดูอายุยังน้อย คະเนาะจะเกิดไม่ทันเสียอีก แต่โดนบอกถูกต้อง แล้วหลวงพ่อก็ชักต่อไปว่า เคยมีลูกก็คน บอกถูกทั้งลูกผู้หญิงลูกผู้ชาย แล้วหลวงพ่อก็ให้ดูหลวงจบบฯ กับภรรยา แล้วถามว่านี่ใคร แม่ชีมองดูลักประเดี้ยว ดาหันตรงมาที่หลวงจบบฯ ว่า นี่อ้ายแหม่มใช้ไหม หลวงจบบฯ ว่าใช่แล้วถามต่อไปอีกว่า นี่นางเครือใช้ไหม ภริยาหลวง

จบๆ รับว่าใช่ ที่สุดทั้งตัวหลวงจบๆ และภริยา ร้องให้โดยคิดถึงบิดา เพราะความจริงแม่ชื่อนี้ไม่รู้ จักชื่อหลวงจบๆ และชื่อภริยาก็ไม่รู้ หลวงพ่อก็ไม่รู้ โฉนแม่ชีพูดถูกต้อง นี่เป็นเรื่องที่หลวงจบๆ เล่าให้ข้าพเจ้าฟังเองว่าตัวหลวงจบๆ แต่เดิมชื่อแซม แต่เป็นหลวงจบๆ มานานแล้ว โฉนแม่ชีเอามาพูดถูก ในที่สุดหลวงจบๆ ว่าเรื่องที่พบมาเป็นอย่างนี้ จะมีเหตุผลเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ นี่เริ่มเป็นปฐมเหตุให้ข้าพเจ้าครุ่นคิดอยู่ และเวลานี้มีท่านพระครูองค์หนึ่งอยู่วัดประดู่มานั่งอยู่ที่นั่นพูดขึ้นว่า เมื่อวันวิสาขะนี้มีคนโจษกันมากกว่า เวลาเวียนเทียนที่วัดปากน้ำมีคนเห็นเป็นรูปพระปฏิมากรลอยอยู่ ท่านว่าท่านได้ซักถามหลายคนก็รับว่าเห็นจริง ข้าพเจ้างงอีก เพราะคิดไม่ออกว่าอะไร เป็นแต่ข้าพเจ้าได้พูดต่อพระภิกษุที่นั่งอยู่นั้นหลายรูปว่า เรื่องที่เราไม่รู้ไม่เห็นผู้อื่น เขาจะสามารถรู้เห็นได้หรือไม่ จะมีอะไรเป็นเครื่องวัด ไม่มีใครตอบ

วันหลังข้าพเจ้าได้ไปสนทนากับแกอีก แกส่งหนังสือให้ดู ๓ เล่ม ข้าพเจ้าอ่านดูเป็นเรื่องวิธีเจริญสมาธิของหลวงพ่อวัดปากน้ำ มีภาพคนนั่งสมาธิ และบอกจุดที่ตั้งบริกรรมนิมิตไว้โดยละเอียด และมีคำอธิบายย่อ ๆ ลงท้ายสุดเรื่องนิพพาน เมื่ออ่านไปความมีนงของข้าพเจ้าทวีขึ้นอีกหลายเท่า คิดไปต่าง ๆ นานาว่ามีอะไรกัน ข้าในที่สุดว่าทำได้ตามวิธีนี้แล้ว ยังมีวิชาที่จะต้องเรียนอีกมาก ยิ่งงงใหญ่ ไม่รู้ว่าวิชาอะไร เพราะข้าพเจ้าเรียนปริยัติมาจนสอบไล่ได้ชั้น ป.๖ แล้วไม่ได้ความเข้าใจอย่างนี้เลย แต่ในที่สุดข้าพเจ้าได้คิดขึ้นมาว่า คนเราเขามีวิชาที่ต้องเรียนเรื่อย ๆ ไปจนตายไม่มีจบ ใครหยุดเรียนเมื่อใด โดยถือเสียว่าตนมีความรู้พอแล้ว เขาว่านั้นคือคนโง่ ทางพระเรียกว่าทิฏฐิ หากยังปล่อยให้ทิฏฐินี้ฝังแน่นอยู่ในสันดาน ไม่ต้องสงสัยว่า จะต้องเป็นโรคโง่ไปจนตาย สิ่งใดที่เราไม่รู้ ไม่ควรจะไปตั้งมานะทิฏฐิว่าคนอื่นก็คงไม่รู้วิเศษไปกว่าเรา สิ่งใดที่เราว่ารู้ดีแล้วก็ไม่ควรจะไปตั้งทิฏฐิว่าไม่มีคนอื่นจะดีกว่าเรา ซึ่งเป็นมูลเหตุให้ข้าพเจ้าต้องสืบเสาะมาหาหลวงพ่อวัดปากน้ำให้จงได้

เหตุที่ทำให้ข้าพเจ้างงดังกล่าวมามากก็เพราะว่า นอกจากแนวปริยัติที่ข้าพเจ้าเคยผ่านมารวมทั้งแนวปฏิบัติที่ท่านผู้รู้ได้เขียนไว้ในที่ต่าง ๆ กัน ข้าพเจ้าก็ได้เอาใจใส่ค้นคว้าอ่านดูมากต่อมากแล้ว มีรูปในทำนองตำราหรือเรียกว่าเป็นแนวทางปรัชญาเป็นส่วนมาก บางฉบับพูดที่แรกเหมือนจะเป็นแนวปฏิบัติ แต่ลงท้ายก็เป็นกล่าวตามตำราไปเสีย คิดไปคิดมารู้สึกว่าจะเป็นแต่คนดูแผนที่เสียแล้ว ถ้าเขาจะให้เดินไปจริงจึงตามแผนที่ก็จะไปไม่รอดกระมัง ถ้ากระนั้นก็ควรศึกษาการเดินทางเองดูบ้าง คงจะได้ความรู้อะไรแปลก ๆ บางฉบับก็วิพากษ์วิจารณ์เห็นพระธรรมะลง

มาเทียบกับวิทยาศาสตร์ทางโลกจนรู้สึกอึดอัดใจ แต่ส่วนฉบับของหลวงพ่อดำปากน้ำที่กล่าวมานั้น ข้าพเจ้าอ่านแล้วต้นเลย ไม่ใช่เพียงอึดอัด เพราะตามที่กล่าวไว้นั้นสั้นเหลือเกินจนเห็นเป็นของแปลก ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงต้องมาหาให้พบท่านเจ้าของให้จงได้

วันแรกข้าพเจ้าเข้ามาหาท่านเวลาฉันเพล เห็นมีคนนั่งล้อมรอบ ไปกราบ ๆ ท่านและบอกชื่อเสียงแก่ท่าน บอกความสนใจในทางธรรม ท่านบอกให้นั่งรออยู่ก่อน (ชี้ไปทางหลัง) ท่านก็ฉันเพลเงียบ ๆ เวลานั้นก็เห็นแม่ชีคนหนึ่ง อุบาสกคนหนึ่ง มีอุบาสกคนหนึ่งควบคุมแนะนำให้คนเหล่านั้นนั่งสมาธิตาม ๆ กันหมด (ต่อมาได้ความว่าเป็นคนไข้ที่มาขอให้ท่านรักษา) พอเสร็จจากการฉันเพล ท่านก็ให้โอกาสแก่ข้าพเจ้าเข้าไปนั่งใกล้ ๆ เมื่อเริ่มสนทนาปราศรัย ท่านก็ยกพุทธคุณขึ้นมาพูดเป็นข้อ ๆ ไป พร้อมทั้งคำแปลคำอธิบาย หูของข้าพเจ้าก็ฟังดูรู้สึกว่ามีรสชาติซาบซึ้งกว่าที่ข้าพเจ้าเคยได้ยินหรือเคยอ่านมาในที่ต่าง ๆ นั้นมาก ข้าพเจ้าตั้งใจในอรรถรสมาก แต่นั่นมาก็พยายามไปฟังเวลาท่านลงแสดงธรรมในโบสถ์เสมอ ท่านลงแสดงเองทุกวันพระและวันอาทิตย์ ข้าพเจ้ารู้สึกจับใจมาก ส่วนมากแสดงหนักไปในทางปฏิบัติ ข้าพเจ้านึกเสียดายว่าที่ท่านแสดงนั้นแสดงด้วยปากเปล่า เราฟังแล้วก็มีแต่จะเสื่อมสูญไป เสียดายความเหน็ดเหนื่อยที่ท่านพยายามแสดงจึงคิดหาทางขอบันทึกไว้ ท่านเห็นชอบด้วยจึงได้เริ่มลงมือบันทึก

เท่าที่ข้าพเจ้าเคยพบปะมา พระที่เป็นฝ่ายสมณะมักไม่ใคร่แสดงธรรม พระที่แสดงธรรมโดยมากเป็นฝ่ายปริยัติ แต่หลวงพ่อดำปากน้ำนี้ ไฉนจึงชอบแสดงธรรม ได้ความว่าเป็นนักปริยัติมาแต่เก่าก่อนแล้ว ฉะนั้นสังเกตดูแนวการแสดงในเบื้องต้น แต่ละกัณฑ์ ๆ ระวังบาลีมิให้คลาดเคลื่อน และแปลเป็นข้อ ๆ ไปก่อน แล้วจึงจะขยายความชี้แนวปฏิบัติ ท่านแสดงธรรมอยู่ในหลักนี้เสมอ ไม่ใช่ดีกว่าเอาตามใจชอบ ถ้าจะยกอะไรขึ้นเป็นต้องอ้างอรรถสถานที่มาแห่งธรรมเหล่านั้นประกอบด้วย

จริยาของท่าน ๑. คумภิกษุสามเณรลงทำวัตร ไหว้พระในโบสถ์ทุกวัน วันละ ๒ เวลา คือเช้าหนึ่ง เย็นหนึ่ง และได้ให้โอวาทสั่งสอนภิกษุสามเณรทั้ง ๒ เวลา ๒. วันพระและวันอาทิตย์ลงแสดงธรรมในโบสถ์เองเป็นนิจ ๓. ทำกิจภาวนาอยู่ในสถานที่ซึ่งจัดไว้เฉพาะเป็นกิจประจำวัน และควบคุมพระให้ไปนั่งภาวนารวมอยู่กับท่านทั้งกลางวันและกลางคืน ส่วนพวกชีกให้ทำกิจภาวนาเหมือนกัน ๔. ทุกวันพฤหัสบดี เวลา ๑๔.๐๐ น. ลงสอนการนั่งสมาธิแก่ภิกษุ

สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ที่ศาลา ซึ่งข้าพเจ้าเคยเห็นมีภิกษุสามเณรต่างวัด อุบาสก อุบาสิกา ต่างถิ่นมาเรียนกันเป็นจำนวนมาก ๆ ทุกวันพฤหัสบดี สอบถามได้ความว่ามีผู้ไปเรียน กันมากแต่ต้นจนบัดนี้ ไม่ต่ำกว่า ๔ หมื่นแล้ว เพราะสอนมากกว่า ๑๕ ปีแล้ว ๕. จัดให้มีครูสอน ปรียัติในวัดนี้อีกแผนกหนึ่งด้วย นอกจากจำเป็นจริง ๆ แล้ว ท่านมักไม่ยอมออกจากวัด การสวด มนต์ฉันเช้า ถ้าใครไปนิมนต์มักจะถูกถามว่าให้พระอื่นไปแทนได้ไหม อย่างนี้โดยมาก เพราะ ท่านชอบหมกมุ่นอยู่แต่กิจภาวนาโดยมาก ออกรับแขกก็เป็นเวลาตอนเพลครึ่งหนึ่งที่ไม่พบได้ เสมอ ถัดจากนั้นก็เวลา ๑๗.๐๐ น. อีกหนึ่ง ออกมานั่งพักผ่อนสนทนาปราศรัย นอกจากนี้ ท่านอยู่ในห้องภาวนาซึ่งเรียกว่าโรงงาน ซึ่งใครไม่เข้าใจได้ยินคำว่าโรงงานเลยเข้าใจเป็นอื่นไปก็ มี ข้าพเจ้าเองเคยได้ยินเหมือนกัน ว่าหลวงพ่อก็มีโรงงานทำบั้งก็ขายจึงได้เลี้ยงพระทั้งวัด ซึ่งเป็น เสียงอกุศล ข้าพเจ้าได้สอบถามไวยาวัจกรของท่านดูได้ความว่า เดิมเคยมีเจ๊กมาทำบั้งก็ขายอยู่ หน้าวัดคราวหนึ่งจริง จึงกลายเป็นข่าวอกุศลนี้ ความจริงวัดไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยเลย

วัดนี้มีโรงครัวหุงอาหารเลี้ยงพระภิกษุสามเณรทั้งวัด รวมทั้งแม่ชีและอุบาสก อุบาสิกา ถ้าวานอุโบสถ พวกที่ได้รับอุโบสถก็ได้รับการเลี้ยงดูด้วย ทำมาดังนี้ ๒๐ ปีเศษแล้ว เข้าเลี้ยง ข้าวต้ม เพลเลี้ยงข้าวสวย เฉพาะปีนี้มีภิกษุสามเณรที่จำพรรษา ๑๕๐ รูป อุบาสกอุบาสิกา ๑๒๐ คนเศษ มักจะมีผู้เลื่อมใสศรัทธามารับเลี้ยงเนื่อง ๆ เช่นทำบุญวันเกิดหรืออะไรเป็น ต้น วิธีทำไม่ยาก เอาเงินไปมอบไวยาวัจกรกำหนดวันไว้ ถึงวันก็ไปแต่ตัว โรงครัวจัดไว้ให้ เสร็จ และมีวิธีนำถวายเป็นแบบสังฆทานและโดยมากมักมีเทศน์ด้วย ซึ่งข้าพเจ้าเคยพบบ่อย ๆ ถ้าวานใดไม่มีเจ้าภาพ ก็เป็นส่วนของหลวงพ่อก็เป็นของหลวงพ่อก็ได้เคยสอบถามพระที่วัดนั้นว่า หลวงพ่อก็เห็น จะมีเงินทุนสำรองมาก ท่านบอกว่าเปล่า ทำหมดไปก็มีมาใหม่อย่างนั้นเอง แต่ไม่ขาด การที่มีคน ไข่มารักษาที่ไม่ได้เรียกร้องอะไร ข้าพเจ้าเห็นว่าแปลกกว่าวัดทั้งหลายจึงนำมาเล่าสู่กันฟังไว้ใน ที่นี้ด้วย ภิกษุสามเณรในวัดนี้มี ๒ ประเภท คือ นักวิปัสสนาประเภท ๑ นักเรียนปรียัติประเภท ๑ หลวงพ่อก็เลี้ยงดูทั้งนั้น การขบฉันไม่ต้องกังวล

เนื่องจากเหตุที่ว่า ผู้ที่หุงอาหารในโรงครัวของวัดนี้ เป็นพวกอุบาสกและพวกปฏิบัติ ธรรม ถึงแม้จะมีอุบาสกปนบ้าง แต่ก็มีอุบาสกเป็นส่วนมาก จึงเป็นมูลเหตุให้ข่าวอกุศลอันน่า ความมัวหมองมาสู่สำนักนี้ขึ้นอีกทางหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้ยินซ้ำหู ตั้งแต่ก่อนที่จะได้ไปติดต่อกับ วัดนี้ แม้วันแรกที่ไปฟังลาดเลา ก็ได้พบพระรูปหนึ่งในวัดนั้น ท่านพูดขึ้นเองว่า ที่วัดนี้มักมีข่าว

อกุลศตต่าง ๆ อยู่ ถ้าได้มาเสียด้วยตนเองดังนี้ดีกว่า ท่านไม่ได้ พูดอะไรมากไปกว่านี้ ข้าพเจ้าเองก็ไม่ได้ไต่ถามในเรื่องเหล่านี้ แต่เพื่อพิสูจน์หาความจริง วันหนึ่งข้าพเจ้าไปพบชายมีอายุคนหนึ่ง ที่วัดสิงห์ แก่พูดว่าเคยอยู่วัดปากน้ำมา ๒ ปี แต่เดี๋ยวนี้ไปอยู่ที่อื่นแล้ว ข้าพเจ้าเห็นเป็นโอกาสจึงลองกระทบบถามดูถึงข่าวอกุลศตเหล่านี้ แก่หัวเราะ แล้วตอบว่า แก่ก็ได้ยินข่าวมากมายเหมือนกัน ข้าพเจ้าจึงถามว่า ก็แล้วความจริงเป็นอย่างไรเล่า แก่ว่าไม่เห็นมีวีแววดังข่าวนั้นเลย ผมก็อยู่ที่นั่นมานาน และยังพูดต่อไปอีกว่า เรื่องอย่างนี้ถ้าเป็นความจริงแล้ว ไม่ต้องคนอื่นว่าดอก ตนของตบยอมจะติดตนเอง ที่ไหนจะทนอยู่ดูหน้าคนทั้งหลายได้ ในที่สุดแก่ยังทำว่า ถ้าคุณยังไม่เคยไปก็ไปพิจารณาดูเถิด ท่านพระครูวัดปากน้ำองค์นี้มีผิวพรรณเปล่งปลั่ง และยังคงกล่าวต่อไปว่า อันภิกษุที่ไม่บริสุทธิ์แล้วย่อมเศร้าหมอง พอจะดูกันออก ข้าพเจ้าถามต่อไปว่า ท่านเทศน์เป็นอย่างไรบ้าง แก่ตอบว่าพอฟัง ข้าพเจ้านึกในใจว่าตานี้พูดสูงอยู่เหมือนกัน จึงต้องชักแก่ต่อไปว่า ที่ว่าพอฟังนะหมายความว่าอย่างไร แก่ตอบว่า ฟังที่นี้วันหนึ่งคัมกับฟังที่อื่นตั้งปี

นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังเจียหูฟังอีกหลายทาง ตลอดจนเสียงพระเถระผู้ใหญ่บางรูปในพระนครก็ไม่ติฉินประการใด แถมบางรูปยังพูดไปถึงมูลเหตุแห่งข่าวอกุลศตเหล่านี้เสียอีกว่าเกิดจากคนที่มุงอิจฉา และยังได้ความต่อไปจนถึงว่า พวกที่อิจฉาเคยใช้คนมาลอบยิงเมื่อท่านไปอยู่ใหม่ ๆ เพราะท่านไม่ใช่คนถิ่นนี้ และถึงกับร้องเรียนเป็นข่าวอกุลศตต่าง ๆ ไปยังสมเด็จพระสังฆราช ครั้งกระโน้น ถึงแก่ส่งพระไปอยู่ประจำคอยสังเกตเหตุการณ์และตำรวจก็ปลอมตัวไปสอดแนม ในที่สุดก็ไม่ได้ความจริงตามที่กล่าวหา นี่เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าสืบสวนได้ความว่า จะสมควรฟังเป็นความจริงได้เพียงใดหรือไม่ แล้วแต่ท่านผู้อ่านจะพิจารณาเอาเองเพื่อที่จะรู้ว่าข้าพเจ้าผู้สืบสวนและเขียนข้อความเหล่านี้เป็นใคร จึงขอบอกไว้ให้ปรากฏในที่นี้ว่า ข้าพเจ้าชื่อพระทิพย์ปริญา (รูป กลัมพะสุต) ข้าพเจ้าเคยบวชเรียนมาแล้ว มีวิทยฐานะเป็นเปรียญ ๖ ประโยค และตอนสุดท้ายเคยรับราชการเป็นผู้พิพากษาอยู่ในชั้นศาลอุทธรณ์ ๑๐ ปี ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้อ่านคิดเอาเองว่าข้าพเจ้าจะเชื่ออะไรง่ายยากเพียงใด ข้าพเจ้าสืบได้ความจนถึงต้นตอผู้ที่แพร่ข่าวอกุลศต ตลอดทั้งตัวและชื่อผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงแพร่ข่าวอกุลศต ทั้งสาเหตุที่ท่านเหล่านั้นจะคิดอิจฉาด้วยทุกประการ ออกรู้สึกสลดใจเป็นอย่างยิ่ง แต่ฟังดูทางหลวงพอไม่เห็นเอาใจใส่อะไร ไม่กล่าวขวัญถึงใครที่ข้าพเจ้าสืบได้ความดังกล่าวมานั้นจากผู้อื่น

เท่าที่ข้าพเจ้าสืบสวนและสังเกตการณ์โดยใกล้ชิดมาเป็นเวลาเกือบปีแล้ว ได้ข้อเท็จจริงพอแล้วที่จะชี้ขาดว่า ชาวอกุศลต่าง ๆ นั้นไม่มีมูลแห่งความจริงเลย ในทางตรงกันข้าม ข้าพเจ้าเชื่อเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซนต์ว่า ท่านเป็นผู้ที่บริสุทธิ์ด้วยประการทั้งปวง และมีภูมิรู้ในทางปริยัติกว้างขวาง เป็นพระธรรมกถึกชั้นเยี่ยม ทั้งเป็นผู้ปฏิบัติอย่างดีเลิศ การปฏิบัติและแนวเทศนาของท่านดำเนินตามหลักในคัมภีร์วิสุทธิมรรคทั้งสิ้น

เรื่อง ศิล สมาธิ ปัญญา ตามคัมภีร์วิสุทธิมรรคนั้นเป็นเรื่องใหญ่เป็นเรื่องยาก ผู้ไม่ใช่ นักปฏิบัติแล้ว ยากที่จะนำมาแสดงให้แจ่มแจ้งให้เป็นผลปฏิบัติได้ แต่หลวงพ่อดัดปากน้ำแสดงได้แจ่มชัด และชี้ทางปฏิบัติให้โดยตรง จึงสมควรเทิดไว้ในฐานันดร พระธรรมกถึกชั้นเยี่ยม ซึ่งข้าพเจ้าขอกราบแสดงความเคารพอย่างสูงต่อท่านไว้ในที่นี้ด้วย

ที่ข้าพเจ้าเอาเรื่องของวัดมาพูดโดยยืดยาวเช่นนี้ ความมุ่งหมายก็เพื่อบรรเทาบาปให้แก่ผู้แพร่ข่าวอกุศล เพราะการกล่าวเท็จใส่ร้ายผู้มีศีลเช่นนี้เป็นบาปหนักหนา เพื่อว่าเขาจะยับยั้งกรรมอันชั่วนี้เสียได้ ข้าพเจ้าก็จะพลอยอนุโมทนา แล้วจะมีส่วนได้บุญอันนับเนื่องในปัตตานุโมทนาด้วย

ท่านทั้งหลาย การที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ มิได้มาตัวเปล่า ต่างมีบุญและบาปที่ทำไว้ในอดีตติดมาทุกคน ต่างกันแต่มากบ้างน้อยบ้างไม่ช้าเราก็ตายดอก อย่ามาแบกเอาบาปเพิ่มไปอีกเลย ลากสักการะอันหม่นลงได้เป็นราคาค่าเงินนั้น เป็นสมบัตินอกกายตายแล้วเอาไปไม่ได้ดอก มันเป็นของใช้สอยประจำโลก เราตายแล้วก็ตกเป็นของคนอื่นเขาอาศัยใช้สอยต่อไป ใครจะว่าเป็นของใครไม่ได้ทั้งนั้น โลกมนุษย์เป็นแหล่งกลางสำหรับอาศัยสร้างบุญ สร้างบาป โลกนรก โลกสวรรค์ เป็นเพียงโลกที่คอยรับรองผลบุญ-บาปเท่านั้น เราได้มาเกิดอยู่ในโลกอันเป็นแหล่งกลางเช่นนี้แล้ว นับว่าเราได้มีโอกาสที่จะเพิ่มบุญผ่อนบาปให้เบาลง ให้เบาลงกว่าที่เราแบกมาจากอดีตนั้นเถิด อย่าเติมเข้าไปอีกเลย ไหน ๆ เราก็ตายแน่ อย่ามาหอบเอาบาปเพิ่มไปอีกเลย

อนึ่ง การอ่านหนังสือเรื่องธรรมกายนี้ ถ้าได้รู้แนวทางปฏิบัติบ้างแล้วจะเข้าใจได้แจ่มแจ้งดี เพื่อประโยชน์ดังกล่าวนี้ ข้าพเจ้าจึงเขียนบันทึกแนวสอน วิธีทำสมาธิ โดยย่อของท่านไว้ท้ายหนังสือเล่มนี้ ถ้าต้องการรู้ละเอียดต้องอ่านหนังสืออีกเล่มหนึ่ง ซึ่งท่านเคยแจกกับผู้ไปเรียนสมาธิกับท่าน หนังสือเล่มนั้นเป็นแบบเจริญสมาธิโดยตรง (คือที่ข้าพเจ้าใช้คำว่าตามแบบ)

แต่ว่าการเรียนสมาธินั้น ถ้าจะเอากันให้ได้ผลจริงจังแล้วต้องมีอาจารย์ จะทำสมาธิไปไม่ใคร่ได้ผล แม้เราจะได้อ่านตำหรับตำราในทางนี้ เช่นวิสุทธิมรรคเป็นต้น ถ้าไม่มีอาจารย์แนะนำ วิธีปฏิบัติอีกชั้นหนึ่งแล้ว ก็ยากที่จะปฏิบัติให้ได้ผล เพราะมีรายละเอียดปลีกย่อยที่อาจารย์จะพึงแนะนำอีกมากมาย

สมาธิเป็นยอดคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่ว่ายอดนี้หมายความว่า เป็นหลักสำคัญยิ่งในจำพวกคุณธรรม ๓ ประการ คือ ศีล สมาธิ ปัญญานั้น ศีลเป็นส่วนประกอบ คือเป็นเพียงเหตุที่จะให้ดำเนินไปสู่สมาธิ ส่วนปัญญานั้นเป็นผลของสมาธิ จุดมุ่งหมายสำคัญจึงอยู่ที่สมาธิตัวกลาง ซึ่งต้องทำให้เกิดมีขึ้น ดังมีบาลีในวิสุทธิมรรคยืนยันว่า **นตฺถิ ฌานํ อปญฺณสฺส นตฺถิ ปญฺญา อณายิโน** ซึ่งแปลความว่า ฌานย่อมไม่มีแก่ผู้ไร้ปัญญา ปัญญาย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีฌานและอานิสงส์ของสมาธินั้นก็มีอยู่ว่า บุคคลผู้ได้สมาธิแล้วย่อมได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ คือ ๑. ความสุขในปัจจุบัน ๒. วิปัสสนาปัญญา ๓. ฌาน ๔. ภาวนันวิเศษ ๕. นิโรธ ฉะนั้น สมาธิจึงเป็นเรื่องที่เราควรสนใจ

เท่าที่ข้าพเจ้าได้ฟังมา วิธีปฏิบัติของหลวงพ่อดปากน้ำ มีผู้กล่าวออกความเห็นกันไปหลายอย่างต่าง ๆ กัน พวกหนึ่งว่า เป็นฌานโลกีย์ พวกหนึ่งว่า ติดรูป บางพวกว่า ติดนรกสวรรค์ แต่อีกพวกหนึ่งว่า ท่านเลยเถิดไปถึงนิพพาน ซึ่งมองไม่เห็น

ข้าพเจ้าเคยนำวาทะเหล่านี้ ไปสนทนากับผู้ปฏิบัติในสำนักหลวงพ่อดปากน้ำเขาตอบขบขันเหมือนกัน เขาว่าที่ว่าติดรูปนั้นดีนะ ให้มันรู้ว่าติดรูปเถอะ จะได้มีโอกาสแกะรูปออก แต่ข้อสำคัญว่าเราไม่รู้ว่าติดรูปนี้ซี เมื่อไม่รู้ว่าติดเราก็มารู้จักรูป เมื่อเราไม่รู้ว่าติดเราก็มารู้จักแกะ เมื่อเราไม่แกะมันจะหลุดได้อย่างไร เหมือนของโสโครกติดหลังเสื้อที่เราสวมอยู่ เมื่อเราไม่รู้ว่ามันติดเราก็มพยายามเอาออก แล้วมันจะไปไหน พังดูก็แยบคายดี

แต่สำหรับความเห็นข้าพเจ้านั้น เห็นควรรวมวาทะที่ว่าติดรูปกับวาทะที่ว่าเป็นฌานโลกีย์ รวมวินิจฉัยเสียเป็นข้อเดียวเพราะตามที่ว่านี้คงหมายถึงรูปฌาน เมื่อเช่นนั้นทางที่จะปลดเปลื้องความสงสัยของเจ้าของวาทะเหล่านี้ก็ง่ายขึ้น สมเด็จพระบรมศาสดาก่อนที่จะได้ตรัสรู้ นั้นพระองค์ผ่านรูปฌาน อรูปฌานหรือเปล่า ข้อนี้จะต้องรับกันว่าผ่าน ก็เมื่อเช่นนั้น ใครจะปฏิเสธได้หรือว่า โลกียฌานนั้นจะไม่เป็นอุปการแก่พระองค์ในการตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ความข้อนี้ข้าพเจ้าเคยนำไปสนทนาวิสาสะกับพระเถระบางรูป ซึ่งฝึกฝนทั้งปริยัติและ

ปฏิบัติ ท่านได้กล่าวอุปมาให้ฟังว่าการข้ามแม่น้ำหรือมหาสมุทร ถ้าไม่ใช่เรือหรือเครื่องบินเป็นพาหนะแล้ว มันจะข้ามไปได้อย่างไร ในที่สุด ท่านยืนยันว่าฆาตกรโลกิยน์นั้นแหละยังพระองค์ให้ข้ามถึงซึ่งฝั่งโลกุตระ เมื่อนำเอาบาปชั่วร้ายมาประกอบการณ์วิจรรย์ ความข้อนี้อาจจะแจ่มใสยิ่งขึ้น เพราะคำว่า “**นตฺถิ ปญฺญา อณฺายิโน**” นั้นเป็นหลักอยู่ซึ่งแปลได้ความอยู่ชัด ๆ ว่า ปัญญาย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีฆาตกร ดังนั้น เราจะไปยกวาทะ ติฆาตกรโลกิยน์อย่างไรกัน

อันวาทะที่ว่าติดนรกสวรรค์นั้น ข้อนี้ก็น่าเห็นใจผู้สงสัย เธอคงจะไม่ได้มีโอกาสไปฟังการแสดงธรรมของหลวงพ่อดอกน้ำเสียเลย เธอคงจะไปฟังทางเสียงของบางคนซึ่งฟังไม่ได้ศัพท์ จับเอาไปกระเดียดเข้าแล้ว เพราะการแสดงธรรมนั้น เมื่อพูดถึงเรื่องบาปบุญคุณโทษก็ต้องอ้างเรื่องนรกสวรรค์ ท่านมีอะไรพิสูจน์แล้วหรือว่านรกสวรรค์ไม่มี ท่านมีปัญญาพอแล้วหรือว่า นรกสวรรค์นั้นไม่มีผู้รู้เห็น ท่านได้เคยสนใจอ่านวิสุทธิมรรคบ้างหรือเปล่า ท่านเคยสนใจในคำว่า **ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ** ดีแล้วหรือ ว่ากินความเพียงไร หรือตัวท่านมีภูมิปัญญาเหนือพระคันถรจนจารย์เหล่านั้น ขอจงใคร่ครวญเอาเอง

ส่วนวาทะที่ว่าเลยเถิดไปถึงนิพพานนั้น ข้าพเจ้าจะขอพูดแต่โดยย่อ เพราะถ้าจะพูดกันกว้างขวางแล้ว จะเกินหน้ากระดาษหนังสือนี้ จะต้องเป็นอีกเล่มหนึ่งต่างหาก

ท่านคงจะได้อ่านคำถวายวิสัชนาของพระเถรานุเถระ ๑๘ ความเห็นที่พิมพ์แจกกันแพร่หลายอยู่แล้ว ในหนังสือนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปฤจฉาถึงเรื่อง “นิพพาน” ว่าคืออะไร พระเถรานุเถระ ๑๘ รูป ถวายความเห็นด้วยโวหารต่าง ๆ กัน แต่ในที่สุดมีรูปหนึ่งถวายวิสัชนาหลักแหลม โดยกล่าวว่า แปลคำว่านิพพานนั้นไม่ยาก ข้อยากอยู่ที่ **ทำให้แจ้ง** ท่านพูดทั้งไว้ท่านเอง ขอให้เรามาติดกันดูที่หรือ **ทำให้แจ้ง** หมายความว่าอะไร นี่ก็จะเห็นได้แล้วว่า เรื่องนิพพานนั้นเป็นของยากหรือง่าย คนซึ่งมีปัญญาอย่างสามัญจะพูดได้ไหม เราก็ต้องรู้ตัวดีว่าไม่สามารถเพราะเป็นวิสัยของมรรคญาณ และการบำเพ็ญให้บรรลุมรรคญาณนั้นทำกันอย่างไรเราไม่รู้ ถ้าเราไม่รู้ จะแปลว่าคนอื่นก็ไม่รู้เหมือนกับเรากระนั้นหรือ สิ่งที่เราไม่รู้สมควรหรือที่เราจะยกวาทะกล่าวถึงผู้อื่น ในที่สุดข้าพเจ้าเห็นว่า ทางที่ดีที่สุดเราควรปฏิบัติตัวของเราเองให้รู้จดหน้าไปตามแนวปฏิบัติ ดีกว่าจะมามัววิจารณ์ผู้อื่นอย่าลืมนึกคำว่า **สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ**

การแสดงธรรมของหลวงพ่อดอกน้ำนั้น ตามที่ข้าพเจ้าได้ฟังมาอยู่ในเรื่องทาน

ศีล ภาวนา นรก สวรรค์ นิพพาน แต่โดยมากหนักไปในทางปรมาตม์ เวลานี้กำลังแสดงพระอภิธรรมว่าด้วยมหาปฏฐาน อนันตนิยเรียงลำดับบทมาติกาวันพระที่แล้วมา ถึงบทอินทริยปัจจัยแล้ว

ในที่สุดนี้ ขออานุภาพพระรัตนตรัย จงดุ่มครองรักษาท่านผู้ประพาศธรรมทั้งหลาย ให้มีความสุขทั่วกัน เทอญ

พระทิพย์ปริญา
บ้านเลขที่ ๑๑๖ ถนนสุรวงศ์ พระนคร
๑๓ กันยายน ๒๔๘๕

แม้ท่านได้รับสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร แต่ไม่มีใครเรียกชื่อนั้น เรียกว่าหลวงพ่อเสมอมา บางคนก็ไม่ทราบว่าท่านมีสมณศักดิ์ เพราะภิกษุสามเณรในวัดและคนวัดก็เรียก “หลวงพ่อ” เสียหมด บางคนก็เรียกว่า “เจ้าคุณพ่อ”

นอกจากท่านจะสร้างคนให้เป็นคนแล้ว เสนาสนะก็ได้จัดทำรุดหน้าไป แต่เพราะท่านฝึกฝนในด้านกรรมฐานเสียมาก การก่อสร้างปฏิสังขรณ์ก็ไม่ใคร่สนใจมากนัก ท่านพูดว่าสร้างคนนั้นสร้างยาก เรื่องเสนาสนะไม่ยาก ใครมีเงินก็สร้างได้ แต่ความสำคัญต้องสร้างคนก่อน

๑. กุฏิ ๒ แถวสร้างก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ชั้นบนเป็นไม้ ชั้นล่างก่ออิฐ ถือปูน สร้างคู่กับโรงเรียน

๒. พ.ศ. ๒๔๘๓ สร้างโรงเรียนปริยัติเป็นตึกคอนกรีตเสริมเหล็กสูง ๓ ชั้น ยาว ๒๕ วา ๒ ศอก กว้าง ๕ วา ๒ ศอก สิ้นเงินค่าก่อสร้างประมาณ ๒,๕๕๘,๑๑๐.๓๕ บาท (สองล้านห้าแสนเก้าหมื่นแปดพันหนึ่งร้อยสิบบาทสามสิบเก้าสตางค์)

๓. สร้างศาลาโรงฉันพอเหมาะแก่พระภิกษุสามเณร ๕๐๐ รูป ฉันทัดอาหารเข้าเพล เป็นเครื่องไม้มุงสังกะสี พื้นลาดปูนซีเมนต์ภายในยกเป็นอาสนสงฆ์ มีช่องเดินในระหว่างได้ สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ บาทเศษ (สี่แสนบาทเศษ)

๔. สร้างกุฏิเป็นตึกคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นตึก ๒ ชั้น พื้นฉาบเพดานไม้สักทาสีขัดชั้นเล็ก มีห้องน้ำห้องส้วมและไฟฟ้า เป็นกุฏิทันสมัย ราคาก่อสร้างประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ บาทเศษ

(แปลเส้นทางพิเศษ)

๕. ก่อนมรณภาพสัก ๔-๖ เดือน ได้สร้างกุฏิอีกหลังหนึ่งสูง ๓ ชั้น เป็นตึกคอนกรีตเสริมเหล็กเช่นเดียวกัน มีเครื่องประกอบพร้อม ราคาก่อสร้าง ๓๒๗,๘๔๓.๓๐ บาท (สามแสนสองหมื่นเจ็ดพันแปดร้อยสี่สิบสามบาทสามสิบสตางค์)

สิ่งก่อสร้างเหล่านี้ไม่มีงบประมาณ กุฏิบางหลังไม่มีแปลน ค่าก่อสร้างทวีขึ้นแล้วแต่ช่างจะเสนอ แต่เมื่อเสร็จแล้ว ก็ได้ของประณีตไว้สำหรับวัด หลวงพ่อก็ไม่ว่าไร สร้างกุฏิเสร็จแล้ว หลวงพ่อได้สั่งให้พระรูปอื่นอยู่ต่อไป ตัวท่านเองหาได้อยู่อาศัยไม่ เช่นกุฏิหลังใหม่ให้พระศรีวิสุทธิโมลี และพระครูปลัดณรงค์เข้าอยู่อาศัย ใคร ๆ จะอาราธนาให้ขึ้นกุฏิใหม่ก็ไม่ฟังเสียง ท่านเพิ่งไปอยู่เมื่อก่อนมรณภาพสัก ๓-๔ เดือน ที่จำไปนั้น เนื่องด้วยที่อยู่เดิมมีการก่อสร้างกุฏิหลังใหม่ใกล้ชิด ท่านไม่ได้ความสงบ จึงจำยอมมาพักที่กุฏิใหม่และมรณภาพที่กุฏินี้

การสร้างคนนั้นเป็นอริยาศัยที่ท่านสนใจ ภิกษุสามเณรรูปใด มีสติปัญญาสามารถเทียบนำฝากสำนักโน้นสำนักนี้ ให้ได้รับการศึกษาชั้นดีต่อไป และเพื่อรับเอาขนบธรรมเนียมของสำนักนั้นมาปฏิบัติพอเหมาะสม เป็นการให้สังคมแก่ศิษย์เป็นอย่างดี วางแนวทางให้มีการติดต่อกัน ให้มีสัมพันธ์ต่อกัน ให้แสดงความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้ในขณะธรรมยุตท่านก็ส่งเสริมให้ได้บรรพชาอุปสมบท คือศิษย์สมัครใจก็อนุญาต ไม่มีความรังเกียจใครผู้ใด ท่านพูดว่าเรามองกันในแง่ดีจะมีสุขใจ เพียงเท่านี้ ก็พอใจแล้ว สำนักที่หลวงพ่อสันใจเป็นพิเศษคือวัดเบญจมบพิตร จะทำอะไรก็ต้องอ้างสมเด็จสังฆนายกก่อน ต้องการอาราธนาในการกุศลเสมอ งานเล็กน้อยก็ต้องต้านทานไว้ บางคราวยอมสงบให้ด้วยความไม่พอใจก็มีเหมือนกัน และสมเด็จสังฆนายกได้เมตตาแก่หลวงพ่อดำวัดปากน้ำอย่างดียิ่งเสมอมา

ความเจริญในด้านสมณศักดิ์ยุคก่อน หลวงพ่อไม่ได้รับยกย่องมากนัก ท่านมาอยู่วัดปากน้ำยุคสมเด็จพรวันรัต ดิสุตตเถร วัดพระเชตุพน เป็นเจ้าคณะอำเภอภาษีเจริญ ต่อมาพระราชสุธี (พร้อม ป.๖) วัดสุทัศน์เทพวราราม ลาสิกขาแล้วต่อมาพระสุธรรมมุนี วัดพระเชตุพน ใน ๓ ยุคนี้พระครูสมุห์สดก็คงได้สมณศักดิ์เป็นพระครูสมณธรรมสมาทานเท่านั้น เมื่อคณะสงฆ์ปกครอง โดยพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ ตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ตกมาอยู่ในปกครองของเจ้าคุณพระวิเชียรทวิ (ฉัตร ป.๕) วัดหนัง อำเภอบางขุนเทียน จังหวัดธนบุรี หลวงพ่อก็ยังคงเป็นพระครูตามเดิม ที่เป็นดังนั้น เพราะการปกครองของ

หลวงพ่อยู่ในวงแคบ คือเป็นเพียงเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตำแหน่งเดียว

อันความจริงหลวงพ่อก็ไม่ได้กระตือรือร้นหรือเที่ยววิ่งเต้น และก็ไม่ได้สนใจในเรื่องเช่นนั้น ท่านสนใจอย่างเดียว คือต้องการให้ภิกษุสามเณรมีการศึกษาดี มีการปฏิบัติดีและให้มีศรัทธาเข้าวัดปฏิบัติธรรมให้มาก ๆ ให้ภิกษุสามเณรมีปัจจัย ๔ บริบูรณ์ เพียงเท่านี้ก็พอใจ

เรื่องที่คณะวัดปากน้ำเดือดร้อนใจอยู่อย่างเดียวในสมัยนั้น คือคณะวัดปากน้ำเห็นต้องกันว่า หลวงพ่อที่เคารพของตน มีคนนับถือมาก กุลบุตรสมัครใจมาบวชปีละหลาย ๆ สิบคน ทั้งหลวงพ่อก็มีภูมิพละจะอบรมให้เกิดความรู้ในการปฏิบัติไม่ยิ่งหย่อนกว่าวัดทั้งหลาย แต่ไม่ได้รับแต่งตั้งเป็นอุปัชฌายะ ท่านครองวัดมาแต่ พ.ศ. ๒๔๕๕ มาได้ตำแหน่งอุปัชฌายะเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ นับเป็นเวลา ๓๐ ปีเศษจึงได้รับ อันความจริงวัดปากน้ำเป็นพระอารามหลวง ย่อมมีสิทธิพิเศษในการได้รับแต่งตั้งเป็นอุปัชฌายะ แม้ในยุคใหม่ก็มีกฎหมายเปิดโอกาสถวายเพื่อเกียรติพระอารามหลวง

เมื่อพิจารณาอริยาศัย หลวงพ่อวัดปากน้ำหนักในกตัญญูกตเวทิตาธรรม เมื่อท่านมาปกครองวัดปากน้ำ ได้รับโยมหญิงผู้ชรามาไว้ สร้างที่อยู่อาศัยและอุปถัมภ์ด้วยเครื่องเลี้ยงชีวิตเป็นอย่างดีจนตลอดชีวิตของโยม แม้นคนอื่นก็เหมือนกัน ท่านย่อมอนุเคราะห์ตามฐานะ

เมื่อสมเด็จพระวันรัต ดิสุสทตฺตเถร อาพาธเป็นอวสานแห่งชีวิต หลวงพ่อวัดปากน้ำได้ปฏิการะเป็นอย่างดี โดยจัดอาหารและรังนกจากวัดปากน้ำมาถวายทุกวัน ท่านตั้งงบประมาณไว้วันละ ๔๐ บาท พอได้เวลา ๔.๐๐ น. ให้คนลงเรือจ้างขึ้นปากคลองตลาด พอถึงวัดพระเชตุพนได้อรุณพอดี สมัยนั้นสะพานพุทธฯ ชำรุดเพราะภัยสงคราม ถนนฝั่งธนบุรีถึงตลาดพลูยังไม่เรียบร้อย รถโดยสารยังไม่มี การคมนาคมต้องใช้เรือจ้าง หลวงพ่อเพียรปฏิบัติฉลองพระคุณดังนี้เป็นเวลาหลายเดือน เมื่อผู้นำอาหารมาถวายกลับไปแล้วต้องรายงานให้หลวงพ่อบทราบทุกวัน

การทำคิลานุปัฏฐากเป็นอวสานปฏิการะนี้ น่าจะให้ผลแก่หลวงพ่อกันมากอยู่ เมื่อเจ้าคุณพระพิมลธรรม ฐานทตฺต วัดมหาธาตุ หมั่นมาเยี่ยมสมเด็จพระวันรัต ดิสุสทตฺตเถร ผู้กำลังอาพาธหนัก วันหนึ่งเป็นเวลาค่ำแล้ว เจ้าคุณสมเด็จพระวันรัต ได้ขอร้องให้ช่วยแต่งตั้งพระครูสมณธรรมสมาทานวัดปากน้ำเป็นอุปัชฌายะด้วย เจ้าคุณพระพิมลธรรมยินดีและรับรองว่าจะจัดการให้ตามประสงค์ และต่อมาไม่ช้าตราตั้งเป็นอุปัชฌายะก็ตกถึงพระครูสมณธรรมสมา-

ทาน คือหลวงพ่อดปากน้ำ เมื่อได้รับตราตั้งเป็น พระอุปัชฌายะแล้ว คณะวัดปากน้ำชื่นชมยินดี
กุลบุตรพากันมาบรรพชาอุปสมบทในสำนักวัดปากน้ำ ทวีขึ้น

อันเจ้าคุณพิมลธรรม ฐานทตฺต นั้น ท่านชอบพอกันมานานในส่วนตัว และก็พอใจใน
การปฏิบัติด้วย ท่านเคยพูดว่าท่านพระครูวัดปากน้ำ ถึงมีข่าวอภุศลอย่างไรก็ยังดี มีคนมาขอปฏิ-
บัติธรรมเจริญพระกัมมัฏฐาน ทุกวัดน่าจะทำตามบ้าง

หลวงพ่อดปากน้ำ ได้รับสมณศักดิ์ เป็น พระครูสมณธรรมสมาทาน แต่พ.ศ.
๒๔๖๔ นับแต่นั้นมาเป็นเวลา ๒๘ ปี จึงได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะสามัญ
ที่ พระภาวนาโกศลเถระ ถือนิพัทยอดพื้นขาวอันเป็นตำแหน่งวิปัสสนาธุระ พ.ศ.๒๔๙๒

การได้สมณศักดิ์ครั้งนี้ นับว่าเป็นด้วยคณะสังฆมนตรีได้ทราบเกียรติคุณของท่านอยู่
บ้าง จึงได้รับคะแนนส่งเสริมเป็นอันดียิ่ง พระพิมลธรรม (อาสภเถร) วัดมหาธาตุด้วยแล้วส่งเสริม
เต็มที่ และได้พยายามส่งเสริมมาทุกระยะกาล เพราะพระพิมลธรรม พอใจในสุปฏิบัติของหลวงพ่อด
ปากน้ำ

พ.ศ.๒๔๙๔ ได้รับพระราชทานพัดยศเทียบเปรียญ

พ.ศ.๒๔๙๘ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นราชาคณะชั้นราช มีพระราชทินนาม
ว่า “พระมงคลราชมุนี”

พ.ศ.๒๕๐๐ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะ ชั้นเทพ มีพระราช-
ทินนามว่า “พระมงคลเทพมุนี”

เมื่อได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระมงคลราชมุนีแล้ว ต่อมาท่านได้อาพาธเกี่ยวแก่ความดัน
โลหิตสูง เริ่มแต่เดือนมีนาคม ๒๔๙๙ เป็นต้นมามีอาการขึ้นๆ ลงๆ พล. ร.จ.เรียง วิภัติภูมิประ-
เทศ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลทหารเรือ แพทย์ประจำได้มาเยี่ยมอาการทุกเช้าเย็นและทำ
การพยาบาลด้วยตนเอง เมื่อเวลามาเยี่ยมตรวจอาการของโรคใจที่แพทย์สงสัย ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญ
ชาญแต่ละสาขามาตรวจรักษา เช่นนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางปอด ทางหัวใจ เป็นต้น โดยที่สุดได้
เชิญคุณพระอัมพันตริกาพาธ ผู้เชี่ยวชาญชั้นเยี่ยมของประเทศไทยมาตรวจและแนะนำ เพราะ
ท่านผู้นี้เป็นอาจารย์ของนายแพทย์ทั้งหมดด้วย โรคนั้นมีแต่ทรงกับทรุด บางคราวก็ทำให้มีความ
หวังบ้าง

การได้รับสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ พระมงคลเทพมุนี ก็อยู่ในระหว่าง

อาหาร อาการของโรคเริ่มจะแสดงว่าหมดหวัง แต่กำลังใจของท่านยังแข็งแกร่ง พอเข้าวังรับพระราชทานสัญญาบัตรได้ คณะวัดปากน้ำก็มีหวังอยู่ว่าจะหายจากโรคสักวันหนึ่ง นั่นเป็นแต่เพียงความหวัง ตั้งแต่เริ่มอาหารจนถึงมรณภาพเป็นเวลา ๒ ปีเศษ หลวงพ่อไม่ได้แสดงอาการร้อนใจใด ๆ เลย ต้อนรับแขกด้วยอาการยิ้มแย้มเสมอ เวลาจะลุกจะนั่งไม่พอใจให้ใครไปช่วยเหลือ ท่านพอใจทำเอง ผู้เฝ้าคอยตามเพื่อช่วยเหลือเวลาท่านเซไปเท่านั้น

นอกจากโรคดังกล่าวแล้ว ยังมีโรคไส้เลื่อนกำเริบขึ้นอีก ถึงกับต้องไปทำการผ่าตัดที่โรงพยาบาลศิริราชในระหว่างพรรษา แม้กระนั้นท่านก็ไม่ยอมขาดพรรษา ดิฉันมารับอรุณที่วัดปากน้ำจนได้ และได้มาอยู่โรงพยาบาลสงฆ์ ๒ ครั้ง ได้รับการพยาบาลเป็นอย่างดีทุกแห่ง

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ อาการของโรคกำเริบมากขึ้น ท่านก็คาดว่าจะมรณภาพจึงได้จัดการฌาปนกิจศพโยมหญิงของท่าน เพื่อสนองคุณมารดาในอวสาน เวลานั้นอาการก็หนักมากอยู่แล้ว แต่ด้วยกำลังใจอันเข้มแข็ง จึงพยายามมาบำเพ็ญกุศลได้จนตลอดพิธี

เวลานับเป็นปี ๆ ที่กำลังอาหาร ท่านได้กำจัดการประมาททุกวิถีทาง ทุกเวลาเย็น ได้เรียกพระไปทำกัมมัฏฐานใกล้ ๆ ท่านเป็นเวลา ๑ ชั่วโมงบ้าง ๒ ชั่วโมงบ้าง หรือเวลาอื่นก็มีเช่นนั้น เวลากลางคืนก็สั่งงานให้พวกปฏิบัติกระทำกัมมัฏฐาน จิตใจของท่านผูกพันอยู่อย่างนี้ ใครจะหักท้วงประการใด ท่านเพียงแต่ฟัง แต่ไม่รับปฏิบัติตามคำหักท้วงนั้น

เมื่ออาหารครบกำหนดได้ ๑ ปีเศษแล้ว วันหนึ่งท่านพูดกับผู้เขียนเรื่องนี้ว่า เจ็บคราวนี้ไม่หาย ไม่มียารักษา เพราะยาที่ฉันมีอยู่นั้นมันไม่ถึงโรค ท่านเปรียบว่ายาที่ฉันนั้นเหมือนมีแผ่นหินมารองรับกันไว้ ไม่ให้ยาซึมไปกำจัดโรคได้ ท่านบอกว่า กรรมมันบังไว้ เป็นเรื่องแก้ไม่ได้ ท่านพูดแล้วก็ยิ้มด้วยอารมณ์เย็น

ตั้งแต่อาหารจนมรณภาพ เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี ไม่มีอาการครวญครางแสดงอาการเจ็บปวดแสบแต่ไม่รู้สึกรู้สิดู เมื่อได้สติก็กำจัดได้ ไม่จู้จี้บ่นเอาแก่ใคร จะแสดงความไม่พอใจบ้างก็เฉพาะผู้ไม่มาปฏิบัติธรรมกับท่าน การห่วงใยใด ๆ ไม่แสดงออก วางอารมณ์เฉย สิ่งใดต้องการถ้ามีก็เอา ถ้าไม่มีก็นิ่งเฉยและยอมรับความไม่มีนั้นด้วย

เรื่องอาหารการขบฉันระหว่างอาหาร ใครทำถวายอย่างไร ฉันอย่างนั้น ที่ถูกปากก็ฉันมาก สิ่งใดที่มีผู้ห้ามก็เลิกฉันสิ่งนั้น แม้จะชอบก็ไม่พยายามจะฝืนคำห้ามของบุคคล อันผู้ที่ห้ามนั้นก็คือพี่สาวของหลวงพ่อเอง บางทีการห้ามนั้นเกิดขัดใจกับผู้เขียนก็มีหลายครั้ง

เป็นอันว่า หลวงพ่อวัดปากน้ำได้ทำพระกัมมัฏฐานและควบคุมการปฏิบัติด้วยตนเองตั้งแต่ต้นจนชีวิตเป็นอวสานสมัย เวลาป่วยไข้ก็ควบคุมและสนใจในการปฏิบัติ ท่านให้ภิกษุมานั่งสมาธิใกล้ ๆ ท่านทุกวัน เป็นงานที่หลวงพ่อห่วงมาก และได้สั่งไว้ว่า งานที่เคยทำอย่างไรอย่าให้ทิ้ง จงพยายามกระทำไป และจงเลี้ยงภิกษุสามเณรดังเคยทำมา △

ธรรมกาย

การปฏิบัติธรรมตามหลักพระกัมมัฏฐาน อันเป็นปฏิปทาสูงสุดในพระพุทธศาสนา ถ้าการปฏิบัตินั้นเข้าขั้นปรมัตถ์ ผู้ปฏิบัติก็ย่อมเข้าถึงอมตสุข แม้ยังไม่เข้าขั้นปรมัตถ์ ก็ยังอำนวยผลแก่ผู้ปฏิบัติให้มีกาย วาจา ใจ สงบระงับ อันผู้ปฏิบัติเข้าถึงธรรม ย่อมมีกาย วาจา ใจ ไกลจาก โลภ โกรธ หลง เป็นบุคคลคงที่ต่อหลักธรรม ไม่ก่อกรรมทำเวร

หลวงพ่อดาวพิกุล ปฏิบัติเพื่อกำจัดโทษเช่นนี้ มีปฏิปทาเดินสายกลาง ไม่หวั่นในลาภสักการะเพื่อตน แต่ชวนช่วยเพื่อส่วนรวม กิจการนิมนต์ทางไกลถึงกับค้างคืนแล้วท่านรับนิมนต์น้อยนัก โดยท่านเคยแจ้งว่าเสียเวลาอบรมผู้ปฏิบัติ ท่านมีความมุ่งหมายใช้ความเพียรติดต่อกันทุกวัน ชีวิตไม่พอกแก่การปฏิบัติ จึงมีบางท่านตำหนิหลวงพ่อดาวว่าอวดดี อันความจริงคนเรานั้น ถ้ามีดีจะอวดก็ควรเอาออกแสดงได้ เว้นไว้แต่ไม่มีดีจะอวดใคร แล้วเอาเท็จมาอวดอ้างว่าเป็นของดี ลวงผู้อื่นให้หลงเข้าใจผิด อันหลวงพ่อไม่ใคร่รับนิมนต์ใครนั้นเป็นปณิธานในใจของท่านเอง ลงได้ตั้งใจแล้วก็ต้องทำตามตั้งใจเสมอมา มิใช่ว่าเป็นผู้หมดแล้วจากความปรารถนายังอยู่ในกลุ่มแห่งความปรารถนา แต่ท่านไม่หลงจนประทุษร้ายให้เสียธรรมปฏิบัติ

ธรรมานุภาพให้ผลแก่หลวงพ่อดาวเห็น ต้องการโรงเรียนประหนึ่งความฝัน ธรรมานุภาพก็ดลบันดาลให้สมประสงค์ กลายเป็นความจริง ต้องการกุฏิ โรงฉัน และการเลี้ยงพระวันละหลาย ๆ ร้อยรูปก็ได้สมความปรารถนา ต้องการให้มีผู้ปฏิบัติมาก ๆ นักปฏิบัติก็ติดตามมาปัจจัยที่จ่ายเรื่องอาหาร เรื่องกุฏิ โรงเรียน ในยุคของท่าน มีจำนวนมิใช่ล้านเดียว ถ้าคิดแต่ค่าอาหารอย่างหยาบ ๆ วันละ ๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งพันบาท) ปีหนึ่งเป็นจำนวนเงิน ๓๖๐,๐๐๐ บาท (สามแสนหกหมื่นบาท) สิบปีเป็นเงินเท่าไร นึกตัวอย่างต่ำ ถ้าหลายสิบปีจะเป็นเงินเท่าไร หลวงพ่อดาวพูดว่า เราเป็นลูกพระพุทธเจ้า เมื่อกาย วาจา ใจ บริสุทธิ์แล้ว ย่อมมีสิทธิ์ใช้มรดกของพระพุทธเจ้าได้ และใช้ได้จนตลอดชาติ ถ้าไม่บริสุทธิ์แล้ว แม้จะเอาไปใช้ก็ไม่ถาวรเท่าไร

การปฏิบัติของคณะกัมมัฏฐานวัดปากน้ำ ย่อมเป็นไปตามระเบียบที่หลวงพ่อดาววางไว้ ทุกคราวท่านพูดให้เกิดกำลังในการใช้ความเพียร ธรรมกายของวัดปากน้ำแพร่ปรากฏไปแทบทุกจังหวัด ยิ่งกว่านั้นยังไปแสดงธรรมานุภาพยังภาคพื้นยุโรปด้วย เกียรติศักดิ์ของธรรมกาย

แพร่หลายเช่นนั้น ย่อมแสดงความศักดิ์สิทธิ์อันเป็นสัจธรรมแก่ผู้ปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องด้วยโดยมากผู้จะเดินทางไปเมืองนอกได้มาขอพรต่อหลวงพ่อกี้มี โดยได้รับคำบอกเล่าจากผู้ใหญ่กี้มี ชาวยุโรปเกิดความสนใจในเรื่องธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา นี่แสดงว่าธรรมกายของวัดปากน้ำ ได้ข้ามน้ำข้ามทะเลไปนอกประเทศแล้ว

พ.ศ.๒๔๙๗ ศาสตราจารย์ วิลเลียม อาจารย์มหาวิทยาลัยในกรุงลอนดอนได้ล่องฟ้าข้ามทะเลจากยุโรปมาสู่ประเทศไทย เพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ ณ วัดปากน้ำเป็นครั้งแรกในประเทศไทย หลวงพ่อได้จัดการอุปสมบทให้ตามที่มุ่งหมาย ก่อนจะให้การอุปสมบทนั้นได้อบรมจนเข้าใจพิธีและเรียนธรรมปฏิบัติ ฝึกหัดพระกัมมัฏฐานจนได้แน่วมันคงเป็นที่พอใจแล้ว จึงได้จัดการให้อุปสมบท

การที่ชาวอังกฤษมาบวช ณ สำนักวัดปากน้ำนั้น ได้รับอุปการะจากหลวงพ่อดีเป็นอย่างดี ท่านได้จัดการซ่อมตึกขาวซึ่งได้ใช้เป็นหอสมุดให้เรียบร้อย มีห้องน้ำห้องส้วมทันสมัย ตีรั้วล้อมตึกมิให้ใครมาปะปน พระวิลเลียมนี้มีฉายาว่า กปิลวฑูโธ เมื่อได้อุปสมบทแล้ว ทำการปฏิบัติพระกัมมัฏฐานต่อไป ได้ยินว่าได้ธรรมกายเบื้องต้น ต่อมาได้ไปประเทศอังกฤษอีก มีผู้เลื่อมใสในพระกปิลวฑูโธมาก ต่อมาได้นำผู้ศรัทธามาวบวชอีก ๓ คน ล้วนแต่มีวิทยฐานะได้ปริญญาทั้งนั้น หลวงพ่อได้ให้อุปการะเป็นอย่างดี เรื่องอาหารบริโภคไม่ผิดเคียง ได้ทำงานประมาณไว้โดยเฉพาะ ตลอดถึงช่วยค่าพาหนะเวลากลับยุโรปตามสมควร

ต่อมาเกิดความเข้าใจผิดกันขึ้น อันความเข้าใจผิดนั้น จะเป็นเพราะล่ำมก่อกวนให้เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นเพราะภิกษุฝรั่งนั้นทำให้เกิดขึ้นยังเอาเป็นความจริงไม่ได้แน่นอนจึงไม่สามารถจะเขียนลงได้ในโอกาสนี้ พระภิกษุฝรั่งและผู้เป็นล่ำมเข้าหาหลวงพ่อบ้างขอสิทธิบางอย่าง หลวงพ่อชี้แจงให้เข้าใจอย่างไรก็ไม่ฟังเสียง ภิกษุเหล่านั้นได้ลุกออกจากที่ประชุมไปโดยไม่เคารพในฐานะเป็นอุปัชฌายะ ล่ำมคงไม่ปรับความเข้าใจให้ที่ดีได้ยินว่าล่ำมกับภิกษุฝรั่งนั้นได้ตกลงโครงการกันมาก่อนแล้ว จึงไม่ฟังเสียงหลวงพ่อ เมื่อเหตุการณ์เป็นดังนั้น ภิกษุฝรั่งก็พากันออกจากวัดปากน้ำไปและล่ำมก็ออกไปด้วย

ความไม่ราบรื่นเกิดขึ้นในวัดปากน้ำ เรื่องนี้อาจอยู่พักหนึ่ง ทั้งล่ำมทั้งภิกษุฝรั่งได้เข้ามาหาผู้เขียนเรื่องนี้ เพื่อแจ้งว่าได้ออกจากวัดปากน้ำไปแล้ว เฉพาะล่ำมได้ออกความเห็น ว่า ถ้าจะให้เข้าอีกจะขอสิทธิบางอย่างจึงจะยอมเข้าสำนักตามเดิม

หลวงพ่อดำปากน้ำท่านไม่เห็นด้วย และไม่ยอมรับข้อกติกาใด ๆ ที่ทางล่ำมเสนอมานะ เมื่อล่ำมแสดงอาการแข็งเกร่งไม่สำเร็จก็ต้องหลบหน้าไป พระฝรั่งพักอยู่ในประเทศไทยพอสมควร แล้วชวนกันกลับยุโรปในเพศบรรพชิต

ต่อมาพระกปิลวฑูโหมได้กลับมาประเทศไทยอีกเพื่อแสดงอัจฉริยะพิเศษ โดยมานึกถึงความบกพร่องอันเกิดแต่ความเข้าใจผิดของตน เวลานั้นเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีกำลังอาพาธอยู่ จึงไม่ยอมให้พระกปิลวฑูโหมเข้าพบ ตามเสียงพูดกันว่าหลวงพ่อดำอาพาธครั้งนั้น เกิดแต่เสียใจเรื่องเอาพระฝรั่งไว้ไม่อยู่ อันความจริงนั้น ท่านอาพาธมาก่อนเกิดเรื่อง ท่านจะเสียใจอะไรในเรื่องเช่นนี้ เพราะท่านไม่ได้ก่อกำเนิด พวกนั้นเป็นผู้ก่อกำเนิดเอง

ได้ถามหลวงพ่อดำว่าทำไมไม่ให้พระกปิลวฑูโหมเข้าพบ ท่านตอบว่าเขาลุกจากที่ประชุมไปโดยไม่สำคัญในเราเลย แสดงอาการระแวงเช่นนั้นจะเลี้ยงกันได้อย่างไร เราก็ต้องจริงต่อเขาบ้าง มิฉะนั้นเขาจะดูหมิ่นพระพุทธศาสนา การที่เราปฏิเสธไปเช่นนั้นแหละ จะสอนให้ฝรั่งรู้สึกตัวว่า ต่อไปควรจะทำตนอย่างไรในภูมิของสมณะ เมื่อไปร่วมกับคณะอื่นจะได้ไม่เอาแต่ใจของตน ถ้าเราขึ้นให้พบต่อไปก็จะมาเหยียบย่ำกันอีก ให้เขาเห็นความจริงของเราเสียบ้าง ไม่เช่นนั้นเสียเหลี่ยม พระกปิลวฑูโหม แม้จะพยายามเป็นอย่างดีแล้วก็ได้ไม่ได้พบหลวงพ่อดำตามที่ปรารถนา และได้กลับไปสู่ประเทศอังกฤษตามเดิม ได้ทราบข่าวจากยุโรปว่า พระกปิลวฑูโหมเสียใจมากต่อเหตุการณ์ และเวลานี้ก็สนใจในธรรมกายนั้นอยู่

ธรรมกายนั้นให้ผลแก่ผู้ปฏิบัติเป็นมหัศจรรย์ จะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ภิกษุ หรือสามเณร เมื่อได้ปฏิบัติถึงขั้นก็ได้ธรรมกายเหมือนกัน หลวงพ่อชอบพูดแก่ใคร ๆ ว่า เด็กคนนั้นได้ธรรมกาย และชอบยกเด็ก ๆ ขึ้นอ้าง ลักษณะนี้เป็นอุบายวิธีให้ผู้ใหญ่สนใจด้วย อาจนำไปคิดว่าเด็ก ๆ ยังปฏิบัติได้ ทำไมผู้ใหญ่จะทำไม่ได้ คิดไป ๆ ก็อาจเกิดอุทธาหาในการปฏิบัติธรรมหรือเกิดความละอายตัวเองที่ไม่แสวงหาสารธรรมแก่ตน มัวแต่สะสมกิเลสเอาไว้ หลวงพ่อดำเมื่อได้ธรรมกายแล้ว ย่อมทำประโยชน์ได้หลายอย่าง ถ้าจิตเป็นกุศล แม้โรคภัยไข้เจ็บก็ช่วยแก้ไขได้ ในเมื่อโรคนั้นยังไม่เข้าขั้นอันตราย

การใช้ธรรมกายแก้โรค หลวงพ่อดำเคยพูดว่าแก้ได้จริง ถ้าได้ประกอบกันทั้ง ๒ ฝ่าย คือฝ่ายแก้และฝ่ายเจ้าทุกข์มีความเชื่อมั่นคง กล่าวคือต้องเรียนพระกัมมัฏฐานปฏิบัติธรรมด้วยเพื่อให้กระแสนจิตเชื่อมถึงกัน ลักษณะนี้มีหวังมาก ที่ไม่ได้ผลก็เนื่องด้วยผู้เจ็บไม่พยายามทำ

พระกัมมัญฐาน ทางเชื่อมไม่ถึงกัน แต่ถึงอย่างไรมันก็มีผลบ้างในเมื่อโรคนั้นยังอ่อน และท่านพูดว่า ถึงไม่หายก็จะเป็นไร เราไม่ได้เรียกคำรักษาเอาแก่ใคร ช่วยด้วยเมตตา อย่างน้อยคนเจ็บก็ต้องได้ความรู้วิธีปฏิบัติธรรม หรือเข้าใกล้พระรัตนตรัยพอสมควรแก่อุปนิสัย ท่านพูดว่าที่หายก็มาก ที่ไม่หายเพียงแค่บรรเทาเป็นครั้งคราวก็มี

พูดถึงวิธีแก้โรค ผู้เขียนได้พบกับนักเรียนแพทย์คนหนึ่ง ซึ่งเขาสนใจในวิชาของหลวงพ่อ ระหว่างเป็นนักเรียนแพทย์ปีปลาย ๆ เขาได้รักษาพยาบาลไข้ผู้หนึ่ง คนไข้นั้นก็เจ็บปวดมาก หมดทางแก้ไข เขาได้ตัดสินใจพูดกับเพื่อน ๆ ว่าประเดี๋ยวจะแก้ให้หาย ขอเข้าไปห้องสักครู่ก่อน

นักเรียนแพทย์คนนั้น เข้าห้องทำสมาธิจิตตามหลักของวัดปากน้ำ สักครู่ใหญ่ ๆ ต่อมา คนป่วยสงบจากความเจ็บปวด พวกเพื่อนนักเรียนแพทย์ด้วยกันแปลกใจ ถึงผู้เข้าสมาธิเองก็แปลกใจ และภูมิใจในการกระทำของเขา ได้ถามว่าทำไมจึงกล้าเช่นนั้น ตอบว่าสงสารคนเจ็บไม่รู้จะช่วยให้ได้อย่างไร ไม่มีทางอื่นก็ลองดูและยังได้พูดต่อไปว่า เขาได้เห็นตนเองว่าเมื่อชาติก่อนเขาเคยเป็นนักบวชมาเหมือนกัน นักเรียนแพทย์คนนี้ ตามปกติชอบวัดและพิธีทางศาสนาตั้งแต่จำความได้ เพราะผู้ใหญ่สนใจในทางศาสนา เขาอาราธนาศีลอาราธนาพระปริตได้ตั้งแต่พูดชัด มีการทำบุญประจำปี เด็กคนนี้ได้อาราธนาศีลพระปริตเสมอมา และอาราธนาได้อย่างไม่กระดากอายเลย การเรียนดี สำเร็จปริญญาแพทย์โรงพยาบาลศิริราช เมื่ออายุได้ ๒๑ ปี

มีคนโดยมากสงสัยในเรื่องเด็ก ๆ ได้ธรรมกาย คิดดูหมิ่นว่าผู้ใหญ่ยังปฏิบัติเข้าไม่ถึง ทำไมเด็ก ๆ จะมาได้ ต่อมาก็ต้องเชื่อ เหตุที่เชื่อนั้น วันหนึ่งมีผู้นำเด็กพอคลานได้อย่างแข็งแรงมาขอให้ตั้งชื่อ เด็กคนนั้นชนขนาดหนักเห็นอะไรจะต้องคลานไปจับขว้างจนได้ ผู้เขียนเรื่องนี้ได้ส่งซองหนังสือให้เล่น ๑ ซอง แต่อยากจะล้อเด็กนั้นด้วย ส่งไปแล้วจับตั้งไว้ข้างหนึ่ง คະเนว่าเด็กจุดไม่หลุดจากมือเรา เด็กน้อยคว้าซองอีกด้านหนึ่งไม่ยอมปล่อย ดึงจนกระดาษซองขาดติดมือไป ขึ้นชื่อว่ากระดาษซองจดหมายก็ออกจะเหนียวอยู่บ้าง ถึงดังนั้นเด็กไม่ยอมปล่อย กระชากขาดติดมือไป จึงประวิติถึงคำหลวงพ่อกว่า เด็กได้ธรรมกายนั้นอาจเป็นจริง เพราะว่าเด็ก ๆ มีอารมณ์ไม่ฟุ้งซ่าน คืออารมณ์ต้องการอะไร ก็ปักใจตั้งลงไปไม่ยอมทิ้ง จะเอาให้ได้ ถ้าแย่งของไปจากมือ ต้องร้องไห้เอาของนั้นคืนเสมอ อนึ่งเมื่อผู้ใหญ่สอนอะไร เด็ก ๆ มักจะจดจำและทำตาม เด็กปฏิบัติธรรมก็มีทางจะได้ธรรมกายเหมือนหลวงพ่อกำนันพูดไว้ ใครเล่าจะพิสุจน์ เพราะผู้ใหญ่จะลดตัวและทำความรู้สึกเหมือนเด็กไม่ได้ △

การสร้างพระพุทธรูปผง

เมื่อการสร้างโรงเรียนปริยัติธรรมเริ่มขึ้น หลวงพ่อได้สร้างพระพุทธรูปเป็นพระพิมพ์เล็ก ๆ ครั้งแรก ๘๔,๐๐๐ องค์ ผสมด้วยผงและสรรพดอกไม้หอมมีดอกมะลิเป็นต้นที่ได้บูชาพระประจำเข้าเย็น และนำออกตาก ได้มาผสมกับผง พิมพ์เป็นพระแจกแก่ผู้มาช่วยการกุศลในวัดนั้น ปรากฏว่าเป็นที่นิยมของประชาชน เพราะหลวงพ่ót่านเข้าสมาธิปลุกเสกด้วยตนเอง และรวมศิษย์ที่ได้ธรรมกายช่วยบรรจุอิทธิฤทธิ์อันเกิดแก่ธรรมกาย ช่วยกันทำเป็นเวลาแรมปี

การแจกนั้น มิใช่ให้ผู้ใดนำออกไปนอกวัด และมีได้ลงแจ้งความชักชวนเป็นใบปลิว วัดปากน้ำทำอย่างเรียบง่าย รู้กันเป็นภายใน เกิดความนิยมภายในก่อน แล้วข่าวว่าหลวงพ่ót่านทำพระผงก็แพร่หลายไป มีผู้มารับกันคับคั่ง วันหนึ่งเป็นจำนวนร้อย ๆ หลวงพ่อเป็นผู้แจกเอง ผู้รับนั้น คือคนมาทำบุญที่วัด เมื่อบริจาคแล้ว เอาใบเสร็จไปถวายหลวงพ่ót่าน หลวงพ่ót่านก็ให้พระ ๑ องค์ ประสิทธิ์ประสาทให้ตามพิธีของท่าน

ตามต่างจังหวัดเดินทางมาเป็นหมู่ โดยทางเรือเมล์บ้าง โดยเอาเรือแท็กซี่มาเป็นคณะบ้าง มีพระภิกษุนำมามาก ครั้งแรก ๆ คนแน่นวัด ถ้ามาผิดเวลาต้องรอตั่งวันจึงได้รับพระที่ตนต้องการ พวกมารับพระนั้นไม่ได้พูดกันว่ามาเช่าพระ แต่พูดกันทุกคนว่ามารับของขวัญ

เมื่อออกแจกเป็นของขวัญไม่ช้า วันหนึ่งมีผู้มารับพระของขวัญ มีจำนวนถึง ๑,๕๐๐ คนเศษ ที่ทราบจำนวนดังนี้ โดยนับใบปวารณาที่ผู้มารับของขวัญไปทำถวายแทบทุกวัน ต้องสิ้นเวลาแจกนับเป็นชั่วโมง ๆ แสดงความอัศจรรย์ในสมาธิจิตอันเกิดแก่ธรรมกาย ของหลวงพ่ót่านวัดปากน้ำ

การนำพระออกไปแจกตามนอกวัดนั้นไม่ได้เป็นเด็ดขาด ต้องมารับที่วัดปากน้ำและต้องรับจากหลวงพ่ót่านด้วยจึงจะพอใจ ใคร ๆ จะแจกแทนไม่ได้ แม้จะมีผู้อื่นแจกแทน ผู้ต้องการก็ไม่นิยม

ผู้จะรับของขวัญได้เพียงองค์เดียวเท่านั้น คือคนหนึ่งรับได้ ๑ องค์ จะฝากกันไปรับหลวงพ่ót่านก็ไม่ให้ ใครรับไปแล้วถ้าทำหายจะมารับอีกหลวงพ่ót่านก็ไม่ให้เหมือนกัน แม้จะทำบุญสักเท่าไร ๆ

ก็ไม่ให้อยู่นั่นเอง เว้นไว้แต่ไม่ทราบ

ที่ประหลาดยิ่งกว่านั้น ก็คือว่าใครทำบุญมาก ๆ เช่น ๑,๐๐๐ บาท หรือ ๑๐,๐๐๐ บาท หลวงพ่อก็ให้พระเป็นของขวัญเพียงองค์เดียวเหมือนกัน ได้เคยถามท่านว่า เมื่อเขามาทำบุญ ตั้งพันบาทเช่นนั้น จะให้ของขวัญสัก ๕ องค์ ๑๐ องค์ ไม่ได้หรือ หลวงพ่อตอบว่าพระของเรามีคุณภาพสูงยิ่งกว่าราคาใด ๆ เงินพันบาทหมื่นบาทนั้นยังไม่สมกับคุณภาพของพระเสียอีก

แม้ท่านจะให้แก่ผู้ใดเป็นส่วนตัว ท่านก็ต้องบริจาคปัจจัยให้แก่วัดเหมือนกัน ทั้งนี้ท่านถือว่าท่านทำให้แก่วัด มิใช่ทำเพื่อส่วนตัว จะเอาเปล่า ๆ ไม่ได้ ชั่วเวลาไม่ถึงปีพระผงจำนวน ๘๔,๐๐๐ ก็หมดไป หลวงพ่อต้องเข้าบริการทำอีก เพื่อเป็นของขวัญแก่ประชาชน

เมื่อก่อนท่านจะมรณภาพ คือเวลากำลังป่วย ท่านสั่งให้ทำพระอีก และก็แจกด้วยตนเอง เรื่อยมา กว่าแจกทั่วถึงกันวันหนึ่ง ๆ ต้องเสียเวลาแจกตั้งชั่วโมง

เมื่อหลวงพ่อป่วยหนัก ได้มอบภาระ และประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่พระครูสมณธรรมสมาทาน (มหาเจี๊ยก) ศิษย์ท่านแจกต่อไป โดยท่านพิจารณาเห็นแล้วว่า จะทำหน้าที่แทนท่านได้ เวลามอบของขวัญต้องเป็นพระครูองค์นี้ องค์อื่นไม่มอบ

ที่ให้พระครูสมณธรรมสมาทานเป็นผู้แจกนั้น โดยท่านเห็นว่า ได้ธรรมกายมาตั้งแต่เป็นสามเณรได้ใช้สอยให้ถอนโรคแทนตัวท่าน ทำงานได้ผลดีเป็นที่พอใจหลวงพ่อ มีความเชี่ยวชาญในทางสมาธิอยู่มาก จึงมอบให้รับภาระนี้ต่อมา พระที่ให้เป็นของขวัญนี้ เวลานั้นยังมีแจกและมีคนไปรับทุกวัน

ความจริงในเรื่องคนเดียวให้องค์เดียวนั้น หลวงพ่อถือขลังมาก ผู้เขียนเรื่องนี้ได้เคยรับจากหลวงพ่อกับมา ๑ องค์ และได้มอบเป็นของขวัญแก่เด็กผู้มาขอตั้งชื่อไป วันหนึ่งไปขอหลวงพ่อกับใหม่ ท่านไม่ยอมให้ บอกว่าต้ององค์เดียว ต่อมาไปพูดเลียบเคียงจะขออีก หลวงพ่อนิ่งเฉยไม่ยอมตอบ เป็นอันไม่ให้แน่

ครั้งหนึ่งพูดกับหลวงพ่อกับว่า จะเอาติดตัวไปตามหัวเมืองต่างๆ เมื่อใครต้องการจะได้ให้เป็นของขวัญต่อเขา หลวงพ่อกับว่าทำอย่างนั้นไม่ได้ พระของเรามีคุณภาพจริง ผู้อยากได้ต้องมาเอง ถ้าเอาไปอย่างนั้นของดีก็กลายเป็นของเก๊ ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสและพูดแถมท้ายว่าอย่ากลัวเลย แปดหมื่นสี่พัน ๒ หมื่นก็ไม่พอแจก และก็เป็นจริงดังคำพูดของหลวงพ่อกับ △

อาพาธ - มรณภาพ

เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีเริ่มป่วยแต่ พ.ศ. ๒๔๙๙ งานอย่างหนึ่งซึ่งได้ตั้งใจไว้คือการฉลองโรงเรียนปริยัติ พ.ศ. ๒๕๐๐ หลวงพ่อจะมีแรง หรือนิมนต์พระ ๒๕๐๐ องค์ มาเจริญพระพุทธรมณฑ์ จะถวายสักการะหวาน และสมณบริขารองค์ละชุด รวมเป็น ๒๕๐๐ ชุด แต่เพราะอาพาธมาขัดขวางเสีย ความคิดนั้นก็ไม่มีปรากฏเป็นความจริง นับว่าเป็นโชคร้ายของวัดปากน้ำอย่างมหันต์ ซึ่งถ้าหลวงพ่อไม่อาพาธวัดจะได้ทุนเป็นค่าภัตตาหารอีกเป็นจำนวนมาก

ตั้งแต่เริ่มอาพาธมา ได้รับความสะดวกในการอุปถัมภ์และพยาบาล ทุกอย่างไม่มีอะไรขัดข้อง มีพร้อมเท่าที่หลวงพ่อต้องการจนถึงมรณภาพ

ทุกครั้งยังมีรับแขก สันทนาปราศรัยพอสมควร แต่โดยมากเข้าเยี่ยมยาก เพราะหมอห้ามไม่ให้รับแขก เมื่อถูกห้ามบ่อย ๆ คนเยี่ยมก็ห่างไป เพียงมาถามข่าวข้างนอกแล้วก็กลับ

ทุกอย่างชอบทำเองเมื่อเวลาป่วยไข้ เช่นจะช่วยพยุงลุกพยุงนั่งไม่ชอบ ลุกนั่งเอง เดินเอง สรงน้ำเอง ใครจะไปประคองไม่ถูกอธยาศัย เป็นเพราะกำลังใจแข็งเมื่อลุกนั่งไม่ไหวจริงๆ เพราะอาพาธทวีขึ้น จึงยอมให้มีคนพยุงลุกนั่ง

ผู้เขียนเรื่องนี้ พยายามไปเยี่ยม ไปติด ๆ กันบ้าง ห่างไปนาน ๆ บ้าง ซึ่งทั้งนี้แล้วแต่อาการของโรค ถ้าทราบข่าวว่าหนักมากก็หมั่นมา และการไปก็ไม่ได้บอกกำหนดแน่นอนแก่ใครๆ บางวันไปเช้า บางวันบ่าย บางวันเย็นค่ำ ทั้งนี้เพื่อจะสังเกตการณ์ว่า ภิกษุสามเณรเอาใจใส่ต่อหลวงพ่ออย่างไร ได้ทราบว่าจะจัดเป็นเวรมาปฏิบัติทุกวัน พวกมาเจริญกัมมัฏฐานต่างหาก

วันหนึ่งพอไปถึงที่พักของหลวงพ่อ มีพระเวรมาแจ้งก่อนว่า หลวงพ่อออกมารออยู่นานแล้ว จึงพูดว่า “ฉันไม่เคยบอกแก่ใครว่าจะมา พวกคุณไปโกหกหลวงพ่อไว้หรือว่าฉันจะมา”

พระเวรตอบว่า “ผมก็ไม่ทราบ แต่หลวงพ่อสั่งให้จัดอาสนะไว้รับพระเดชพระคุณด้วยวาจา “จัดที่ไว้ ธรรมดิลกจะมา” ท่านสั่งตั้งนี้ไม่พลาดสักคราวเดียว ถ้าหายไบนานก็พูดขึ้นลอยๆ ว่า “ธรรมดิลกวัดโพธิ์ไม่อยู่”

หลวงพ่อต้องอยู่โรงพยาบาลสงฆ์ ๒ ครั้ง ไปทำการผ่าตัดโรคไส้เลื่อนที่โรงพยาบาลศิริราช ๑ ครั้ง ทั้งโรคเก่าโรคใหม่มาซ้ำเติม ความหวังในชีวิตก็มีแต่สิ้นช้า

ท้ายเดือนมกราคมและต้นเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ ติดต่อกัน ผู้เขียนเรื่องนี้ไปทำการ

ควบคุมการตรวจนักธรรมในภาค ๗ ประจำ พ.ศ.๒๕๐๑ งานนี้ได้ตรวจข้อสอบนักธรรมรวม
แห่งเดียวกัน ๘ จังหวัด งานเสร็จสิ้นลง วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ คิดว่าจะอยู่ตากอากาศสัก ๒-
๓ วัน เพื่อหาโอกาสเยี่ยมวัดต่าง ๆ ด้วย เกิดสังหรณ์ใจถึงเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีขึ้น จึงเดินทาง
กลับวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ศกเดียวกัน ถึงวัดพระเชตุพน ๑๘.๐๐ น. มาโดยรถยนต์ รถวิ่งมาอย่าง
ช้า ๆ

รุ่งขึ้นวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ เวลา ๑๒.๐๐ น. โทรศัพท์มาจากวัดปากน้ำแจ้งว่าหลวงพ่
อาการหนักแล้ว ขอให้รีบไปวัดปากน้ำด่วน

ถึงวัดปากน้ำเวลา ๑๓.๐๐ น. เศษได้เข้ามัสการ หลวงพ่มีอาการหอบ ทางวัดปากน้ำ
ได้ตามหมอที่เคยประจำก็ไม่พบ หลวงพ่หมดความรู้สึก มีแต่อาการหอบอย่างเดียว คุณหญิง
ชลจันทร์พินิจมาเยี่ยมทนดูไม่ได้ ต้องไปตามหมออื่นมา หมอบอกว่าหมดความรู้สึก เส้น
โลหิตสมองแตกแล้วหมดความหวัง หมอไม่ยอมทำอะไร เพียงแต่แนะนำให้เอาน้ำแข็งห่อผ้าวางไว้บน
ศีรษะ เวลานั้นภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกาแน่นห้อง ต่างมองดูหลวงพ่ด้วยน้ำตา หน้าสลด
หมดความหวัง หมอพยากรณ์ไว้ว่าภายใน ๒๔ ชั่วโมง จะอยู่ได้เป็นอย่างดี หมอกลับไป
แล้ว พวกศิษย์ก็ยังห้อมล้อมหลวงพ่อยู่ เข้าใจว่าหลวงพ่ไม่รู้สึกละ หลวงพ่หลับตา หอบถี่ๆ
หนักขึ้นแล้วก็ค่อย ๆ น้อยลง ๆ วิญญาณของหลวงพ่ได้ทิ้งร่างกายอันทุกข์ทรมานนั้นไปด้วย
อาการอันสงบ และสงบอย่างสมบูรณ์ของนักปฏิบัติ เวลา ๑๕.๐๕ น. ของวันที่ ๓ กุมภาพันธ์
๒๕๐๒

เสียงระฆังขึ้นในหอที่หลวงพ่มรณภาพ ทุกคนหน้าซีดสลด แม้น้ำตาไม่ออก
ทางลูกตา จะปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้ที่ไม่กลืนน้ำตาแห่งความสลดใจ

เมื่อแน่ใจว่าดับสนิทแล้ว ระฆังทุกใบในวัดได้บันลือเสียงขึ้น กลองก็ดังขึ้นเป็นอันรับรู้กัน
ว่า เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี ได้ละโลกนี้ไปสู่ปรโลกแล้ว ครูต่อมากฎีกหลังใหญ่เนื่องแน่น
ไปด้วยภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกา หน้าเศร้า น้ำตาคลอ บ้างถึงตัวลงกราบ บ้างยืน
ไห้ บ้างสะอื้นเอามือปิดหน้า เวลานั้นไม่มีเสียงพูด มีแต่เสียงระฆังและเงียบสงัด แสดงว่าหมดที่
ฟังแล้วจนอวสานแห่งชีวิตของตน

การมรณภาพของหลวงพ่เวลา ๑๕.๐๕ น. นั้น คล้ายกับว่าพระคุณท่านยังมีความกรุณา
อยู่ เพราะยังให้เวลาดำริและติดต่อเรื่องจัดการศพได้เป็นเวลาสะดวกจริง ๆ จะติดต่อกับใคร

สั่งการอย่างไรอันเกี่ยวแก่ศพสำเร็จทุกทาง คล้ายกับว่าหลวงพ่อบีเปิดทางสะดวกไว้ให้ เครื่องใช้สอยมีทุกอย่างทันความประสงค์ ถ้ามรณภาพในเวลากลางคืนหรือใกล้รุ่งก็จะพากันเผอดร้อน และหนักใจเพียงไร ค็นั้นเราพิมพ์การ์ด อาบน้ำศพเสร็จ จัดสถานที่ตั้งศพเรียบร้อย เรียกอย่างไรได้อย่างนั้น และทันประกาศทางวิทยุและหนังสือพิมพ์

เพื่อความเรียบร้อย ในวันรุ่งขึ้น ได้จัดการให้ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาและชาวบ้านใกล้เคียงหรือห่างไกลที่มาประชุมกันวันนั้น ได้อาบน้ำศพเสียก่อน ต้องจัดให้เข้าอาบน้ำศพ คราวละ ๓ คนบ้าง ๔ คนบ้าง กว่าจะทั่วถึงสิ้นเวลากว่า ๒ ชั่วโมง

จัดการปลงศพและเปลี่ยนผ้าครองใหม่ ฉีดยารักษาศพมิให้เน่าในวันนั้นเอง ได้สั่งให้เก็บศพของหลวงพ่อบีไว้ เพื่อบรรจุพระแจกแก่ชาวบ้านต่อไป แต่ได้สั่งเข้าไป มีผู้เก็บไปหมดจะหาเหลืออยู่สักเส้นหนึ่งก็ไม่ได้ ยิ่งกว่านั้นแม้ผ้าเช็ดมือเช็ดปาก สบงจีวรทั้งเก่าทั้งใหม่อันเป็นของใช้ของหลวงพ่อบี ก็ถูกฉีกยื้อแย่งปันหมดสิ้นในคืนนั้นเอง จะหาเหลือสักนิ้วหนึ่งก็ไม่ได้ ดีไปอย่างหนึ่งที่ไม่ต้องเก็บกวาดเอาไปทิ้ง ผู้ไม่ได้ก็พูดว่าจะรอเอากระดูกเมื่อเวลาเผา

ทำความสะอาดแก่ศพเรียบร้อยแล้ว ยกไปไว้ที่โรงเรียนชั้น ๓ เตรียมต้อนรับผู้จะอาบน้ำศพในวันรุ่งขึ้น ค็นั้นภิกษุสามเณรแทบไม่ต้องจำวัด ทำงานกันค็นันรุ่ง เพราะต้องทำความสะอาดให้เรียบร้อยทั่ววัด ขนเก้าอี้เสื่อสาธอาสนะกันโกลาหล ไม่มีใครบ่นว่าเหนื่อย เต็มใจทำ กราบหลวงพ่อบีด้วยความเคารพ ดีที่มีภิกษุสามเณรมากและพร้อมเพรียงกันกระทำ งานที่เต็มใจทำย่อมลุล่วงไปด้วยดี

รุ่งขึ้นวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ การอาบน้ำศพได้มีตั้งแต่ ๑ โมงเช้า พากันมาเป็นสาย ๆ อาบกันไม่ขาดระยะ จนกระทั่งยกศพใส่หีบเวลา ๑๗.๐๐ น. ล่วงแล้ว ที่มาไม่ทันก็นับจำนวนหลายร้อย สมเด็จพระสังฆนายกได้กรุณามาประกอบพิธีอาบน้ำพระราชนาอาบศพ และเป็นประธานตลอดพิธี

ศพหลวงพ่อบีบรรจุแล้วในหีบทองของหลวงที่พระราชทานให้เป็นเกียรติยศแก่หลวงพ่อบี และได้ประดิษฐานอยู่มุมด้านตะวันออกของโรงเรียน ประดับตกแต่งด้วยเครื่องสักการะอันงดงาม เวลากลางคืนมีสวดพระธรรม เป็นการกุศลตามประเพณีนิยม มีผู้มาเยี่ยมค็นละมาก ๆ เป็นจำนวนร้อย และได้รับเป็นเจ้าภาพสวดทุกค็น ค็นละ ๑ เจ้าภาพ ตั้งแต่วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ มา การบำเพ็ญกุศลเช่นนั้นได้ติดต่อกันถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๐๒ แล้ว ล้วนแต่มีผู้เต็มใจ

มาขอเป็นเจ้าภาพทั้งสิ้น บางคืนก็มีสวด ๒ สำหรับบางสัปดาห์ก็มีพระธรรมเทศนา บางวันก็มีแจกอารานาภิกษุสามเณรมาสวดแจ้งหมดวัด การบำเพ็ญกุศลเทศน์แจ้งนี้มีมาหลายคราวแล้ว

เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี ชาติะ พ.ศ. ๒๔๒๗ มรณภาพ พ.ศ. ๒๕๐๒ อายุ ๗๕ โดยปีบวชอยู่ ๕๓ พรรษา สำนักที่หลวงพ่อบุญอยู่คือ.

๑. วัดสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

๒. วัดพระเชตุพน พระนคร

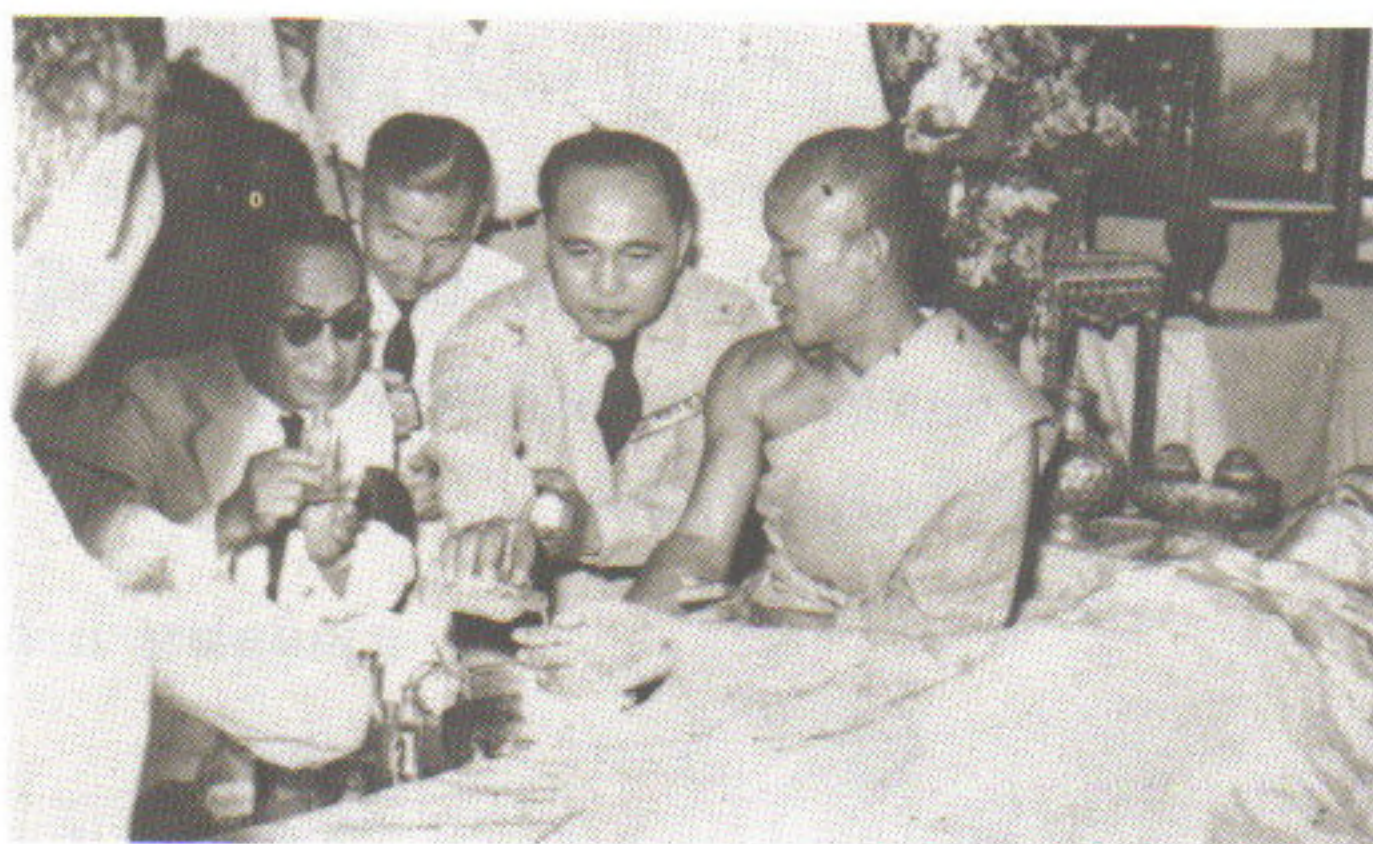
๓. วัดชัยพฤกษมาลา ธนบุรี

๔. วัดโบสถ์ นนทบุรี

๕. วัดปากน้ำ อัมเภอภาชีเจริญ ธนบุรี

ชีวิตของเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี มีที่สุดของชาตินี้อันถึงแล้ว รูปธรรม นามธรรม ของพระคุณท่าน แสดงเป็นความจริงดังพระพุทธรูปที่ตรัสว่า

รูปี ชีรติ มจฺจํ นามโกตฺตํ น ชีรติ

อนุโมทนา (ในการพิมพ์ครั้งแรก)

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระภานุโกศลเถร (ธีระ ธรรมธโร) รองเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ อ.ภาษีเจริญ จ.ธนบุรี น.ส.ตรีธา เนียมขำ มาขอร้องให้เขียนประวัติวัดปากน้ำ จึงถามว่าก็เขียนให้ครั้งหนึ่งแล้วต้องเขียนอะไรอีก ตรีธาบอกว่า ขอให้เขียนเพิ่มเติมต่อไปในสมัยเมื่อเจ้าคุณพ่อ พระมงคลเทพมุนีมรณภาพแล้ว เมื่อได้ฟังดังนั้นก็ว่าก็ดีเหมือนกัน เพราะเรามีส่วนเกี่ยวข้องโดยเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาสอยู่หลายปี

การเขียนครั้งนี้เกี่ยวแก่เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อวัดปากน้ำ จึงต้องเอาธรรมกายมาพูด เพราะธรรมกายนั้นเป็นชีวิตจิตใจของ เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี ท่านสร้างความเจริญในวัดปากน้ำได้ก็เพราะ “อานุภาพธรรมกาย” และเราคิดว่าเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีคงดีใจเมื่อเราพูดถึงธรรมกาย

เมื่อพวกเรายังสามัคคีกันอยู่ ธรรมกายก็ต้องปกครองพวกเรา เพราะธรรมที่บุคคลปฏิบัติดีแล้ว ย่อมอำนวยความสุขให้ผู้ปฏิบัติธรรม ทั้งเป็นเครื่องนำให้ผู้อื่นดำเนินตาม อย่างดีซิงเด่นกัน ผู้ใดมีหน้าที่อย่างไร จงกระทำอย่างนั้น ผู้ไม่ได้ทำก็ขอให้ใช้กำลังใจช่วย

ขอกุศลที่คณะวัดปากน้ำร่วมใจกันบำเพ็ญ ขอให้สำเร็จเป็นปัตตานุโมทนามัยกุศลแก่เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ในทุกสถานที่ ในกาลทุกเมื่อ

อนึ่ง หนังสือนี้ น.ส.ตรีธา เนียมขำ พิมพ์ขึ้นในงานพระราชทานเพลิงศพ พระภานุโกศลเถร รองเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ อ.ภาษีเจริญ จ.ธนบุรี ขอทักษณาทานนี้จงอุปถัมภ์ พระภานุโกศลเถร โดยสมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพ.

สมเด็จพระวันรัต

วัดพระเชตุพนฯ

๒๑ ก.พ. ๒๕๑๒

อานุภาพธรรมกาย

แสดงเหตุการณ์ของวัดปากน้ำ อำเภอภาษีเจริญ

นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี

หลังจากเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีมรณภาพแล้ว

ภาค ๑

ตามที่ได้ตั้งบท “มัตติกา” ไว้ว่า “อานุภาพธรรมกาย” นั้น ผู้เขียนตั้งความปรารถนาด้วย
สังฆธรรม เพื่อแสดงอานุภาพของธรรมกาย ไม่ให้ลบลู่กลืนด้วยความปรารถนาอันลามกของใคร
ผู้ใด เพราะเห็นว่าสรรพสิ่งในโลกจะทรงตัวอยู่ได้ สิ่งนั้นมีอย่างเดียว คือ สังฆธรรมของบุคคล
ผู้มีความสัตย์

คำว่า “ธรรมกาย” นั้น ยังไม่ได้ยินใครนำมาพูดเลยในประเทศไทย ที่เขียนอย่างนี้
หมายความว่า ยังไม่มีใครนำออกแสดงเป็นหลักปฏิบัติทางพระกรรมฐาน มีองค์เดียว
เท่านั้น ที่นำคำว่าธรรมกายมาใช้สอนพุทธบริษัท ท่านผู้นั้นคือ “เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี
(สด จนฺทสโร)” อดีตเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

คำว่า “ธรรมกาย” นั้น พระคุณท่านไม่ได้บัญญัติขึ้นเอง แต่หากท่านปฏิบัติธรรมได้มาแล้ว
ซึ่งตรงกับคำที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกด้วย เมื่อท่านค้นคว้าได้มา บังเอิญไปตรงกับพระไตรปิฎก
เข้า จึงเป็นเรื่องที่ท่านภูมิใจและมั่นใจว่า ของจริงมีจริง และมีอยู่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น
แต่ของจริงนั้นบุคคลจะฟังได้ฟังเห็นด้วยการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงเท่านั้น มิใช่จะเกิดขึ้นเพราะ
ความคิดนึกและความปรารถนา

เมื่อคำว่า “ธรรมกาย” แพร่หลายออกไป ถึงกับเข้าหูท่านผู้เป็นนักปราชญ์มหาบัณฑิต
ทำความฉงนสนเท่ห์ให้เกิดขึ้นในวงการคณะสงฆ์ บางท่านก็ปลงใจเอาว่าหลวงพ่อดปากน้ำ
มีความรู้และการปฏิบัติธรรมเกินธงเสียแล้ว ถ้าปล่อยทิ้งไว้จะเป็นภัยแก่ศาสนา แต่ยังไม่
มีใครกล้าจะยกความผิดขึ้นพิจารณาเพราะเวลานั้น คนทุกชั้นถวายเป็นความเคารพนับถือว่า เป็น
คณาจารย์ที่มีศิษยานุศิษย์มาก ทั้งสามารถปกครองพระภิกษุสามเณรเป็นจำนวนหลายร้อย
รูป มิใช่เพียงแต่ปกครองเปล่า ได้จัดการเลี้ยงอาหารเช้าและเพลแก่พระภิกษุสามเณรตลอด
ปี และตลอดอายุของท่าน นับแต่เริ่มจัดการเลี้ยงพระภิกษุสามเณรมา

เมื่อธรรมกายเกิดขึ้น วัดปากน้ำได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์กันมาก บางพวกก็ปลื้มใจ บางพวกก็หนักใจ บางพวกก็ตั้งข้อกล่าวหาลงโทษวัดปากน้ำอย่างหนัก ถึงกับพูดว่าอุตตริมนุสสธรรมก็มี ขาวนี้มีไซ้ท่านจะไม่รู้ ท่านได้ยินเสมอๆ แต่เสียงนั้นก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนใจแก่ท่านแม้แต่เล็กน้อย ท่านกลับภูมิใจเสียอีกที่ได้ยินได้ฟังคำเช่นนั้น

ผู้เขียนได้เคยปรารภเรื่องนี้กับเจ้าคุณวัดปากน้ำ แสดงความหนักใจให้ท่านเห็น ท่านกลับพูดว่า คนเช่นเราไม่ใช่ไร้ปัญญา ชั่วก็รู้ ดีก็เห็น เราจะฆ่าตัวเราเองเพราะความปรารถนาทำไม ที่เขาพูดหาว่าเราอย่างนั้น บางคนคงจะไม่รู้จักคำว่า “ธรรมกาย” มีอยู่ที่ไหน หมายถึงอะไร เขาอาศัยความไม่รู้มาว่าเราผู้ตั้งใจปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เมื่อผู้ไม่รู้มาติเตียนเรา ความไม่รู้ของเขาจะลบล้างสังขารของพระพุทธศาสนาได้อย่างไร ถ้าจะลบก็ลบได้เพียงชั่วคราว ไม่ช้าดวงแก้วของพระพุทธศาสนาก็จะเปล่งรัศมี ให้ผู้มีปัญญาเห็นด้วยสายตาของตนเอง การที่ท่านนำไปพูดเช่นนั้นเป็นผลแห่งการปฏิบัติที่เราได้กระทำกันอยู่ แสดงให้เห็นว่าคณะวัดปากน้ำไม่ได้กินแล้วนอน เป็นสำนักที่เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรม การที่ท่านนำไปพูดเช่นนั้น เท่ากับเอาสำนักไปเผยแพร่ ดีเสียว่าการโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ เพราะการที่ท่านนำไปพูดนั้นเป็นการกระทำของผู้พูดเองเราไม่ได้จ้างไม่ได้วานใคร เมื่อพูดทางไม่ดีได้ก็ต้องมีคนพูดทางดีได้เหมือนกัน ธรรมจะต้องชนะธรรมเสมอ เราไม่ต้องเดือดร้อนใจ เพราะธรรมกายของพระพุทธศาสนาเป็นของแท้ไม่ใช่ของเก๋หรือของเทียม ธรรมกายจะปรากฏเป็นความจริงแก่ผู้เข้าถึงธรรม เรื่องอย่างนี้เราไม่หวั่น เราเชื่อในคุณพระพุทธศาสนา

เมื่อคราวอุปาสิกา ทวัม หุตานุกรม หัวหน้าอุปาสิกาสัมัยเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนียังมีชีวิตอยู่ ได้ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ผู้เขียนได้พบพระเถระรูปหนึ่งมาในการบำเพ็ญกุศลนี้ด้วย ท่านรูปนี้คุ้นเคยและชอบพอกับผู้เขียนมาก ผู้เขียนชอบเรียกนามเดิมของท่าน พระเถระรูปนี้กลับพูดว่ากระผมพอใจที่ได้ทำเรียกอย่างนั้น ผมรู้สึกว่าได้ทำให้ความสนิทสนมแก่กระผมผู้น้อยอย่างใจจริง ได้ทำเรียกนามเดิมของกระผมกลับภูมิใจว่าได้ทำเอ็นดูในกระผมมาก ไม่นึกถึงว่าเป็นคำพูดดูหมิ่นดูแคลนเรายังนึกชอบใจในอริยาสัยอันงามของท่านผู้นี้

เพราะไม่เคยคิดและไม่เคยเห็น ทั้งไม่เคยทราบมาก่อนว่าพระเถระรูปนี้เคยมาติดต่อกับวัดปากน้ำ จึงได้ถามเพื่อทราบความจริงว่า เจ้าคุณเคยรู้จักกับหลวงพ่อดาววัดปากน้ำและเคยมาเสมอหรือ ได้รับคำตอบอย่างนมนวลว่าเมื่อเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนียังมีชีวิตอยู่และก่อนมรณ-

ภาพ หลายปีเคยมาติดต่อกับท่าน เหตุที่มานั้นพระเถระรูปนี้เล่าว่าการปฏิบัติธรรมของหลวงพ่อดัดปากน้ำแพร่หลายไปในหมู่คนทุกชั้น มีทั้งดีทั้งชั่วเป็นแนวทางสอนที่แตกหักทั้งน้ำเค็มและน้ำจืด ท่านผู้วิจารณ์ในแง่ต่าง ๆ บางท่านก็สนิทเห็นว่า ธรรมกายของหลวงพ่อดัดปากน้ำมีผู้ปฏิบัติถึงกันมาก จะเป็นแผนการลวงประชาชนของผู้มีความปรารถนาอันลามก ถึงมีการประชุมลับกันในพระเถระผู้ใหญ่และผู้เชี่ยวชาญในพระกรรมฐาน ส่วนมากลงความเห็นหนักไปในการละเมิดพระวินัย เข้าชั้นอวดอุตตริมนุสสธรรม ยกโทษสูงถึงเพียงนั้น ท่วงทีก็หาทางเพื่อจะคว่ำบาตรเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี

พระเถระรูปนี้ คือองค์ที่ผู้เขียนกล่าวถึง ได้รับเกียรติเข้าประชุมอยู่ด้วย ท่านผู้นี้พูดว่า อุตตริมนุสสธรรมนี้เป็นคำที่แปลว่า เป็นธรรมของมนุษย์อันยอดเยี่ยม คือเป็นธรรมชั้นสูงสุดของมนุษย์ทางพระพุทธศาสนา เมื่อใครผู้ใดเข้าถึงแล้วย่อมข้ามพ้นโอฆะทั้งมวลถึงฝั่งพระนิพพาน อันไม่มีภพชาติสืบต่อไป

แต่ผู้จะเข้าถึงอุตตริมนุสสธรรมต้องเป็นคนมีบารมีธรรมสูง มีความเพียรมาก งามทั้งปริยัติ งามทั้งปฏิบัติ งามทั้งสัจจธรรมประจำสันดาน ไม่ใช่วิสัยของคนพ้อดีพ้อร้าย ต้องเป็นคนใจกล้า เสียสละ มีเมตตาธรรมสูง

เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี วัดปากน้ำ เป็นคณาจารย์กล้าพูดกล้าสอน ไม่มีความครั่นคร้ามต่อใครผู้ใด เมื่อเห็นดีอย่างไร ก็ปฏิบัติตามความเห็น น่าจะมีความบริสุทธิ์ใจตามความรู้ความเห็น แม้พระพุทธเจ้าเมื่อจะทรงประกาศสัจธรรมก็ตรัสแก่เบญจวัคคีย์ว่า เมื่อญาณทัศนะยังไม่บริสุทธิ์ตราบใด เราก็ไม่อาจจะปฏิญาณความเป็นพระสัมพุทธะแก่สมณพราหมณ์ประชาชน แก่เทวดา และมนุษย์โลก กับทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลกได้ ที่พระองค์ทรงกล้าปฏิญาณได้ ก็เพราะได้ญาณทัศนะ รู้ความจริงแล้ว นี่เป็นข้อความที่จำต้องคำนึงถึงเป็นบทบาทติกาก่อน

เจ้าคุณวัดปากน้ำ ตามเสียงพูดกันว่ามีเมตตาธรรมสูง มีสังกัธธรรมยอดเยี่ยม กล้าพูดว่าได้ธรรมกาย กล้าเอาธรรมกายมาสอน ให้การศึกษาทั้งทางปริยัติ ทั้งทางปฏิบัติแก่พระภิกษุสามเณรในวัดปากน้ำไม่น้อยกว่า ๓๐๐ รูป สอบนักธรรมและบาลีในสนามหลวงได้จำนวนตั้ง ๑๐๐ ลองคิดตรีกตรองดูบ้างว่า ในประเทศไทยวัดไหนทำประโยชน์ศาสนาถึงขนาดนี้ ถวายอาหารบิณฑบาตแก่พระภิกษุสามเณรทุกวัน ทุกเวลา เป็นจำนวนตั้ง ๓๐๐ ถึง ๔๐๐ องค์ ใครบ้าง

ทำได้ดังนี้

อันการปฏิบัติธรรมเข้าถึงหลุดพ้นนั้น ท่านก็วางไว้ถึง ๓ ชั้น คือ

๑. ตทังควิมุตติ
๒. วิขัมภนวิมุตติ
๓. สมุจเฉทวิมุตติ

เจ้าคุณวัดปากน้ำจะเข้าชั้นไหนเราก็คงยังไม่ทราบ แต่ก็ควรคิดไว้ก่อนว่า สำนักวัดปากน้ำ สอนมานาน พุคมานานแล้ว ธรรมวัดปากน้ำก็ยังไม่เสื่อม มีแต่เพิ่มผู้ปฏิบัติยิ่งขึ้น ท่านยังตั้งเจตนาไว้ว่าจะรับพระภิกษุสามเณรให้เข้าศึกษาถึง ๕๐๐ องค์ เฉพาะวัดปากน้ำ ลักษณะนี้น่าจะมีอะไรดีอยู่มาก ถ้าเป็นเจตนาหลงโลกคงอยู่ไม่ได้ถึงเพียงนี้ เท่าที่เคยพบมาพระอาจารย์ลามกอยู่ได้ เพียง ๕-๖ ปีก็สาบสูญไป แต่วัดปากน้ำสู้หน้าโลกอยู่ได้โดยไม่ตกต่ำ ก็น่าจะมีอะไรดีเป็นหลักประกันอยู่มาก

พวกเราที่มาพิจารณาโทษของวัดปากน้ำทั้งหมดนี้ ความจริงก็ไม่ใช่ว่าผู้เชี่ยวชาญทางพระกรรมฐานมากนัก รู้พอรักษาตัวได้ ความรู้ทางธรรมปฏิบัติก็มีความลุ่มลึกสุขุมแตกต่างกัน แม้ชั้นพระอรหันต์ก็ยังต่างกันโดยคุณสมบัติ อุตตริมนุสสรธรรมนั้นผู้ปฏิบัติพึงได้พึงถึงต้องสามารถดำเนินปฏิปทาทางจิต มีวิริยะอุตสาหะอย่างอุกฤษฏ์ พวกเรายังปฏิบัติไม่เข้าขั้นเช่นนี้จะไปลงโทษผู้เชี่ยวชาญในพระกรรมฐานได้อย่างไร เอาความรู้อะไรไปลงโทษเขา

ที่ประชุมยอมรับความเห็นนั้น และให้พระเถระรูปนี้มาสอบสวนเป็นความลับและท่านมาในฐานะเป็นผู้สนใจในการปฏิบัติธรรม ในที่สุดเรื่องร้ายก็ไม่เกิดขึ้น และไม่ถูกสงสัยในแง่อุตตริมนุสสรธรรมอีกต่อไป การเป็นดังนี้ก็เท่ากับว่า หลวงพ่อวัดปากน้ำรอดตัวได้ด้วย “อานุภาพธรรมกาย”

เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี ท่านมีสัจจะอยู่ประการหนึ่ง คือว่า ลงปักเจตนาลงไปแล้ว ใครจะคัดค้านอย่างไรไม่ยอมฟังเสียง ตั้งใจแล้วต้องทำดังตั้งใจ เช่นการเลี้ยงพระทั้งวัด ซึ่งมีจำนวนตั้ง ๓๐๐-๔๐๐ องค์ เริ่มต้นแต่จำนวน ๑๐ จนถึงจำนวน ๑๐๐ ใครจะค้านท่านก็เฉยเสีย มีแต่พูดว่าเลี้ยงได้ซิหนา ๆ ท่านก็เลี้ยงของท่านไป ซึ่งคนอื่น ๆ เขาหนักใจแทนท่าน แต่เจ้าคุณวัดปากน้ำพูดถึงการเลี้ยงพระ พระคุณท่านยิ้มเสมอ พูดด้วยหน้าตาแจ่มใส เป็นเรื่องที่ถูกใจพระคุณท่าน ใครจะพูดอย่างไรก็ไม่ถอยหลัง พระคุณท่านพูดว่า เชื่อพระบารมีของพระพุทธ-

ศาสนาจึงต้องสู้ และสู้ได้อย่างสบายใจ เป็นเรื่องประหลาดเหมือนกัน พออีกหนึ่งถึงสามวันข้าวจารย์จะหมดก็บังเอิญให้มีผู้นำมาถวายสืบทอดกันเสมอ พอจะหมดก็มา ๆ หลวงพ่อรู้เรื่องนี้พูดอย่างภูมิใจว่า เห็นไหมคุณพระพุทธรศาสนา

ได้ทราบวาทะกรรมฐานชี้ทางให้ท่านดำเนินงาน ท่านได้ใช้ความสงบทางใจจนเกิดญาณอันหนึ่ง ข้าพเจ้าคิดว่า คงเป็นอนาคตังสญาณ รู้เหตุการณ์ได้อย่างประหลาด ใครจะทำได้สมาธิขั้นไหนก็ไม่มีใครจะรู้ถึงการปฏิบัติของกันและกันได้ เว้นไว้แต่ผู้มีธรรมปฏิบัติเสมอกัน การเลี้ยงพระนี้เป็นผลของกรรมฐาน คือทางสมาธิแนะแนวให้ เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีพูดกับศิษยานุศิษย์เสมอ ๆ ว่า กิจการใดที่ท่านดำเนินไว้แล้ว ขอให้ช่วยกันทำกิจการนั้น ๆ อย่าทอดทิ้ง ขอให้ทำไปเถิดไม่ตกต่ำ มีแต่ความเจริญยิ่งขึ้น แม้ท่านสิ้นชีวิตแล้ว กิจการของวัดจะเจริญกว่าตัวท่านยังมีชีวิตอยู่ เพราะแม้ถึงท่านมรณภาพแล้วก็มีโอกาสช่วยวัดได้มากกว่ายังมีชีวิตอยู่ เพราะทำหน้าที่ช่วยเหลืออย่างเดียว ท่านพูดด้วยความมั่นใจอย่างนี้ เวลานี้ยังเป็นไปตามคำพูดของหลวงพ่อดีกว่า

ผู้เชี่ยวชาญพระกรรมฐานท่านติดต่อกันได้ด้วยญาณ จะเป็นญาณอะไรข้าพเจ้าไม่ทราบ คือเมื่อ ๕-๖ ปีล่วงมาแล้ว ผู้เขียนได้ไปวัดมงคลเทพาราม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในงานกุศลที่วัดนั้น และมีโอกาสไปวัดคลองเลียบ เขาเล่าอภิหารของสมภารวัดคลองเลียบว่าเขียน เมื่อข้าพเจ้าไปนั้นท่านมรณภาพเสียแล้ว เขาเล่าให้ฟังว่าเจ้าอาวาสไม่ยอมรับพระภิกษุวัดไหน ๆ ทั้งสิ้น ชอบสันโดษ มีพระวัดปากน้ำไปหา ท่านออกไปต้อนรับ ถ้ามว่าลูกศิษย์อาจารย์สด วัดปากน้ำ กรุงเทพฯ หรือ อาจารย์คุณมีไฟที่หน้าเมตเตาพุทรา ความจริงท่านไม่เคยพบเคยเห็นกันมาก่อนเลย

ฝ่ายทางวัดปากน้ำ อ.ภาชีเจริญ จ.ธนบุรี เล่า เจ้าอาวาสคือเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีก็ไม่ใช่อย่อยแอบสั่งลูกศิษย์ว่า ให้ไปนมัสการหลวงพ่อดีกว่าวัดคลองเลียบ ท่านปฏิบัติธรรมสูงมาก ควรแก่การเคารพกราบไหว้ ดีต่อดีไปพบกันซ้ำ ท่านก็รู้จักกันด้วยญาณทัศนะเรื่องอย่างนี้ผู้เขียนเข้าใจว่าเพราะ “อานุภาพธรรมกาย” เรื่องได้ยินมาแต่สงขลาโดยไม่คิดว่าจะได้ยินอย่างนี้ เมื่อพิจารณาถึงบาลีในอัครคัมภีร์พระสูตรตันตปิฎก ที่มณิกาย ปาฏิกวรรค เล่ม ๑๑ ฉบับสยามรัฐ ที่กล่าวไว้ในข้อ ๕๔ ความย่อว่า วาเสฏฐะสามเณร และการทวาชะสามเณร เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงตรัสถามว่า ถูกพวกพราหมณ์ว่าอย่างไรบ้าง เพราะเธอเป็นเชื้อพราหมณ์

มาบวช สามเณรทั้งสองกราบทูลว่า ถูกพวกพราหมณ์ด่าอย่างสมใจเหยียดหยามมากมาย
รวมความว่า ข้าพระพุทธเจ้าเกิดในสกุลพราหมณ์ที่สูงศักดิ์ในสกุลที่ประเสริฐสุด แล้วมาบวชใน
สำนักพระสมณโคดมผู้มีวาระเลวต่ำช้า น่ารังเกียจ

พระพุทธเจ้าตรัสกับสามเณรทั้งสอง รวมความสำคัญว่า พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงศักดิ์
ใหญ่ พวกกษัตริย์ศากยะจะต้องถวายความเคารพต่อพระเจ้าปเสนทิโกศล พระเจ้าปเสนทิโกศล
ยังเคารพในตถาคต ด้วยทรงถือว่า พระสมณโคดมมีกำลังกว่าเรา ทรงคุณน่าน่าเลื่อมใสกว่า
เรา ทรงมีศักดิ์สูงกว่าเรา ดังนี้

โดยที่แท้ พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงกระทำการนอบน้อมกราบไหว้พระธรรมนั้น
เทียว พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงทรงสามิจิกรรมในตถาคต ดังนี้

ดูกร วาเสฏฐะ และ ภารทวาชะ โดยปริยายนี้แล เธอทั้งสองพึงทราบเถิดว่าธรรมเท่านั้น
เป็นของประเสริฐที่สุดในหมู่ชน ทั้งในเวลาที่เราเห็นกันอยู่ ทั้งในเวลาภายหลัง

ในข้อ ๕๕ พระพุทธเจ้าทรงตรัสต่อไปว่า ดูกร วาเสฏฐะ และ ภารทวาชะ เธอทั้งสองมี
ชาติต่างกัน มีชื่อไม่เหมือนกัน ต่างสกุลกัน สละเหย้าเรือนมาบวชเป็นบรรพชิต เมื่อมีผู้มาถาม
ว่า เธอทั้งสองนี้เป็นพวกไหน เธอจึงบอกเขาว่า ข้าพเจ้าทั้งสองเป็นพวกพระสมณศากย-
บุตร ดังนี้เถิด

ดูกร วาเสฏฐะ และ ภารทวาชะ ก็ผู้ใดแลมีศรัทธามั่นเกิดขึ้นแล้ว แต่รากแก้วคืออริย-
มรรคดำรงแน่นดีแล้ว อันสมณพราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือผู้ใดผู้หนึ่งในโลก ไม่พรากไป
ได้ ควรเรียกผู้นั้นว่า เป็นบุตรเกิดแต่พระอุระ เกิดแต่พระโอษฐ์ของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้เกิด
แต่พระธรรม เป็นผู้ที่พระธรรมนิรมิตขึ้น เป็นผู้รับมรดกพระธรรม ข้อนี้เพราะเหตุไร เพราะ
คำว่า ธรรมกายก็ดี ว่าพรหมกายก็ดี ว่าธรรมภูตก็ดี ว่าพรหมภูต ก็ดีนั้นเป็นชื่อของตถาคต

เมื่อผู้มีปัญญาได้พิจารณาว่า “ธรรมกาย” ตามที่ยกมานี้ ก็พอจะเพิ่มศรัทธามั่นในพระ
ธรรมขึ้นอีก และเพื่อดำเนินปฏิบัติสู่ธรรมกายนั้น การที่กษัตริย์และชาวโลกเคารพพระเจ้า
ปเสนทิโกศลนั้น ก็โดยยกย่องว่าเป็นยอดมนุษย์แล้ว แต่พระเจ้าปเสนทิโกศलयอดมนุษย์นั้น
ยังทรงถวายความเคารพนับถือบูชาพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสว่า การสักการะเคารพนับถือ
บูชาของพระเจ้าปเสนทิโกศลในตถาคตนั้น นั่นคือการเคารพสักการะบูชาพระธรรม
นั่นเอง

เมื่อเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อวัดปากน้ำมรณภาพแล้ว พระเถระในวงการคณะสงฆ์ต่างรู้สึกหนักใจในอนาคตของวัดปากน้ำ เพราะเกียรติศัพท์ของสำนักวัดปากน้ำ เกี่ยวแก่การศึกษาและการปฏิบัติสูงมาก ใครก็ชอบพูดว่าเก่งจริง ๆ หาวัดไหนเทียบไม่ได้ จะเป็นคำพูดที่กลั่นเกลี้ยงอันไม่ตรงกับความจริงของดวงใจ แต่พูดไปเพื่อแสดงว่าเห็นชอบด้วยเพียงปาก หรือพูดด้วยความจริงอย่างบริสุทธิ์ใจ

ผู้เขียนได้รับการหารือจากเจ้าคุณพระมหาโพธิวงศาจารย์ วัดอนงคาราม เจ้าคณะจังหวัดธนบุรี สังเกตเห็นว่าท่านพูดด้วยความจริงใจว่า เสียดยามากที่ท่านเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีมรณภาพ ท่านทำประโยชน์แก่พระศาสนามาก ยากที่จะหาได้อีกอย่างนี้อีก เจ้าคุณพระมหาโพธิวงศาจารย์ พูดด้วยความจริงใจร้อยเปอร์เซ็นต์ ที่ผู้เขียนรับรองไว้อย่างนี้ ก็เนื่องด้วยวัดปากน้ำอยู่ในปกครองของท่าน ท่านต้องดีใจ เพราะความเจริญของวัดในด้านปริยัติและด้านปฏิบัติ เป็นที่เชิดหน้าชูตาของจังหวัดธนบุรี แทบจะอ้างได้ว่าไม่มีสำนักใดในจังหวัดธนบุรีมีการศึกษาเจริญเท่าวัดปากน้ำ การปกครองวัดที่ดีเยี่ยม นักปริยัติ และนักปฏิบัติไม่แตกร้างกันกลมเกลียวกันทั้งสองฝ่าย

เจ้าคณะจังหวัดธนบุรี วัดอนงคาราม ขอร้องให้ผู้เขียนเป็นผู้รักษาการ ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ท่านพูดว่าถ้าผู้เขียนเรื่องนี้รับไว้จะควบคุมวัดปากน้ำได้จะเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาอย่างยิ่ง ขอให้เห็นแก่พระภิกษุสามเณรเถิด ขอให้ควบคุมไว้ก่อนจนกว่าจะแน่ใจว่าพระในวัดจะมีจิตใจมั่นคงและสามัคคีกัน เรื่องการเลี้ยงพระนั้นหนักใจ จะเป็นไปได้สักเพียงไหนเมื่อสิ้นเจ้าอาวาสเสียแล้ว ถ้าเจ้าคุณรับปกครองไว้ก่อน คงมีหวังจะทรงตัวอยู่ได้

ท่านมายอผู้เขียนเข้าอย่างนั้น สมัยนั้นการปกครองคณะสงฆ์ มีสมเด็จพระสังฆนายก ๆ พลอยมาส่งเสริมเข้าอีก เรื่องก็จำใจรับในปกครองของผู้เขียน เรื่องก็ไม่มีใครคัดค้าน ความจริงผู้เขียนเรื่องนี้ก็ไม่มีความสามารถดังคนอื่นเข้าใจ เมื่อรับแล้วพระเถระในวัดปากน้ำก็ปฏิบัติงานกันเอง หาเลี้ยงกันเอง งานการอะไรเกิดขึ้น เขาก็ช่วยกันทำทุกอย่าง ผู้เขียนเป็นเจ้าอาวาสแต่ในนามคอยสังเกตการณ์เท่านั้น

สมเด็จพระสังฆนายกวัดเบญจมบพิตร คือ สมเด็จพระวันรัต ต่อมาได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช วิดกเรื่องวัดปากน้ำนี้มาก เกรงว่าจะรักษาฐานะไว้ไม่อยู่ ได้ปรารภกับผู้เขียนว่า เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี พระเถระรูปนี้ทำประโยชน์แก่คณะสงฆ์มาก เป็นผู้สามารถจริง ๆ

หาตัวเทียบได้ยาก เจ้าคุณธรรมวโรดม จงช่วยปกครองไว้ให้ดี และมีวิธีใดบ้างเพื่อให้ฐานะของ วัดดำรงอยู่เหมือนเจ้าอาวาสยังมีชีวิตอยู่ เจ้าคุณอย่าขว้างทิ้ง ช่วยปกครองไว้

ได้กราบเรียนสมเด็จพระสังฆนายกกว่า เป็นเรื่องที่ควรวิตกตั้งพระคุณปรารภถึง ถ้า พระเดชพระคุณจะให้เกล้าฯ ชี้แจง ก็เห็นว่าวัดปากน้ำจะทรงตัวอยู่ได้ต้องอาศัยสามัคคีเป็นราก ฐาน ต้องค่อยทะล่อมไม่ให้แตกสามัคคีกันทั้งพระทั้งคฤหัสถ์ อุบาสกอุบาสิกา ถ้าเรารักษาสามัคคี- ธรรมไว้ได้ก็ไม่น่าตกใจ ถ้าแตกสามัคคีกัน ก็เป็นการยุบตัวเอง หมดหนทางป้องกัน

สมเด็จพระสังฆนายกพูดว่า ก็เห็นจะเป็นเจ้าคุณนั่นแหละ เป็นผู้สร้างสามัคคีในวัดปากน้ำ วัดพระเชตุพนฯ เจ้าคุณยังสามารถปกครองได้เรียบร้อย คงจะทำได้ในวัดปากน้ำเช่นเดียวกัน ในเบื้องต้นขอให้เจ้าคุณดูแลไว้ก่อน กาลต่อไปค่อยพิจารณากันภายหลัง ท่านพูดคาดคั้นให้ผู้เขียน เรื่องนี้รับภาระด้วยความวิตกกังวล

พระเถรานุเถระที่รู้จักเขียนเรื่องนี้ ถ้ามองถึงความเป็นไปของวัดปากน้ำแทบทุกองค์และ แสดงความดีใจที่วัดปากน้ำทรงตัวอยู่ได้ ใครก็พูดว่าแยๆ ไปตามๆ กัน ผู้เขียนรู้สึกขอบพระคุณ ที่ทุกท่านถามถึงและวิตกแทน

เมื่อเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีมรณภาพ จำได้ว่าเป็นวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ และทาง การคณะสงฆ์ ได้แต่งตั้งให้ผู้เขียนเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เมื่อวันที่ ๔ เดือน ปี เดียวกัน ได้ก่อให้เกิดความหนักใจอย่างมาก เรื่องที่หนักใจมากก็คือว่าได้เคยเห็นและ สังเกตมาว่า แทบทุกวัด เมื่อเจ้าอาวาสที่มีคนนับถือมากมรณภาพลง ส่วนมากลูกศิษย์ แตกกัน เกิดจากการอวดดีบ้าง แย่งกันจะออกหน้าเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวบ้างโดยยกเอาศพบ เป็นโล่หากิน

ผู้เขียนก็หนักใจเช่นนั้น โดยไม่ทราบวาศิษย์ของหลวงพ่อดปากน้ำ จะมีปฏิกิริยาเป็น อย่างไร เมื่อต้นไม้ใหญ่ล้มแล้วนกที่ไหนจะมาจับ แม้จะมาจับก็ไม่มีต้นไม้อึดแล้วหมายความว่า ไม่มีที่พึ่ง ต่างคนจะต้องกระจัดกระจายไป จะทิ้งความหนักใจไว้ให้แก่ผู้เขียนในฐานะเจ้าอาวาส

ข้อที่หนักใจนั้นมี ๒ ประการ คือ

๑. การเลี้ยงพระประจำวัน

๒. การพระราชทานเพลิง

ในข้อหนักใจ ๒ ประการนั้น ประการที่ ๑ ระหว่างเวลาที่ศพบยังไม่ได้รับพระราชทาน-

เพลิง ศิษยานุศิษย์มาบำเพ็ญกุศลทุกวัน รับกันเป็นเจ้าภาพวันละเจ้าภาพบ้างสองสามเจ้าภาพบ้าง ผู้มีศรัทธาเหล่านี้โดยมากถวายอาหารแก่พระภิกษุสามเณรทั้งวัด แม้จะบกพร่องบ้าง วัดก็ยังพอมีทุนเจือจุน คงจะถวายอาหารกันได้ตลอดกาลที่ศพยังอยู่ เป็นอันตัดความวิตกลงได้ชั่วคราว

ส่วนการปลงศพนั้น เป็นเรื่องใหญ่มากสำหรับความรู้สึกของข้าพเจ้าผู้เขียนเรื่องนี้ เพราะหลวงพ่อก็มีชื่อเสียงกึกก้องทั่วทิศ เมื่อพูดถึงหลวงพ่อวัดปากน้ำ ต้องยอมกลัวและถวายความเคารพ งานศพต้องให้ใหญ่พอสมควรแก่เกียรติ จะทำพอดีพอร้ายไม่ได้ เหมือนช้างตาย จะใช้ฟืนหอบสองหอบ คงเผาศพข้างให้เป็นถ่านถ้าไม่ได้ ต้องใช้ฟืนมาก ศพหลวงพ่อก็เช่นกัน ถ้าจะให้ศพนามสมเกียรติต้องใช้ทุนไม่น้อยกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาท) เงินตั้งแสนบาท คนชั้นเราหา มีดแปดด้าน ไม่มีทางโปร่งใจว่าจะหาได้มาโดยวิธีใด ข้อนี้เป็นเรื่องหนักใจในเวลานั้น

ระหว่างที่จะทำบุญปัญญาสมวารนั้นเอง ผู้เขียนตกลงใจว่าจะต้องหาทุนไว้เพื่อพระราชทานเพลิงศพหลวงพ่อสัก ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาท) เมื่อได้ทุนจำนวนนี้ไว้ในกำมือแล้ว ศพจะเอาไว้สักกี่ปีก็ไม่เป็นปัญหา เมื่อไรก็เมื่อนั้น ระหว่าง ๑๐๐ วันของศพจะได้มาโดยวิธีใด เพราะแม้การทำบุญจะมีเจ้าภาพก็ต้องใช้จ่ายในการบุญ จะเหลือบ้างก็เพียงจำนวนน้อย อีกทั้งปีเงินจึงจะครบจำนวน คิดไปตรองมาตกลงใจว่าต้องมีแรง ๕๐๐ เมื่อถึงสप्तมวารจะหาเจ้าภาพ ๕๐๐ คน ขอให้รับกันองค์ละ ๑๐๐ บาท ได้ปรึกษาเรื่องนี้กับพระเทพวรเวที ซึ่งในขณะนั้นมีสมณศักดิ์เป็นที่พระศรีวิสุทธิโมลี บ้าง พระวิเชียรภาณุซึ่งในขณะนั้นเป็นพระครูปลัดณรงค์ จิตตยาโณ ฐานานุกรม และเลขานุการของเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี บ้าง และได้ปรึกษา น.ส.ตรีธา เนียมขำ บ้าง นายกุล ผ่องสุวรรณ บ้าง เพราะทั้งสามสี่คนนี้เป็นที่ไว้วางใจของหลวงพ่อวัดปากน้ำ ตกลงว่าจะมีแรงตามความคิดนั้น

แม้ตกลงใจดังนั้นแล้ว เกิดความวิตกขึ้นอีกว่าเจ้าภาพ ๕๐๐ คนคนละ ๑๐๐ บาทก็ได้เงิน ๕๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นบาท) เท่านั้นเอง ยังไม่ครบ ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาท) ต่อมาก็วิตกอีกว่า เงิน ๕๐,๐๐๐ (ห้าหมื่นบาท) ได้จากการกุศลมีแรงนั้น จะต้องใช้จ่ายในงานนั้น รวมทั้งหมดก็ไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นบาท) นี่เราใช้อย่างสงวน แทนที่จะได้เต็มแสนบาท กลับจะลดจำนวนลงทำให้เกิดความปั่นป่วนขึ้นอีก ถึงเกิดความหนักใจ และก็ตกลง

ใจลองฟังผิด

วันหนึ่งไปนมัสการศพ บอกหลวงพ่่ว่าเขาขอเงินสักแสนบาท โดยจะมีแจง ๕๐๐ องค์ ขอหลวงพ่อดำเนินการให้ เมื่อได้ตั้งใจอธิษฐานดังนั้น มีปฏิกิริยาเกิดขึ้นแก่ตัวผู้เขียนเรื่องนี้ หัวใจสั่น ขน ผม ชูชัน ชูชาตามผิวหนัง พออธิษฐานจบดังนี้ ก็มีปฏิกิริยาเป็นประหนึ่งทิพยอำนาจมากระชิบที่หูว่า สำเร็จ ๑ รู้สึกแปลกใจเป็นอย่างมาก แม้กระนั้นก็ยังไม่แน่ใจว่าจะได้ดังความตั้งใจ ได้กระทำอย่างนี้ และเป็นอย่างนั้นถึง ๓ ครั้ง เป็นธรรมดาอยู่เอง เมื่อเรายังไม่เห็นผล ก็ยังไม่แน่ใจในทิพยอำนาจที่ประสบแล้ว

วันสำคัญนั้นมาถึง ถึงวันสวดมนต์ของหลวงพ่อ แจง ๕๐๐ องค์ได้แจ่มจ้าบนโรงเรียนปริยัติธรรม ชั้น ๓ สมเด็จพระสังฆนายกเป็นผู้แสดงธรรม โดยขอความกรุณาเป็นพิเศษ คือการแสดงธรรมเรื่องสามัคคี เพื่อผูกใจศิษยานุศิษย์ไว้ นอกจากนั้นแล้วแต่จะเห็นสมควรการกุศลเทศน์แจ่มสิ้นสุดลงแล้ว ต้องใช้จ่ายทำอาหารเลี้ยงพระภิกษุสามเณรร่วม ๔๐๐ รูป เลี้ยงประชาชนผู้มาร่วมการกุศล ถวายพระนั่งแจงอีกองค์ละ ๑๐ บาท ซื้อสบงถวายอีกรูปละหนึ่งผืน เมื่อหักค่าใช้จ่ายออกแล้วเป็นความอศจรรย์อย่างยิ่ง ในงานนั้นมีเงินเหลือสุทธิ ๑๐๐,๐๐๐ บาทเศษ (หนึ่งแสนบาทเศษ) ได้ผลเกินคาดหมาย ทุกคนก็เกิดความปลื้มปิติในผลของการกุศลครั้งนั้น การวิตกว่าจะไม่มีทุนทำศพนั้น เป็นอันตัดออกไป ทั้งนั้นและทั้งนี้ก็เพราะ “อานุภาพธรรมกาย” ของเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีนั้นเอง ประสิทธิ์ประสาทให้ เราจะไม่เชื่ออย่างไรในเมื่อระลึกถึงพระพุทธรูปภาษิตว่า

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี
ธรรมแล ย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม

ต่อมาความคิดเกิดขึ้นว่า วัดนี้จะอยู่ได้ด้วยอภินิหารของหลวงพ่อ ควรจะเก็บศพไว้ประจำวัด ถ้าเผาไปแล้ว ประชาชนผู้เคารพนับถือจะหมดหวังและกระจายไป แล้วจะพากันลืมนัดปากน้ำ ถ้าเอาศพไว้ไม่พระราชทานเพลิงศพ ประชาชนยังมีจิตคิดถึงอยู่ จะต้องพยายามมานมัสการศพ คล้าย ๆ กับมาเยี่ยมหลวงพ่อ จะรู้สึกวาทานยังมีชีวิตอยู่ เพียงพูดไม่ได้เท่านั้น และจะมาเลี้ยงพระถวายหลวงพ่อด้วย เมื่อตกลงใจเช่นนั้น ได้ปรึกษาคณะศิษย์ต่างเห็นชอบร่วมกัน จึงประกาศไม่เผาหลวงพ่อแน่นอน ดีใจด้วยกันทุกคน

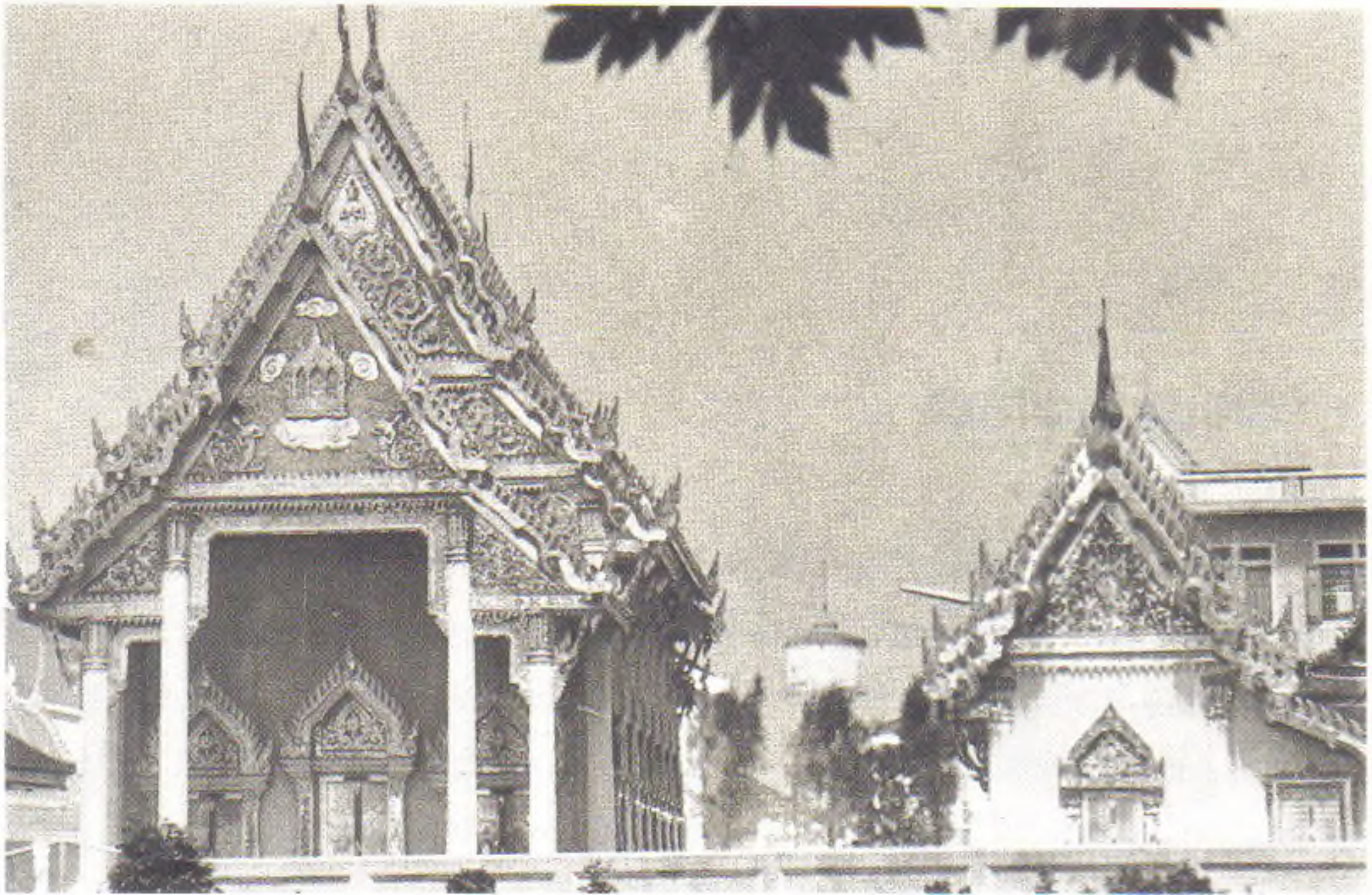
การซ่อมพระอุโบสถ

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ พระวิเชียรภักดิ์ วัดปากน้ำ สมัยเมื่อยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระครูญาณปริชา ได้มาปรึกษากับผู้เขียนเรื่องนี้ที่วัดพระเชตุพนฯ ว่าจะซ่อมพระอุโบสถเพราะชำรุดมากแล้ว พอได้ฟังเสียงก็เกิดความหนักใจ จึงถามว่าจะต้องใช้ทุนช่วยเท่าไร พระวิเชียรภักดิ์ประมาณการว่าต้องกำหนดจำนวนไว้ว่าในราว ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านบาท) แต่ในขณะนี้คุณกุล คุณละม่อม ผ่องสุวรรณ ได้แสดงความจำนงบริจาคไว้สองหมื่นบาทแล้ว

เมื่อได้ฟังข้อปรารภดังนี้ ก็หนักใจ เกรงว่างานนั้นจะสำเร็จได้ต้องใช้เวลานาน เพราะต้องใช้เงินมาก เมื่อรื้อลงแล้วตัวไม้ก็ต้องเสียหาย เพราะเป็นของเก่าและต้องผูกมัดโดยมากจะบอกให้ดังก็ไม่ได้ เพราะหลังคาชำรุดทั้งหลัง ถึงอย่างไรก็ต้องซ่อมแซมแน่นอน ความจริงเงินวัดก็มีอยู่พอลงทุนดำเนินได้ก่อน แต่ก็ไม่อยากให้ซ่อมโดยเห็นว่าจะต้องใช้เงินมากนัก จึงหาอุบายเพื่อจะให้ระงับการซ่อมไว้ก่อน จึงพูดว่า เรื่องนี้เป็นงานใหญ่ จะทำตามอำเภอใจไม่ควร แยกกลับไปวัดปากน้ำ ให้เจ้าคุณพระภาวนาโกศลเถร (ธีระ ฐมมธโร) สมัยนั้นยังเป็นพระครูสมณธรรมสมาทานยังไม่ได้เป็นพระราชาคณะ และ น.ส.ตรีธา เนียมขำ เข้าสมาธิไปถามหลวงพ่อก่อนว่าจะขอซ่อมพระอุโบสถ ท่านจะเห็นสมควรหรือไม่ ถ้าหลวงพ่ออนุญาตให้ซ่อมเราจะดำเนินงานต่อไป ด้วยเราเหมือนคนบ้า ใช้คนให้ไปหาผี

ต่อมาพระวิเชียรภักดิ์มาแจ้งว่า หลวงพ่อได้อนุญาตแล้วและรับว่าจะช่วยกำหนดวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓ เวลา ๘.๐๐ น. เป็นวันลงมือซ่อม และสั่งบังคับมาว่าให้ผู้เขียนเรื่องนี้ไปลงมือซ่อมด้วยตนเอง คือให้ไปทุบกำแพงที่หน้าโบสถ์เป็นปฐมฤกษ์ด้วย เราก็แกล้งพูดว่าหลวงพ่อก็นี่ดี เมื่อปรารถนาจะซ่อมก็ซ่อมไปสิ ทำไมจะมาเกณฑ์ให้เข้าไปทำลายโบสถ์ด้วย ความจริงแกล้งพูดคะนองไปอย่างนั้นส่วนลึกของหัวใจนั้น เชื่อเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ว่าเป็นคำสั่งของหลวงพ่อก่อน ทำไมจะไม่เชื่อเล่า เมื่อมีแจ ๕๐๐ องค์ ท่านก็ให้เงินมาฝากธนาคาร ๑๐๐,๐๐๐ (หนึ่งแสนบาท) โดยเราไม่ยอมให้จ่ายอย่างอื่นเป็นเด็ดขาด ใช้ได้แต่พระราชทานเพลิงศพเท่านั้น

ครั้นถึงเวลาตามกำหนดของหลวงพ่อ เราได้ไปตามกำหนดและได้ทำตามพิธีพวกช่าง

และคนงานที่ทางวัดเตรียมการไว้ ลงมือกระเทาะปูนที่กำแพงหน้าพระอุโบสถออกเป็นการใหญ่ ชั่วครู่ได้พบประตูฝังอยู่ในปูน คือกรอบประตูยังติดอยู่ตามเดิมเป็นของเก่าแก่มาก ไม่ยังไมผุ เราจึงทราบกันว่า เดิมพระอุโบสถหลังนี้มีประตูกลางอยู่ด้วย รวมเป็น ๓ ประตู แต่จะถูกปิดเสียเมื่อไรด้วยเหตุไรนั้นไม่มีใครทราบ ผู้เขียนได้สั่งให้เปิดไว้ตามของเก่า จึงมีประตูหน้าโบสถ์ ๓ ช่องปรากฏทุกวันนี้

พระประธานของเดิมที่ตั้งอยู่อย่างทุกวันนี้ ลายฐานชุกชีนั้นได้รักษาไว้ตามเดิมลายเก่า ถูกทำลายหมด เพราะเสื่อมคุณภาพหมดแล้ว ได้สั่งให้พิมพ์แบบไว้และเอามาพิมพ์ประดับใหม่ทั้งหมด พระพุทธรูปที่ประดิษฐานที่วิหารหลังยาวด้านใต้ในปัจจุบันนี้นั้น เดิมประดิษฐานอยู่บนฐานชุกชีพระประธานในพระอุโบสถ เราพิจารณาเห็นว่าควรนำออก ให้อยู่อย่างนั้นรักษาความสะอาดยาก เพราะตั้งอยู่เบียดเสียดกัน เกิดเป็นปัญหาเรื่องที่เก็บขึ้นเพราะมีจำนวนถึงสิบกว่าองค์ จึงตกลงต้องสร้างวิหารคด ถ้าไม่เช่นนั้นไม่มีที่เก็บ ทางวัดต้องหาเงินสร้างวิหารคดขึ้นอีกคู่กับการซ่อมพระอุโบสถ

พระวิเชียรภักดิ์ มาขออนุมัติเพื่อย้ายพระประธานไปให้ติดผนังพระอุโบสถ เราคิดว่าการย้ายไปต้องใช้เงินเป็นจำนวนตั้งหมื่นบาท จะเป็นการเพิ่มภาระในการหาเงินขึ้นอีก ของเดิมก็ดี

แล้ว เดินได้รอบองค์พระประธาน ด้านหลังมีที่กว้างมาก เวลาบวชนาคห่มผ้ามิดชิดดี เราเกลียดมานานแล้วที่การห่มผ้าผู้บวชขอวัดประชาชน ดูมันประเจิดประเจ้อเหลือเกิน มีที่ว่างไว้หลังพระประธานอย่างนั้น การห่มผ้าให้ผู้บวชใหม่มิดชิดดี จึงบอกว่าไม่ควรย้าย เอาไว้ตามเดิม

ต่อมาพระวิเชียรภักดิ์ มาบอกอีกว่าถ้าได้ย้ายฐานพระประธานไปไว้ติดผนังพระอุโบสถจะได้ที่หน้าพระประธานกว้างขึ้นอีก เป็นประโยชน์ในเวลาทำสังฆกรรม นึกในใจว่าท่านนี้มันจะย้ายให้ได้ เหตุผลของการย้ายก็น่าฟัง จึงแก้งบอกทรมานเล่นว่า หลวงพ่อพระประธานอยู่มากี่ร้อยก็พันปี แกก็ไม่รู้ แล้วจะมาคิดไล่ที่ทำวัง พวกแกไปขออนุญาตหลวงพ่อก่อน ท่านจะว่าอย่างไร ถ้าหลวงพ่อดูปากน้ำ บอกให้ย้ายก็ย้ายไป ฉันอนุญาตไม่ได้

ด้วยความดีนรณะจะย้ายพระประธาน เวลาไม่ช้าเลย พระวิเชียรภักดิ์มาบอกว่าเรื่องพระประธานนั้นหลวงพ่อกห้ามไม่ให้ย้าย ให้เอาไว้ตามเดิม ถ้าขึ้นย้ายจะเกิดวิบัติต่าง ๆ นานาสภาพของวัดก็จะเริ่มเสื่อมทรามลง ห้ามย้ายเด็ดขาด คำสั่งนี้เป็นดุจเทวโองการมาแต่เบื้องบน พระประธานคงประดิษฐานตามเดิม เราจึงพูดว่า สมณะหน้าไอ้คนหัวรั้น บอกแล้วว่าไม่ให้ย้าย ยังจะดีนรณะเพื่อจะย้ายอีก คงสมใจแล้ว ถูกหลวงพ่อบีบเข้าให้ เพราะพวกแกรวมหัวกันไม่เชื่อข้า เมื่อเป็นโอกาสดังนี้ เราก็ตีแพะไล่เสียเลย จึงพูดต่อไปว่า ถ้าพวกแกใช้ความคิดเกะกะอีก ข้าจะบอกให้หลวงพ่อกหักคอพวกแกให้หมดวัดทีเดียว นี่ก็เป็นเพราะ “อานุภาพธรรมกาย”

การซ่อมพระอุโบสถนั้น หลังจากเปลี่ยนเป็นมุขลด เดิมที่ไม่มีมุขลด แต่มีมุขน้อยยื่นมาถึงบันไดพระอุโบสถ ชุ่มประตูหน้าต่างเป็นลวดลายดอกไม้เถา มีจักรตรงกลางไม่เหมือนอย่างทุกวันนี้ ทางวัดเปลี่ยนแปลงหมด คงรักษาจักรไว้ แต่ทำเป็นจักรแทนผนังข้างในเดิมเขียนลายประแจจีนพื้นดำ เมื่อกระเทาะปูนเก่าออก ลายก็สิ้นสภาพไปด้วยกำแพงแก้วก็เสื่อมคุณภาพ พระเจดีย์นับจำนวนสิบ ๆ ทั้งเล็กทั้งใหญ่ เสื่อมคุณภาพทั้งหมดจำเป็นต้องรื้อออก พระวิหารน้อยหน้าพระอุโบสถ ๒ หลังได้รื้อออก หลังได้สร้างก่อน เราคิดว่าจะมาอาศัยปฏิบัติธรรมในบางโอกาส ต่อมาได้มานอนพักบ้าง รู้สึกว่าสงบดี หลังที่สองสร้างเสร็จแล้ว ผู้เขียนจะย้ายมาหลังใหม่ด้านเหนือ เพราะเย็นดี แดดไม่ส่องเวลาบ่ายลานพระอุโบสถลาดปูนหมด ทำให้พื้นวัดสะอาดตา เป็นที่เลื่อมใสของประชาชนผู้มาเจริญกุศล ใครมาเห็นก็ต้องชมบานประตูหน้าต่างพระอุโบสถเขียนลายรดน้ำเรื่องพระเวสสันดร ของเดิมเป็นลายเถาไม้ การสร้างและการซ่อมพระอุโบสถและถาวรวัตถุในบริเวณพระอุโบสถดังกล่าวแล้วสิ้นค่าก่อสร้างซึ่งจะกล่าวต่อไป ชุ่มสีมา

รื้อออกไม่ให้สร้างใหม่ หน้าบันพระอุโบสถทำขึ้นใหม่ ไม่ใช่ของเดิม ลายประดับเสาก็เช่นเดียวกัน

ดังได้กล่าวแล้วว่า การซ่อมพระอุโบสถขอให้ไปขออนุญาตหรือขอความเห็นของหลวงพ่อดำปากน้ำก่อนนั้น ครั้นเมื่อหลวงพ่อดำอนุญาตและกำหนดวันซ่อมแล้วเราเห็นเป็นโอกาสจึงพูดกับพระวิเชียรท้าวว่า พวกแกจำไว้ว่า หลวงพ่อพวกแกให้ซ่อมต้องปฏิบัติตาม ถ้าขัดข้องเงินทองจะมารบกวนให้ฉันหาไม่ได้ พวกแกไปบอกหลวงพ่อดำให้มาหา ข้าไม่รับรู้เรื่องเงินเรื่องทอง เพราะข้าไม่ได้บอกให้ซ่อม ใครบอกให้ซ่อมผู้นั้นต้องหาเงินมาซ่อมเอง เป็นเรื่องประหลาดมาก เมื่อลงมือซ่อมแล้ว การเงินก็มีมาทันแก่การซ่อม ไม่มีความขัดข้องเรื่องค่าจ้างและการใช้จ่าย นี่ก็แล้วก็น่าปลื้มใจจะหาวัดไหนหาเงินง่ายและสะดวกเท่าวัดปากน้ำนั้นยาก นี่ข้าพเจ้าก็เห็นว่าเพราะ “อนุภาพธรรมกาย”

วิหารน้อยหลังเหนือและใต้ หรือซ้ายมือ ขวามือ หน้าพระอุโบสถ เขาเรียกว่า “วิหารสมเด็จ” เพราะทางวัดสร้างขึ้นหลังหนึ่ง สมัยเมื่อสมเด็จพระวันรัตเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เพื่อให้มาพักในฐานะเจ้าอาวาส และมาทำพระกรรมฐานตามกาลตามโอกาส ต่อมาสร้างขึ้นอีกหลังหนึ่งแทนของเก่า เรียกว่า “วิหารสมเด็จ” เหมือนกัน

พระครูญาณปริชา ซึ่งบัดนี้เป็นพระราชาคณะ มีพระราชทินนามว่า พระวิเชียรท้าว ได้ดำเนินการสร้างและปฏิสังขรณ์ พระอุโบสถ วิหารคด วิหารสมเด็จรวมราคา ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านสองแสนบาท) กำแพงพระอุโบสถ ๒๐,๐๐๐ บาท (สองหมื่นบาท)

ที่ประดิษฐานศพ เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

วัดปากน้ำ อัมเภอภาษีเจริญ
จังหวัดธนบุรี

เมื่อพวกเราตกลงปลงใจกันแล้วว่า ศพของเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีนั้นจะไม่ขอพระราชทานเพลิงแน่นอนแล้ว จำต้องหาที่ประดิษฐานใหม่ ทั้งนี้ เตรียมการเพื่ออนาคตเพราะการที่เอาศพมาตั้งไว้ที่ ชั้น ๓ ของโรงเรียนด้านตะวันออก ความจริงท่านก็มีฐานะจะอยู่ที่นั่นอย่างสมเกียรติ และพระคุณท่านก็มีเกียรติที่จะอยู่ได้อย่างไม่มีใครออกเสียงคัดค้านในปัจจุบัน โดยที่โรงเรียนหลังนี้ได้สร้างด้วยกำลังปัญญา และความสามารถของท่าน

แต่อนาคตนั้นไม่แน่ เราคาดการณ์ไม่ถึง เกรงว่าเมื่อสิ้นคณะศิษย์ในปัจจุบันนี้ ถ้าว่าผู้จะมาเป็นเจ้าอาวาสใหม่ไม่ใช่สายศิษย์ของหลวงพ่อดปากน้ำอาจคิดเห็นด้วยอุกฤษฏ์จิตคิดจะเอาศพออกไปโยนทิ้งก็ได้ เพราะคนที่มิใช่ใจไม่เป็นธรรมก็ใช้อำนาจตามอริยาศัยของผู้มีอำนาจโดยไร้เหตุผล พวกเราก็คควรทำการล้อมรั้วป้องกันไว้ก่อน จึงตกลงใจร่วมกันว่า รื้อกุฏิไม้หลังใหญ่ที่หลวงพ่อดเคยอยู่มาก่อนนั้นออกเพราะเสื่อมคุณภาพมากแล้ว สร้างเป็นตึกสองชั้นทรงไทยมีช่อฟ้าใบระกา เมื่อเสร็จแล้วย้ายเอาศพหลวงพ่อดมาประดิษฐานไว้ให้เป็นส่วนหนึ่งของท่านโดยเฉพาะ ไม่เกี่ยวกับเสนาสนะของสงฆ์

ชั้นบนเป็นที่ประดิษฐานศพและสอนพระกรรมฐานแก่คนทั่วไป ชั้นล่างเป็นที่ทำวิชาของพวกธรรมกาย คือต้องทำติดต่อกันทุกวัน โดยเปลี่ยนเวรกัน ผนังตึกชั้นล่างก่ออิฐปิดหมด ไม่ให้ติดต่อกับคนภายนอก มีทางเข้าด้านหนึ่งต่างหากจากตัวตึกนี้โดยเฉพาะ

นอกจากเหตุอันสำคัญที่ต้องย้ายศพนี้ เป็นการสะดวกแก่บุคคลผู้จะเคารพศพอีกด้วย เพราะที่โรงเรียนชั้น ๓ นั้นสูงมาก คนอายุมากขึ้นลำบาก บางเวลาไม่มีคนอยู่เฝ้าผู้มานมัสการเพียงคนหรือสองคนก็หวั่นใจ ไม่กล้าขึ้นไปก็มี สถานที่อย่างนี้เป็นเหตุหนึ่งที่จะให้ผู้มาเยี่ยมเกิดความท้อใจ เพราะไม่สะดวกแก่การเข้าถึง มีเสียงบ่นอยู่เสมอว่าสูงนักบ้าง ขึ้นคนเดียวจะยวบเหงบ้าง เมื่อเชิญศพมาประดิษฐานที่ตึกใหม่นี้แล้ว ประชาชนก็พอใจและมานมัสการศพกันไม่ขาดสาย มากบ้างน้อยบ้าง มีแปลกอยู่บ้างที่บางคนเป็นศัตรูกับหลวงพ่อดอย่างร้ายแรง บัดนี้กลับใจมาไหว้ศพหลวงพ่อดแทบทุกวัน ไหว้เสียจนจิตใจ เป็นอโหสิกรรมต่อกัน นับว่าเป็นการกระทำที่ดีมากจะได้หมดเวรหมดกรรมต่อไป

เมื่อเราเชิญศพมาตีกใหม่แล้ว เราก็ภูมิใจบำเพ็ญกุศลกันอย่างโกลาหล เป็นอันนอนใจว่า เราทำการป้องกันไว้ดีแล้ว แม้ศิษย์บางคนที่ย่อหย่อนต่อกตัญญูกตเวทิตาธรรม จะคิดทรยศต่อหลวงพ่อก็จะทำแก่ศพลวงพ่อก็ไม่ถนัดมือ เพราะคนอกตัญญูนั้นไม่มีวันอึด เมื่อแสดงอำนาจเห่อเหิมได้มากเพียงใด เป็นที่พอใจของเขาเพียงนั้น

เพื่อเป็นเกียรติแก่เจ้าคุณ พระมงคลเทพมุนี พวกเราจึงตั้งชื่อตึกนั้นว่า “หอสังเวชนียมงคลเทพนิมิต” สิ้นค่าก่อสร้างตึกหลังนี้เป็นเงิน ๗๕๐,๐๐๐ บาท (เจ็ดแสนห้าหมื่นบาท) ตึกหลังนี้สำเร็จโดยไม่ยากอย่างไร ทั้งนี้ก็เพราะ “อานุภาพธรรมกาย” ดลบันดาลให้ผล ตึกหลังนี้เป็นที่บำเพ็ญกุศลของผู้ศรัทธาอยู่เนืองนิตย์ เป็นประโยชน์แก่สาธุชนเป็นอันมาก และเป็นที่สอนกรรมฐานอีกด้วย ก่อนที่เราจะเชิญศพมาประดิษฐานนั้น พวกเราได้สร้างหีบทองและฐานที่รองรับหีบศพทุกอย่างลอกแบบจากของหลวง เมื่อของเรามีแล้วเปลี่ยนเอาของหลวงคืนไป และได้สร้างพัทธศพระราชาคณะชั้นเทพ อันเป็นยศของหลวงพ่อดำน้ำถวายหนึ่งเล่ม พัทธศนี้ถ่ายจากตัวจริงของหลวง และประดับไว้ที่ศพนั่นเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่คนรุ่นหลัง ความร่วมมือของคณะวัดปากน้ำ ได้ทำประโยชน์อันไพศาลแก่พระพุทธศาสนา และประชาชน

ต่อจากการสร้างตึกถวายหลวงพ่อก็แล้ว ทางวัดได้ดำเนินการสร้างเขื่อนหลังวัดด้านตะวันตกเฉียงเหนือต่อไป เพราะส่วนนั้นถูกน้ำเซาะพังไปมาก จึงทำเขื่อนป้องกันไว้ด้วย

คอนกรีต สิ้นราคาก่อสร้างประมาณ ๑๓๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสามหมื่นบาท) เชื้อนยาว ๑๒๐ เมตร

พระวิหารเก่ามีตู้พระไตรปิฎกทรงมณฑปเป็นของเก่ามาก ลวดลายน่าชม ตัวพระวิหารด้านหลังทำพะไลยื่นออกไป ก่ออิฐทำหน้าต่างเล็ก ๆ ประตูพระวิหารด้านหลังเปิดเข้าไปสู่ห้องนั้น เป็นของน่าดูน่าอยู่ คิดว่าเป็นห้องทำความสงบ หรือห้องค้นคว้าหนังสือ เพราะมีตู้พระไตรปิฎกประจำอยู่ มานั่งนอนอ่านหนังสือ หรือท่องจะสะดวกและสงบดีมาก คนโบราณเขาช่างคิด พระวิหารนี้มีกำแพงแก้วล้อมรอบ มีกุฏิเล็กหน้าพระวิหาร ๒ หลัง อยู่ติดมุมกำแพงแก้วด้านตะวันออก ทุกอย่างชำรุดหมดแล้วแทบใช้ไม่ได้ ทางวัดได้จัดการซ่อมใหม่มุงกระเบื้องเคลือบ ประตูหน้าต่างเขียนลายรดน้ำตามแบบเดิม ส่วนประตูด้านหลังยังไม่ได้เขียนลายใหม่ ผู้เขียนเรื่องนี้ได้ขอร้องให้สงวนไว้เพื่อจะให้ของเก่าดำรงอยู่บ้าง เอาเก็บไว้เป็นแบบครู เพื่อให้ผู้รู้ศึกษาว่าของเก่าของใหม่ต่างกันอย่างไร พระวิหารนี้มีอาณาเขตติดต่อกับหลังกุฏิหลวงพ่อ แปลกที่ไม่มีพระประธานประจำพระวิหาร แต่มีตู้มณฑปบรรจุพระไตรปิฎกประจำ เข้าใจว่าอาจจะทำเป็นโรงเรียนบาลีก็ได้ ห้องหลังพระวิหารน่าจะเป็นห้องพักของอาจารย์สอนบาลีด้วย

พ.ศ.๒๕๐๗ สร้างกำแพงตึกมณฑปจันทสร เป็นราคา ๒๐,๐๐๐ บาท (สองหมื่นบาท)

พ.ศ.๒๕๐๘ พระวิหารดังกล่าวมาแล้วได้ดำเนินการซ่อม ตัวพระวิหารเป็นสถานที่ทำวิชาธรรมกาย วิหารเล็กหน้าพระวิหารใหญ่ หรือกุฏิเล็กน่าจะเป็นที่เจริญพระกรรมฐาน ๒ หลัง กำแพงพระวิหาร รวมราคาปฏิสังขรณ์ ๔๐๐,๐๐๐ บาท (สี่แสนบาท) ตึกธรรมคณิพัฒน์ ๓๒๐,๐๐๐ บาท (สามแสนสองหมื่นบาท) ตึกเก็บพัสดุหลังตึกขาว ๖๐,๐๐๐ บาท (หกหมื่นบาท) สร้างอาคารอนาลัยใหม่ ๖๐,๐๐๐ บาท (หกหมื่นบาท) กำแพงด้านเหนือและด้านตะวันตก ถนนริมกำแพงราคา ๕๐,๐๐๐ (ห้าหมื่นบาท) พระอุโบสถ พระวิหาร กุฏิหลวงพ่อที่สร้างใหม่ ล้วนมุงด้วยกระเบื้องเคลือบทั้งสิ้น △

ตึกสำหรับพระภิกษุสามเณร

เมื่อเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนียังมีชีวิตอยู่ ได้สร้างกุฏิไว้หลายแถวและหลายสิบห้อง กุฏิรุ่นนั้นพออยู่อาศัยได้ พระภิกษุสามเณรเข้าอาศัยจนเต็มอัตรา ส่วนคณะอนาลโยน่าจะเป็นกลุ่มกับวัด มีกุฏิเล็กใหญ่ซับซ้อนกันมากหลัง ไม่เหมาะแก่การอยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรเป็นกุฏิๆ พังๆ พระวิเชียรกรวีได้ดำเนินการสร้างใหม่ เป็นตึกสองชั้น ๓๐ ห้อง สร้างห้องน้ำห้องส้วม ๑๘ ห้อง คู่กับตึกหลังใหม่ สร้างกำแพงตึกหลังใหม่ ด้านใต้และด้านตะวันออก ถาวร วัตถุประสงค์สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นเงินค่าก่อสร้าง ๔๕๐,๐๐๐ บาท (สี่แสนห้าหมื่นบาท) ต่อมาได้ซื้อที่ดินหน้าโรงเรียนสตรีอุปสรสวรรค์ โดยนางสาวตรีธา เนียมขำ ๓๓๐,๐๐๐ บาท (สามแสนสามหมื่นบาท) เนื้อที่ ๔๑๗ ตารางวา

สร้างถนนหลังพระอุโบสถ ๑๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นบาท) ถนนหลังตึกสร้างใหม่ด้านตะวันตก ๓๐,๐๐๐ บาท (สามหมื่นบาทเศษ)

วิหารสมเด็จพระเจ้าตากสินสร้างเป็นหลังที่สอง ราคา ๕๕,๐๐๐ บาท (เก้าหมื่นห้าพันบาท) สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ หอระฆังหลังพระอุโบสถ ราคา ๘๘,๐๐๐ บาท (แปดหมื่นเก้าพันบาท) เกิดจากศรัทธาของอุบาสิกา กัลยา เตียตระกูล สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ พระเทพวรเวที จัดหาโต๊ะมุกห่ม ๕ พร้อมด้วยฐานรอง ๒๐,๐๐๐ บาท (สองหมื่นบาท) สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑

พ.ศ. ๒๕๑๑ สร้างตึกสงฆ์ ๒ ชั้น เป็นงวดที่ ๒ รวม ๒๘ ห้อง ราคา ๔๐๐,๐๐๐ บาท (สี่แสนบาท) ขุดบ่อน้ำบาดาลพร้อมด้วยเครื่องสูบน้ำ ราคา ๕๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นบาท)

พ.ศ. ๒๕๑๒ สร้างตึกสำนักงานของวัด เป็นราคาก่อสร้าง ๑๒๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทเศษ) ใน พ.ศ. เดียวกันนี้ ได้บูรณะศาลาโรงฉันเป็นราคา ๓๐,๐๐๐ บาทเศษ (สามหมื่นบาทเศษ)

ผลงานนับแต่เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี อดีตเจ้าอาวาสวัดปากน้ำมรณภาพแล้ว ก็เดินก้าวหน้าอย่างน่าพอใจ

มีรายงานสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ สร้างวิหารคดด้านใต้
พระอุโบสถ และสร้างวิหารสมเด็จพระเจ้าหน้าพระอุโบสถ
ด้านขวามือ	รวมเงิน ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท
(หนึ่งล้านสองแสนบาท)	
๒. สร้างกำแพงพระอุโบสถด้านตะวันออกและตะวันตก	เป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท
(สองหมื่นบาท)	
๓. สร้างเขื่อนหลังวัดยาว ๑๒๐ เมตร	" ๑๓๐,๐๐๐ บาท
(หนึ่งแสนสามหมื่นบาท)	
๔. สร้างหอสังเวชนียมณฑลเทพนิรมิต	" ๗๕๐,๐๐๐ บาท
(เจ็ดแสนห้าหมื่นบาท)	
๕. สร้างกำแพงตึกมณฑลจันทสร	" ๒๐,๐๐๐ บาท
(สองหมื่นบาท)	
๖. ซื้อที่ดินสร้างคณะอนาลโย	" ๕๐,๐๐๐ บาท
(เก้าหมื่นบาท)	
๗. ซ่อมแซมวิหารทำวัตรธรรมกายและซ่อมแซมวิหาร
เล็ก ด้านขวามือและซ้ายมือ ๒ หลัง พร้อมด้วยกำแพง	" ๔๐๐,๐๐๐ บาท
(สี่แสนบาท)	
๘. สร้างอาคารสงฆ์ธรรมคณิพัฒน์	" ๓๒๐,๐๐๐ บาท
(สามแสนสองหมื่นบาท)	
๙. สร้างตึกเก็บพัสดุหลังตึกขาว	" ๖๐,๐๐๐ บาท
(หกหมื่นบาท)	
๑๐. สร้างคณะอนาลโยใหม่	" ๖๐,๐๐๐ บาท
(หกหมื่นบาท)	
๑๑. สร้างกำแพงด้านเหนือและด้านตะวันตกของวัดพร้อม
ถนนเดินเท้า	" ๕๐,๐๐๐ บาท
(ห้าหมื่นบาท)	

๑๒. สร้างตึกกุฏิสงฆ์ ๓๐ ห้อง ชั้นที่ ๑ ส้วม ๑๘ ห้อง พร้อมทั้งกำแพงเสร็จ (สี่แสนห้าหมื่นบาท)	เป็นเงิน	๔๕๐,๐๐๐ บาท
๑๓. สร้างถนนหลังพระอุโบสถด้านตะวันตก (หนึ่งหมื่นบาท)	"	๑๐,๐๐๐ บาท
๑๔. ซื่อที่ดิน ๑ แปลง ๔๑๗ ตารางวา มีห้องแถวตึกครึ่งไม้ ๘ ห้อง (สามแสนสามหมื่นบาท)	"	๓๓๐,๐๐๐ บาท
๑๕. สร้างวิหารสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (เก้าหมื่นห้าพันบาท)	"	๙๕,๐๐๐ บาท
๑๖. ถมคลองทำถนนเข้าวัดเทคนกกริต (สามหมื่นบาท)	"	๓๐,๐๐๐ บาท
๑๗. สร้างหอระฆังหลังพระอุโบสถ (แปดหมื่นเก้าพันบาท)	"	๘๙,๐๐๐ บาท
๑๘. สร้างโต๊ะมุกห่ม ๙ มีฐานรอง (สองหมื่นบาท)	"	๒๐,๐๐๐ บาท
๑๙. สร้างตึกกุฏิสงฆ์ ๒๘ ห้อง ชั้นที่ ๒ พร้อมทั้งกำแพง (สี่แสนบาท)	"	๔๐๐,๐๐๐ บาท
๒๐. บุรณะบ่อน้ำ (หนึ่งหมื่นบาท)	"	๑๐,๐๐๐ บาท
๒๑. ขุดบ่อน้ำบาดาลพร้อมด้วยเครื่องสูบน้ำ (ห้าหมื่นบาท)	"	๕๐,๐๐๐ บาท
๒๒. สร้างตึกสำนักงานของวัด ยาว ๒๐ เมตร (หนึ่งแสนสองหมื่นบาท)	"	๑๒๐,๐๐๐ บาท
๒๓. บุรณะปฏิสังขรณ์ศาลาโรงฉัน (สามหมื่นบาท)	"	๓๐,๐๐๐ บาท

รวมเงินทั้งสิ้น ๔,๘๓๔,๐๐๐ บาท
(สี่ล้านแปดแสนสามหมื่นสี่พันบาท)

การบูรณะปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุเหล่านี้ได้เริ่มแต่ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๓ จนถึงปัจจุบันนี้ รวมเวลา ๕ ปีเศษ ส่วนการซ่อมแซมเล็ก ๆ น้อย ๆ ยังมีอีกมาก ค่าใช้จ่ายในด้านการศึกษาการใช้ไฟฟ้า การประปา และค่าภัตตาหารเลี้ยงพระภิกษุสามเณร ยังมีอีกมากมายเหลือเกิน ก็ไม่ได้คิดรวมอยู่ในรายการดังกล่าวนั้นเลย หากจะคิดกันให้ละเอียดลออแล้ว เป็นเงินหลายล้านบาททีเดียว ปีละไม่ต่ำกว่า ๖๐๐,๐๐๐ บาท (หกแสนบาท) เมื่อรวม ๕ ปีเป็นเงินประมาณ ๕,๕๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าล้านสี่แสนบาท) เข้าไปแล้ว

ทั้งนี้อาศัยคณะวัดปากน้ำยังมีสามัคคีกลมเกลียวกันอยู่ จะมีบ้างบางคนก็ไม่น่าห่วงใจ เพราะเมื่อเขารู้ภาวะอันไฝ่สูงเสียแล้วก็ไม่มีการถือสาหาความ เพราะเขารู้ภาวะนั้น ตั้งแต่เจ้าคุณหลวงพ่อยังมีชีวิตอยู่ คนอย่างนั้นท่านเจ้าคุณพอท่านไม่ใช้ เมื่อท่านไม่ใช้ก็เป็นที่ยู่งกัน ว่า เป็นคนมีความดีเป็นหลักธรรมน้อย งานก่อสร้างเมื่อรวมราคาแล้วเป็นเงินหลายล้านบาท แต่การก่อสร้างมิใช่จะสิ้นสุดลง ยังจะต้องดำเนินการก่อสร้างต่อไปอีก เช่นกุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น ล้วนแต่เป็นงานสำคัญทั้งสิ้น

วัดที่มีเสนาสนะมาก และพระภิกษุสามเณรมากอย่างนี้ ทางวัดต้องแบ่งกำลังกัน คือเราต้องแบ่งหน้าที่กันทำ ถ้าคุมไว้ผู้เดียวทำงานไม่ไหว จะเอาอะไรดีไม่ได้ต้องพากันล้มตายทั้งวัด ที่วัดปากน้ำนี้ทรงความเจริญอยู่ได้ และกำลังเจริญอยู่ และจะเจริญต่อไปทุกวันนี้ต้องอาศัยแบ่งกำลังกันดังกล่าวแล้ว ถึงพระเทพวเรทีเป็นเจ้าอาวาสทำงานในหน้าที่เจ้าอาวาส ทั้งเป็นเจ้าคณะภาค เพิ่มภาระขึ้นใหญ่หลวงเป็นงานทางสมอง คุมนโยบายและการศึกษา สังฆานทางภาคก็เต็มกำลังอยู่มาก ได้แบ่งภาระการปฏิสังขรณ์ให้พระวิเชียรกว้อย่างนี้ เป็นความดีที่ควรสรรเสริญ ควรเป็นตัวอย่างอันดีของการบริหารผู้อยู่ในปกครองสะดวกใจในการปฏิบัติงาน ทางวัดพระภิกษุสามเณรก็อยู่ในระเบียบของวัด พระเถรานุเถระต่างวัดได้ทราบความเคลื่อนไหวของวัดปากน้ำด้วยความพอใจ และยกย่องตลอดมา

หลวงพ่อดัดปากน้ำ ท่านหนักในธรรม เกรงครัตินพระวินัยหาตัวจับยาก และหาตัวจับยากจริง ๆ ซื่อตรงต่อพระวินัยทั้งต่อหน้าและลับหลัง ฉะนั้นแม้มรณภาพไปแล้วศิษยานุศิษย์ก็ยังได้พึ่งอาศัย สิ่งใดที่เป็นงานของหลวงพ่อ คืองานในวัดสิ่งนั้นก็มิใช่พอใจช่วยเหลือ มีแต่ความเต็มใจ นอกจากพระเถระในวัดจะมีความสำคัญแล้ว คณะอุบาสิกาก็มีความสำคัญไม่น้อย เป็นมือเป็นเท้าหาทุนให้แก่วัดเหมือนเมื่อหลวงพ่อยังมีชีวิตอยู่ ทุกคนมีความหวังดีต่อหลวงพ่อทุกลมหายใจ

เข้าออก อุบาสิกาทุกคนก็เป็นอย่างนั้น ร่วมใจกันส่งเสริม ถ้าเราจะสังเกตเมื่อถึงฤดูทอดกฐิน คณะวัดปากน้ำร่วมใจกันทอด มีกติกาว่า ใครเป็นหัวหน้าต้องบริจาคเงินส่วนตัวหนึ่งหมื่นบาท เวลานี้มีผู้สมัครเป็นหัวหน้าถึง ๑๒ คน เป็นเวลา ๑๒ ปี นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นต้นไป เขามีสมาชิกออกกันคนละ ๕๐๐ บาท ทำอย่างนี้มาหลายปี ผู้เขียนเรื่องนี้ถูก น.ส.ตรีธามาไถเอาไปปีละ ๕๐๐ บาท ไตรหนึ่งไตร ความจริงเราพูดเฉพาะเรา คนอื่นเขาไม่ไถ เขาขอร้องเรียไร ส่วนผู้เขียนนี้ต้องไถเอาไป ถ้าไม่ไถก็คงไม่บริจาคแต่ก็ดีใจ เป็นโอกาสให้เราได้ทำบุญบ้าง ถ้าไม่เช่นนั้นมันจระเ็ดก็คงค้างติดดวงใจ และไม่ออก ควักยาก ขอเตือนว่าขึ้นปีใหม่อย่าลืมมาไถ ผู้เขียนเรื่องนี้เตรียมไว้ให้ทุกปี เชิญมาไถเถิด ไม่ว่าอะไร ความจริงเขาไถเราเพียง ๕๐๐ บาทเท่านั้น ถึงที่เราไถเขาบ้างไถถึง ๑,๐๐๐ บาท คิดดอกเบี้ยในตัวเสร็จ น่าปลื้มใจ เวลาทอดกฐินคนเต็มวัด ถ้าใครไม่เชื่อขอเชิญมาดู เวลาทอดกฐินวัดปากน้ำ ได้ยินคนพูดว่า ทอดกฐินวัดปากน้ำน่าปลื้มใจมาก สบายใจดี อาหารก็บริบูรณ์ อยากให้ถึงฤดูทอดกฐินเร็ว ๆ จะได้มาอีก

ความเจริญของวัดปากน้ำที่ได้รับอยู่ในเวลานี้ เป็นผลงานของหลวงพ่อดอกน้ำที่ท่านได้กระทำเมื่อยังมีชีวิตอยู่ แม้มรณภาพไปแล้ว ใครๆ ก็ตั้งใจมาทำบุญ บางคนไม่เคยรู้จักและไม่เคยมาวัดปากน้ำเลย แต่หลวงพ่อดอกน้ำไปเข้าฝันให้มาทำบุญอย่างนั้นอย่างนี้ก็มี เมื่อมาทำความเคารพศพหลวงพ่อดอกน้ำ ก็รู้สึกประหนึ่งว่าท่านยังอยู่ แต่เพียงพูดไม่ได้เท่านั้น ใครมีทุกข์ร้อนก็มาขอพรจากพระคุณท่าน ก็พอดับความร้อนใจตามวิสัยของบุคคลผู้หาที่พึ่ง การศึกษาและปฏิบัติธรรมก็ยังทรงอยู่ แม้นถึงจะไม่เชี่ยวชาญอย่างหลวงพ่อดอกน้ำ แต่ก็พอให้การศึกษาได้ เวลานี้มีผู้สนใจมาปฏิบัติกันมาก เมื่อเจ้าคุณพระภาวนาโกศลเถรมรณภาพไปแล้ว พระครูภาวนาภิรม รับหน้าที่ทำการสอนวิปัสสนากรรมฐาน นับว่าการศึกษาธรรมวินัยสำนักวัดปากน้ำยังไม่เสื่อม ยังดำรงอยู่ในนามของเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี จะเสื่อมอย่างไรได้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า

ธมมาราโม ธมฺมรโต ธมฺมํ อานุวิจินฺตยํ

ธมฺมํ อานุสฺสเร ภิกฺขุ สทฺธธมฺมา น ปริหาติ ฯ

ภิกษุผู้มีธรรมเป็นที่ยินดี เป็นผู้สนใจในธรรม ตรึกถึงธรรมเนื่อง ๆ ใคร่ครวญในธรรมเนื่อง ๆ ย่อมไม่เสื่อมจากพระลัทธิธรรม

ปากน้ำ ที่ต้องเดินทางมานี้ ก็เนื่องด้วยวันหนึ่งเจ้าอาวาสให้เด็กเอาเศษกระดาษไปเผาไฟ มีหนังสือปนอยู่หลายเล่ม เลือkdดูเห็นหนังสือของวัดปากน้ำ เกี่ยวแก่วิธีปฏิบัติกรรมฐานก็ชอบใจ จึงขอเด็กไปอ่าน เมื่อเวลาอ่านเกิดความเลื่อมใสจึงรีบเดินทางมา กว่าสิบวันจึงถึงกรุงเทพฯ

ได้ถามว่า คุณเดินอย่างไรต้องใช้เวลาลิบกว่าวัน ขึ้นโดยสารรถไฟ วันกับคืนก็ถึงกรุงเทพฯ คุณมารออะไร ต้องใช้เวลาถึงสิบวัน พระรูปนั้นตอบว่า ผมไม่มีค่าพาหนะขึ้นรถ จึงเดินมาตามลำพัง พักมาตามวัดบ้าง บ้านบ้าง กว่าถึงกรุงเทพฯ ก็หลายวัน เมื่อได้ฟังดังนั้นก็เลื่อมใส จึงส่งมาให้ศึกษาที่วัดปากน้ำตามประสงค์สังเกตว่าเกิดใจที่ได้เข้าเรียนดังตั้งใจ เพราะสงสารว่า ถึงกับลงทุนเดินทางโดยเท้ารอนแรมมาจนถึงกรุงเทพฯ นี่ก็เป็น “อานุกาพธรรมกาย” เหมือนกันที่ชักจูงมา

การปฏิบัติจนเห็นธรรมก็ต้องเห็นพระพุทธเจ้า เพราะธรรมกายคือพระพุทธเจ้า ผู้ได้เห็นพระพุทธเจ้า ก็ได้ชื่อว่าเห็นธรรมกาย มีบาลีในพระธรรมบทว่า “โย โข วกุกลิ ธมมํ ปสฺสตี โส มํ ปสฺสตี ดูกร วักกลี ผู้ใดแล เห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเราตถาคต ผู้ใดเห็นเราตถาคต ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม”

พระธรรมกายยังมีอยู่ ก็เท่ากับว่าพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ เพราะพระธรรมเป็นอมตะ วัดปากน้ำได้ทำงานได้ผลทันตาเห็น จะสร้างตึกก็หลัง ๆ ก็มีคนเห็นชอบและเข้าช่วยเหลือ การถวายอาหารบิณฑบาตเข้าเพล ก็ดำรงคงอยู่ด้วยศรัทธาของประชาชนไม่เสื่อมไม่ตก อันนี้เป็นอจินไตย ความสำเร็จกิจของวัดปากน้ำ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเพราะ “อานุกาพธรรมกาย” แน่แท้

พระของขวัญนั้น เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี ท่านสร้างด้วยดอกไม้บูชาพระ ท่านแจกให้บุคคลผู้ทำบุญ จะทำมากเท่าไรก็รางวัลให้องค์เดียว ไม่ให้เกิน ๑ องค์ กับผู้บริจาค ๑ คน

พระของขวัญของหลวงพ่อกำลังจะหมดแล้ว พระของขวัญของวัดปากน้ำ อาจารย์ห้ามไม่ให้นำไปแจกนอกวัด บอกว่าให้เข้ามาเช่าที่วัดดีกว่า พระที่นำออกให้เช่าข้างนอกนั้นเป็นอุบายหากินด้วยการหลอกลวงของบุคคลผู้เห็นประโยชน์ส่วนตัว

มีผู้มาเล่าให้ฟังว่า คณาจารย์ผู้หนึ่งแจ้งแก่คนทั่วไปว่า พระของขวัญวัดปากน้ำผสมกระดูกผี ของตัวเองไม่ได้ อันนี้เป็นนโยบายหลอกลวงประชาชน เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่วัดปากน้ำ ทำตนเหมือนพวกเปรตเศษสวรรค์ ใครผู้ใดอย่าเชื่อถือพระของขวัญของวัดที่แท้นั้น ต้องมา

เข้าที่วัดปากน้ำ เฉพาะที่หน้ากุฏิบรรจุมงคลหลวงพ่อก่อนนั้น ถ้าแจกที่อื่นแม้ในวัดเดียวกันนั้นก็ เป็น เพราะคนทุจริตหลอกลวงเขาเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว พระของขวัญของวัดปากน้ำมีอิทธิฤทธิ์ มาก นั่นก็เป็นเพราะ “อานุภาพธรรมกาย”

รูปหล่อเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี ที่ประดิษฐานบนกุฏิประดิษฐานศพหลวงพ่อนั้นหล่อ ด้วยทองปลอน โดยนายช่างศิลปากร เป็นรูปหล่อที่เหมือนกับองค์จริงเพราะหล่อก่อนท่าน มรณภาพ มีคนเลื่อมใสบูชากันมาก เวลานี้หุตาค้นหาไม่เจอเมื่อเอานิ้วไปกดที่จีวร จะรู้สึก หนักที่ว่ามันไปทั้งองค์ เป็นเหตุผลที่เนื่องมาแต่ “อานุภาพธรรมกาย” เหมือนกัน

เรื่องธรรมกายภาค ๑ นี้ น.ส.ตรีธา นิยมขำ อารธนาให้เขียน จึงเขียนตามใจที่เห็น ชอบ มีเรื่องแทรกประกอบด้วย เพราะเกี่ยวเนื่องถึงกัน ขอยุติลงเพียงนี้ ภาค ๒ คงจะมีต่อไป อีกก็สืบปีนั้นยังกำหนดไม่ได้ เรื่องที่เขียนนี้เป็นสัจจะเกิดแต่ประสบการณ์

ในที่สุดนี้ ขอสันติจงมีแก่สรรพสัตว์

วัดพระเชตุพนฯ

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

คติธรรม
ของหลวงพ่อดปากน้ำ

เห็น	ไตร่ถามาตรแม่น	ธรรมกาย
จำ	สนิทธิมิตหมาย	มันแท้
คิด	ทำเถิดหญิง-ชาย	ชูช่วย ตนแฮ
รู้	ยิ่งเบญจขันธ์แท้	แต่ล้วนจริง

.....

รักษาร่างพอสร้างร้าย	รอดตน
ยอดเยี่ยม “ธรรมกาย” ผล	ผ่องแผ้ว
เลอเลิศลวงกุศล	ได้อื่น
เชิญท่านถือเอาแก้ว	ก่องหล้าเรื่องสกล

.....

ด้วยความหมั่น มั่นใจ ไม่ประมาท	รักษาอาตม์ ข่มใจ ไว้เป็นศรี
ผู้ฉลาด อาจตั้งหลัก ผ่านักดี	อันหวังน้ำไม่มี มารังควาน

.....

เกิดมาว่าจะมาหาแก้ว พบแล้วไม่ทำ จะเกิดมาทำไม
 อ้ายที่อยากมันก็หลอก อ้ายที่หยอกมันก็ลวง ทำให้จิตมันเป็นห่วงเป็นใย
 เลิกอยากลาหยอก รีบออกจากกาม เดินตามขั้นสามเรื่อยไป
 เสร็จกิจสิบหก ไม่ตกกัณดาร เรียกว่า “นิพพาน” ก็ได้

.....

ประกอบเหตุ สังเกตผล ทนเอาเถิด ประเสริฐนัก
 ไม่หยุดไม่ถึงพระ ตัวหยุดนี้แหละเป็นตัวสำเร็จ
 ผลไม้ดกนกชุม น้ำเย็นปลาชობอาศัย

.....

พายเถิดนะพ่อพาย
 ตลาดจะวาย สายบัวจะเน่า
 ไซ้ไม่แก้ กุญแจไม่ไข
 จะไปได้อย่างไรละเจ้า.

.....

คู่มือสมภาร

พระธรรมเทศนาย่อของ
พระเดชพระคุณหลวงพ่อดปากน้ำ
(พระมงคลเทพมุนี สด จนฺตสโร)

จัดพิมพ์ตามร่างเดิมที่ พระเดชพระคุณหลวงพ่อดปากน้ำ สั่งการให้
คุณฉวย สมบัติสุข เรียบเรียงเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๒

๗๗ หัตถ์ธรรมกาย

รักกลีภิกขุ จรถอยออกไข จะมาคโย
ร่างกายตถาคตเป็นขอเปื่อยเน่า ผิดเห็นธรรมคุณ
เห็นเราตถาคต เราตถาคต คือธรรมกาย

คู่มือสัปปายะ

คู่มือสมภาร

น.ส. ฉลวย สมบัติสุข
เรียบเรียง

อุบาสิกานวรัตน์ หิรัญรักษ์
อุบาสิกาสมทรง สุดสาคร
น.ส. ฉลวย สมบัติสุข
พร้อมด้วยผู้มีจิตศรัทธา
พิมพ์ถวาย

ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์

วัดบวรนิเวศวิหาร

จำนวน ๒๕,๐๐๐ ฉบับ

วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๒

คำนำ

อุบาสิกานวรัตน์ หิรัญรักษ์ อุบาสิกาสมทรง สุตสาคร และ น.ส.ฉลวย สมบัติสุข เป็นศิษย์เรียนและปฏิบัติเจริญกัมมัฏฐาน ในสำนักพระครูสมณธรรมสมาทาน วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จังหวัดธนบุรี ได้เขียนเรื่องวิธีเจริญกัมมัฏฐานที่ตนได้ศึกษาปฏิบัติมา ถวายเจ้าพระคุณสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ วัดบวรนิเวศวิหาร เพื่อทรงอ่าน แต่เพราะเป็นเวลาที่ประชวร แพทย์ห้ามใช้ความคิด จึงได้มอบให้ข้าพเจ้าพิจารณาปฏิบัติการตามแต่จะเห็นสมควร

ข้าพเจ้าได้อ่านดูแล้ว เห็นว่าการปฏิบัติธรรม อันเป็นไปในทางจิตต์ ก็มุ่งหมายเพื่อทำจิตต์ให้สงบอย่างสูงก็เพื่อทำจิตต์ให้หลุดพ้นจากอาสวกิเลส. ส่วนอุบายวิธีที่จะทำจิตต์ให้ถึงความเป็นเช่นนั้น แม้มีพระบาลีพุทธภาษิตแสดงไว้แล้ว, แต่อาจารย์ผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมา เข้าใจความต่าง ๆ กันไป และก็สอนไปตามความรู้ความเห็นและที่ตนได้ปฏิบัติ. เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงได้มีวิธีต่าง ๆ กัน เท่าที่ปรากฏอยู่ในเวลานี้ ก็มากครู มากอาจารย์ มากสำนัก และในบางแห่ง บางสำนัก อาจผิดไปจากหลักพระพุทธศาสนาก็ได้. แต่ของใครจะผิดหรือถูก ดีหรือไม่ดี ก็แล้วแต่ผู้ที่มีปัญญาจะพึงพิจารณาเลือกถือเอาตามหลักพระพุทธศาสนา, เพราะมติหรือความเห็นของอาจารย์หนึ่ง ไม่เหมือนกัน และธรรมของพระพุทธเจ้า ย่อมเป็นธรรมที่จะพึงรู้เห็นจำเพาะตน. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อใกล้จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ได้ตรัสมหาปเทสฝ่ายพระสูตรไว้เป็นหลักแห่งการพิจารณาแก่งักขุทั้งหลาย ความย่อว่า ถ้ามีผู้กล่าวอ้างว่า ภาษิตนี้ ข้าพเจ้าได้ฟังมาแล้วในที่ณะเพาพะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคก็ดี,

ฟังมาจากพระเถระผู้พหุสูตรก็ดีเป็นต้น, ว่าเป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา. ท่านทั้งหลายไม่ควรรับรอง ไม่ควรคัดค้านถ้อยคำนั้น ควรเรียนด้วยดี สอบสวนในพระสูตรเทียบเคียงในพระวินัย ถ่าลงกันในพระสูตรหรือพระวินัยไม่ได้ ฟังสันนิษฐานว่า นี่ไม่ใช่พุทธพจน์ เธอจำมาผิดไม่ควรถือเอา. ถ่าลงกันได้ ฟังสันนิษฐานว่า นี่เป็นพุทธพจน์ โดยแท้ ฟังถือเอา.

สำหรับพระครูสมณธรรมสมาทาน ปรากฏว่ามีศิษย์ไปศึกษาปฏิบัติก็มาก. อุบาสิกาทิ้ง ๓ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นได้เล่าให้ฟังว่า ตนได้ปฏิบัติตามนัยที่แสดงไว้ในหนังสือเล่มนี้จนได้ปรากฏผล.

เมื่อได้อ่านตลอดแล้ว จักนำให้เห็นว่า การปฏิบัติตามแนวนี้ จะเห็นเป็นรูปนิมิตต์ตั้งแต่ นรก สวรรค์ จนถึงนิพพานและพระนิพพาน.

อนึ่ง เรื่องพระนิพพานนี้ มีพระบาลีแสดงไว้ แม้ในหนังสือนี้ ก็ได้ยกขึ้นกล่าวไว้บ้างแล้ว ในตอนนิพพานแต่ก็หาหมดไม่, ข้าพเจ้าจึงได้คัดมาไว้ในที่นี้ เพื่อท่านผู้อ่านได้พิจารณาอีกส่วนหนึ่ง ดังต่อไปนี้ :—

อตฺถิ ภิกฺขเว ตทายตฺตํ, ยตฺถ เนว ปฐฺวี น อาโป น เตโช น วาโย, น อากาสาณญฺจายตฺตํ น วิญญาณญฺจายตฺตํ น อากิณฺณญฺจายตฺตํ น เวนสญฺญานาสญฺจายตฺตํ, นายํ โลโก น ปโรโลโก น อุโภ จนฺทิมสฺสุริยา, ตมห์ ภิกฺขเว เนว อาคตํ วทามิ น คตํ น จิตฺตํ น จุตํ น อุปฺปตฺติํ อุปฺปตฺติงฺสุ อุปฺปวตฺตํ อนารมฺมณเมว ตํ เอสฺเสนฺโต ทุกฺขสฺสุ.^๑

ภิกษุทั้งหลาย อายตนะนั้นมีอยู่ ที่ดิน น้ำ ไฟ ลม ไม่มีแล อากาสนัญญายตนะ วิญญานัญญายตนะ อากิณฺณญายตนะ เวนสญฺญานาสญฺจายตนะ ก็มีไซ้ โลกนี้ก็มีไซ้ โลกอื่นก็มีไซ้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ทั้ง ๒ ก็มีไซ้. อนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย เราไม่กล่าวเลย ซึ่งอายตนะนั้นว่า เป็นการมา เป็นการไป เป็นการตั้งอยู่ เป็นการจุติ เป็นการเกิด, อายตนะนั้น หาที่ตั้งมิได้ มิได้เป็นไป หาอารมณ์มิได้ นั้นแลที่สุดแห่งทุกข์.

กมฺภีโร จายํ ฌมฺโม ทุกฺทโส ทฺรานุโพโส สนฺโต ปณฺโณ อตฺถกาจโร นิปุโณ ปณฺทิตเวทนีโย^๒

ธรรมนี้เป็นสภาพลึก เห็นได้ยาก ตรัสรู้ได้ยาก เป็นธรรมสงบ ประณีต คิดเดาไม่ได้
ละเอียด เป็นวิสัยที่บัณฑิตพึงรู้.

เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺีตํ ยทิทํ สพฺพสงฺขารสมโธ สพฺพปฺริยฺญานิสฺสํโก โคณฺหฺกฺขโย วิชาโค
นิโรธ นิพฺพาน^๑

ธรรมชาตินั้นสงบแล้ว ธรรมชาตินั้นประณีต ธรรมชาติไรเล่า เป็นที่สงบแห่งสังขาร
ทั้งปวง เป็นที่สละคืนอุปธิทั้งปวง เป็นที่สิ้นตัณหา เป็นที่สิ้นราคะ เป็นที่ดับ คือนิพพาน.

แต่ที่ได้แสดงไว้ในหนังสือนี้ ก็ปรากฏว่าเป็นวิธีหนึ่ง ของคณาจารย์ผู้หนึ่ง ในทาง
ปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่มีผู้นิยมอยู่ส่วนหนึ่ง.

ขอผู้ได้รับหนังสือนี้ไปอ่านจงพิจารณา และปฏิบัติตามสมควร.

พระสาธุศีลสังวร (สนธิ์ กิจจกาโร) วัดบวรนิเวศวิหาร

๒๕ กันยายน ๒๕๕๒

คำปรารภ

การศึกษาธรรมะในพระพุทธศาสนานั้น แทบจะกล่าวได้ว่า เป็นของลึกซึ้งประณีต ยิ่งกว่าการศึกษาวิชาใด ๆ ทั้งสิ้น การศึกษาธรรมะแบ่งเป็น ๓ ตามประเภทของสังฆธรรม คือ ปริยัติสังฆธรรม ๑ ปฏิบัติสังฆธรรม ๑ ปฏิเวธสังฆธรรม ๑ ประเภทแรกปริยัติสังฆธรรมนั้น ปรากฏว่ามีผู้สนใจศึกษากันมากทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต แต่ส่วนประเภท ๒ คือ ปฏิบัติสังฆธรรมนั้น ยังมีผู้สนใจน้อยนัก เพราะผู้ศึกษาในธรรมะประเภทนี้มักจะเป็นคนที่ล่องป่วน มัชฌิมวัยแล้ว และการศึกษาก็ไม่ได้ทำกันโดยเปิดเผย ฝึกหัดทำกันเงียบ ๆ ไม่เหมือน การศึกษาพระปริยัติธรรม ฉะนั้น การศึกษาประเภทนี้ แม้จะเป็นการดียิ่งในทางอบรมฝึกฝน จิตดีใจ แต่ก็ไม่ใช่ที่แพร่หลายนัก ยิ่งประเภท ๓ คือ ปฏิเวธสังฆธรรมแล้วแทบไม่มีใครกล่าวถึง เลย เพราะเป็นสิ่งที่ปฏิบัติให้ถึงได้ยากที่สุด.

สำหรับข้าพเจ้าเอง ได้ไปศึกษาธรรมะประเภท ๒ อยู่ที่วัดปากน้ำ คลองภาษีเจริญ ธนบุรี ศึกษาอยู่ประมาณ ๗-๘ เดือน ก็ได้เห็นธรรมสมความต้องการ ได้รู้เห็นความเป็นจริง ของสภาพธรรม และสังขารทั้งหลายชัดเจน อันเป็นทางนำไปเกิดความสุขความสงบ ครั้น ต่อมาในคืนวันหนึ่ง ข้าพเจ้าเกิดนิมิตต์ขึ้นว่า ได้นำผลไม้ไปถวายแด่สมเด็จพระสังฆราช ครั้นตื่นขึ้นแล้วก็รู้สึกอยากจะไปเฝ้าเหลือเกิน จึงขอร้องต่อคุณผัน ณ นคร ให้ช่วยพาไปเฝ้า ซึ่งคุณผันก็ตกลงด้วย และนำข้าพเจ้าในวันจันทร์ที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๑ นั้นเอง การ ได้พบเห็นและได้ฟังพระดำรัสของสมเด็จพระสังฆราช ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจและบังเกิด ความปีติเลื่อมใสในพระอริยาศัยของพระองค์ท่านมาก มิได้มีการถือพระองค์แต่อย่างใด

ทรงชักถามถึงการปฏิบัติธรรม และรับสั่งว่าให้เขียนวิธีปฏิบัติไปให้ดู ข้าพเจ้าจึงไปขอร้องให้ผู้ที่ร่วมปฏิบัติธรรมด้วยกันช่วยเขียนให้ ตลอดจนวิธีดูสวรรค์และนิพพาน แล้วนำไปถวายแด่พระองค์ท่าน รู้สึกว่าพระองค์ท่านทรงสนพระทัยในธรรมะนี้อยู่มาก จนกระทั่งบางครั้งทรงรับสั่งแก่ผู้ที่ไปเฝ้าให้เรียนดูบ้าง ภายหลังข้าพเจ้าทำสมาธิและตรวจดูเห็นพระกรุณาของพระองค์ท่านที่เคยทรงมีอุปการคุณแก่ข้าพเจ้ามาแต่อดีตชาติ ก็คิดหาทางจะกระทำกตเวทิตาต่อพระองค์ท่าน จึงเห็นว่าสิ่งอื่นจะเป็นที่พึงของเรายิ่งกว่าพระรัตนตรัยนั้นหาได้แล้ว ฉะนั้นในเมื่อเรามาพบธรรมะที่สูงทำให้รู้จักความจริงในพระพุทธศาสนาแจ้งชัดดังนี้ ก็ไม่เห็นมีอะไรที่จะดียิ่งไปกว่าการนำธรรมะอันนี้พิมพ์ขึ้นถวายแด่พระองค์ท่าน เพื่อพระองค์ท่านจะได้ทรงแจกแด่พระภิกษุสงฆ์ บรรดาที่เป็นสมภารหรือท่านผู้สนใจในธรรมปฏิบัติ เพื่อจะได้ทราบธรรมะอันนี้โดยทั่วถึงกัน เพราะ “สัพพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ” “สพฺพธัมมํ ธมฺมโรโส ชินาติ” และ “สพฺพธมฺมํ ธมฺมโรโส ชินาติ.”

อนึ่ง ทวนในการพิมพ์หนังสือนี้ ข้าพเจ้าก็ได้รับความช่วยเหลือร่วมใจจากผู้ที่มีความศรัทธาในธรรมะนี้ทั้งสิ้น เพราะผู้ที่ได้ศึกษาธรรมะนี้แล้ว ส่วนมากมีความเชื่อและเลื่อมใส คิดอยากจะหาทางนำธรรมะอันเป็นของจริงที่ตนได้ประสบมาแล้วนั้น แจกจ่ายให้แก่บรรดาเพื่อนพุทธบริษัท ได้เล่าเรียนศึกษาโดยทั่วถึง ข้าพเจ้าจึงขออนุโมทนาส่วนแห่งการบำเพ็ญกุศลในครั้งนี้ด้วย.

ด้วยอำนาจกุศลเจตนาที่ได้ทำ เพื่อพระพุทธศาสนาในครั้งนี้ ขอจงดลบรรดาลให้สมเด็จพระสังฆราชจงทรงมีพระชนมายุยืนนาน เป็นประธานแห่งสงฆ์ เพื่อจะได้ทรงจรรโลง และนำความเจริญไพบูลย์มาสู่พระพุทธศาสนาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป.

นวรรตน์ หิรัญรักษ์

๕ กันยายน ๒๕๕๒

แบบนั่งสมาธิ เข้าที่ท่าเพียรในการภาวนา

คู่มือสมาธิ

เริ่มเรื่องวิธีทำสมาธิ

การทำภาวนา จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ทำจะต้องมีใจและอารมณ์ปลอดโปร่งว่างจากกิจที่จะต้องกังวลทั้งปวง เพราะถ้าหากมีความกังวลมากนัก ก็อาจจะทำให้สมาธิไม่แน่วแน่ ฉะนั้น ถ้ามีความตั้งใจว่าจะทำสมาธิแล้ว ก็พึงละความกังวลใหญ่น้อยทั้งปวงเสียให้สิ้น มุ่งแต่ธรรมะอย่างเดียว แม้ความรู้ในทางธรรมะใด ๆ ที่ได้เล่าเรียนมาแล้ว ก็ควรพยายามปล่อยวางให้สิ้นเสียก่อนในเวลาทำภาวนา ถ้าหากไม่ทำเช่นนั้น ก็จะเกิดเป็นวิจิกิจฉาขึ้น ทำผู้ปฏิบัติไม่ให้เห็นธรรมได้ตามต้องการ เมื่อรู้แน่ว่าเช่นนี้แล้วจะได้กล่าวถึงวิธีนั่งต่อไป.

หลังจากการสวดมนตร์ไหว้พระรัตนตรัยแล้ว พึงคุ้ยบัลลังก์ขัดสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย นิ้วชี้มือขวาจกดหัวแม่มือซ้าย หลังตาพอนั่งติดกันตามสบาย ตั้งกายให้ตรงจนยึดตัวไม่ได้ต่อไป ที่เรียกว่า อุชุ กาย ปณิธาย ตั้งกายให้ตรง ปริมุข สติ อุปกฺขเปตฺวา เข้าไปตั้งสติไว้ให้มีหน้ารอบไม่เผลอ (ตรงกับพระชินาสพผู้เป็นสตีวินัย) มีสติทุกเมื่อ นี่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ สติไม่เผลอจากบริกรรมภาวนาและบริกรรมนิมิตต์ให้ติดกัน ไม่แยกจากกัน บริกรรมภาวนาได้แก่คำว่า “สมฺมา อรหํ” ส่วนบริกรรมนิมิตต์นั้น คือกำหนดเครื่องหมายให้ใสเหมือนเพชรลูกที่เจียรไนแล้ว หรือดวงแก้วกลม ๆ ที่ใสบริสุทธิ์ ปราศจากผ้าใฝหรือมลทินใด ๆ สันฐานกลมรอบตัว บริกรรมทั้งสองนี้พึงตรึกไว้ให้ได้ อยู่เสมอในอิริยาบถทั้ง ๔ คือ นั่ง นอน ยืน เดินไม่ให้เผลอสติได้ และนี่เองเป็นของสำคัญในเรื่องที่จะทำเป็นหรือไม่เป็น.

ในขั้นต้นสำหรับผู้เริ่มปฏิบัติ ควรจะกำหนดรู้จักฐานที่ตั้งของดวงนิมิตต์เสียก่อน

เพื่อจะได้รู้จักทางไปเกิดมาเกิดของตนไว้บ้าง ฐานที่ตั้งนี้แบ่งเป็น ๖ ระยะคือ

ฐานที่ ๑ ปากช่องจุมุก หึงซ้าย ขาขวา ตรงกลางพอดี ไม่ล้ำเข้าไปไม่เหลื่อมออกมา.

ฐานที่ ๒ เพลดา หึงซ้าย ขาขวา ตรงหัวตาพอดี.

ฐานที่ ๓ กลางกัศิระตรงกับจอมประสาธ ได้ระดับตา แต่อยู่ภายในตรงศูนย์กลาง คือจากตั้งจุมุกตรงเข้าไปจดท้ายทอย จากเหนือหูซ้ายตรงไปเหนือหูขวา ตรงกลางที่เส้นทั้งสอง ตัดกันนั่นเอง เป็นฐานที่ ๓.

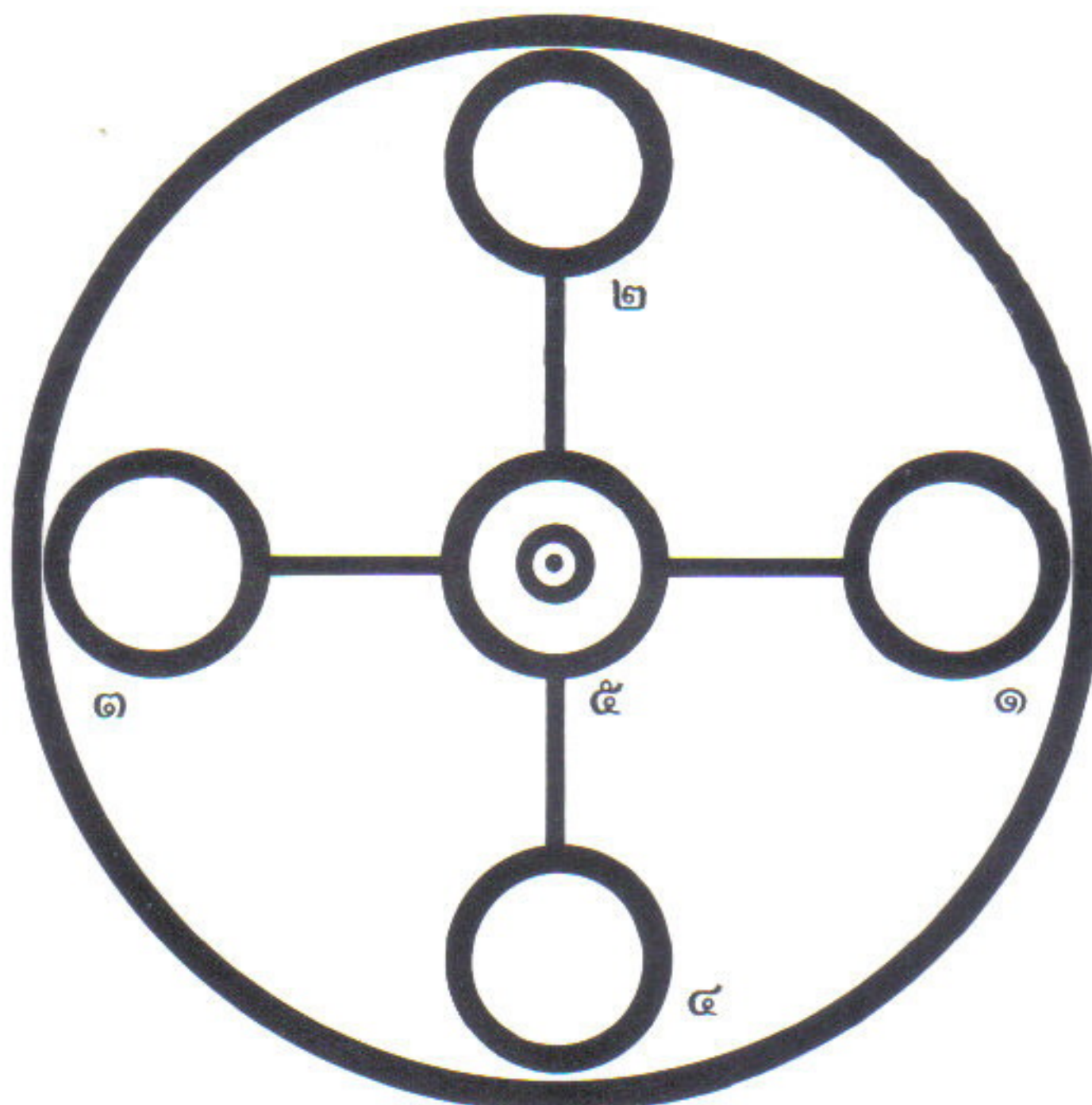
ฐานที่ ๔ ปากช่องเพดานไม่ให้ล้ำเหลื่อม เหนือลิ้นไก่ตรงที่รับประทานอาหารสำคัญ.

ฐานที่ ๕ ปากช่องคอเหนือลูกกระเดือก อยู่ตรงกลางทีเดียว.

ฐานที่ ๖ สุดลมหายใจเข้าออกคือกลางตัว ตรงกับสะดือ แต่อยู่ภายใน.

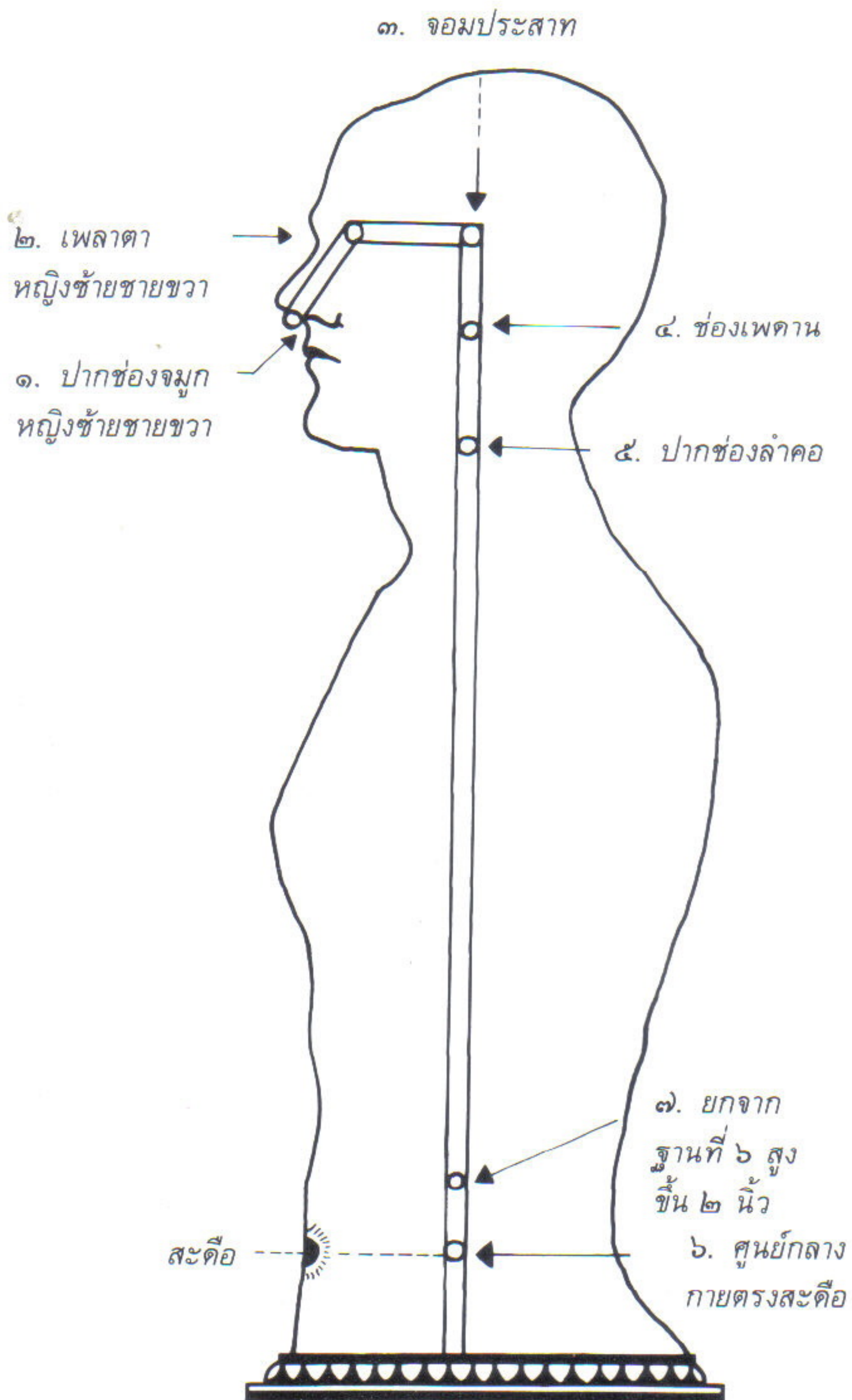
ฐานที่ ๗ ถอยหลังกลับขึ้นมาเหนือสะดือประมาณ ๒ นิ้ว ในกลางตัว.

กำหนดดวงนิมิตต์เครื่องหมายไปหยุดอยู่ตามฐานนั้น ๆ พร้อมกับภาวนาในใจว่า "สมมา อรห" ๓ ครั้ง แล้วจึงเลื่อนดวงนิมิตต์นั้นต่อไป สำหรับฐานที่ ๓ เวลาที่จะเลื่อนดวงนิมิตต์ต่อไป ต้องเหลือบตากลับเข้าข้างในคล้าย ๆ กับคนนอนกำลังจะหลับแต่แล้วก็ปล่อยให้ไป ตามปกติ ทั้งนี้เพื่อจะให้ความเห็นความจำความคิดความรู้กลับเข้าข้างใน เพราะจะต้องดู ด้วยตาละเอียดต่อไป เมื่อเลื่อนดวงนิมิตต์ลงไปจนถึงฐานที่ ๗ แล้ว ในฐานที่ ๗ นั้น มีศูนย์กลางอยู่ ๕ ศูนย์ คือ ศูนย์กลาง, หน้า, ขวา, หลัง, ซ้าย, ศูนย์หน้าเป็นธาตุน้ำ ขวาทาตุดิน หลังธาตุไฟ ซ้ายธาตุดม ศูนย์กลางอากาศธาตุ ตรงกลางอากาศธาตุได้แก่วิญญานธาตุ ธาตุเหล่านี้เอง ที่ประชุมกันเป็นกายมนุษย์ขึ้น และศูนย์กลางกายนี้ ก็คือศูนย์กำเนิดของกายมนุษย์นั่นเอง ถ้า หากรู้จักทางคือฐานที่ตั้งเหล่านี้แล้ว ในการทำคราวหลัง ๆ จะเอาใจไปจดที่กำเนิดของกาย มนุษย์เลยที่เดียวก็ได้.

๑. ด้านขวา	ธาตุดิน
๒. ด้านหน้า	ธาตุน้ำ
๓. ด้านซ้าย	ธาตุลม
๔. ด้านหลัง	ธาตุไฟ
๕. ศูนย์กลาง	อากาษธาตุ

ลักษณะของฐานที่ ๗

ภาพ - แสดงที่ตั้งของดวงนิมิตต์ จากฐานที่ ๑ ถึงที่ ๗

วิธีทำให้เห็นธรรมกาย

ลำดับที่ ๑

ทำใจให้หยุดให้หนึ่งอยู่ในกลางศูนย์กำเนิดของกายมนุษย์ ศูนย์นี้เป็นที่ไปเกิดมาเกิดของสัตว์ อยู่ตรงศูนย์กลางกายพอดี ที่ตรงนั้นใจของกุมารที่เกิดในท้องจดอยู่เสมอจึงไม่ต้องหายใจ เพราะถูกส่วนทางมาเกิดไปเกิด ใจหยุดตรงนั้นเหมือนกันทุกคน ถ้าหยุดไม่ถูกส่วนเช่นนั้น ก็ไม่ถูกทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์, เมื่อทำใจให้หยุดหนึ่งอยู่ตรงนั้นได้ถูกส่วนแล้ว จะเห็นดวงปฐมมรรค ซึ่งเรียกว่า ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เพราะเป็นดวงธรรมที่ทำให้บังเกิดเป็นกายขึ้น, ขนาดของดวงที่ปรากฏนั้น อย่างเล็กที่สุดก็เท่ากับดวงดาว อย่างโตที่สุดขนาดเท่าพระอาทิตย์หรือพระจันทร์, สันฐานกลมรอบตัวใสบริสุทธิ์ยิ่งนัก, เมื่อเห็นชัดเจนดีแล้ว ก็ทำใจให้หนึ่งลงไปกลางดวงใส่นั้น พอถูกส่วนเข้าก็จะเห็นกายทิพย์ ปรากฏขึ้นจากกลางว่างของดวงใสที่เห็นแล้วนั้น, ต่อไปทำใจให้หยุดให้หนึ่งอยู่ในศูนย์กำเนิดของกายทิพย์ พอถูกส่วนดีแล้วจะเกิดดวงธรรม (คือดวงกลมใสนั่นเอง), ดวงนี้คือดวงทุติยมรรค เมื่อดวงนี้ขยายส่วนโตและเห็นชัดเจนดีแล้ว ก็ทำใจให้หนึ่งลงไปกลางดวงใส่นั้น พอถูกส่วนเข้าก็จะเห็นกายรูปพรหมปรากฏขึ้นกลางเหตุว่างของดวงทุติยมรรคนั้น ต่อไปทำใจให้หยุดให้หนึ่งอยู่ในศูนย์กำเนิดของกายรูปพรหม พอถูกส่วนดีแล้ว จะเกิดดวงธรรมขึ้นกลางศูนย์กำเนิดของกายรูปพรหมนั้น ดวงนี้คือดวงตติยมรรค เมื่อขยายส่วนโตขึ้นและชัดเจนดีแล้ว ก็ทำใจให้หนึ่งลงไปกลางดวงใส่นั่นอีก พอถูกส่วนเข้าก็จะเห็นกายอรุปรหม ปรากฏขึ้นในกลางเหตุว่างของดวงตติยมรรคนั้น แล้วทำใจให้หยุดให้หนึ่งอยู่ในศูนย์กำเนิดของกายอรุปรหม พอถูกส่วนดีแล้วจะเกิดดวงธรรมขึ้นกลางศูนย์กำเนิดของกายอรุปรหมนั้น ดวงนี้คือดวง

จตุตถมรรค เมื่อขยายส่วนโตขึ้นและชัดเจนดีแล้ว ก็ทำให้หนึ่งลงไปกลางดวงใส่นั้นอีก พอถูกส่วนก็จะเห็นกายธรรมกาย ปรากฏขึ้นในกลางเหตุว่างของดวงจตุตถมรรคนั้น.

ลำดับที่ ๒

หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางกายธรรม ใช้ตาธรรมกายดูดวงศีล ซึ่งอยู่ในศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงศีลนี้มีลักษณะกลมรอบตัว ไสบริสุทธียิ่งนัก มีขนาดเท่าฟองไข่แดงของไก่ นี่เป็นดวงศีลของมนุษย์ ดวงสมาธิซ่อนอยู่ในกลางดวงศีล มีลักษณะกลมรอบตัวใสแบบเดียวกันกับดวงศีล มีขนาดเท่ากัน ดวงปัญญาที่ซ่อนอยู่ในกลางดวงสมาธิ กลมรอบตัวใสสะอาดมีขนาดเท่ากัน ดวงวิมุตติซ่อนอยู่ในกลางดวงปัญญา กลมรอบตัวใสสะอาดมีขนาดเท่ากัน ดวงวิมุตติญาณทัสสนะซ่อนอยู่ในกลางดวงวิมุตติ กลมรอบตัวใสสะอาดมีขนาดเท่ากัน เหล่านี้เป็น ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ของมนุษย์ที่วามานี้เป็นอย่างเล็ก อย่างโตขนาดเท่าดวงจันทร์ แล้วหยุดนิ่งต่อลงไปในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะของมนุษย์นั้น ก็จะเห็นกายทิพย์ กลางกายทิพย์มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ดวงธรรมนี้มีลักษณะกลมรอบตัวใสบริสุทธิตัวเล็กเท่าฟองไข่แดงของไก่ ขนาดโตเท่าดวงพระจันทร์ กลางดวงธรรมนั้นมีดวงศีลซ่อนอยู่ กลางดวงศีลมีดวงสมาธิ กลางดวงสมาธิมีดวงปัญญา กลางดวงปัญญามีดวงวิมุตติ กลางดวงวิมุตติมีดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะของกายทิพย์นี้ ก็มีขนาดเท่ากันกับของกายมนุษย์ ต่างกันแต่ของกายทิพย์นี้ใสกว่า สะอาดกว่าของกายมนุษย์ แล้วนิ่งลงไปในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะของกายทิพย์นั้น จะเห็นกายรูปพรหม กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม กลางดวงธรรมมีดวงศีล กลางดวงศีลมีดวงสมาธิ กลางดวงสมาธิมีดวงปัญญา กลางดวงปัญญามีดวงวิมุตติ กลางดวงวิมุตติมีดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เหล่านี้คือดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะของกายรูปพรหม มีลักษณะกลมรอบตัว ขนาดเท่า ๆ กันกับของกายมนุษย์และกายทิพย์ แต่มีความใสความสะอาดยิ่งกว่า แล้วนิ่งลงไปในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะของกายรูปพรหมนั้น จะเห็นกายอรูปพรหม กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้

เป็นกายอรูปรพรม กลางดวงธรรมมีดวงศีล กลางดวงศีลมีดวงสมาธิ กลางดวงสมาธิมี
 ดวงปัญญา กลางดวงปัญญามีดวงวิมุตติ กลางดวงวิมุตติมีดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เหล่านี้
 คือดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะของกายอรูปรพรม มีลักษณะกลม
 รอบตัว ขนาดเท่า ๆ กันกับของกายอรูปรพรม แต่มีความใสความละเอียดมากกว่า แล้วหนึ่ง
 ลงไปในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะของกายอรูปรพรมนั้น จะเห็นกายธรรม กลางกายมี
 ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม กลางดวงธรรมมีดวงศีล กลางดวงศีลมีดวงสมาธิ กลาง
 ดวงสมาธิมีดวงปัญญา กลางดวงปัญญามีดวงวิมุตติ กลางดวงวิมุตติมีดวงวิมุตติญาณทัสสนะ
 เหล่านี้คือ ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะของกายธรรม มีลักษณะกลม
 รอบตัว แต่ว่ามีขนาดวัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าหน้าตักของธรรมกายไม่มีเล็กมีโต มีหน้าตักของ
 ธรรมกายเป็นเครื่องวัดด้วยผ่าเส้นศูนย์กลาง ความใสบริสุทธิ์นั้นยิ่งกว่ากายที่กล่าวมาแล้ว
 มากมายหลายเท่า ไสจนกระทั่งมีรัศมีปรากฏ.

ลำดับที่ ๓

ดูดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ที่ศูนย์กลางกายมนุษย์ให้เห็นเป็นดวงใส แล้ว
 ขยายให้กว้างออกไป วัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๒ วาหนา ๑ คืบ วัดโดยรอบ ๖ วา สันฐานกลม
 (ไม่ใช่กลมรอบตัวเป็นดวง) ไสเหมือนกระจกสองหน้า นี่เป็นปฐมฌาน แล้วกายธรรมนั่งบนนั้น
 ดังนี้เรียกว่ากายธรรมเข้าปฐมฌาน แล้วเอาตาธรรมกายที่นั่งบนฌานนั้น เพ่งดูดวงธรรมที่
 ศูนย์กลางกายทิพย์ให้เห็นเป็นดวงใส แล้วขยายส่วนเท่ากันนั้น นี่เป็นทุติยฌาน ธรรมกายน้อม
 เข้าทุติยฌานนั้นแล้ว ปฐมฌานก็หายไป ทุติยฌานก็มาแทนที่ ธรรมกายนั่งบนนั้น นี่ชื่อว่า
 ธรรมกายเข้าทุติยฌาน แล้วเอาตาธรรมกายที่นั่งบนฌานนั้น เพ่งดูดวงธรรมที่ศูนย์กลาง
 กายอรูปรพรมเห็นเป็นดวงใส แล้วขยายส่วนเท่ากันนั้น นี่เป็นตติยฌาน ธรรมกายน้อมเข้า
 ตติยฌานนั้นแล้ว ทุติยฌานก็หายไป ตติยฌานมาแทนที่ ธรรมกายนั่งบนนั้น นี่ชื่อว่าธรรมกาย
 เข้าตติยฌาน แล้วเอาตาธรรมกายที่นั่งบนฌานนั้น เพ่งดูดวงธรรมที่ศูนย์กลางกายอรูปรพรม
 เห็นเป็นดวงใส แล้วขยายส่วนเท่ากันนั้น นี่เป็นจตุตถฌาน ธรรมกายน้อมเข้าจตุตถฌานนั้นแล้ว

ตติยฌานก็หายไป จตุตถฌานมาแทนที่ ธรรมกายนั่งบนนั้น ดังนี้ชื่อว่าธรรมกายเข้าจตุตถฌาน (เหล่านี้เป็นรูปฌาน) ต่อจากนี้ไปให้ใจธรรมกายน้อมไปในเหตุว่างของปฐมฌาน เห็นเป็นดวงใสเท่าจตุตถฌาน ธรรมกายก็นั่งบนดวงนั้น เมื่อธรรมกายนั่งอยู่บนอากาศอันญายตนะฌาน ดังนี้แล้ว ใจธรรมกายน้อมไปในรู้ ในเหตุว่างของทุติยฌาน อากาศอันญายตนะฌานก็จางหายไป เกิดวิญญูญาณญายตนะฌาน (ใสยิ่งกว่านั้น) ธรรมกายนั่งอยู่บนวิญญูญาณญายตนะฌานนั้น ใจธรรมกายน้อมไปในที่รู้ละเอียดในเหตุว่างของตติยฌาน วิญญูญาณญายตนะฌานก็จางหายไป เกิดอาภิกขุญญายตนะฌาน (ใสยิ่งขึ้นไปอีก) ธรรมกายนั่งอยู่บนอาภิกขุญญายตนะฌานนั้น ใจธรรมกายน้อมไปในรู้ก็ใช้ไม่รู้ก็ใช้ ในเหตุว่างของจตุตถฌาน อาภิกขุญญายตนะฌานก็จางหายไป เกิดเนวสัญญานาสัญญายตนะฌานแทนที่ รู้สึกว่าละเอียดจริงประณีตจริง ธรรมกายนั่งอยู่บนเนวสัญญานาสัญญายตนะฌานนั้น (นี้เป็นส่วนอรุปฌาน) เหล่านี้เรียกว่าเข้าฌาน ๑ ถึง ๘ โดยอนุโลม แล้วย้อนกลับ จับแต่ฌานที่ ๘ นั้น ถอยลงมามาหาฌานที่ ๗, ๖, ๕, ๔, ๓, ๒, ๑ เรียกว่าปฏิโลม ดูอริยสัจจ์ของกายมนุษย์ให้เห็นจริงว่า ความ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ของมนุษย์เป็นทุกข์ สิ่งที่เรียกว่าเป็นความเกิดนั้น มีลักษณะเป็นดวงกลมใสขนาดเล็กเท่าเมล็ดโพธิ์ ขนาดโตเท่าดวงพระจันทร์ สีขาวใสบริสุทธิ์ ดวงเกิดนี้จะเริ่มมาจดศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ในเวลาที่กายมนุษย์มีอายุครบ ๑๕ ปี ดวงนี้เองเป็นดวงเริ่มเกิดของมนุษย์ทุกคน ถ้าดวงนี้ไม่มาจดกลางดวงธรรมของมนุษย์ กายมนุษย์ก็จะมาเกิดไม่ได้ เมื่อกายธรรมดูความเกิด ดูเหตุที่จะทำให้เกิดเห็นตลอดแล้ว ก็ดูความแก่ต่อไป ความแก่นี้ซ่อนอยู่ในกลางดวงของความเกิด เป็นดวงกลมขนาดโตเท่าดวงพระจันทร์ ขนาดเล็กก็เท่าฟองไข่แดงของไก่ สีดำเป็นนิลแต่ไม่ใส เวลาที่ดวงแก่นี้ยังเล็กก็เป็นเวลาที่เริ่มแก่ ถ้าดวงแก่นี้ยิ่งโตขึ้นกายก็ยิ่งแก่เข้าทุกที ดวงแก่นี้เองที่เป็นเหตุให้ร่างกายทรุดโทรม เมื่อแก่มากขึ้นแล้วก็ต้องมีเจ็บ เพราะดวงเจ็บซ่อนอยู่ในกลางดวงแก่นี้เอง เป็นดวงกลมขนาดเท่า ๆ กับดวงเกิดดวงแก่ สีดำเข้มยิ่งกว่าดวงแก่ ขณะเมื่อดวงเจ็บนี้ มาจดเข้าในศูนย์กลางดวงแก่เข้าเวลาใด กายมนุษย์ก็ต้องเจ็บทันที เมื่อดวงเจ็บนี้มาจดหนักเข้า ดวงตายก็ซ่อนเข้าอยู่กลางดวงเจ็บ เป็นดวงกลมขนาดเล็กโตเท่า ๆ กับดวงเจ็บ แต่มีสีดำใสประดุจนิลทีเดียว เมื่อดวงนี้เข้ามาจดกลางดวงเจ็บแล้ว จดตรงหัวต่อของกายมนุษย์กับกายทิพย์ พอมาจดเข้าเท่านั้น หัวต่อของมนุษย์กับทิพย์ก็ขาดจากกัน เมื่อกายมนุษย์ไม่เนื่องกับ

กายทิพย์ได้แล้ว กายมนุษย์ก็ต้องตายทันที เมื่อเห็นด้วยตาธรรมกายและรู้ด้วยญาณของธรรมกายว่า ความ เกิด แก่ เจ็บ ตาย นี้ไม่เที่ยง ไม่แน่นอนจริงแล้ว รู้เห็นตามจริงเช่นนี้ชื่อว่า สัจจญาณ เมื่อตาธรรมกายเห็นว่าความ เกิด แก่ เจ็บ ตาย นี้เป็นทุกข์จริง เป็นสิ่งสมควรรู้ชื่อว่า บัลลุกิจจญาณ และความทุกข์ทั้งหมดเหล่านี้เราก็ได้พิจารณาเห็นชัดแจ้งรู้ชัดเจนมาแล้ว ชื่อว่า บัลลุกตญาณ เช่นนี้เรียกว่าพิจารณาทุกข์สัจซึ่งเป็นไปในญาณ ๓.

ส่วนดวงสมุทัยนั้นมีอยู่ ๓ ดวง อยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ขนาดโตเท่าดวงพระจันทร์ และขนาดเล็กเท่าเมล็ดโพธิ์ เหมือนกันทั้งหมด ซ้อนกันอยู่ สำหรับดวงข้างนอกมีสีดำเข้ม แต่อีก ๒ ดวงนั้น ก็ยังมีความละเอียด และความดำมากกว่ากันเข้าไปเป็นชั้น ๆ เมื่อเห็นด้วยตาและรู้ด้วยญาณของธรรมกายเช่นนี้ รู้ว่าเพราะสมุทัยนี้จึงทำให้ทุกข์เกิดเป็นของจริงเช่นนี้เรียกว่า สัจจญาณ เมื่อรู้แล้วพากเพียรละ เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งควรละ เช่นนี้ เรียกว่า กิจจญาณ เมื่อละสมุทัยได้ขาดแล้ว ชื่อว่า กตญาณ เช่นนี้เรียกว่า พิจารณาสมุทัยซึ่งเป็นไปในญาณ ๓.

เมื่อมีสมุทัยเกิดขึ้นแล้ว ก็ต้องดูให้รู้ถึงวิธีดับเหตุแห่งทุกข์อันนี้ให้ได้ตลอด ที่เรียกว่า นิโรธ นิโรธนี้เป็นดวงกลมใสอยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ขนาดวัดตัดกลาง ๕ วา ขณะเมื่อมีนิโรธแล้ว สมุทัยย่อหมดไป เหมือนรัศมีของพระอาทิตย์ที่ขจัดความมืดให้หายไปฉะนั้น เมื่อเห็นด้วยตาและรู้ด้วยญาณธรรมกายว่า ความดับไปแห่งสมุทัยเป็นนิโรธจริง ชื่อว่า สัจจญาณ และนิโรธนี้เป็นสิ่งควรทำให้แจ้งชื่อว่าเป็น กิจจญาณ เมื่อรู้เห็นตลอดแล้ว ชื่อว่า ทำให้แจ้งซึ่งนิโรธแล้วจัดเป็นกตญาณ เช่นนี้เรียกว่า ได้พิจารณาซึ่งนิโรธอันเป็นไปในญาณ ๓.

เมื่อทำนิโรธความดับให้แจ้งได้แล้ว ก็จะพึงทำมรรคให้เกิดขึ้น มรรคนี้ก็คือดวงศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งอยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นเอง มีฐานกลมใสบริสุทธิ์ยิ่งนัก ขนาดเท่ากันกับหน้าตักของธรรมกาย เมื่อได้เห็นด้วยตาได้รู้ด้วยญาณของธรรมกายแน่ชัดแล้ว รู้แน่ว่าเป็นมรรคจริง ชื่อว่าเป็น สัจจญาณ เมื่อมรรคนี้เป็นของจริง ก็เป็นทางควรดำเนินให้เจริญขึ้น ชื่อว่าเป็น กิจจญาณ เมื่อได้รู้เห็นตลอดด้วยตาและญาณของธรรมกายถึงมรรคนี้ว่า ได้ดำเนินให้เจริญขึ้นแล้วนี้ชื่อว่าเป็น กตญาณ เช่นนี้ชื่อว่า ได้เห็นมรรคพร้อมทั้งรู้เป็นไปในญาณ ๓ ฉะนี้.

เห็นอริยสัจจ์เหล่านี้พร้อมกับเดินสมาบัติ เมื่อถูกส่วนเข้าธรรมกายก็ตกสูญเป็นดวงใส วัดผ่าศูนย์กลาง ๕ วา ในไม่ช้าสูญนั้นก็กลับเป็นธรรมกาย หน้าตักกว้าง ๕ วา สูง ๕ วา เกศดอกบัวตูมนี้เป็นพระโสดา แล้วธรรมกายพระโสดานั้นเข้าฌาน ดูอริยสัจจ์ของกายทิพย์ ให้เห็นจริงใน ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทำนองเดียวกับที่กล่าวมาแล้ว เมื่อถูกส่วนเข้า ธรรมกายพระโสดาตกสูญเป็นดวงใส วัดผ่าศูนย์กลางได้ ๑๐ วา ในไม่ช้าสูญนั้นก็กลับเป็น ธรรมกาย หน้าตักกว้าง ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกศดอกบัวตูม นี้เป็นพระสกิทาคามี แล้วธรรมกาย พระสกิทาคามีนั้นเข้าฌานดูอริยสัจจ์ของกายรูปพรหมให้เห็นจริงในทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เมื่อถูกส่วนเข้า ธรรมกายพระสกิทาคามีก็ตกสูญเป็นดวงใส วัดผ่าศูนย์กลางได้ ๑๕ วา ในไม่ช้าสูญนั้นก็กลับเป็นธรรมกาย หน้าตักกว้าง ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกศดอกบัวตูม นี้เป็นพระ- อนุคามี แล้วธรรมกายพระอนุคามีนี้นั้นเข้าฌาน ดูอริยสัจจ์ของกายอรูปพรหมให้เห็นจริงในทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เมื่อถูกส่วนเข้า ธรรมกายพระอนุคามีก็ตกสูญเป็นดวงใส วัดผ่าศูนย์กลางได้ ๒๐ วา ในไม่ช้าสูญนั้นก็กลับเป็นธรรมกาย หน้าตักกว้าง ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกศ ดอกบัวตูม นี้เป็นพระอรหัตต์แล้ว.

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายของพระโสดาเป็นปฐมฌาน (แบบเดียวกับที่เคย ทำมาแล้วในการทำฌาน) ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายของพระสกิทาคามีเป็นทุติยฌาน ธรรมที่ ทำให้เป็นธรรมกายของพระอนุคามี เป็นตติยฌาน ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายของพระอรหัตต์ เป็นจตุตถฌานว่าง ของปฐมฌานประกอบเป็นอากาสนัญญายตนะฌาน รู้ในว่างของทุติยฌาน เป็นวิญญานัญญายตนะฌาน รู้ที่ละเอียดในเหตุว่างของตติยฌาน เป็นอากิญจัญญายตนะฌาน รู้ก็ใช้ไม่รู้ก็ใช้ในเหตุว่างของจตุตถฌาน เป็นเนวสัญญานาสัญญายตนะฌาน เข้าสมาบัติทั้ง ๘ นี้โดยอนุโลมปฏิโลมจนครบ ๗ เที้ยว ธรรมกายก็ตกสูญเข้านิพพานของกายมนุษย์ เดิน สมาบัติในนิพพานของกายมนุษย์ครบ ๗ เที้ยว กายธรรมก็ตกสูญเข้านิพพานของกายทิพย์ เดินสมาบัติในนิพพานของกายทิพย์ครบ ๗ เที้ยว กายธรรมก็ตกสูญ เข้านิพพานของกาย รูปพรหม เดินสมาบัติในนิพพานของกายรูปพรหมครบ ๗ เที้ยว กายธรรมก็ตกสูญ เข้า นิพพานของกายอรูปพรหม เดินสมาบัติในนิพพานของกายอรูปพรหมครบ ๗ เที้ยว กายธรรม ก็ตกสูญ เข้านิพพานของกายธรรมเลยทีเดียว

เวลาจะออกจากนิพพานของกายธรรม ก็ต้องเดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสูญกลับ

ออกมาถึงนิพพานของกายอรูปรูปพรหม แล้วเดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสูญญกลับออกมาถึงนิพพานของกายรูปพรหม แล้วเดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสูญญกลับออกมาถึงนิพพานของกายทิพย์ เดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสูญญกลับออกมาถึงนิพพานของกายมนุษย์ เดินแบบเดียวกับเวลาเข้าไป.

(สำหรับฌานนั้น ขนาดที่กล่าวแล้ว คือวัดตัดกลาง ๒ วา หนา ๑ คืบ วัดโดยรอบ ๖ วา นั้น เป็นขนาดธรรมดา แต่เมื่อเวลาที่ถึงขั้นธรรมกายขยายส่วนโตขึ้นแค่ไหน พึงเข้าใจว่าฌานก็จะขยายส่วนโตขึ้นไปตามนั้นได้).

ลำดับที่ ๔

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เป็นสมาบัติ ที่ตั้งของธรรมคือศูนย์กลางกายนั้น เป็นกสิณ กสิณมี ๑๐ คือ ดิน ๑ น้ำ ๑ ไฟ ๑ ลม ๑ สีเขียว ๑ สีเหลือง ๑ สีแดง ๑ สีขาว ๑ แสงสว่าง ๑ และอากาศว่าง ๑ กสิณเหล่านี้มีลักษณะกลมใสรอบตัว เวลาจะเดินสมาบัติในกสิณเหล่านี้ ก็ต้องซ้อนดวงกสิณให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ดวงแรกคือดิน น้ำซ้อนอยู่ในดิน ไฟซ้อนอยู่ในน้ำ ลมอยู่ในไฟ สีเขียวอยู่ในลม สีเหลืองอยู่ในสีเขียว สีแดงอยู่ในสีเหลือง สีขาวอยู่ในสีแดง แสงสว่างอยู่ในสีขาว อากาศว่างอยู่ในแสงสว่าง ซ้อนกันเช่นนี้แล้ว จึงเดินสมาบัติในกสิณ ตรวจดูภพมนุษย์ให้เห็นตลอด วิธีเดินสมาบัติต้องใช้กายธรรมเดิน.

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายอสุรกายเป็นสมาบัติที่ตั้งของธรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณตรวจดูภพอสุรกายให้เห็นตลอด.

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายเปรตเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของธรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจดูภพเปรตให้เห็นตลอด.

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายสัตว์เดียรัจฉาน เป็นสมาบัติ ที่ตั้งของธรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจดูภพสัตว์เดียรัจฉานให้เห็นตลอด.

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายสัตว์นรกเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของธรรมเป็นกสิณ เดิน

สมาบัติในกสิณตรวจดูสัตว์นรกให้เห็นตลอด.

ประกอบกรรมที่ทำให้เป็นสัตว์โลกันต์เป็นสมาบัติ ที่ตั้งของกรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจดูสัตว์โลกันต์ให้เห็นตลอด.

ประกอบกรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์เป็นสมาบัติ ที่ตั้งของกรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจดูภพทิพย์ให้เห็นตลอด.

ประกอบกรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของกรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจดูภพรูปพรหมให้เห็นตลอด.

ประกอบกรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปรพรหมเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของกรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจดูภพอรูปพรหมให้เห็นตลอด.

ใช้กายกรรมเป็นผู้เดินสมาบัติ ตรวจดูให้รู้ตลอด ไต่ถามและดูให้รู้ว่า เป็นอยู่กันอย่างไร มีอะไรเป็นอาหาร มีอายุนานเท่าไร ดังนี้ เป็นต้น.

ลำดับที่ ๕

ประกอบกรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปรพรหม เป็นรูปฌานและอรุณฌาน เดินสมาบัติพร้อมกับตรวจดูชาติของตน (เวลาเดินสมาบัติใช้กายกรรมเป็นผู้เดินสมาบัติ) นิ่งอยู่ในศูนย์กลางกาย ดูความเป็นอยู่ตั้งแต่ปัจจุบันนี้ ถอยออกไปถึงเมื่อวาน วานขึ้น ฯลฯ และถอยห่างออกไปเป็นลำดับจนถึงเวลาออกจากกรรมมารดา ก่อนออกจากกรรม จนถึงเวลาที่ยังเป็นกะละละรูป ก่อนเข้าท้องมารดา ก่อนมาเข้าอยู่ในกายของบิดา ถอยออกไปจนถึงชาติก่อน ดูถอยออกไปเรื่อย ๆ เช่นนี้จนถึงแรกได้ปฐมวิญญาน แล้วถอยกลับมา (แบบเวลาเข้าไป) จนถึงปัจจุบัน แล้วดูต่อไปในชาติข้างหน้าอีก ดูชาติของตนให้เห็นตลอด เช่นนี้เรียกว่าปุพเพนิวาสญาณ.

ดูของตนเห็นตลอดแล้วเช่นไร เวลาจะดูของผู้อื่นก็เอากรรมที่ทำให้เป็นกายของผู้นั้น ประกอบเป็นสมาบัติเดินสมาบัติตรวจดู แบบเดียวกันกับที่ดูของตนเองให้ตลอด เช่นนี้เรียกว่า จุตูปปาตญาณ.

ลำดับที่ ๖

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นภพ ๓ เป็นรูปสมบัติว่างของธรรมนั้นประกอบเป็น
 อรูปสมบัติ ที่ตั้งของธรรมที่ทำให้เป็นภพ ๓ (คือศูนย์กลางภพ) เป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ
 (กายธรรมเป็นผู้เดินสมาบัติ) ตรวจดูในภพ ๓ นี้ ให้เห็นตลอดทั้งข้างนอกข้างใน ดูความ
 เป็นอยู่ให้ชัดแจ้งตลอด ที่เรียกว่าภพ ๓ นั้น คือ อสุรกายเปรต สัตว์เดียรัจฉาน นรก ๘ ขุม
 ต่อมาก็มีมนุษย์ ๑ สวรรค์ ๖ ชั้น รูปพรหม ๑๖ ชั้น อรูปพรหม ๔ ชั้น ทั้งหมดนี้รวมเรียกว่า
 ภพ ๓.

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นโลกันต์เป็นรูปสมบัติ เหตุว่างของธรรมเป็นรูปสมบัติ
 ที่ตั้งของธรรมที่ทำให้เป็นโลกันต์เป็นกสิณ กายธรรมเข้าเดินสมาบัติในกสิณ ตรวจดูโลกันต์
 ให้เห็นตลอดทั้งข้างนอกข้างในโลกันต์นี้ เป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากจากภพ ๓ คือต่ำลงไปจาก
 อเวจีนรกขุมที่ ๘ นั้นออกไปจนนอกภพข้างล่าง ไกลหาประมาณมิได้ มีอายตนะหนึ่งอยู่ที่นั่น
 เรียกว่าโลกันต์.

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นนิพพานเป็นรูปสมบัติ เหตุว่างของธรรมเป็นรูปสมบัติ
 ที่ตั้งของธรรมเป็นกสิณ กายธรรมเข้าเดินสมาบัติในกสิณ ตรวจดูนิพพานให้เห็นตลอดทั้ง
 ข้างนอกข้างในให้หมดสงสัย นิพพานนี้เป็นอายตนะหนึ่ง คือ สูงกว่าภพ ๓ ขึ้นไปจาก
 เนวสัญญานาสัญญายตนะออกไปนอกภพไกลจนหาประมาณมิได้ ที่นั่นเรียกว่า อายตนะ-
 นิพพาน.

ลำดับที่ ๗

ให้ดูดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม ในดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ
 วิมุตติฌาณทัสสนะ พอสุดวิมุตติฌาณทัสสนะ ก็มีกายมนุษย์ที่ละเอียด ดูดวงธรรมของ
 กายมนุษย์ที่ละเอียดนั้น ในดวงธรรมก็มีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติฌาณทัสสนะ
 ต่อจากนั้นก็มียกกายที่ละเอียด ดูดวงธรรมของกายทิพย์ละเอียด ในดวงธรรมมีดวงศีล

สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ต่อไปก็มีกายรูปพรหมที่ละเอียด มีดวงธรรม
 ในกลางดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ต่อไปก็มีกายอรุปรพรหม
 ที่ละเอียด มีดวงธรรม ในกลางดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ
 ต่อไปก็ถึงกายธรรมที่ละเอียด มีดวงธรรม ในกลางดวงธรรมมีศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ
 วิมุตติญาณทัสสนะ ต่อจากนั้นก็ถึงกายที่ละเอียดเข้าไปอีก ดูเข้าไปโดยนัยนี้จนกระทั่งถึงกาย
 ที่ละเอียดที่สุด ที่เรียกว่ากายสุตละเอียด แล้วก็ถอยออกมาแบบเดียวกับตอนเข้าไป ดูถอย
 ออกไปจนหายเลยจากกายมนุษย์ออกไป ถอยออกไปเรื่อยจนถึงกายใหญ่ที่สุด มีเนื้อหนังหาย
 เส้นขนเส้นผมใหญ่โตมาก ที่เรียกว่ากายสุตหายาบ (ดวงเหล่านี้ก็ซ้อนกันอยู่เช่นเดียวกับที่เคย
 ดูมาแล้ว).

ลำดับที่ ๘

ให้นับกายสุตหายาบสุตละเอียดว่ามีกี่กาย ตามแบบวิธีนับอสงไขย คือ นับแต่แผ่นดินเกิด
 ขึ้นแล้วประลัยไปจนถึงศีรัชะ แผ่นดินเกิดขึ้นใหม่เป็นหนึ่งถึงสิบ ร้อย-พัน-หมื่น-แสน.

ร้อยแสน	เป็น	โกฏิ
ร้อยแสนโกฏิ	เป็น	ปโกฏิ
ร้อยแสนปโกฏิ	เป็น	โกฏิปโกฏิ
ร้อยแสนโกฏิปโกฏิ	เป็น	นหุต
ร้อยแสนนหุต	เป็น	นินนหุต
ร้อยแสนนินนหุต	เป็น	อักโขภินิ
ร้อยแสนอักโขภินิ	เป็น	พินทุ
ร้อยแสนพินทุ	เป็น	อัพพุทะ
ร้อยแสนอัพพุทะ	เป็น	นิรพุทะ
ร้อยแสนนิรพุทะ	เป็น	อหหะ
ร้อยแสนอหหะ	เป็น	อพพะ

ร้อยแสนอพพะ	เป็น	อฏฐะ
ร้อยแสนอฏฐะ	เป็น	โสคันธิกะ
ร้อยแสนโสคันธิกะ	เป็น	อุปละ
ร้อยแสนอุปละ	เป็น	กมุทะ
ร้อยแสนกมุทะ	เป็น	ปทุมะ
ร้อยแสนปทุมะ	เป็น	ปุณฺทริกะ
ร้อยแสนปุณฺทริกะ	เป็น	อกถานะ
ร้อยแสนอกถานะ	เป็น	มหากถานะ
ร้อยแสนมหากถานะ	เป็น	อสงไขยหนึ่ง.

ลำดับที่ ๙

ขยายดวงเห็นจำกัดรู้ให้ตลอดสุดหยาบสุดละเอียด

ดวงเห็นของกายมนุษย์ ตั้งอยู่ในกลางกายของมนุษย์ มีลักษณะกลมรอบตัวใสบริสุทธิ์ ขนาดเท่าฟองไข่แดงของไก่ ประกอบดวงเห็นนี้เป็นสมบัติ ที่ตั้งของดวงเห็นคือศูนย์กลางกาย เป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณให้ใส ขยายดวงเห็นของมนุษย์ให้เท่ากับของกายธรรม.

ดวงจำของมนุษย์ซ่อนอยู่ในกลางดวงเห็น มีลักษณะกลมรอบตัวใสบริสุทธิ์ ขนาดเท่าดวงตาขาวทั้งหมด ประกอบดวงจำนี้เป็นสมบัติ ที่ตั้งของดวงจำ คือว่างกลางดวงเห็นนั้น เป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณให้ใส ขยายดวงจำของมนุษย์ให้เท่ากับของกายธรรม.

ดวงคิดของมนุษย์ซ่อนอยู่ในกลางว่างของดวงจำมีลักษณะกลมรอบตัวใสบริสุทธิ์ ขนาดเท่าดวงตาดำข้างนอก ประกอบดวงคิดนี้เป็นสมบัติ ที่ตั้งของดวงคิดคือว่างกลางดวงจำ นั้นเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณให้ใส ขยายดวงคิดของมนุษย์ให้เท่ากับของกายธรรม

ดวงรู้ของมนุษย์ซ่อนอยู่ในกลางว่างของดวงคิด มีลักษณะกลมรอบตัวใสบริสุทธิ์ ขนาดเท่าแววตาดำข้างใน ประกอบดวงรู้นี้เป็นสมบัติ ที่ตั้งของดวงรู้ คือว่างกลางดวงคิด

นั้นเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณให้ใส ขยายดวงรู้ของมนุษย์ให้เท่าๆกับของกายธรรม.

ที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นเพียงดวงเห็นจำกัดรู้ของกายมนุษย์ ส่วนดวงเห็นดวงจำกัดวงคิด ดวงรู้ของกายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม กายธรรม ตลอดจนกายสุดหยาบสุดละเอียด ก็ต้องขยายแบบเดียวกันกับกายมนุษย์ที่กล่าวมาแล้ว.

ลำดับที่ ๑๐

ทำอายตนะให้เป็นทิพย์ในธรรม

ประกอบแก้วตาเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของแก้วตาเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ใช้ตามนุษย์มองดูสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะลึกลับเพียงไร ไกลไกลแค่ไหนทั้งของมนุษย์ทิพย์ธรรมให้เห็นตลอด เรียกว่าตาทิพย์ในธรรม.

ประกอบแก้วหูทั้งหมดเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของแก้วหูเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ใช้หูมนุษย์ฟังเสียงต่าง ๆ ไม่ว่าจะลึกลับไกลไกลเพียงไร ทั้งของมนุษย์ ทิพย์ ธรรม ให้ได้ยินตลอด เรียกว่าหูทิพย์ในธรรม.

ประกอบแก้วจมูกทั้งหมดเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของแก้วจมูกเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ใช้จมูกมนุษย์ดมกลิ่นต่าง ๆ ทั้งลึกลับไกลไกลของมนุษย์ ทิพย์ธรรมให้ได้กลิ่นตลอด เรียกว่าจมูกทิพย์ในธรรม.

ประกอบแก้วลิ้นทั้งหมดเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของแก้วลิ้นเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ใช้ลิ้นมนุษย์ลิ้มรสต่าง ๆ ทั้งลึกลับเปิดเผย ทั้งของมนุษย์ ทิพย์ ธรรม ให้รู้รสตลอด เรียกว่าลิ้นทิพย์ในธรรม.

ประกอบแก้วกายทั้งหมดเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของแก้วกายเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ใช้กายมนุษย์สัมผัส เครื่องสัมผัสที่วิเศษประณีตของมนุษย์ ทิพย์ ธรรมได้ตลอดเรียกว่ากายทิพย์ในธรรม.

ประกอบแก้วใจทั้งหมดเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของแก้วใจเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ

ให้ใจรู้อารมณ์ต่าง ๆ ทั้งของมนุษย์ ทิพย์ ธรรม ของตนของผู้อื่นได้ตลอด เรียกว่าใจทิพย์ใน ธรรม.

ลำดับที่ ๑๑

ดูดวงบุญดวงบาปดวงไม่บุญไม่บาป ให้เห็นตลอดหมดทุกกาย.

ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายของแต่ละกาย มีดวงกลมซ้อนกันอยู่ ๓ ดวง ดวงแรกมีสีเทา ๆ อยู่ข้างนอก ได้แก่ดวงอพยากฤตหรือธรรมกลาง ถัดเข้าไปในกลางดวงของ ธรรมกลานั้น มีอีกดวงหนึ่งสีดำใสดูนิล นั่นคือธรรมดำหรืออกุศลธรรม ส่วนดวงที่ ๓ ซึ่งซ้อนอยู่ในกลางดวงธรรมดำนั้น มีสีขาวใสบริสุทธิ์ยิ่งนัก นั่นคือธรรมขาวหรือกุศลธรรม ธรรมขาวนี้ก็คือดวงบุญ ธรรมดำคือดวงบาป ธรรมกลางคือดวงไม่บุญไม่บาป บุญบาปและ ไม่บุญไม่บาปนี้มีขนาดของดวงไม่คงที่ บางคนก็มีดวงบาปโตบางคนก็มีดวงบุญโต ส่วนผู้ที่ ไม่นิยมทำบุญทำบาป ก็มีดวงไม่บุญไม่บาปโต มีบุญมาก บาปและไม่บุญไม่บาปก็มีน้อย ถ้ามีบาปมาก บุญและไม่บุญไม่บาปก็ย่อมจะมีน้อยดังนี้เป็นต้น.

ดวงบุญบาปไม่บุญไม่บาปนี้ แต่ละดวงก็มีธาตุมีธรรม ส่วนที่เห็นปรากฏนั้นเป็นส่วน ธาตุ ธรรมนั้นซ้อนอยู่ในว่างกลางธาตุอีกทีหนึ่ง เพราะละเอียดกว่าประณีตกว่า.

เอาธาตุของดวงบุญประกอบเป็นกสิณ ธรรมของดวงบุญเป็นสมาบัติ เดินสมาบัติ ในกสิณ ตรวจดูธรรมขาว (กุศลธรรม) ให้เห็นตลอดจนถึงภพ.

เอาธาตุของดวงบาปประกอบเป็นกสิณ ธรรมของดวงบาปเป็นสมาบัติ เดินสมาบัติ ในกสิณ ตรวจดูธรรมดำ (อกุศลธรรม) ให้เห็นตลอดจนถึงภพ.

เอาธาตุของดวงไม่บุญไม่บาป ประกอบเป็นกสิณ ธรรมของดวงไม่บุญไม่บาปเป็น สมาบัติ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจดูธรรมกลาง (อพยากฤต) ให้เห็นตลอดจนถึงภพ.

ในธรรมขาว ดำ กลาง เหล่านี้ แต่ละธรรมก็มีนิพพาน ภพ ๓ โลกกันต์เหมือนกัน พวกนี้ ต้องตรวจดูให้ละเอียด.

ลำดับที่ ๑๒

ตรวจดูบารมี ๑๐ ทศ อุปบารมี ๑๐ ทศ ปรมัตถบารมี ๑๐ ทศ.

บุญที่เกิดจากการบริจาคทานนั้น เมื่อบริจาคบ่อยครั้งเข้า รวมกันได้ขนาดโตวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ประมาณ ๑ คืบ หรือขนาดเท่าดวงพระจันทร์แล้ว ดวงบุญนั้นจะกลั่นตัวเองเป็นบารมี ที่เรียกว่าทานบารมีได้ดวงทานบารมีราว ๆ วัดตัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑ นิ้ว และดวงทานบารมีนี้มีมากขึ้น จนวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑ คืบ หรือขนาดเท่าดวงพระจันทร์แล้ว ก็จะกลั่นตัวเองเป็นบารมีที่สูงกว่านั้น คือเรียกว่าทานอุปบารมี ได้ดวงทานอุปบารมีราว ๆ วัดตัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑ นิ้ว และดวงทานอุปบารมีนี้ เมื่อมีมากขึ้นจนวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑ คืบ หรือขนาดเท่าดวงพระจันทร์แล้ว ก็จะกลั่นตัวเองเป็นบารมีที่สูงที่สุด คือทานปรมัตถบารมี ได้ดวงทานปรมัตถบารมีราว ๆ ๑ นิ้ว.

ส่วนบุญที่เกิดจากการรักษาศีล การออกจากกาม ความมีปัญญา ความเพียร ความอดทน ความสัตย์จริง ความตั้งใจมั่น ความเมตตา ความมีอุเบกขา เหล่านี้ เมื่อบุญแต่ละอย่าง ๆ มีจำนวนมากขึ้นได้ขนาดที่จักกลั่นตัวเองแบบทานที่กล่าวแล้ว ก็จักกลั่นตัวเองเป็นบารมีอุปบารมี และปรมัตถบารมี บุญและบารมีทั้ง ๓ นี้ จึงเป็นเหตุผลแก่กันดังนี้.

ต่อเมื่อไรบุญเหล่านี้ขยายส่วนกลั่นตัวเอง เป็นบารมี อุปบารมี และปรมัตถบารมี ได้เต็มจำนวนวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑ คืบ เสมอกันหมดแล้ว สำหรับผู้ที่ปรารถนาเพียงนิพพาน โดยการเป็นพระอริยสาวกองค์ใดองค์หนึ่ง บารมีเพียงนี้ก็จะทำให้บรรลุความเป็นปกติสาวกได้ ส่วนผู้ที่ปรารถนาจะสร้างบารมี เป็นพระอสีติมหาสาวก พระอรรคสาวก และพระพุทธเจ้าเหล่านี้ ก็ต้องสร้างบารมีแต่ละบารมีให้มีส่วนโตกว่าจำพวกแรกนี้ขึ้นไปเป็นลำดับ.

บารมีนี้ อยู่ในศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทุกกาย.

ในดวงทานบารมี มีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ประกอบดวงเหล่านี้เป็นสมาบัติ ประกอบดวงทานบารมีเป็นกสิณ ๑๐ เดินสมาบัติในกสิณ.

ในเมื่อดวงทานบารมีประกอบไปแล้วเช่นนี้ ดวงอื่น ๆ คือศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อริยฐานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี เหล่านี้ต่างก็มี ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เช่นเดียวกัน เราก็ต้อง

ประกอบเป็นสมาบัติและกสิณ ๑๐ เดินสมาบัติในกสิณไปที่ละबारมีจนครบ ๑๐ ทศ.

ส่วนพวกอุปबारมีและปรมัตถबारมี ก็ทำไปเช่นเดียวกันทุกबारมี ทำตลอดทุกกาย จนสุดหยาบสุดละเอียด.

ลำดับที่ ๑๓

เข้านิพพานเป็นและนิพพานตาย ตลอดจนสุดหยาบสุดละเอียด.

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา เป็นปฐมฌาน.

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคามี เป็น ทุตติยฌาน.

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคามี เป็น ตุตติยฌาน.

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตต์ เป็น จตุตถฌาน.

ประกอบเหตุว่างของปฐมฌาน เป็นอากาสนัญญายตนะฌาน.

ประกอบรู้ในเหตุว่างของทุตติยฌาน เป็นวิญญูณัญญายตนะฌาน.

ประกอบรู้ที่ละเอียดในเหตุว่างของตุตติยฌาน เป็นอากิญจัญญายตนะฌาน.

ประกอบรู้ที่รู้ไม่รู้ในเหตุว่างของจตุตถฌาน เป็นเนวสัณญานาสัณญายตนะฌาน.

แล้วเดินสมาบัติทั้ง ๘ นี้ ๗ เที้ยว ตกสูญ เข้านิพพานในศูนย์กลางกายมนุษย์ เรียกว่า นิพพานเป็นของมนุษย์ เดินสมาบัติในนิพพานเป็นของมนุษย์อีก ๗ เที้ยว ตกสูญ เข้านิพพานในศูนย์กลางภพมนุษย์ ซึ่งเรียกว่า นิพพานตายของมนุษย์ เดินสมาบัติในนิพพานตายของมนุษย์อีก ๗ เที้ยว ตกสูญ เข้านิพพานเป็นของทิพย์ ซึ่งอยู่ในศูนย์กลางกายทิพย์ เดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสูญ เข้านิพพานตายของทิพย์ ซึ่งอยู่ในศูนย์กลางภพทิพย์ แล้วเดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสูญ เข้านิพพานเป็นของกายรูปพรหม ซึ่งอยู่ในศูนย์กลางกายรูปพรหม เดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสูญ เข้านิพพานตายในศูนย์กลางภพรูปพรหม เดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสูญ เข้านิพพานเป็นในศูนย์กลางกายอรูปพรหม เดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสูญ เข้านิพพานตายในศูนย์กลางภพอรูปพรหม เช่นนี้เรื่อยเข้าไปจนสุดละเอียด แล้วถอยออกมา

แบบเดียวกับเวลาเข้าไป พอถึงมนุษย์ก็ถอยออกไปจนสุดหยาบ เช่นนี้เรียกว่า เข้านิพพาน
เป็นและนิพพานตายจนสุดหยาบสุดละเอียด.

ลำดับที่ ๑๔

ดูกายสิทธิ์ในดวงแก้ว (เป็นปกิณณกะ)

ให้เอาดวงแก้วที่ถืออยู่ในมือนั้น เข้าไปไว้ในสุดละเอียด (ศูนย์กลางกาย) หยุดนิ่ง
อยู่ในกลางดวงแก้ว ขยายให้ดวงแก้วนั้นโตขึ้น ก็จะแลเห็นกายที่อยู่ในดวงแก้วนั้นได้ถนัด
เมื่อต้องการจะรู้ด้วยเรื่องอะไรก็ถามได้จากกายที่อยู่ในนั้นได้ กายนี้เองที่เรียกว่า “กายสิทธิ์”.

ลำดับที่ ๑๕

ภาคผู้เลี้ยง

ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้น มีกายผู้เลี้ยงมนุษย์คอยดูแลความเป็น
อยู่ของมนุษย์ (ไม่ใช่กายทิพย์) นิ่งลงไปในกลางกายผู้เลี้ยงมนุษย์ ก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นผู้
เลี้ยงมนุษย์ ในกลางดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ช้อนกัน
เข้าไปเป็นลำดับ ๆ เช่นเดียวกับของมนุษย์ที่เคยดูมาแล้ว.

พอสุดดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็ถึงกายผู้เลี้ยงทิพย์กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้เป็น
กายผู้เลี้ยงทิพย์ กลางดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ.

พอสุดดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็ถึงกายผู้เลี้ยงรูปพรหม กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้
เป็นกายผู้เลี้ยงรูปพรหม กลางดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ.

ต่อจากวิมุตติญาณทัสสนะ ก็ถึงกายผู้เลี้ยงอรูปรพรหม กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้
เป็นกายผู้เลี้ยงอรูปรพรหม กลางดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ.

ต่อจากดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็ถึงกายผู้เลี้ยงธรรมกาย กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายของผู้เลี้ยงธรรมกาย กลางดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ.

ทำต่อไปแบบนี้จนถึงสุดละเอียด แล้วก็ถอยออกมาหาสุดหยาบ ดูกายของผู้เลี้ยงให้เห็นตลอดสุดหยาบสุดละเอียดเช่นนี้.

สำหรับวิชาภาคผู้เลี้ยง นี่ก็ทำแบบเดียวกันกับที่ทำมาแล้วในภาคมนุษย์ทั้งหมด.

นิพพาน

นิพพานเป็นอายตนะหนึ่ง ซึ่งแตกต่างออกไปจากโลกายตนะและอายตนะทั้ง ๖ ทั้ง ๑๒ นั้น เป็นอายตนะที่สูงกว่าวิเศษกว่าและประณีตกว่าอายตนะอื่น แต่ก็ทำหน้าที่ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ โลกายตนะ ทำหน้าที่ดึงดูดสัตว์โลกที่ยังมีความผูกพันอยู่กับโลกไว้ไม่ให้พ้นไปจากโลกได้ ส่วนอายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็ทำหน้าที่ดึงดูด รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์ ตามหน้าที่ของตน ๆ และในทำนองเดียวกัน อายตนะนิพพานก็มีหน้าที่ดึงดูดพระพุทธเจ้าพระอรหันต์เข้าไปสู่อายตนะของตน สถานอันเป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าเรียกว่า อายตนะนิพพาน ส่วนพระพุทธเจ้าที่ประทับอยู่ในอายตนะนิพพานนั้น เรียกว่า “พระนิพพาน”

อายตนะนิพพาน มีลักษณะกลมรอบตัวขาวใสบริสุทธิ์จนกระทั่งมีรัศมีปรากฏ ขนาดของอายตนะนิพพานนั้นวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ราว ๑๔๑ ล้าน ๓ แสน ๓ หมื่น (๑๔๑๓๓๐๐๐๐) โยชน์ ขอบของอายตนะนิพพานหน้าด้านละ ๑๕๑๒๐๐๐๐ โยชน์ รวมขอบทั้ง ๒ ด้าน เป็น ๓๐๒๔๐๐๐๐ โยชน์ ขอบนี้ก็กลมรอบตัวเช่นเดียวกัน ส่วนเนื้อที่ ๆ อยู่ในขอบเท่าไร เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น ในนิพพานเป็นสถานที่โอ่โถงปราศจากสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น สว่างไสวไปด้วยรัศมีธรรมอันโชติช่วงปราศจากความสว่างจากรัศมีอื่นใด แต่เป็นธรรมรังษีที่เกิดจากความใสความบริสุทธิ์ปราศจากกิเลสและอวิชชาทั้งปวงนั่นเอง.

ในปาฐกถาไม่วัดคฤทธานฯ กล่าวไว้ว่า “อตุลฺลํ ภิกฺขเว ตทายตฺตํ ฯลฯ”

ภิกษุทั้งหลาย อายตนะนั้นมีอยู่ที่ดิน น้ำ ไฟ ลม ไม่มีเลย อากาสนัญญายตนะ

วิญญูญาณัญญาตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ ก็มีใช้ โลกนี้ก็มีใช้ โลกอื่นก็มีใช้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ทั้งสองก็มีใช้ อนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย เราไม่กล่าวเลย ซึ่งอายตนะนั้นว่าเป็นการมา เป็นการไป เป็นการยืน เป็นการจุติ เป็นการเกิด อายตนะนั้นหาที่ตั้งอาศัยมิได้ มิได้เป็นไป หาอารมณมิได้นั้นแลที่สุดแห่งทุกข์.

อายตนะในที่นี้ ก็หมายความว่า “อายตนะนิพพาน” ดังได้กล่าวแล้วว่าอายตนะนิพพานนั้น ต่างหากออกไปจากอายตนะพวกอื่น อายตนะนิพพานนี้มีอยู่ สูงขึ้นไปจากภพ ๓ นี้ เลยออกไปจากขอบเนวสัญญานาสัญญายตนะภพ พ้นออกไปจากวิภวภพนี้ตรงขึ้นไปทีเดียว จะคำนวณระยะทางก็เห็นว่าหาประมาณมิได้ที่เดียว ไม่ได้มีอยู่ในดิน น้ำ ไฟ ลม และดิน น้ำ ไฟ ลม ก็ไม่มีอยู่ในนิพพาน ในรูปภพทั้ง ๔ ก็มีใช้ แม้นิพพานก็มีได้มีลักษณะของรูปภพทั้ง ๔ นี้เลยในโลกนี้ โลกอื่นก็มีใช้ เพราะเหตุที่อายตนะนิพพานพ้นไปจากโลกจากภพคือ กามภพ รูปภพ และอรุณภพเหล่านี้สิ้นแล้ว นิพพานก็มีใช้สิ่งเหล่านี้ แม้ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ก็เป็นสิ่งที่อยู่ในภพนี้ นิพพานจึงมีใช้สิ่งทั้งสอง และที่สุดสิ่งทั้งสองนี้ก็มีได้มีอยู่ในนิพพานเลย อนึ่งอายตนะนิพพานก็ไม่มี การไป การมา การยืน การจุติหรือการเกิดแต่ประการใดประการหนึ่ง ซึ่งแสดงว่า ไม่สามารถจะติดต่อกันได้โดยอาการปกติแม้ที่สุดกำลังของอรุณภพก็ไม่อาจไปถึงได้ เพราะฉะนั้นนิพพานจัดเป็นสูงสุดเกินกำลังของผู้ที่อยู่ในภพจะไปถึงได้ และอายตนะนี้ก็หาที่ตั้งอาศัยมิได้ ไม่มีวัตถุหรืออารมณชนิดใดเป็นที่ตั้งเป็นที่อาศัยทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้เองเป็นเครื่องยืนยันว่าอายตนะนิพพานนั้นมีจริง และไม่เกี่ยวข้องอยู่ในภพเลย พ้นออกไปต่างหากทีเดียว.

อนึ่ง นิพพาน ๓ คือ กิเลสนิพพาน ๑ ขันธนิพพาน ๑ ธาตุนิพพาน ๑ มีความหมายดังนี้ คือ

เมื่อวันเพ็ญวิสาขมาส (กลางเดือน ๖) ก่อนพุทธศก ๔๕ ปี พระสิทธัตถกุมารทรงบำเพ็ญเพียรทางใจ ตัดกิเลสได้ขาดจากใจสิ้น บรรลุถึงซึ่งพระโพธิญาณ ณ ภายใต้ควงไม้ศรีมหาโพธิ์ครั้งนั้น กิเลสาสวะทั้งปวงที่เคยประจำคอยกีดกันพระองค์ ให้ทรงเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสารมา นับจำนวนหลายหมื่นหลายแสนชาติเป็นอันมากนั้นไม่อาจจะกลับมาสู่พระองค์ได้อีก ความสิ้นไปแห่งกิเลสาสวะ อันเป็นเครื่องเสียบแทงพระองค์ตลอดมานั้นเรียกว่า “กิเลสนิพพาน”

ความแตกทำลายแห่งขันธของพระองค์ ซึ่งแม้ในชาติใด ๆ ก็ตาม ขันธในภพ ๓ นี้ ก็จะต้องสวมพระองค์ตลอดมา ความแตกทำลายแห่งขันธในชาติที่สุดนี้ ขันธเหล่านี้ก็มีอาจ

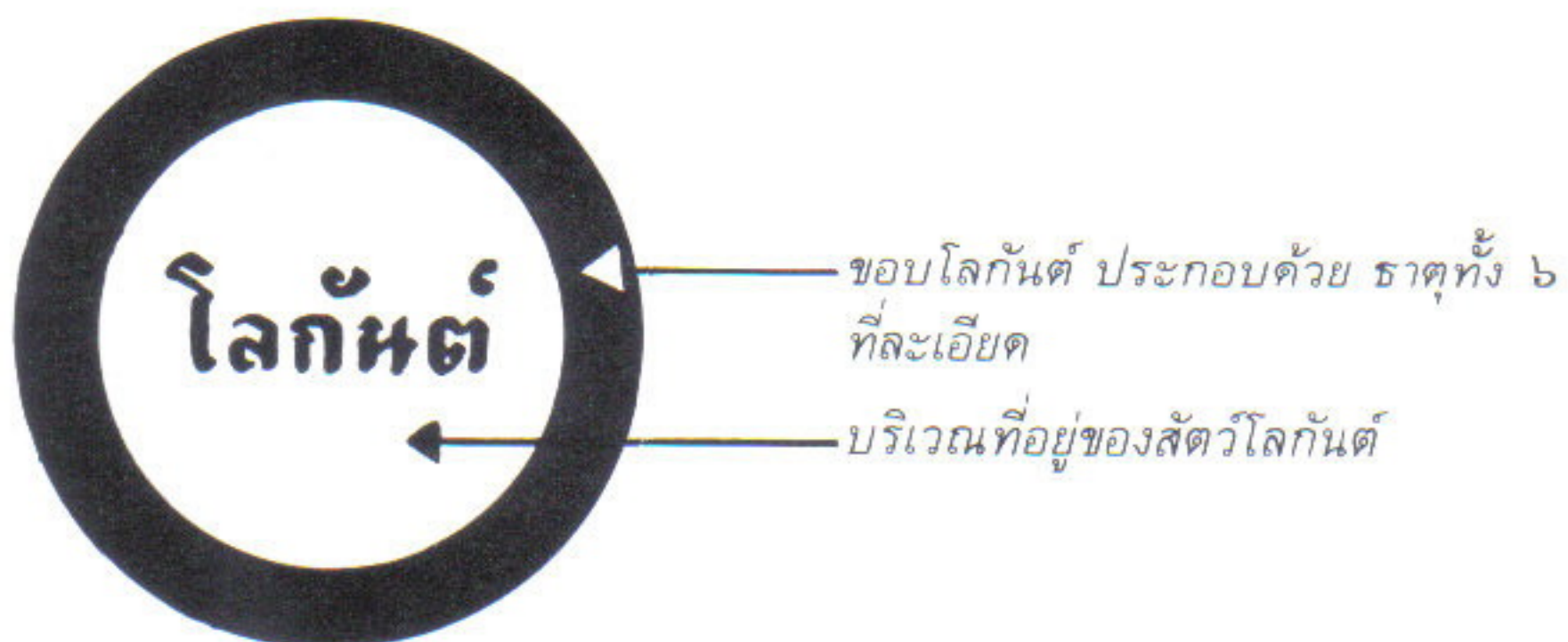
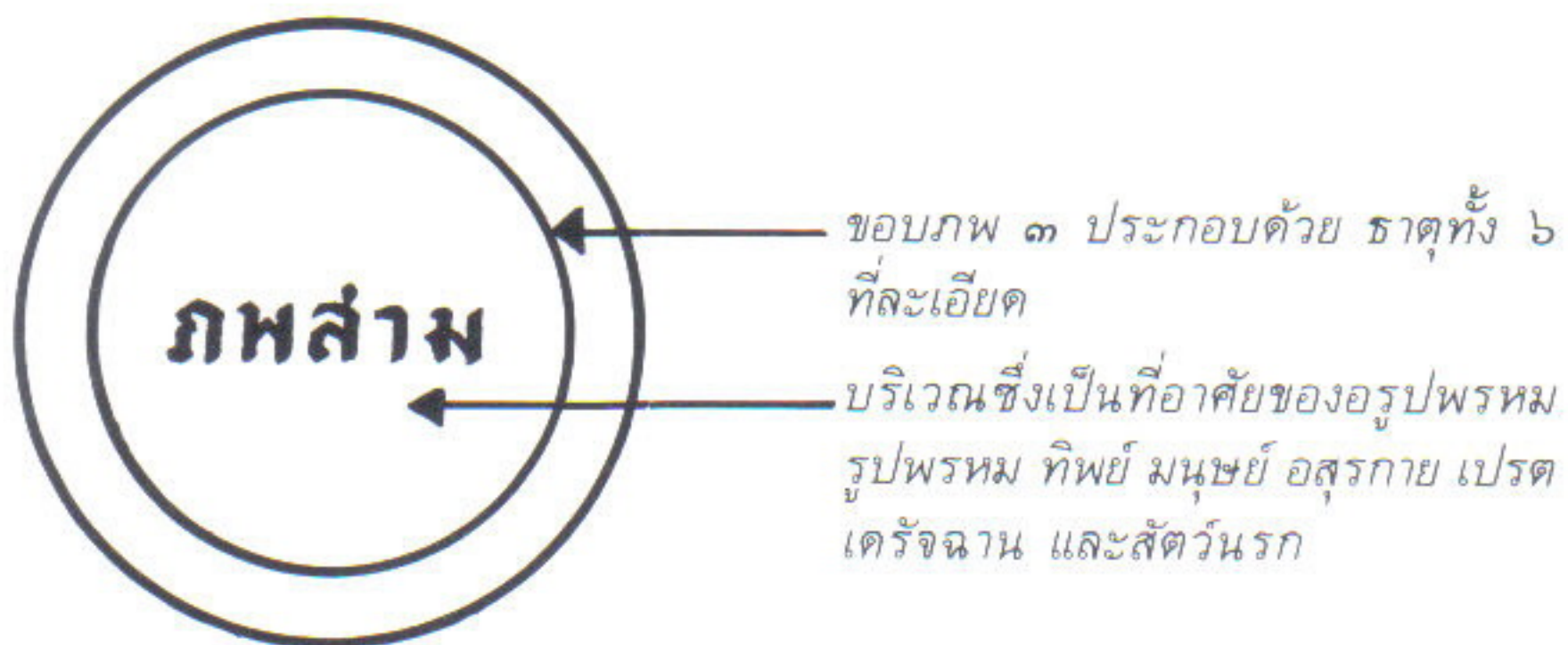
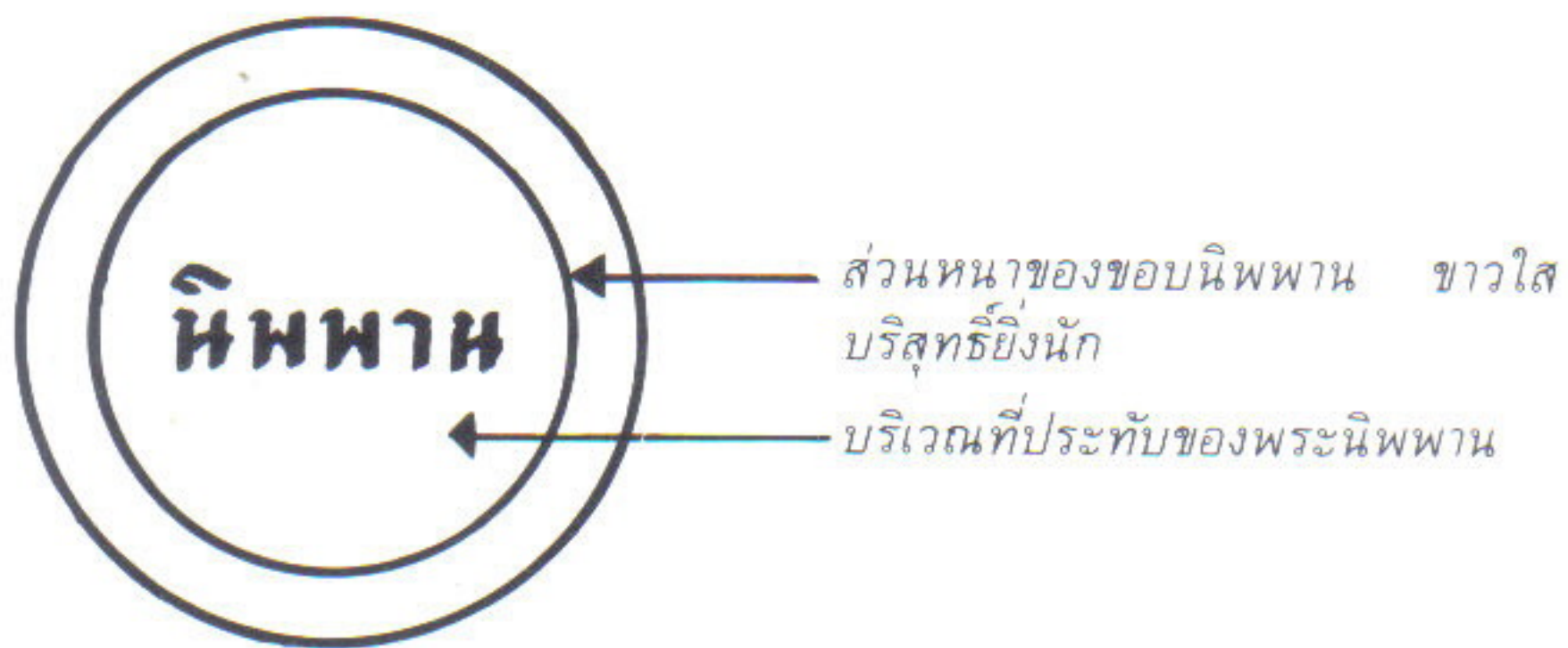
จะสวมพระองค์ได้ และพระองค์ก็มิกลับมาสวมชั้นนี้ไปอีกต่อไป เพราะพระองค์ทรงพ้นไปจากชั้นนี้แล้ว ความแตกทำลายแห่งชั้นนี้เรียกว่า “**ชั้นนิพพาน**”

พระพุทธเจ้าองค์ที่สูงสุดนี้คือพระสมณโคดม ปัจจุบันนี้พระบรมธาตุของพระพุทธองค์ยังคงอยู่ ไม่สูญสิ้นไปก็ยังไม่เรียกว่าธาตุนิพพาน ต่อเมื่อใดเสร็จพุทธกิจของพระองค์ที่จะต้องทำในภพนี้แล้ว ขณะนั้นพระบรมธาตุของพระองค์ก็จะสูญไปจากภพนี้ ความสิ้นไปแห่งพระบรมธาตุนี้เรียกว่า “**ธาตุนิพพาน**”

ส่วนนิพพานที่ท่านจำแนกเป็น ๒ ประเภทนั้น คือ สอุปาทิเสสนิพพาน ๑ อนุปาทิเสสนิพพาน ๑ สำหรับพวกทำสมาธิปัจจุบันเรียกกันง่าย ๆ อีกแบบหนึ่ง คือ นิพพานเป็น อันตรงกับ สอุปาทิเสสนิพพาน และ นิพพานตาย อันตรงกับ อนุปาทิเสสนิพพาน.

นิพพานที่เป็นสถานที่อยู่ของกายธรรมนั้น อยู่ในศูนย์กลางของกายธรรมนั่นเอง ที่กล่าวนี้หมายความว่าเวลาที่กายมนุษย์ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ยังมีชีวิตอยู่ ใช้กายธรรมเดินสมาบัติ ๗ เที้ยว ตามแบบวิธีเดินสมาบัติที่เคยกล่าวไว้แล้วนั้น กายธรรมก็จะตกสูญเข้าสู่นิพพานในศูนย์กลางกายธรรมนั้น นิพพานนี้ชื่อว่า นิพพานเป็น หรือ สอุปาทิเสสนิพพาน เพราะเป็นนิพพานที่อยู่ในศูนย์กลางกายธรรมที่ซ่อนอยู่ในกลางกายรูปพรหม-กายรูปพรหม-กายทิพย์ และกายมนุษย์เป็นลำดับเช่นนี้ ยังอยู่ในกลางของกายที่ยังหมกมุ่นครองกิเลสอยู่ตามสภาพของกายนั้น ๆ ความบริสุทธิ์ของนิพพานที่อยู่ในท่ามกลางกิเลสเหล่านี้เองที่เรียกว่า “**สอุปาทิเสสนิพพาน**” สภาพของนิพพานนี้ก็มีลักษณะกลมรอบตัวใสบริสุทธิ์ยิ่งนัก แต่ทว่านิพพานนี้เป็นนิพพานประจำกายของกายธรรม จึงมีพระนิพพานหรือพระพุทธเจ้า ประทับอยู่เพียงพระองค์เดียว ความจริงถ้าจะกล่าวตามส่วนและตามลักษณะตลอดจนที่ตั้งแล้ว ก็จะเห็นว่านิพพานเป็นหรือสอุปาทิเสสนิพพานนี้ เป็นที่เร้นอยู่โดยฉะเพาะของกายธรรม ในเวลาที่ยังมีชั้นปรากฏอยู่ นอกจากนั้นสอุปาทิเสสนิพพานยังเป็นทางนำให้เข้าถึง “**อนุปาทิเสสนิพพาน**” หรือ “**นิพพานตาย**” อีกด้วย คือเวลาที่ชั้นซึ่งรองกายธรรมอยู่นั้นจะสิ้นไป พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ย่อมจะต้องเดินสมาบัติทั้ง ๘ และเข้าสู่สัญญาเวทียัตถนิโรธสมาบัติ ขณะนี้เองเป็นเวลาที่กายธรรมเข้าสู่สอุปาทิเสสนิพพาน ทรงดับสัญญาและเวทนาสิ้นแล้ว จึงเดินสมาบัติปฏิโลมอีก คราวนี้กายธรรมก็จะตกสูญเข้าสู่อนุปาทิเสสนิพพาน ซึ่งมีลักษณะรูปพรรณสัณฐานและขนาดดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั่นเอง.

ส่วน “พระนิพพาน” นั้น คือกายธรรมที่ได้บรรลุอรหัตตผลแล้ว กายเหล่านี้มี กาย, หัวใจ, ดวงจิตต์และดวงวิญญาณวัดตัดกลาง ๒๐ วาเท่ากันทั้งสิ้นหน้าตักกว้าง ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกศดอกบัวตูมขาวใสบริสุทธิ์ มีรัศมีปรากฏ พระนิพพานนี้ประทับอยู่ในอายตนะ นิพพาน บางพระองค์ที่เป็นพระสัมพันธัญญะพุทธเจ้า ก็ทรงประทับอยู่ท่ามกลางพระอรหันต์ สาวกบริวาร เป็นจำนวนมาก บางพระองค์ที่เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า มิได้เคยสั่งสอนหรือ โปรดผู้ใดมาก่อนในสมัยที่ยังมีพระชนม์อยู่ องค์นั้นก็ประทับโดดเดี่ยวอยู่โดยลำพัง หากสาวก บริวารมิได้ ส่วนรังษีที่ปรากฏ ก็เป็นเครื่องบอกให้รู้ถึงการสร้างบารมีของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์เหล่านั้นว่า มากน้อยกว่ากันเพียงไร แค่นั้น แต่ส่วนกว้างส่วนสูงและลักษณะ ของพระวรกายนั้น เสมอกันหมดมิได้มีเหลือมล้ำกว่ากันเลย พระนิพพานนี้ทรงประทับเข้า นิโรธ สงบกันตลอดหมด เพราะความเข้านิโรธนี้เป็นความสุขอย่างยิ่ง และความที่อยู่ใน นิพพานมีกายอันยั่งยืนนี้เอง ท่านจึงได้กล่าวว่า “นิพพานํ ปรมํ สุข.”

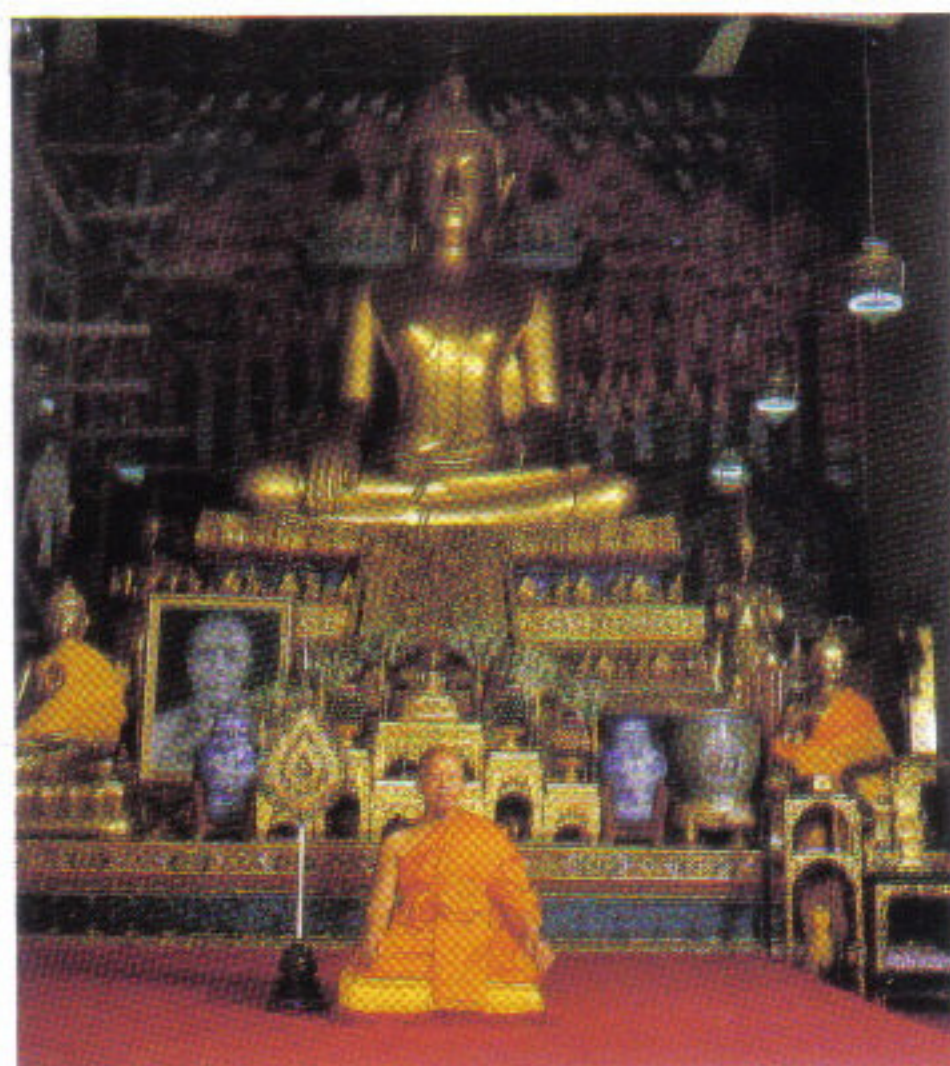

ภาพทั้ง ๓ นี้ เป็นภาพที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงเทียบลักษณะและสถานที่อยู่ของภพ ๓ นิพพานและโลกันต์ (ในลักษณะผ่าครึ่งเพื่อเห็นชัด เพราะความจริงต่างก็มีฐานกลมรอบตัว และมีขอบนอกกลมรอบตัวเช่นเดียวกัน) ภพ ๓ นี้เป็นสถานที่อันดีดุดสัตว์ที่เวียนว่ายทำความดีและชั่วในชั้นปานกลาง ดีที่สุดของภพ ๓ ก็ถูกอายตนะของรูปภพดึงดูดเอาไปชั่วที่สุดของภพ ๓ ก็ถูกอายตนะของอเวจีดึงดูดเอาไป แต่ถ้าหากดีจนเกินความดีในรูปภพเสียแล้ว ก็จะต้องถูกอายตนะนิพพานดึงดูดเอาไป เป็นอันว่าพ้นไปจากภพ ๓ นี้ทีเดียว สูงขึ้นไปเหนือภพ ๓ นี้หาประมาณมิได้ พ้นการติดต่อกับภพ ๓ นี้ด้วยประการทั้งปวง กลมรอบตัวและใสบริสุทธิ์ยิ่งนั้นแหละคือนิพพาน แต่ก็พึงเข้าใจว่าในนิพพานหาที่ตั้งอาศัยมิได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ฉะนั้นในนิพพานซึ่งหาพื้นที่และที่อาศัยมิได้ นอกจากความว่างและสว่าง พระนิพพานจึงประทับอยู่ในนิพพานได้ ด้วยความเบา ความบริสุทธิ์ของพระวรกาย ประดุจดั่งปุยพู่ในอากาศหาได้เหมือนบุคคลอาศัยอยู่ในพื้นพิภพนี้ไม่ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากความสงสัยว่า เมื่อนิพพานมีฐานกลม แล้วพระนิพพานจะทรงประทับอยู่ได้อย่างไร จึงนับเป็นปัญหาจินตใด คือปุถุชนไม่ควรคิด และเมื่อมีที่อยู่อาศัยของผู้ที่ทำดีมากที่สุดแล้ว พึงทราบไว้ในภาวะที่ตรงกันข้ามกับความดีที่สุด ซึ่งหมายถึงผู้ที่ทำชั่วที่สุด ก็ต้องมีที่อาศัยเช่นเดียวกัน และอายตนะที่สำหรับดึงดูดผู้ที่ทำชั่วที่สุด ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากจากนิพพานและภพ ๓ นี้ ต่ำลงไปจากภพ ๓ พ้นออกไปจากภพ ๓ นี้ลงไปหาประมาณมิได้ พ้นจากการติดต่อกับภพ ๓ นี้ด้วยประการทั้งปวง ลักษณะกลมรอบตัวมีจดจำสนิพนั่นแหละคืออายตนะโลกันต์ เป็นที่สถิตอยู่ของผู้ที่ทำความชั่วที่สุด (หาได้อยู่ในระหว่างเขาจักรวาทตามความเข้าใจของบางท่านไม่) แต่ผู้ที่อยู่ในอายตนะโลกันต์นั้น ขณะใดจิตใจสูงขึ้น คือความชั่วร้ายที่มีอยู่ในผู้นั้นจางลงไป จนพ้นจากภาวะของอายตนะโลกันต์แล้ว ผู้นั้นก็จะกลับมาสู่ภพนี้ได้อีก หรืออาจจะทำความดี จนกระทั่งสร้างบารมีบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ได้ ที่กล่าวนี้หมายถึงผู้ที่อยู่ในโลกันต์นั้นจนนับกับปีนับกาลปีไม่ถ้วน แล้วในที่สุดของภาวะผู้นั้นก็กลับมาสู่ภพอีก แต่มิได้หมายถึงว่าในระหว่างที่มีภาวะอยู่ในโลกันต์นั้น จะอาจติดต่อกับภพ ๓ นี้ได้โดยอาการปกติธรรมดาเช่นนั้นหามิได้.

อนึ่งความสงสัยอาจจะเกิดขึ้นว่า ในทั้งภพ ๓ ทั้งนิพพานและโลกันต์ จึงมีฐานกลมเหมือนกันหมด ทั้งนี้จะเทียบได้ว่า ธรรมดาส่งที่เกิดมาโดยปราศจากบุคคลเสกสรรค์

ขึ้นแล้วเบื้องต้นทีเดียว สิ่งนั้นจะต้องมีสัจฐานกลม เช่นกะละละรูปหรือฟองไข่แดงของเปิด หรือไข่เป็นต้น แม้วงอาทิตย์ดวงจันทร์ดวงดาว และภพตามทีคำนวณทางวิทยาศาสตร์ ก็ปรากฏว่ามีสัจฐานกลมด้วยกันทั้งสิ้น ฉะนั้นภพ ๓ นิพพานและโลกันต์ที่กล่าวว่ามีสัจฐานกลม จึงนับว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่สุด.

(ที่ได้กล่าวถึงภพ ๓ และโลกันต์ในบทของนิพพานชั้นนี้ ก็เพื่อแก้ความข้องใจบางอย่างที่อาจเกิดขึ้นได้ แต่สรุปแล้วทั้งเรื่องภพ ๓ โลกันต์และแก่นิพพาน ที่กล่าวมาแล้วนี้ก็เป็นเพียงเรื่องย่อที่สุด สำหรับจะเป็นเครื่องนำให้ผู้ปฏิบัติธรรม ได้เรียนและได้รู้พอเป็นเค้าไว้บ้าง แต่ความจริงหากจะต้องการรู้ให้ละเอียดถี่ถ้วนแล้ว การปฏิบัติธรรมให้เป็นให้เห็นเองแล้ว ตระวุดูก็คงเห็นแจ่มชัดหมดข้อกังขาใด ๆ ทั้งสิ้น หากจะอธิบายมากไปกว่านี้ ก็เห็นว่าจะทำให้เลอะเลือนไปเพราะเรื่องของพระอริยเจ้า ย่อมเป็นเรื่องที่ละเอียดประณีต เหลือวิสัยปุถุชนที่จะตามทำความเข้าใจให้กระจ่างได้ตลอด).

ประวัติ

พระธรรมธีรราชมหามุนี (ช่วง วรปัญโญ ป.ธ. ๙)

เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

ประวัติ

พระเดชพระคุณพระธรรมธีรราชมหามุนี

(ช่วง วรปุณฺโณ ป.ธ.๙)

เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

ชาติภูมิ

พระธรรมธีรราชมหามุนี นามเดิม ช่วง ฉายา วรปุณฺโณ นามสกุล สุดประเสริฐ นามบิดา นายมิ่ง นามมารดา นางสาวเกา สุดประเสริฐ เกิดที่บ้านเลขที่ ๓๒ ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ สิริยคติกาลกำเนิด ที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๔๖๘ จันทรคติกาล ๔ ๕ ๑๐ ค่ำ ปีมะแม

บรรพชาอุปสมบท

วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๘๒ อายุ ๑๔ ปี บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดสังฆราชา กรุงเทพมหานคร พระครูศีลาภิรัต (ทอง) เจ้าอาวาสวัดลาดกระบัง เป็นพระอุปัชฌาย์

วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๘๘ อายุ ๒๐ ปี อุปสมบท ณ พัทธสีมา วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พระครูบริหารบรมธาตุ (ป่วน เกสโร) เจ้าอาวาสวัดนางชี เป็นพระอุปัชฌาย์

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) สมัยดำรง สมณศักดิ์ ที่ พระครูสมณธรรมสมาทาน เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

การศึกษา

สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค พ.ศ. ๒๔๙๗

หน้าที่การงาน

พ.ศ. ๒๔๙๕	เป็นเลขานุการสมเด็จพระสังฆนายก วัดเบญจมบพิตร
พ.ศ. ๒๔๙๘	เป็นอาจารย์ใหญ่สำนักเรียน วัดปากน้ำ
พ.ศ. ๒๕๐๐	เป็นพระอุปัชฌาย์
พ.ศ. ๒๕๐๗	เป็นรองเจ้าคณะภาค ๓
พ.ศ. ๒๕๐๘	เป็นเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ และ เป็นเจ้าคณะภาค ๓
พ.ศ. ๒๕๐๘-๒๕๑๖	เป็นเจ้าคณะภาค ๓ (ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี)
พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๒๘	เป็นเจ้าคณะภาค ๑๗ (ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดภูเก็ต ตรัง กระบี่ พังงา และระนอง)
พ.ศ. ๒๕๒๗	เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูต รูปที่ ๒ เป็นผู้แทนพระสงฆ์ไทยไปประชุมที่ประเทศเนปาลและได้รับแต่งตั้ง ให้เป็นที่ปรึกษาพิเศษของสังฆสภาแห่งประเทศเนปาลตลอดไป
พ.ศ. ๒๕๒๘	เป็นเจ้าคณะภาค ๗ (ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน)
พ.ศ. ๒๕๒๙	เป็นรองประธานคณะพระธรรมจาริก รูปที่ ๑

สมณศักดิ์

๕ ธ.ค. ๒๔๙๙	ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระศรีวิสุทธิโมลี
๕ ธ.ค. ๒๕๐๕	ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชเวที
๕ ธ.ค. ๒๕๑๐	ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะชั้น เทพที่ พระเทพวรเวที
๕ ธ.ค. ๒๕๑๖	ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะชั้น ธรรม ที่ พระธรรมธีรราชมหามุนี

สมณศักดิ์ต่างประเทศ

- ๑ พ.ค.๒๕๒๐ ได้รับสมณศักดิ์จากประเทศบังคลาเทศ ที่ พระศาสนธชมหา
ปัญญาสวาระ
- ๒ ม.ค.๒๕๒๔ ได้รับสมณศักดิ์จากประเทศศรีลังกา ฝ่ายอมรปุรนิกาย
ที่ พระชินวรสาสนโสภณเตปิฏกวิสาร์ทคณปาโมกขาจริย
- ๑๒ ก.พ.๒๕๒๕ ได้รับสมณศักดิ์จากประเทศศรีลังกา สยามวงศ์ ฝ่ายอัสสคิริยะ
ที่ พระศาสนโชติกสัทธัมมวิสาร์ทวิมลกิตติสสิริ
- ๓ ส.ค.๒๕๒๕ ได้รับสมณศักดิ์จากประเทศศรีลังกา สยามวงศ์ ฝ่ายมัลลวัตตะ
ที่ พระธรรมกิตติสสิริเตปิฏกวิสาร์โท
- ๑๒ มิ.ย.๒๕๒๖ ได้รับสมณศักดิ์จากประเทศศรีลังกา ฝ่ายรามัญวงศ์ ที่ พระ-
ติปิฏกปัญทิตธัมมกิตติสสิริ ยติสังฆปติ
- ๑๖ มิ.ย.๒๕๒๖ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ ของประเทศศรีลังกา สยามวงศ์
ฝ่ายโกเต ที่ พระอุบาลีวงสาลังการะอุปัชฌายะธรรมธีรราช-
มahanimhaเถระ

คติธรรม

๑. จงปกครองสี่ลสามัญญตา และ ทิฏฐิสามัญญตา
๒. จงรักษาสามัคคี
๓. จงระวังสตริและสตางค์

ภาพศาสนกิจ และกิจกรรมบางส่วนของวัดปากน้ำ กับสมาคมศิษย์หลวงพ่อดาวแก้ว

สมโภชชนมายุครบ ๑๐๐ ปี ของหลวงพ่อดาวแก้ว

บรรจุกฐพระธรรมชั้น และพระธรรมกาย...วันที่ ๒๓-๒๔-๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๗
พระธรรมชั้น จำนวน ๑,๒๐๑,๒๕๐ องค์ และพระธรรมกาย จำนวน ๑,๐๖๑,๗๕๐ องค์ รวม ๒,๒๖๓,๐๐๐ องค์
สร้างตึกอุบัติเหตุ โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๗ (ปิ่น ปุณณสิริ) จ.สุพรรณบุรี
มูลค่าตึก ๒ ล้าน ๕ แสนบาท อุปกรณ์เครื่องมือแพทย์ ๕ แสนบาท รวมเป็นเงิน ๓ ล้านบาท
สร้างตึกสดอนุสรณ์ ๑ (ตึกพักฟื้นภิกษุอาพาธ) วัดเขาพระ อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี
เป็นเงิน ๒ ล้าน ๖ แสนบาท
สร้างตึกสดอนุสรณ์ ๒ (โรงเรียนพระปริยัติธรรม) วัดพญาภู จังหวัดน่าน
เป็นเงิน ๑ ล้าน ๕ แสนบาท
สร้างสวนร้อยปี พระมงคลเทพมุนี พุทธมณฑล
ค่าต้นไม้ และการบำรุงรักษา ๑๒๕,๖๐๐ บาท ถวายภัตตาหาร และจัดปัจจัยไทยทาน จำนวน ๑๑๓ รูป
เป็นเงิน ๒๔,๑๗๘ บาท รวมเป็นเงิน ๑๔๙,๗๗๘ บาท
สร้างศาลาปฏิบัติธรรม พุทธมณฑล
เป็นเงิน ๒๘๐,๐๐๐ บาท
สมทบทุนมูลนิธิสวนหลวง ร.๙
เป็นเงิน ๑ ล้านบาท

สมโภชชนมายุครบ ๑๐๑ ปี ของหลวงพ่อดาวแก้ว ปิดกฐพระธรรมชั้น และพระ
ธรรมกาย... วันที่ ๒-๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘

สร้างพระพุทธรูป และรูปเหมือนพระเดชพระคุณหลวงพ่อดาวแก้วถวายวัดต่าง ๆ
ทั้งในและต่างประเทศ

มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดี ประพฤติดี แต่ยากจน

มอบทุนการศึกษาแก่บุตรธิดาเรียนดีของสมาชิกสมาคมศิษย์หลวงพ่อดาวแก้ว

ทอดผ้าป่าปัญญาบารมี.....วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๙

สมโภชชนมายุ ครบ ๑๐๐ ปี ของหลวงพ่อดำ ปากน้ำ บรรจุพระธรรมชั้นธัมมขันธ์ และพระธรรมกาย

ไฟประดับจากศรีลังกาดำเนินความเอื้อเฟื้อจากพระสังฆา นันทะมหาเถระมหานายะแห่งโกฏเกตุสยามวงศ์

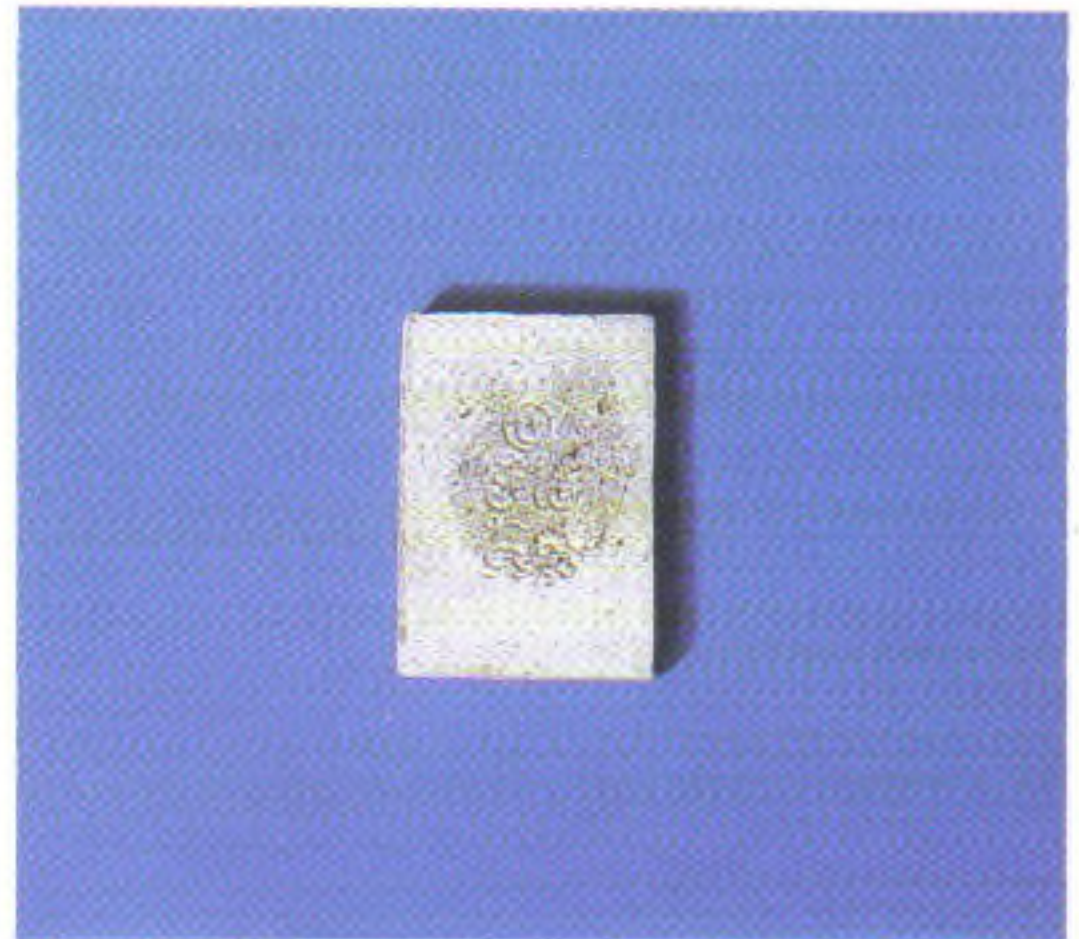
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี
พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีบรรจุพระธรรมขันธุ์ และพระธรรมกาย

พระภิกษุชาวญี่ปุ่น นายกสมาคมศิษย์หลวงพ่อ
วัดปากน้ำฯ และสาธุชนที่มาร่วมในพิธี

พระรุ่นพิเศษองค์ใหญ่ด้านหน้า

พระรุ่นพิเศษองค์ใหญ่ด้านหลัง

พระรุ่นพิเศษองค์เล็ก

พระรุ่นพิเศษใหญ่ ๑ องค์ เล็ก ๑ องค์ ที่แจกเป็นที่ระลึกแก่ผู้บริจาคทรัพย์บรรจุพระ ๑๐๐ องค์ขึ้นไป
ผสมเส้นผมและทับทิมของพระเดชพระคุณหลวงพ่อย และอัญมณีบนพเก้าที่บรรจุความศักดิ์สิทธิ์ด้วยวิชา
ธรรมกายแล้ว รวมทั้งผงพระของขวัญรุ่น ๑ รุ่น ๒ รุ่น ๓ ด้วย

สาธุชนจากทั่วสารทิศต่างมาร่วมพิธีกันเนืองแน่น

(บนขวา) สร้างสวน ๑๐๐ ปี พระมณฑลเทพมุนี
พุทธมณฑล
(บนซ้าย) สร้างศาลาปฏิบัติธรรม พุทธมณฑล
(ล่าง) สมทบทุนมูลนิธิสวนหลวง ร.๙ ๑ ล้านบาท

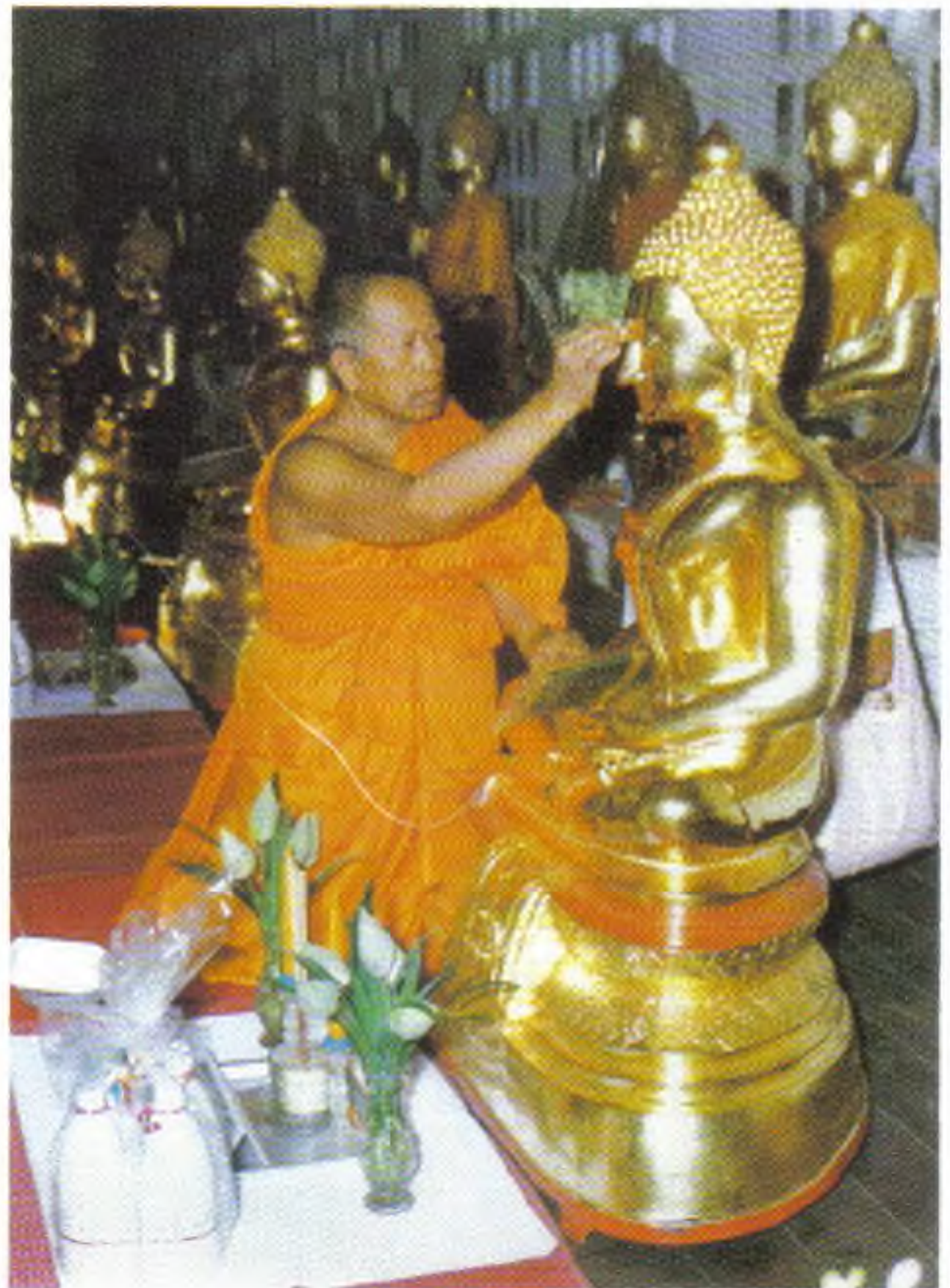
(บน) ตึกอุบัติเหตุโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๗ (ปุ่น ปุณณสิริ)
จ.สุพรรณบุรี
(ล่างขวา) ตึกสตอมนุสรณ์ ๑ (ตึกพักฟื้นภิกษุอาพาธ) วัดเขาพระ อ.เขาย้อย
จ.เพชรบุรี
(ล่างซ้าย) ตึกสตอมนุสรณ์ ๒ (โรงเรียนพระปริยัติธรรม) วัดพญาภู จ.น่าน

สมโภชชนมายุ ๑๐๑ ปี ของหลวงพ่อดำ วัดปากน้ำ
เปิดกรุพระธรรมขันธุ์ และพระธรรมกาย

สมเด็จพระสังฆนายก ปัญญานันทะมหาเถระ แห่งประเทศเนปาล
และคณะ พร้อมด้วยสาธุชนที่มาร่วมในพิธีปิดกรูฯ

สร้างพระพุทธรูป และรูปเหมือนพระเดชพระคุณหลวงพ่อดำ
ถวายเป็นพุทธบูชา ใน และ ต่างประเทศ

(บน, กลางซ้าย) แจกทุนการศึกษา แก่เด็กที่เรียนดี
ประพฤติดี แต่ยากจน

(กลางขวา, ล่าง) แจกทุนการศึกษาแก่บุตรธิดาของ
สมาชิกสมาคมศิษย์หลวงพ่อดาวพอกน้ำ

ทอดผ้าป่าปัญญาบารมี
วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๕

ผ้าป่าปัญญาบารมี

รายนามลำนักศาสนศึกษาต่าง ๆ ที่ได้รับทุนนิธิ เพื่อการศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลี
ตัวอย่างเอกสารกำกับทุนนิธิฯ

รายนามเจ้าของทุนนิธิเพื่อการศึกษาที่มอบให้แก่ลำนักศาสนศึกษาต่าง ๆ

รายนามผู้บริจาคทรัพย์ร่วมทอดผ้าป่าตั้งทุนนิธิการศึกษาบาลี ของภิกษุ สามเณร
ทุกจังหวัดทั่วประเทศ

รายรับ รายจ่าย การทอดผ้าป่าปัญญาบารมี

รายนามสำนักศาสนศึกษาต่าง ๆ
ที่ได้รับทุนนิธิเพื่อการศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลี
ในนามหลวงพ่อดปากน้ำฯ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

ณ พระอุโบสถวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

วันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ เวลา ๐๙.๐๐ น.

เลขที่	วัด	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	นามเจ้าอาวาส
๑.	สามพระยา	สามพระยา	พระนคร	กรุงเทพมหานคร	สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
๒.	ปทุมคงคา	สัมพันธวงศ์	สัมพันธวงศ์	"	สมเด็จพระธีรญาณมุนี
๓.	ไตรมิตรวิทยาราม	จักรวรรดิ	สัมพันธวงศ์	"	พระวิสุทธาธิบดี
๔.	เบญจมบพิตร	ดุสิต	ดุสิต	"	พระพุทธิวงศมุนี
๕.	พระเชตุพน ฯ	พระบรมมหาราชวัง	พระนคร	"	พระธรรมคุณาภรณ์
๖.	ราชโอรสาราม	บางค้อ	บางขุนเทียน	"	พระราชวิสุทธโมลี
๗.	ราชสิงขร	วัดพระยาไกร	ยานนาวา	"	พระครูบรรพตโกศล
๘.	ตำหนักใต้	ท่าทราย	เมือง	นนทบุรี	พระมหาสังวาลย์
๙.	ชัยมงคล	ปากน้ำ	เมือง	สมุทรปราการ	พระครูมงคลชัยวัฒน์
๑๐.	บางหลวง	บางหลวง	เมือง	ปทุมธานี	พระสุเมธภรณ์
๑๑.	พญูเชิงวรวิหาร	หอรบ่นไชย	พระนครศรีอยุธยา	พระนครศรีอยุธยา	พระญาณไตรโลก
๑๒.	อ่าทองวรวิหาร	บางแก้ว	เมือง	อ่าทอง	พระโพธิวรญาณ
๑๓.	พระพุทธบาท	ขุนไชน	พระพุทธบาท	สระบุรี	พระธรรมรัตนการ
๑๔.	หัวช้าง	ท่าศาลา	เมือง	ลพบุรี	พระมหาวิจิตร
๑๕.	แจ้งพรหมนคร	ต้นโพธิ์	เมือง	สิงห์บุรี	พระครูปริยัติวรคุณ
๑๖.	โพธิ์งาม	บางหลวง	สรรพยา	ชัยนาท	พระครูประกาศกรวิชัย
๑๗.	พิชัยปฐนาราม	อุทัยใหม่	เมือง	อุทัยธานี	พระครูอุทิศธรรมสาร
๑๘.	นครสวรรค์	ปากน้ำโพ	เมือง	นครสวรรค์	พระราชสิทธิเวที
๑๙.	คูยาง	ในเมือง	เมือง	กำแพงเพชร	พระวิเชียรธรรมคณี
๒๐.	มงคลทับคล้อ	ทับคล้อ	ตะพานหิน	พิจิตร	พระราชวิมลเมธี
๒๑.	มหาธาตุ	ในเมือง	เมือง	เพชรบูรณ์	พระศรีพัชโรดม
๒๒.	จันทร์ตะวันออก	วัดจันทร์	เมือง	พิษณุโลก	พระมหาชม ฐิริปัญโญ
๒๓.	ราชธานี	ธานี	เมือง	สุโขทัย	พระครูอุทัยธีรคุณ
๒๔.	คลองโพธิ์	บ้านเกาะ	เมือง	อุตรดิตถ์	พระครูปริยัติสาทร

เลขที่	วัด	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	นามเจ้าอาวาส
๒๕.	ท่าสายโทรเลข	ท่าสายลวด	แม่สอด	ตาก	พระครูสันติธรรมบาล
๒๖.	สวนดอก	สวนดอก	เมือง	ลำปาง	พระครูประสิทธิ์บุญวัฒน์
๒๗.	ป่าจั่ว	ป่าจั่ว	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	พระครูสุตธนวัฒน์
๒๘.	ศรีโคมคำ	เวียง	เมือง	พะเยา	พระราชวิสุทธิโสภณ
๒๙.	พระบาทมิ่งเมือง	ในเวียง	เมือง	แพร่	พระเทพวิริยาภรณ์
๓๐.	พญาภู	ในเวียง	เมือง	น่าน	พระราชนันทาจารย์
๓๑.	ท่าตอน	ท่าตอน	แม่ฮ่องสอน	เชียงใหม่	พระครูวิมลกิตติสาร
๓๒.	พระธาตุหริภุญชัย	ในเมือง	เมือง	ลำพูน	พระธรรมโมลี
๓๓.	ก้ำก๋อ	จองคำ	เมือง	แม่ฮ่องสอน	พระครูปัญญาวราภรณ์
๓๔.	มัสยิดม้าวาส	หมากแข้ง	เมือง	อุดรธานี	พระราชปริยัติเมธี
๓๕.	ศรีชมชื่น	กวนวัน	เมือง	หนองคาย	พระสุวรรณธีรอาจารย์
๓๖.	ศรีบุญเรือง	กุดป่อง	เมือง	เลย	พระราชวิรมุณี
๓๗.	เหนือ	ธาตุเชิงชุม	เมือง	สกลนคร	พระศรีสกลกิจ
๓๘.	บ้านหนองกุง	หนองกุง	น้ำพอง	ขอนแก่น	พระมหาถนอม ชินวโส
๓๙.	ทองนพคุณ	ปะหลาน	พยัคฆภูมิพิสัย	มหาสารคาม	พระครูพินิตพยัคฆภูมิ
๔๐.	กลาง	กาฬสินธุ์	เมือง	กาฬสินธุ์	พระราชพรหมจริยคุณ
๔๑.	บูรพาภิราม	ในเมือง	เมือง	ร้อยเอ็ด	พระสิริวิมเมธี
๔๒.	บ่อชะเนง	หนองแก้ว	ห้วยตะพาน	อุบลราชธานี	พระครูศรีเสถียรคณาภิรักษ์
๔๓.	มหาพุทธาราม	เมืองเหนือ	เมือง	ศรีสะเกษ	พระเทพวรมุณี
๔๔.	มหาธาตุ	ในเมือง	เมือง	นครพนม	พระพนมคณาจารย์
๔๕.	มหาธาตุ	ในเมือง	เมือง	ยโสธร	พระราชศีลโสภิต
๔๖.	ศรีบุญเรือง	ศรีบุญเรือง	เมือง	มุกดาหาร	พระครูอุดมธรรมรักษ์
๔๗.	พระนารายณ์มหาราช	ในเมือง	เมือง	นครราชสีมา	พระธรรมวิสุทธิอาจารย์
๔๘.	กลาง	ในเมือง	เมือง	บุรีรัมย์	พระครูธีรคุณาธาร
๔๙.	ทรงศิลา	ในเมือง	เมือง	ชัยภูมิ	พระวีรชัยสุนทร
๕๐.	กลางรัตนบุรี	รัตนบุรี	รัตนบุรี	สุรินทร์	พระรัตนภาสวิมล
๕๑.	หลวงปริชากุล	เมืองปราจีน	เมือง	ปราจีนบุรี	พระปราจีนมุณี
๕๒.	หนองโพธิ์	ศรีนาวา	เมือง	นครนายก	พระครูปริยัตยากร
๕๓.	จุกเมอ	บางขวัญ	เมือง	ฉะเชิงเทรา	พระมหาประยงค์ อจฺจาทโร
๕๔.	เขาพุทธโคดม	สุรศักดิ์	ศรีราชา	ชลบุรี	พระครูสาธุกิจจารย์

เลขที่	วัด	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	นามเจ้าอาวาส
๕๕.	ชากมังกูต	กล่ำ	แก่ง	ระยอง	พระครูไพบูลย์วิริยคุณ
๕๖.	ศรีเมือง	หนองคล้า	ท่าใหม่	จันทบุรี	พระครูอุดมรัตน์คุณ
๕๗.	โยธานิมิต	บางพระ	เมือง	ตราด	พระครูวิบูลคณานุรักษ์
๕๘.	พระปฐมเจดีย์	พระปฐมเจดีย์	เมือง	นครปฐม	พระเมธีธรรมมานวัตร
๕๙.	อุทอง	อุทอง	อุทอง	สุพรรณบุรี	พระอธิการวิรัตน์ วฑฒปญโญ
๖๐.	ไชยชุมพลชนะสงคราม	บ้านไต้	เมือง	กาญจนบุรี	พระเทพปัญญาสุธี
๖๑.	เจษฎาราม	มหาชัย	เมือง	สมุทรสาคร	พระสาครธรรมคณี
๖๒.	มหาธาตุวรวิหาร	หน้าเมือง	เมือง	ราชบุรี	พระเทพวิสุทธิโมลี
๖๓.	มหาธาตุวรวิหาร	คลองกระแซง	เมือง	เพชรบุรี	พระราชสุวรรณมุนี
๖๔.	คลองวาฬ	คลองวาฬ	เมือง	ประจวบคีรีขันธ์	พระครูปลัดละเอียด สุทนต์โต
๖๕.	ชัยชุมพล	ปากแพรก	ทุ่งสง	นครศรีธรรมราช	พระศรีธรรมบัณฑิต
๖๖.	ขันเงิน	หลังสวน	หลังสวน	ชุมพร	พระราชญาณกวี
๖๗.	พัฒนาราม	ตลาด	เมือง	สุราษฎร์ธานี	พระศรีปริยัตโยดม
๖๘.	วิจิตรสังฆาราม	ตลาดใหญ่	เมือง	ภูเก็ต	พระราชวิสุทธิเมธี
๖๙.	กะพังสุรินทร์	ทับเที่ยง	เมือง	ตรัง	พระราชปริยัตยาภรณ์
๗๐.	หงษ์ประดิษฐาราม	คอหงษ์	หาดใหญ่	สงขลา	พระครูวิกรมคณานุยุต
๗๑.	กุหาสวรรค์	กุหาสวรรค์	เมือง	พัทลุง	พระเทพปริยัติมุนี
๗๒.	ราษฎร์บูรณะ (ช้างไห้) ป่าไร่		โคกโพธิ์	ปัตตานี	พระครูอนุกุลปริยัติกิจ

ทุนนิธิหลวงพ่อวัดปากน้ำ

แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

หนังสือแนบบาท

ถวายเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๙

แต่สำนักค้ำสอนศึกษาบาลี

วัด _____ ตำบล _____
อำเภอ _____ จังหวัด _____
เจ้าอาวาส _____
เจ้าของทุน หลวงพ่อวัดปากน้ำ โดย _____

เมื่อสำนักค้ำสอนศึกษาแห่งนี้ ได้รับทุนนี้ไปแล้วขอให้ปฏิบัติตามเจตจำนงของเจ้าของทุน ดังนี้

๑. ต้องนำฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์
๒. ห้ามนำทุนเดิมมาใช้จ่าย
๓. ให้ใช้จ่ายได้เฉพาะดอกเบี้ยที่เกิดจากทุนนี้เท่านั้น
๔. ปีหนึ่งๆ ได้ดอกเบี้ยเท่าไร ขอให้ทำรายงานแจ้งเจ้าคณะจังหวัด เพื่อรับทราบ
๕. ถ้าผู้มีจิตศรัทธา ประสงค์จะร่วมบริจาคทุนนี้ด้วยก็ได้ และให้ออกอนุโมทนาบัตรรับเงินเป็นหลักฐาน
๖. ถ้าสำนักค้ำสอนศึกษาแห่งนี้ มีอันต้องเลิกสัณ ขอให้โอนทุนนี้ไปให้แก่สำนักค้ำสอนศึกษาบาลีแห่งอื่น ในจังหวัดเดียวกัน

(พระธรรมธีรราชมหามุนี)

เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๙

รายนามเจ้าของทุนนิธิเพื่อการศึกษา
ที่มอบให้แก่
สำนักศาสนศึกษาต่าง ๆ ในนามหลวงพ่อดปากน้ำฯ

วันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๙

เลขที่	วัดที่ได้รับทุน	จังหวัด	นามเจ้าของทุน
๑.	วัดสามพระยา	กรุงเทพมหานคร	หลวงพ่อดปากน้ำ โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดปากน้ำ ฯ
๒.	วัดปทุมคงคา	"	โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดปากน้ำ ฯ
๓.	วัดไตรมิตรวิทยาราม	"	โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดปากน้ำ ฯ
๔.	วัดเบญจมบพิตร	"	โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดปากน้ำ ฯ
๕.	วัดพระเชตุพน ฯ	"	โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดปากน้ำ ฯ
๖.	วัดราชโอรสาราม	"	โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดปากน้ำ ฯ
๗.	วัดราชสิงขร	"	โดย คุณดำเกิง คุณประภาวรัตน์ คุณปฤษฎี คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาหระ
๘.	วัดตำหนักใต้	นนทบุรี	โดย ตระกูลจุฬามิตร และญาติมิตร
๙.	วัดชัยมงคล	สมุทรปราการ	โดย คุณพ่อตวง คุณแม่พุ่ม เนียมขำ
๑๐.	วัดบางหลวง	ปทุมธานี	โดย คุณสำเนียง ยังบุญช่วย และบุตรธิดา หลาน
๑๑.	วัดพนัญเชิงวรวิหาร	พระนครศรีอยุธยา	โดย คุณวิชาญ คุณนันทนา คุณวิสุทธิ คุณวิสุทธินันท์ สุดประเสริฐ
๑๒.	วัดอ่างทองวรวิหาร	อ่างทอง	โดย คุณวันทนา บุญมาก
๑๓.	วัดพระพุทธบาทราชวรวิหาร	สระบุรี	โดย คุณวิรัช คุณกาญจนา สุวรรณภาศรี และบุตรธิดา
๑๔.	วัดหัวช้าง	ลพบุรี	โดย คุณอรุณศรี สิมากร
๑๕.	วัดแจ้งพรหมนคร	สิงห์บุรี	โดย คุณพาณี สิมากร
๑๖.	วัดโพธิ์งาม	ชัยนาท	โดย คุณหญิงลมุน บุกรกรมโกวิท
๑๗.	วัดพิชัยปรัณาราม	อุทัยธานี	โดย คุณดำเกิง คุณประภาวรัตน์ คุณปฤษฎี คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาหระ
๑๘.	วัดนครสวรรค์	นครสวรรค์	โดย คุณอุดม คุณสาวณี คุณชัชวรัตน์ คุณวีรัตน์ คำพันธุ์นิพ
๑๙.	วัดกุยบาง	กำแพงเพชร	โดย คุณดำเกิง คุณประภาวรัตน์ คุณปฤษฎี คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาหระ

เลขที่	วัดที่ได้รับทุน	จังหวัด	นามเจ้าของทุน
๒๐.	วัดมงคลทับคล้อ	พิจิตร	หลวงพ่อดำปากน้ำ โดย แม่ชีสุพิตร พึ่งอัมฤทธิ์ และญาติมิตร
๒๑.	วัดมหาธาตุ	เพชรบูรณ์	” โดย คุณแม่สี แซ่หวู่ คุณอัครพล คุณวราภรณ์ ทิศุธิวงศ์ และบุตรธิดา
๒๒.	วัดจันทร์ตะวันออก	พิษณุโลก	” โดย คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ คุณปฤษฎี คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาหระ
๒๓.	วัดราชธานี	สุโขทัย	” โดย คุณวิชัย คุณสมศรี เพ็ชรดี พร้อมครอบครัว และญาติมิตร
๒๔.	วัดคลองโพธิ์	อุดรดิษฐ์	” โดย คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ คุณปฤษฎี คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาหระ
๒๕.	วัดท่าสายโทรเลข	ตาก	” โดย คุณกิตติรม คุณวิโรจน์ ณ นคร คุณกิตติพัทธ์ เกษมศรี ณ อยู่ชยา
๒๖.	วัดสวนดอก	ลำปาง	” โดย คุณประยูร คุณเกษิณี คุณวิโรจน์ คุณวีระศักดิ์ คุณวรชัย คุณวิมลรัตน์ พณิชนานนท์
๒๗.	วัดป่าจัว	เชียงราย	” โดย พ.ท.ละออง คุณนายชื่น คุ่มครอง
๒๘.	วัดศรีโคมคำ	พะเยา	” โดย คุณพลศรี ทองประวดี คุณสมบูรณ์ คุณกันยา มหาพิชยะกุล คุณบวรศรี ชีวธำรง
๒๙.	วัดพระบาทมิ่งเมือง	แพร่	” โดย คุณแม่สี แซ่หวู่ คุณอัครพล คุณวราภรณ์ ทิศุธิวงศ์ และบุตรธิดา
๓๐.	วัดพญาภู	น่าน	” โดย คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ คุณปฤษฎี คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาหระ
๓๑.	วัดท่าดอน	เชียงใหม่	” โดย คุณละเอียด ดินตมุลิก และบุตรธิดา
๓๒.	วัดพระธาตุหริภุญชัย	ลำพูน	” โดย คุณอดิศักดิ์ อัมพลเสถียร พร้อมด้วย คณะศิษย์
๓๓.	วัดก้าก่อ	แม่ฮ่องสอน	” โดย พระธรรมธีรราชฆาตุนี
๓๔.	วัดมัสยิมาวาส	อุดรธานี	” โดย คุณประยูร คุณเกษิณี คุณวิโรจน์ คุณวีระศักดิ์ คุณวรชัย คุณวิมลรัตน์ พณิชนานนท์
๓๕.	วัดศรีชมชื่น	หนองคาย	” โดย คุณวิรัช คุณกาญจนา สุวรรณภาศรี และบุตรธิดา
๓๖.	วัดศรีบุญเรือง	เลย	” โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดำปากน้ำ ฯ
๓๗.	วัดเหนือ	สกลนคร	” โดย คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ คุณปฤษฎี คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาหระ

เลขที่	วัดที่ได้รับทุน	จังหวัด	นามเจ้าของทุน
๓๘.	วัดบ้านหนองกุง	ขอนแก่น	หลวงพ่อดำปากน้ำ โดย คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ คุณปฤษฎิ์ คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาहरา
๓๙.	วัดทองนพคุณ	มหาสารคาม	" โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดำปากน้ำ ฯ
๔๐.	วัดกลาง	กาฬสินธุ์	" โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดำปากน้ำ ฯ
๔๑.	วัดบูรพาภิราม	ร้อยเอ็ด	" โดย คุณประยูร คุณเกศินี คุณวิโรจน์ คุณวีระศักดิ์ คุณวรชัย คุณวิมลรัตน์ พนิชยานนท์
๔๒.	วัดบ่อชะแงง	อุบลราชธานี	" โดย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
๔๓.	วัดมหาพุทธาราม	ศรีสะเกษ	" โดย คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ คุณปฤษฎิ์ คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาहरา
๔๔.	วัดมหาธาตุ	นครพนม	" โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดำปากน้ำ ฯ
๔๕.	วัดมหาธาตุ	ยโสธร	" โดย คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ คุณปฤษฎิ์ คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาहरา และ ญาติมิตร
๔๖.	วัดศรีบุญเรือง	มุกดาหาร	" โดย คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ คุณปฤษฎิ์ คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาहरา และญาติมิตร
๔๗.	วัดพระนารายณ์มหาราช	นครราชสีมา	" โดย คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ คุณปฤษฎิ์ คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาहरา
๔๘.	วัดกลาง	บุรีรัมย์	" โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดำปากน้ำ ฯ
๔๙.	วัดทรงศิลา	ชัยภูมิ	" โดย คุณแม่สี แซ่หวู่ คุณอัครพล คุณวรภรณ์ ทิศวิวงศ์ และบุตรธิดา
๕๐.	วัดกลางรัตนบุรี	สุรินทร์	" โดย คุณประยูร คุณเกศินี คุณวิโรจน์ คุณวีระศักดิ์ คุณวรชัย คุณวิมลรัตน์ พนิชยานนท์
๕๑.	วัดหลวงปรีชากุล	ปราจีนบุรี	" โดย พ.อ.หลวงบุรกรรมโกวิท
๕๒.	วัดหนองโพธิ์	นครนายก	" โดย คุณบัน แซ่ไคว่ คุณเชี่ยมตั้ง แซ่เต็ง และตระกูลคุณารัตน์พานิช
๕๓.	วัดจุกเมอ	ฉะเชิงเทรา	" โดย คุณประยูร คุณเกศินี คุณวิโรจน์ คุณวีระศักดิ์ คุณวรชัย คุณวิมลรัตน์ พนิชยานนท์
๕๔.	วัดเขาพุทธโคดม	ชลบุรี	" โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดำปากน้ำ ฯ
๕๕.	วัดชากมะกรูด	ระยอง	" โดย น.ส.ตรีธา เนียมขำ

เลขที่	วัดที่ได้รับทุน	จังหวัด	นามเจ้าของทุน
๕๖.	วัดศรีเมือง	จันทบุรี	หลวงพ่อดำปากน้ำ
๕๗.	วัดโยธานิมิต	ตราด	โดย คุณไฉ่ แซ่หัง (ผู้ฝังหยง)
๕๘.	วัดพระปฐมเจดีย์	นครปฐม	โดย คุณประยงค์ คุณไพบุลย์ คุณเชาว์ คุณเปรม คุณเชษฐ์ เก่งชน
๕๙.	วัดอู่ทอง	สุพรรณบุรี	โดย คุณวรชัย คุณอุไรวรรณ คุณวรวรรณ คุณโสภิตวี คุณสุภัทรา คุณณัฐวุฒิ ธรรมสังคีติ
๖๐.	วัดไชยชุมพลชนะสงคราม กาญจนบุรี		โดย พ่อเมี้ยน แม่มาลี พงษ์ศิลป์
๖๑.	วัดเจษฎาราม	สมุทรสาคร	โดย คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ คุณปฤษฎี คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาหระ
๖๒.	วัดมหาธาตุวรวิหาร	ราชบุรี	โดย พ่อมีง แม่สำเภา สุดประเสริฐ
๖๓.	วัดมหาธาตุวรวิหาร	เพชรบุรี	โดย คุณแม่สี แซ่หู่ คุณอัครพล คุณวราภรณ์ ทศุธิวงศ์ และบุตรธิดา
๖๔.	วัดคลองวาฬ	ประจวบคีรีขันธ์	โดย คุณจวงจันทร์ บุรกรรมโกวิท
๖๕.	วัดชัยชุมพล	นครศรีธรรมราช	โดย คุณแม่สี แซ่หู่ คุณอัครพล คุณวราภรณ์ ทศุธิวงศ์ และบุตรธิดา
๖๖.	วัดขันเงิน	ชุมพร	โดย คุณอรุณ ยุกตะนันท์ (ผ่องแผ้ว) และ บุตรธิดา
๖๗.	วัดพัฒนาราม	สุราษฎร์ธานี	โดย คุณแม่สี แซ่หู่ คุณอัครพล คุณวราภรณ์ ทศุธิวงศ์ และบุตรธิดา
๖๘.	วัดวิจิตรสังฆาราม	ภูเก็ต	โดย คุณประยูร คุณเกศินี คุณวิโรจน์ คุณวีระศักดิ์ คุณวรชัย คุณวิมลรัตน์ พนิชยานนท์
๖๙.	วัดกะพังสุรินทร์	ตรัง	โดย คุณชยาย คุณเชิญศรี คุณคันฉัตร ทองสมบัติ
๗๐.	วัดหงษ์ประดิษฐาราม	สงขลา	โดย คุณแม่สี แซ่หู่ คุณอัครพล คุณวราภรณ์ ทศุธิวงศ์ และบุตรธิดา
๗๑.	วัดคูหาสวรรค์	พัทลุง	โดย คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ คุณปฤษฎี คุณปนิษฐา คุณปวีตรา จินดาหระ
๗๒.	วัดราษฎร์บูรณะ (ช้างไห้)	ปัตตานี	โดย สมาคมศิษย์หลวงพ่อดำปากน้ำ ฯ โดย คุณเดช จันทรมี

หมายเหตุ : คุณสุภาพร กิตติฐานุสรณ์ พร้อมบุตร-ธิดา เป็นเจ้าของทุนจังหวัดนครพนม วัดมหาธาตุ

รายนามผู้บริจาคทรัพย์ ร่วมทอดผ้าป่าตั้งทุนนิตินการศึกษาบาลีของ ภิกษุสามเณรทุกจังหวัดทั่วประเทศ

๒๐ เมษายน ๒๕๒๙

๑. พระธรรมธีรราชมหามุนี	๑๕๐,๐๐๐.-
๒. คุณครูตรีธา เนียมขำ	๑๕๐,๐๐๐.-
๓. คุณดำเกิง คุณประภารัตน์ คุณปฤษฎี คุณปนิษฐา คุณปวิตรา จินดาพรา	๑,๘๖๐,๓๕๖.-
๔. คุณแม่สี แซ่หู่ คุณอัครพล คุณวราภรณ์ ทิศุธิวงศ์ และบุตรธิดา	๑,๐๕๐,๐๐๐.-
๕. คุณประยูร คุณเกศินี คุณวิโรจน์ คุณวีระศักดิ์ คุณวรชัย คุณวิมลรัตน์ พณิชนานนท์	๕๐๐,๐๐๐.-
๖. คุณวิรัช คุณกาญจนา สุวรรณภาศรี และบุตรธิดา	๓๐๐,๐๐๐.-
๗. พ.อ.หลวงบุรกรรมโกวิท	๑๕๐,๐๐๐.-
๘. คุณหญิงลมน บุรกรรมโกวิท	๑๕๐,๐๐๐.-
๙. คุณจวงจันทร์ บุรกรรมโกวิท	๑๕๐,๐๐๐.-
๑๐. คุณพ้อมิ่ง คุณแม่สำเภา สุดประเสริฐ	๑๕๐,๐๐๐.-
๑๑. คุณพ่อดวง คุณแม่พุ่ม เนียมขำ	๑๕๐,๐๐๐.-
๑๒. พ.ท.ละออง คุณนายชื่น คัมครอง	๑๕๐,๐๐๐.-
๑๓. คุณละเอียด ดินตมูสิก และบุตรธิดา	๑๕๐,๐๐๐.-
๑๔. คุณบั่น แซ่ไคว์ คุณเซียงตั้ง แซ่เต็ง และตระกูลคุณารัตน์พานิช	๑๕๐,๐๐๐.-
๑๕. คุณอุดม คุณเสาวณีย์ คุณชัยรัตน์ คุณวีรัตน์ คำพันธุ์นิพ	๑๕๐,๐๐๐.-
๑๖. คุณวิชาญ คุณนันทนา คุณวิสุทธิ คุณวิสุทธินันท์ สุดประเสริฐ	๑๕๐,๐๐๐.-
๑๗. ตระกูลจุฬามิตร และญาติมิตร	๑๕๐,๐๐๐.-
๑๘. คุณวิชัย-คุณสมศรี เพ็ชรดี พร้อมครอบครัวและญาติมิตร	๑๕๐,๐๐๐.-
๑๙. คุณอรุณ ยุกตะนันท์ (ผ่องแผ้ว) และบุตรธิดา	๑๕๐,๐๐๐.-
๒๐. คุณขจาย คุณเชษฐศรี คุณกันฉัตร ทองสมบัติ	๑๕๐,๐๐๐.-
๒๑. คุณกิตติรม คุณรวีโรจน์ ณ นคร คุณกิตติพัทธ์ เกษมศรี ณ อรุณยา	๑๕๐,๐๐๐.-
๒๒. คุณไฉ่ แซ่หรั่ง (สุ่มหยัง)	๑๕๐,๐๐๐.-
๒๓. คุณอรุณศรี สีมากร	๑๕๐,๐๐๐.-
๒๔. คุณพาณี สีมากร	๑๕๐,๐๐๐.-
๒๕. คุณวันทนา บุญมาก	๑๕๐,๐๐๐.-
๒๖. คุณวรชัย คุณอุไรวรรณ คุณวรวรรณ คุณโสภิตวี คุณสุภัทรา คุณณัฐวุฒิ ธรรมสังคีติ	๑๕๐,๐๐๐.-
๒๗. คุณประยงค์ คุณไพบุลย์ คุณเชาว์ คุณเปรม คุณเชษฐ เก่งชน	๑๕๐,๐๐๐.-
๒๘. คุณเดซี่ จันทร์ศรี	๑๕๐,๐๐๐.-
๒๙. คุณสำเนียง ย้งบุญช่วย และบุตรธิดาหลาน	๑๕๐,๐๐๐.-
๓๐. แม่ชีสุพิตร พึ่งอัมฤทธิ์ และญาติมิตร	๑๕๐,๐๐๐.-

๓๑. คุณอดิศักดิ์ อัมพลเสถียร พร้อมด้วยคณะศิษย์	๑๕๐,๐๐๐.-
๓๒. คุณพ่อเมี้ยน คุณแม่มาลี พงษ์ศิลป์	๑๕๐,๐๐๐.-
๓๓. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด	๑๕๐,๐๐๐.-
๓๔. คุณพลศรี ทองประวดี และบุตรธิดา	๖๒,๐๐๐.-
๓๕. คุณสมบูรณ์ คุณกันยา คุณพัชรียา มหาพิชยะกุล	๖๐,๐๐๐.-
๓๖. คุณแม่สำเนียง พิจิตรพงษ์	๕๐,๓๓๑.-
๓๗. คุณบวรศรี ธีรธำรง และ บุตรธิดา	๕๐,๐๐๐.-
๓๘. แม่ชีทองสุข ลำแดงปั้น แม่ชีเรียว ธีรสวัสดิ์	๓๖,๖๑๓.-
๓๙. คณะศิษย์สามัคคีวันสงกรานต์ ๒๕๒๕	๓๖,๒๖๖.๗๕
๔๐. คุณประเมียร ดิยะวนิช	๓๓,๕๐๐.-
๔๑. พระมหาสหัส เหมือนทรัพย์ คุณพ่อเร่ง-คุณแม่ไกร เหมือนทรัพย์	๓๖,๐๐๐.-
๔๒. คุณทองใบ ระเบียบกุล และ บุตรธิดา	๓๐,๕๐๐.-
๔๓. แม่ชีศรีprung อุบลนุช	๒๙,๑๓๗.๕๐
๔๔. คุณสนธิชัย คุณวิภาวรรณ แสงวารี และ บุตรธิดา	๒๖,๕๐๐.-
๔๕. น.ท.โกศล ร.น. พ.ท.หญิงทัศนศรี ไตรยคุณ	๒๕,๑๕๕.๒๕
๔๖. คุณนงลักษณ์ กู้ประเสริฐ คุณสุริยา โพธิ์พิจิตร	๒๔,๓๔๐.๒๕
๔๗. คุณแสงสว่าง เหลืองสัมฤทธิ์ และ บุตรหลาน	๒๓,๓๕๐.-
๔๘. คุณธวัชชัย คุณพานิ เอี่ยมกุล และ บุตรธิดา	๒๑,๗๕๕.-
๔๙. คุณโตม คุณบุปผา ไล่สุวรรณ	๑๙,๗๑๓.-
๕๐. คุณกิตติชัย คุณไฉ่ ลัภนพรวงศ์ และ บุตรธิดา	๑๙,๐๐๐.-
๕๑. คุณวรางค์ อภิบาลศรี	๑๘,๐๐๐.-
๕๒. คุณนารี เทวรักษ์กุล และ คณะ	๑๖,๘๓๐.-
๕๓. คุณมณฑนะ บุญรัตน์	๑๖,๓๐๐.-
๕๔. ร.อ.หญิงहरषา แก้วบัณฑิต พร้อมญาติมิตร	๑๖,๐๐๐.-
๕๕. คุณวนิดา ศรีพิพัฒน์	๑๕,๖๐๐.-
๕๖. คณะวัดราชโอรสาราม	๑๕,๕๑๖.-
๕๗. คุณปอกก แซ่เล็ก คุณเชียมเกี้ยว แซ่เตีย	๑๕,๔๖๙.๕๐
๕๘. วิทยาลัยเทคนิคศรีวัฒนา	๑๕,๔๒๐.-
๕๙. คุณประมวล อิทธิกุล	๑๕,๐๐๐.-
๖๐. คุณมาลี อินทรสมใจ และ บุตรธิดา	๑๕,๐๐๐.-
๖๑. นพ.ศิริ คุณดวงมณี คุณนลิน คุณนภา โฆษิตสุรังกุล	๑๔,๘๘๐.-
๖๒. คุณวิไลวรรณ สถานะพล และ คณะ	๑๔,๕๕๐.-
๖๓. คุณพ่อทวน คุณแม่เล็ก คุณสุคนธ์ จุฬจัมบก	๑๓,๕๐๐.-
๖๔. คุณศิริศักดิ์ คุณดวงพร ศิริจรัสตระกูล และ บุตรธิดา	๑๒,๐๗๘.๕๐
๖๕. คุณมาลี คุณชาญ อีสสระ	๑๒,๐๐๐.-
๖๖. คุณไมตรี คุณรัตน์ บุญสูง	๑๒,๐๐๐.-

๖๗. คุณประคอง คุณระเบียบ ทับจ้อย	๑๑,๗๒๑.-
๖๘. คุณยิ่งอายุ ไชยสุด คุณนลินี แจ่มพัฒน์	๑๑,๖๔๔.-
๖๙. พระมหาวิศิษฐ์ เพิ่มสวัสดิ์	๑๑,๑๑๑.-
๗๐. คุณเชื้อม คุณถวิล ใจเที่ยง บุตรธิดาญาติมิตร	๑๐,๓๐๙.-
๗๑. คุณกิตติยา เล็กสกุลไชย	๑๐,๐๐๐.-
๗๒. คุณพ่อปิ่น คุณแม่กุหลาบ สอาดเยี่ยม	๑๐,๐๐๐.-
๗๓. คุณพ่อนาค คุณแม่ฝัน เรืองขจร	๑๐,๐๐๐.-
๗๔. คุณพรหม คุณอำพล แสงไชยา	๑๐,๐๐๐.-
๗๕. คุณไพฑูรย์ คุณกรแก้ว สีมานนท์ และ บุตร	๑๐,๐๐๐.-
๗๖. คุณวันทนา เฉลิมศรีภิญโญรัช	๑๐,๐๐๐.-
๗๗. คุณสำลี คุณนันทา วรบุญโอพาร และ บุตรธิดา	๑๐,๐๐๐.-
๗๘. คุณแม่หลง อุทิศให้คุณพ่อฟุ้ง ถนอมวงศ์	๑๐,๐๐๐.-
๗๙. คุณอนุวัตร อิศวนนท์	๑๐,๐๐๐.-
๘๐. คุณพูลศรี วิโรจน์เพชร และ บุตรธิดา	๑๐,๐๐๐.-
๘๑. คุณโหวง คุณเสงี่ยม พงศ์ไพโรจน์	๑๐,๐๐๐.-
๘๒. คุณวรรณิ์ โรจนอุดมวุฒิกุล และ ครอบครัว	๑๐,๐๐๐.-
๘๓. บริษัท ไทยออยล์ จำกัด	๑๐,๐๐๐.-
๘๔. คุณเจริญชัย บุญบรรดาลสุข	๙,๐๐๐.-
๘๕. แม่ชีสอาด เจริญจันทร์	๘,๖๐๑.-
๘๖. แม่ชีน้ำอ้อย บุญมา	๘,๕๒๐.-
๘๗. คุณอาไพล แซ่แต้	๘,๒๐๐.-
๘๘. คุณชัยสิทธิ์ คุณสุภาภรณ์ ศรีทวีทรัพย์ และ บุตรธิดา	๘,๐๒๕.-
๘๙. คุณพิพัฒน์ คุณรัตนภรณ์ สงวนศักดิ์ และ บุตรธิดา	๘,๐๐๐.-
๙๐. คุณอำไพ ตันท์สมบุญ	๗,๘๓๐.-
๙๑. คุณอำนาจ อินทรสุขศรี และคณะ	๗,๕๐๐.-
๙๒. แม่ชีสายใจ เจียมใจจิต	๗,๓๐๐.-
๙๓. คุณนันทา รัตนไชย	๗,๒๐๐.-
๙๔. คุณอัมพร อ่ำลายอง	๗,๑๐๐.-
๙๕. คุณบุญพา อุดมวรรณนันท์ คุณศรีสุพา ศกภัย	๗,๐๒๐.-
๙๖. แม่ชีปัทมา วงษ์สุนทร	๖,๙๓๒.-
๙๗. คุณสุชาติ คุณบังอร รอดอยู่ และ บุตรธิดา	๖,๖๐๑.-
๙๘. คุณอุบล เผ่าเหลืองทอง	๖,๖๐๐.-
๙๙. พล.ต.อ.ชุมพล คุณหญิงทองอยู่ โลหะชาละ	๖,๕๐๐.-
๑๐๐. แม่ชีสุนันทา เพื่อนพงษ์	๖,๑๙๓.-
๑๐๑. แม่ชีธัญญาณี สุกเกษ	๖,๐๐๐.-
๑๐๒. คุณประชา คุณชุมพพันธุ์ เลขวัต และ บุตรธิดา	๕,๘๐๐.-

๑๐๓. พ.ต.อ.เจตน์ ธรรมจารี และ ครอบครัว พร้อมญาติมิตร	๕,๖๒๐.-
๑๐๔. พ.ต.ท.ชัยณรงค์ คุณจิรพันธ์ วงษ์สุนทร	๕,๕๕๓.-
๑๐๕. คุณนิยม ชูตระกูล	๕,๕๔๐.-
๑๐๖. คณะวัดระกาศ และ กรรมการ	๕,๕๐๗.-
๑๐๗. คุณนภา รัตนพงศ์เจริญ	๕,๔๕๖.-
๑๐๘. พระจักรพล ญฐฐภาติ และเพื่อนฯ	๕,๔๓๒.๕๐
๑๐๙. คุณรัตนภรณ์ แซ่เตียว	๕,๒๐๐.-
๑๑๐. คุณพิชัย คุณรัตนา ด.ญ.จุฑารัตน์ อุดมธนสกุล	๕,๐๒๙.-
๑๑๑. คุณกาญจนา ณ ระนอง	๕,๐๐๐.-
๑๑๒. คุณถนอม คุณกาหัด ทรงสาระ	๕,๐๐๐.-
๑๑๓. คุณย่าน้อย จันทแสง	๕,๐๐๐.-
๑๑๔. พระครูใบฎีกาไมตรี คุณธมโม	๕,๐๐๐.-
๑๑๕. คุณสุข คุณยุทธพงษ์ พงษ์วิทยามาน	๕,๐๐๐.-
๑๑๖. คุณเอี้ยวฮะ คุณเสียมง้อ คุณสุพรรณิ เต็งสุขขาพร	๕,๐๐๐.-
๑๑๗. คุณสมพล เกียรติไพบูลย์	๔,๕๐๐.-
๑๑๘. คุณสมศักดิ์ คุณวิภาพรรณ คุณสุวรรณ และ บุตรธิดา ญาติมิตร	๔,๓๕๖.-
๑๑๙. คุณสมศักดิ์ คุณไสว หอมสุวรรณ และ บุตร	๔,๓๔๐.-
๑๒๐. คุณจำเริญ วานิชบุตร พร้อมคณะญาติมิตร	๔,๒๔๙.-
๑๒๑. คุณวัชรวิ วัฒนลิขิต และ ญาติมิตร	๔,๒๓๑.-
๑๒๒. แม่ชีเปี่ยมศรี พงษ์ไพบูลย์	๔,๒๒๓.-
๑๒๓. คุณไพโรจน์ คุณกาญจนา จิเจริญ และ บุตรธิดา	๔,๒๒๐.-
๑๒๔. คุณเกษม คุณสุชาดา บุญชนทัต	๔,๒๐๐.-
๑๒๕. คุณไกรยวน คุณลินจง หาญวิวัฒนกุล	๔,๐๐๐.-
๑๒๖. คุณไกรเลิศ หาญวิวัฒนกุล	๔,๐๐๐.-
๑๒๗. คุณเพ็ญศรี พองศรีสิน	๔,๐๐๐.-
๑๒๘. คุณนายวงษ์ อนันตมงคล	๔,๐๐๐.-
๑๒๙. คุณสมาน รัตนสกุลพานิชย์	๔,๐๐๐.-
๑๓๐. คุณปรียาทิพย์ คุณเสริมศักดิ์ คุณนฤมล คุณณัฐพร สุวันณาการ	๔,๐๐๐.-
๑๓๑. คุณประสพ คุณละเอียด วัฒนารมย์	๓,๗๐๓.-
๑๓๒. คุณประกาศิต เนียมขำ	๓,๖๐๖.-
๑๓๓. คุณวิชัย คุณรติทิพย์ นิมจิรวัดน์	๓,๕๐๐.-
๑๓๔. คุณจำนงค์ คุณบุญนะ ทองสุภโชค	๓,๕๐๐.-
๑๓๕. คุณสุนันท์ อุดมชัยพัฒนากิจ	๓,๕๐๐.-
๑๓๖. คุณทวีพงษ์ คุณอรพินท์ ด.ช.ปาน จินดาพล	๓,๔๖๒.-
๑๓๗. คุณคันสนีย์ นาคพงษ์	๓,๔๖๐.-
๑๓๘. คุณสุรศักดิ์ คุณสุรินทร์ทิพย์ ด.ญ.วิรดี บวรเศรษฐนันท์	๓,๓๗๗.-

๑๓๙. น.ท.ปรีชา คุณสนอง จันทรแสง และบุตรธิดา	๓,๓๖๕.-
๑๔๐. คุณวีรวรรณ พูลพิพัฒน์	๓,๒๙๕.-
๑๔๑. คุณดำรงค์ คุณจริยา บุญอุทิศ	๓,๒๘๖.-
๑๔๒. คุณนายเฉลียว วงศ์ไพบุลย์ และ บุตรธิดาหลาน	๓,๐๐๐.-
๑๔๓. คุณชูชัย แซ่ตั้ง คุณเชื้อะคิม แซ่จิ๋ว และ บุตรธิดา	๓,๐๐๐.-
๑๔๔. คุณธนัท ลิมปานุสรณ์	๓,๐๐๐.-
๑๔๕. คุณมัลลิกา ปัทมานุช	๓,๐๐๐.-
๑๔๖. คุณวิชัย วลาพล	๓,๐๐๐.-
๑๔๗. พล.ต.ต.สมชาย คุณประสมสุข สุทธินันท์	๓,๐๐๐.-
๑๔๘. คุณสมบัติ ม.ร.ว.ทอรัศรี คงจำเนียร	๓,๐๐๐.-
๑๔๙. คุณอมรรัตน์ จิตโสภีพงษ์ และญาติมิตร	๓,๐๐๐.-
๑๕๐. คุณอรพินธ์ สินธวัชต์	๓,๐๐๐.-
๑๕๑. คุณครรชิต คุณมัทนา นิยมมานันท์	๓,๐๐๐.-
๑๕๒. คุณสังเวียน วงศ์แก้ว	๓,๐๐๐.-
๑๕๓. คุณสมบัติ คุณสุจิตรา คุณศักดิ์สิทธิ์ คุณภิเชก บุญชู และคุณยายเหมือน สุคนโรทก	๒,๙๐๐.-
๑๕๔. คุณวงจันทร์ คุณอารมย์ ภูมิสุวรรณ	๒,๘๔๔.๕๐
๑๕๕. คุณสุรศักดิ์ แซ่เล่า	๒,๘๓๘.-
๑๕๖. ร.ต.โปร่ง คุณทองใบ รอดสวาสดี และ บุตรธิดา	๒,๘๐๐.-
๑๕๗. คุณเปื้อง ดันเฮง	๒,๗๔๘.-
๑๕๘. คุณอภินันท์ มาลีศรีประเสริฐ	๒,๗๐๐.-
๑๕๙. แม่ชีลาวัลย์ สโมสร	๒,๖๕๐.-
๑๖๐. พ.ท.กฤษฎา คุณอุไร แก้วผลึก	๒,๖๑๐.-
๑๖๑. คุณสายทิพย์ คุณทอม แบล็คมอน	๒,๕๒๙.-
๑๖๒. คุณเกษร ราศรี	๒,๕๐๕.-
๑๖๓. แม่ชีทวีพร เลียบประเสริฐ	๒,๕๐๐.-
๑๖๔. คุณวินัย เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา	๒,๕๐๐.-
๑๖๕. น.อ.ไทรรงค์ คุณสังวาลย์ รัตนจันทร์	๒,๔๕๐.-
๑๖๖. ร.ท.มงคล รอดสวาสดี	๒,๔๒๒.๕๐
๑๖๗. คุณพันธ์จง หาญวิวัฒนกุล	๒,๔๐๐.-
๑๖๘. คุณแม่เง็ก รุ่งศิลป์ยนต์	๒,๔๐๐.-
๑๖๙. พ.ต.ท.เอิบ คุณเทวี พลายบัว	๒,๓๕๕.-
๑๗๐. คุณปฐม คุณอวยพร คุณฐกัญจน	๒,๓๔๐.-
๑๗๑. คุณสุจินต์ คุณฉวีวรรณ กิตติสมประยูรกุล	๒,๓๐๐.-
๑๗๒. คุณแม่ปราง คุณจำนงค์ พูลแสง	๒,๒๖๙.-
๑๗๓. คุณบรรเจิด คุณกลอยใจ อินทุจันทร์ยง	๒,๒๕๐.-
๑๗๔. คุณบุญลามา คุณวิบูลย์ศรี เอกประดิษฐ์ และบุตรธิดาหลาน	๒,๒๒๐.-

๑๗๕. คุณจุติ คุณจินตนา โอสธ และ บุตรธิดา	๒,๒๑๒.-
๑๗๖. คุณวินัย กรีพานิช	๒,๒๐๐.-
๑๗๗. พ.ต.อ.วาสนา คุณกัลยา คุณชมพูนุช ดช.จรุงการ พิมลามา และ ญาติมิตร	๒,๒๐๐.-
๑๗๘. คุณอิทธิฤทธิ์ คุณจุฑารัตน์ คุณจุฑาพัชร ด ช. อติวิศร์ วิทยา	๒,๑๙๑.-
๑๗๙. คุณวิทยา วนาสาวภากุล	๒,๑๙๐.-
๑๘๐. คุณวิชาญ ม่วงปรีชา	๒,๑๖๕.-
๑๘๑. คณะมงคลธรรม	๒,๑๕๔.-
๑๘๒. คุณแม่พลอย คุณสมบุญ เหมือนทับ	๒,๑๕๐.-
๑๘๓. คุณอภิชัย คุณวลี จวรรณกุล และ บุตรธิดา	๒,๑๐๐.-
๑๘๔. ม.ร.ว.สฤษดิ์คุณ กิตติยากร	๒,๐๐๐.-
๑๘๕. น.อ.ประพันธ์ ม.ร.ว.กอบศรี จารุมณี	๒,๐๐๐.-
๑๘๖. พลตรีจรัส คุณนารัก กุลละวณิชย์	๒,๐๐๐.-
๑๘๗. คุณไพบุลย์ คุณประยงค์ คุณเชาว์ คุณเชษฐ์ คุณเปรม เก่งชน	๒,๐๐๐.-
๑๘๘. คุณกัลยา หาญวิวัฒนกุล	๒,๐๐๐.-
๑๘๙. คุณวีณา หาญวิวัฒนกุล	๒,๐๐๐.-
๑๙๐. คุณไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม	๒,๐๐๐.-
๑๙๑. คุณปรีชา เรียบเลิศหิรัญ	๒,๐๐๐.-
๑๙๒. คุณวีระนนท์ ว่องไพฑูรย์	๒,๐๐๐.-
๑๙๓. คุณสุชาติ คุณวัชรี ตติยถาวรกุล	๒,๐๐๐.-
๑๙๔. บริษัท เค.นิมา จำกัด	๒,๐๐๐.-
๑๙๕. คุณมาลี สงวนความดี	๒,๐๐๐.-
๑๙๖. คุณกิมซัง แซ่ตั้ง	๒,๐๐๐.-
๑๙๗. คุณกมล คุณนราวัลย์ สุรังค์สุริยกุล	๒,๐๐๐.-
๑๙๘. น.พ.เกิดชัย คุณเพทาย อินทวิวัฒน์	๒,๐๐๐.-
๑๙๙. คุณชะเอม คุณปราณี บุญชาญ และ บุตรธิดา	๒,๐๐๐.-
๒๐๐. คุณชาญชัย คุณลัดดาวัลย์ สมิตชาติ และครอบครัว	๒,๐๐๐.-
๒๐๑. คุณชุติมา มีมนัส	๒,๐๐๐.-
๒๐๒. คุณพ่อต้นกุ่ม คุณแม่มยุเตียง แซ่เบ๊	๒,๐๐๐.-
๒๐๓. คุณทรงวุฒิ คุณอรพินท์ ธรรมพรหมกุล และ บุตรธิดา	๒,๐๐๐.-
๒๐๔. คุณทองสุข เพ็ญชาติ	๒,๐๐๐.-
๒๐๕. คุณรัชชัย จารุอรรถทวี	๒,๐๐๐.-
๒๐๖. คุณบรรจง คุณทองม้วน สมบูรณ์ทรัพย์	๒,๐๐๐.-
๒๐๗. คุณบุญชัย คุณอุบล ตั้งธนะตรง	๒,๐๐๐.-
๒๐๘. คุณประโยชน์ คุณลำแพน เนื่องจำนงค์	๒,๐๐๐.-
๒๐๙. พ.อ.ปัญญา ร.ศ.สุริยนา ดช.กอบชัย ดช.กร	๒,๐๐๐.-
๒๑๐. คุณนวลจันทร์ กู้ประเสริฐ	๒,๐๐๐.-

๒๑๑. คุณชาญ คุณนลิน เป่าบุญ	๒,๐๐๐.-
๒๑๒. คุณไพรัช คุณเสาวนิตย์ คุณศิริรัตน์ ดช.เพิ่มศักดิ์ ชุชรธรรมขจร	๒,๐๐๐.-
๒๑๓. พระครูพิศาลสังฆโสภณ	๒,๐๐๐.-
๒๑๔. พระครูพิศิษฐ์ฯ โลปการ	๒,๐๐๐.-
๒๑๕. พระมหาถวัลย์ หกสาย	๒,๐๐๐.-
๒๑๖. พ.ต.หญิงวนิดา คำคุณ และ บุตรธิดา	๒,๐๐๐.-
๒๑๗. คุณศศิเพ็ญ แจ้งตามธรรม	๒,๐๐๐.-
๒๑๘. คุณศิริรัช โรจนพฤษ์ คุณเพ็ญศิริ สุกใส	๒,๐๐๐.-
๒๑๙. คุณสุดใจ แซ่เล่า	๒,๐๐๐.-
๒๒๐. คุณสมพงษ์ คุณภาระดี พุ่มเฉลิม	๒,๐๐๐.-
๒๒๑. คุณสวัสดิ์ มหามงคล	๒,๐๐๐.-
๒๒๒. คุณสำเนียง กรุยแดง และ บุตรธิดา	๒,๐๐๐.-
๒๒๓. คุณอุระมิลลา สัตยamananะ	๒,๐๐๐.-
๒๒๔. คุณตระกูล คุณจงจิตต์ ดช.บริวัฒน์ ส่งวัฒนา	๒,๐๐๐.-
๒๒๕. คุณสุรินทร์ ปราศภัย	๑,๙๒๐.-
๒๒๖. คุณศิริพร เตชะมัญญ	๑,๘๖๐.-
๒๒๗. อาจารย์พิศิษฐ์ คุณกุลธนี ศิริรักษ์ และคณะ	๑,๗๔๐.-
๒๒๘. คุณสุรางค์ ผลวิไล	๑,๗๑๐.-
๒๒๙. คุณราศรี พงษ์กิตติหลา	๑,๖๔๐.-
๒๓๐. คุณมิ่ง คุณวิมล วรวงศ์จิตติ	๑,๖๐๐.-
๒๓๑. คุณวิไล คุณารัตน์พานิช	๑,๖๐๐.-
๒๓๒. ส.อ.หญิงจินดา กลิ่นสุคนธ์	๑,๕๑๙.-
๒๓๓. คุณจักร์ คุณปรานี ปันยารชุน	๑,๕๐๐.-
๒๓๔. คุณดารณี มาสู่สุข	๑,๕๐๐.-
๒๓๕. คุณบุญพา เพียรเกิดสุข	๑,๕๐๐.-
๒๓๖. คุณประพันธ์ คุณชไมพร บุญสวาท	๑,๕๐๐.-
๒๓๗. คุณพยุศรี ชลทรัพย์	๑,๕๐๐.-
๒๓๘. คุณมานิตย์ ถกสสุเวช	๑,๕๐๐.-
๒๓๙. คุณวิรัตน์ เหลืองไพโรจน์	๑,๕๐๐.-
๒๔๐. พ.ต.ท.สวัสดิ์ คุณประไพร์ ศรีสุมานันท์	๑,๕๐๐.-
๒๔๑. คุณสุดใจ คุณพรณี พรพัฒนะ และ บุตรธิดา	๑,๕๐๐.-
๒๔๒. คุณอึ้ง แซ่โจ้ว	๑,๕๐๐.-
๒๔๓. คุณรสพร คุณพจน์ คุณสายสุรีย์ นิเวตวงศ์	๑,๕๐๐.-
๒๔๔. คุณแดนชัย คุณจิรญา คุณพัชรวิดี คุณพิชญ์ศรี พุกกะพันธุ์	๑,๕๐๐.-
๒๔๕. พล.ร.ท.อวบ สุนทรสีมะ และครอบครัว	๑,๕๐๐.-
๒๔๖. คุณงามจิต สีเรืองรอง และครอบครัว	๑,๕๐๐.-

๒๔๗. คุณศิริพร	๑,๔๘๐.-
๒๔๘. แม่ชีบุญส่ง จรูญผล	๑,๔๑๕.-
๒๔๙. คุณปิยะรัฐ คุณวิภา อะดุงเดชจรูญ	๑,๕๐๐.-
๒๕๐. คุณวิชา ม่วงปรีชา	๑,๕๐๐.-
๒๕๑. คุณมัทนา ขจรรุ่งศิลป์	๑,๕๐๐.-
๒๕๒. พนักงานยูเนียน	๑,๓๕๔.๒๕
๒๕๓. คุณวีระ เนตยกุล	๑,๓๓๕.๕๐
๒๕๔. คุณดารณี พุทธิบุญ และ ครอบครัว	๑,๓๓๕.-
๒๕๕. คุณเกียรติสุดา แสงฉาย	๑,๓๓๕.-
๒๕๖. ครอบครัวศรีกาญจนา	๑,๓๐๒.-
๒๕๗. แม่ชีพิมพ์ แม่ชีอารีย์ จาปนอม	๑,๓๐๐.-
๒๕๘. คุณสมพร โชติจินดา	๑,๓๐๐.-
๒๕๙. คุณวิเชียร คุณสุจินต์ นาคชน และ บุตรธิดา	๑,๒๘๐.-
๒๖๐. คณะวัดโบสถ์	๑,๒๗๐.-
๒๖๑. แม่ชีทวี ลักษณะนิยม	๑,๒๐๐.-
๒๖๒. คุณประสงค์ จิระพัฒนากุล	๑,๒๐๐.-
๒๖๓. พระมหาทองสุข ฐริปัญโญ	๑,๒๐๐.-
๒๖๔. คุณสุวิมล โพธิ์จิตร	๑,๒๐๐.-
๒๖๕. ร้านพีรพร (บางปะกง)	๑,๑๕๐.-
๒๖๖. ดร.กิตติ์ ดร.พรสวรรค์ วิสุทธิวิเศษ	๑,๑๐๐.-
๒๖๗. พ.ต.ท.จักร คุณภรณ์ จักรักษ์ และ บุตรธิดา	๑,๑๐๐.-
๒๖๘. คุณปาน แก้วบุญเรือง	๑,๑๐๐.-
๒๖๙. คุณพิศุทธิ์ กฤษณะเศรษฐ์	๑,๑๐๐.-
๒๗๐. ร.ต.อ.ศิริ แม่ชีละอองนวล ทองกล้า และ บุตรธิดา	๑,๑๐๐.-
๒๗๑. คุณสมชาติ คุณสีมาวุฒิ เทียงธรรม	๑,๑๐๐.-
๒๗๒. คุณหลือม แซ่เต็ง	๑,๑๐๐.-
๒๗๓. คุณกัลยา อ่วมอำรุง	๑,๐๕๐.-
๒๗๔. ร.ศ.ประพันธ์พงษ์ คุณปราณี เวชชาชีวะ	๑,๐๕๐.-
๒๗๕. คุณเพ็ญเพ็ญ พรกาญจนวงศ์	๑,๐๗๒.-
๒๗๖. คุณจำลอง เนียมขำ	๑,๐๕๐.-
๒๗๗. คุณมานะ กุลดิลกรัตน์	๑,๐๕๐.-
๒๗๘. คุณเกสร คุณศรีวัฒนา จาดเจริญ	๑,๐๓๕.-
๒๗๙. คุณนรินทร์ พวงมณี	๑,๐๓๐.-
๒๘๐. คุณสิทธิพงศ์ และเพื่อน ๆ	๑,๐๒๐.-
๒๘๑. ด.ต.สุนทร คุณกาญจนา กาชัย	๑,๐๑๐.-
๒๘๒. คุณประสิทธิ์ ตั้งประเสริฐผล และญาติมิตร	๑,๐๐๑.๒๕

๒๘๓. คุณสุวิทย์ ตรุกานนท์	๑,๐๐๐.-
๒๘๔. คุณโม คุณสุชาดา ด.ญ.กมลทิพย์ ด.ช.กฤษณะ ด.ญ.ฐิติพร แซ่ลิ้ม	๑,๐๐๐.-
๒๘๕. ร้านเอ็กซ์ช็อป ประตูน้ำอินทรา คุณวีระศักดิ์ คุณสุญาณี ด.ช.สิทธิ ศันสนีย์เกียรติ	๑,๐๐๐.-
๒๘๖. ครอบครัวสิงหรวุฒิ	๑,๐๐๐.-
๒๘๗. คุณประสิทธิ์ คุณนฤมล ด.ช.สิทธิศักดิ์ ด.ญ.ฤดี ด.ช.สิทธิชัย ด.ญ.ฤทัย ยุคมแก้วกาญจนา	๑,๐๐๐.-
๒๘๘. ครอบครัวลืออำรุง วิรัตน์ มลินทร์ จิตรา รักษาสวรรค์	๑,๐๐๐.-
๒๘๙. คุณสมใจ แท่นพรหม	๑,๐๐๐.-
๒๙๐. บริษัท ธนวิทย์	๑,๐๐๐.-
๒๙๑. คุณปราณี วิสุทธิผล	๑,๐๐๐.-
๒๙๒. คุณโสภาค สัตตะระ	๑,๐๐๐.-
๒๙๓. คุณสมบูรณ์ รัตนพรสมปอง	๑,๐๐๐.-
๒๙๔. คุณสมจิตต์ เลิศพัฒนกุล	๑,๐๐๐.-
๒๙๕. คุณสามารถ สุจินตะบัณฑิต	๑,๐๐๐.-
๒๙๖. คุณสุวัฒน์ชัย จึงทำดีรุ่งขจร	๑,๐๐๐.-
๒๙๗. คุณสุภชัย ภูมิเกษม	๑,๐๐๐.-
๒๙๘. คุณสายพิน โพธิ์ไพงาม	๑,๐๐๐.-
๒๙๙. คุณสุรัตน์ คุณทัศนีย์ จามิกร	๑,๐๐๐.-
๓๐๐. คุณสุนารี สุเมธพิมลชัย	๑,๐๐๐.-
๓๐๑. คุณสังเวียร คุณจวบจิต รอดบุญ	๑,๐๐๐.-
๓๐๒. คุณสุรพล พงษ์รัตนกุล	๑,๐๐๐.-
๓๐๓. คุณสุชาติ จินตธีรชัย	๑,๐๐๐.-
๓๐๔. ส.จ.สุรพล พนาภิภู	๑,๐๐๐.-
๓๐๕. พ.อ.สมชาย หิรัญษ์ขัติ	๑,๐๐๐.-
๓๐๖. คุณสุภา อภิวันทนาพร	๑,๐๐๐.-
๓๐๗. คุณสร้อยทอง รุ่งเรืองศรี	๑,๐๐๐.-
๓๐๘. คุณสมศักดิ์ จงก่อกิจสุข	๑,๐๐๐.-
๓๐๙. คุณสุวิทย์ มาลีศรีประเสริฐ	๑,๐๐๐.-
๓๑๐. คุณเสาวณีย์ ไทยสอางค์	๑,๐๐๐.-
๓๑๑. คุณสมพงษ์ สมฤทธิกิจ	๑,๐๐๐.-
๓๑๒. คุณเสาวณี กิรติบุรณะ	๑,๐๐๐.-
๓๑๓. คุณเสรี คุณสาวิตรี โอสสถานเคราะห์	๑,๐๐๐.-
๓๑๔. คุณเสริม คุณฉวี ดารานนท์	๑,๐๐๐.-
๓๑๕. คุณสมจิตต์ วงศ์ผดุง	๑,๐๐๐.-
๓๑๖. คุณสมศักดิ์ มากชลบท	๑,๐๐๐.-
๓๑๗. คุณสมิตร ดินวนิช	๑,๐๐๐.-
๓๑๘. คุณสมชาย บุญยรัตน์	๑,๐๐๐.-

๓๑๙. คุณสนั่น คุณวิระดา ดวงรัตน์	๑,๐๐๐.-
๓๒๐. คุณเสงี่ยม พองสมุทร	๑,๐๐๐.-
๓๒๑. พ.จ.อ.สังวรณ์ คุณศิริพร คุณอริสรา ขาวสไบ	๑,๐๐๐.-
๓๒๒. คุณสุรพงษ์ สุ่มมาตย์	๑,๐๐๐.-
๓๒๓. คุณเสาวลักษณ์ คุณทรงศักดิ์ คุณเสาวภา อมรกานต์	๑,๐๐๐.-
๓๒๔. คุณสรวง นรพัลลภ	๑,๐๐๐.-
๓๒๕. คุณสุรพล ม่วงสกุล	๑,๐๐๐.-
๓๒๖. คุณสุรลักษณ์ นรกิจบำรุง	๑,๐๐๐.-
๓๒๗. คุณสมชาย ผลสุวรรณ (พุทธรูป)	๑,๐๐๐.-
๓๒๘. คุณสมชาย คุณสุวรรณ ทองประกอบ	๑,๐๐๐.-
๓๒๙. คุณเสาวลักษณ์ วาณิชเสนี	๑,๐๐๐.-
๓๓๐. คุณสมจิตต์ เทวรักษ์กุล	๑,๐๐๐.-
๓๓๑. คุณสวาท เทวรักษ์กุล	๑,๐๐๐.-
๓๓๒. คุณสุวณี นิบุณกิจ	๑,๐๐๐.-
๓๓๓. คุณสังวาลย์ ชินวงศ์	๑,๐๐๐.-
๓๓๔. คุณสนั่น คุณเฉลิมเกตุ นภาศัพท์	๑,๐๐๐.-
๓๓๕. คุณสงวน น้อยอารี	๑,๐๐๐.-
๓๓๖. คุณสมบัติ งามสุริยโรจน์	๑,๐๐๐.-
๓๓๗. คุณสุนิสา ธวัชวิบูลย์ผล	๑,๐๐๐.-
๓๓๘. คุณสุรัตน์ ธวัชวิบูลย์	๑,๐๐๐.-
๓๓๙. คุณสุภาวดี กุลโชติรัตน์	๑,๐๐๐.-
๓๔๐. คุณวาณี บุญยประเวส	๑,๐๐๐.-
๓๔๑. น.พ.วิวัฒน์ คุณณวี กรีพานิช	๑,๐๐๐.-
๓๔๒. คุณวีรวรรณ ศิโรเวธกุล	๑,๐๐๐.-
๓๔๓. พล.ต.ต.วิฑูร คุณเสริมศรี คุณศรัณยา ไตวิจิตร	๑,๐๐๐.-
๓๔๔. คุณวราภรณ์ ดันรันพัฒนกุล	๑,๐๐๐.-
๓๔๕. คุณวิไลพรรณ ย้งรอด	๑,๐๐๐.-
๓๔๖. คุณวันชัย ลัญญะวี	๑,๐๐๐.-
๓๔๗. พ.อ.วัลลภ คุณเวียรยา ยมาภัย	๑,๐๐๐.-
๓๔๘. คุณวิชัย ปิงตระกูล	๑,๐๐๐.-
๓๔๙. คุณวรรณิ มุทิตาภรณ์	๑,๐๐๐.-
๓๕๐. คุณวรรณิ ตั้งมานะสกุล	๑,๐๐๐.-
๓๕๑. คุณวนิดา เทพรักษา	๑,๐๐๐.-
๓๕๒. คุณวิภาพร สาริตะกร	๑,๐๐๐.-
๓๕๓. คุณวรพรรณ อภิชัย	๑,๐๐๐.-
๓๕๔. คุณวรรณภา ปราการพิลาศ	๑,๐๐๐.-

๓๕๕. คุณวรพล แซ่แต้	๑,๐๐๐.-
๓๕๖. คุณวีรวัฒน์ ตามรภาค	๑,๐๐๐.-
๓๕๗. คุณวิโรจน์ วิโรจน์กุล	๑,๐๐๐.-
๓๕๘. คุณวิไล สุขอภิชาติกุล	๑,๐๐๐.-
๓๕๙. คุณวิภาจรี ตั้งสำเริงวงศ์	๑,๐๐๐.-
๓๖๐. คุณวินิจ บุรณาร	๑,๐๐๐.-
๓๖๑. คุณวรรณุช อมาตยกุล	๑,๐๐๐.-
๓๖๒. คุณวัลลภ อภินทสมิต	๑,๐๐๐.-
๓๖๓. คุณวัฒนา คุณนกน คุณผดุง จิวัฒนาสุข	๑,๐๐๐.-
๓๖๔. พ.ต.ท.วิทยา คุณสุปราณี วงศ์ไพบุลย์	๑,๐๐๐.-
๓๖๕. คุณวรศิริ คุณวาสนวงศ์ อมาตยกุล	๑,๐๐๐.-
๓๖๖. คุณวิมล นิลานุช	๑,๐๐๐.-
๓๖๗. คุณวิไล สุปัญญากร	๑,๐๐๐.-
๓๖๘. คุณวัฒนา มิตรประธาน และครอบครัว	๑,๐๐๐.-
๓๖๙. คุณวรรณ จิตรวศินกุล	๑,๐๐๐.-
๓๗๐. คุณวัลลภ วงศ์อภินันท์	๑,๐๐๐.-
๓๗๑. คุณวิชญา เดชสมบูรณ์รัตน์	๑,๐๐๐.-
๓๗๒. คุณวิไลวรรณ ปัฐพานิชย์โชติ	๑,๐๐๐.-
๓๗๓. พ.อ.วัลลภ คุณไพเราะ สุขะหุต และ บุตรธิดา	๑,๐๐๐.-
๓๗๔. คุณวัชรวิ คุณวิเชียร คุณสุกฤตา อาชนียุต	๑,๐๐๐.-
๓๗๕. คุณวิชัย เทียนพนนวกสุข และ ครอบครัว	๑,๐๐๐.-
๓๗๖. คุณวลีวรรณ บุญศิริจันทร์	๑,๐๐๐.-
๓๗๗. คุณวันชัย เจียมใจจิต	๑,๐๐๐.-
๓๗๘. คุณวรรณวิมล อติเรกสาร	๑,๐๐๐.-
๓๗๙. คุณศิริวรรณ สิทธิชัยวิจิตร	๑,๐๐๐.-
๓๘๐. คุณศรีสุมา คุณเอกฤทธิ์ ประดิษฐสุวรรณ	๑,๐๐๐.-
๓๘๑. คุณศรีสุมา คุณภาสุรี คุณชัชรินทร์ คุณเกศรา โอสธานุเคราะห์	๑,๐๐๐.-
๓๘๒. คุณศฤงฆ์ พงษ์ารักษ์	๑,๐๐๐.-
๓๘๓. คุณศิริพร เลิศวิทยาชัยกุล	๑,๐๐๐.-
๓๘๔. ด.ช.ศิวัฐ ด.ญ.เบลล์ วิจิตรรัตนกิจ	๑,๐๐๐.-
๓๘๕. คุณสมชาย คุณสมเกียรติ คุณสมนึก มูลทองชุน	๑,๐๐๐.-
๓๘๖. คุณสมัย คุณวันทนา คุณรัชนี้ มูลทองชุน	๑,๐๐๐.-
๓๘๗. แม่ชีพัชร วงศ์สุภลักษณ์	๑,๐๐๐.-
๓๘๘. คุณมาลี ลิ้มเศรษฐานูวัติ	๑,๐๐๐.-
๓๘๙. คุณมาลัย ศกุนตนาภ	๑,๐๐๐.-
๓๙๐. คุณมาลินี อมรภานต์	๑,๐๐๐.-

๓๙๑. คุณเมธี ศรีโกมล	๑,๐๐๐.-
๓๙๒. แม่ชีเยื่อน มีประมูล	๑,๐๐๐.-
๓๙๓. แม่ชีบังอร บุญมี	๑,๐๐๐.-
๓๙๔. แม่ชีนารถ ชื่อดวง	๑,๐๐๐.-
๓๙๕. คุณมนตรี ชันติสิทธิ์	๑,๐๐๐.-
๓๙๖. คุณเมยรี สมไหล	๑,๐๐๐.-
๓๙๗. แม่ชีพลอย มีสุข	๑,๐๐๐.-
๓๙๘. คุณมุกดา ธาราทิพย์อนันต์	๑,๐๐๐.-
๓๙๙. คุณมิ่ง เลิศวิทยาชัยกุล คุณเพ็ญจรรยา แซ่ตั้ง	๑,๐๐๐.-
๔๐๐. คุณมะลิ เทวรักษ์กุล	๑,๐๐๐.-
๔๐๑. คุณมะลิ เทวรักษ์กุล อุทิศให้ คุณพ่อสง่าง เทวรักษ์กุล คุณป้ากสิ์ ธรรมปัจจัย	๑,๐๐๐.-
๔๐๒. แม่ชีพยอม เอี่ยมภักดิ์ พร้อมลูกหลาน	๑,๐๐๐.-
๔๐๓. แม่ชีบุญเชื่อม เจียมใจจิต	๑,๐๐๐.-
๔๐๔. แม่ชีนงลักษณ์ คุ่มวิริยะ	๑,๐๐๐.-
๔๐๕. คุณมนตรี คุณสุธาวดี อินทร์อุดม และบุตรธิดา	๑,๐๐๐.-
๔๐๖. คุณมณีวรรณ จิตรวตินกุล	๑,๐๐๐.-
๔๐๗. มณีสุธรรม	๑,๐๐๐.-
๔๐๘. คุณมานะ ชูแก้ว	๑,๐๐๐.-
๔๐๙. คุณเย็นจิตต์ กิจสุขชัย	๑,๐๐๐.-
๔๑๐. คุณเย็นจิตต์ มิตรผดุงพาณิชย์	๑,๐๐๐.-
๔๑๑. คุณยุวชาติ คุณนิภาพร พัฒน์วีระวัฒน์	๑,๐๐๐.-
๔๑๒. คุณยุพา มนตรีปรีชาชัย	๑,๐๐๐.-
๔๑๓. คุณรพีพรรณ สุวรรณสาร	๑,๐๐๐.-
๔๑๔. คุณราตรี ไทยประกอบ	๑,๐๐๐.-
๔๑๕. คุณเรืองชัย ภูมิธูสร	๑,๐๐๐.-
๔๑๖. คุณรัชนี้ คุณรังสรรค์ ด.ช.กิตติสนธิ์ หล้าอุบล	๑,๐๐๐.-
๔๑๗. คุณรังษี คุณลักขณา ศกุนะสิงห์	๑,๐๐๐.-
๔๑๘. คุณรัชตนันต์ สุขเหลือ	๑,๐๐๐.-
๔๑๙. คุณรัชนี้ อติชาติวานิช	๑,๐๐๐.-
๔๒๐. คุณรัชนี้ นิบุญกิจ	๑,๐๐๐.-
๔๒๑. LEONG SENG	๑,๐๐๐.-
๔๒๒. คุณลาวัณย์ หวังหลี่	๑,๐๐๐.-
๔๒๓. คุณละออ	๑,๐๐๐.-
๔๒๔. คุณละม่อม เทวรักษ์กุล	๑,๐๐๐.-
๔๒๕. คุณเลิศ โอวาทชัยพงศ์	๑,๐๐๐.-
๔๒๖. คุณวิวัฒน์ ชัยสถาพร	๑,๐๐๐.-

๔๒๗. คุณวนิดา แซ่ตั้ง	๑,๐๐๐.-
๔๒๘. คุณวาสนา เร่งเพียร	๑,๐๐๐.-
๔๒๙. คุณวรวิทย์ ภูมิเกษม	๑,๐๐๐.-
๔๓๐. คุณวิวัฒน์ วุฒิพันธ์ไชย	๑,๐๐๐.-
๔๓๑. คุณวิวัฒน์ จามิกรณ์	๑,๐๐๐.-
๔๓๒. คุณวิมลศรี พานิชยานนท์	๑,๐๐๐.-
๔๓๓. คุณวรสิน ชัยสิงหาญ	๑,๐๐๐.-
๔๓๔. คุณประชา คุณอนงค์ ศรีธีระเนตร	๑,๐๐๐.-
๔๓๕. คุณปลัด รอดสวัสดิ์	๑,๐๐๐.-
๔๓๖. คุณปราโมทย์ กู้ประเสริฐ	๑,๐๐๐.-
๔๓๗. คุณปราโมทย์ นุชนิม	๑,๐๐๐.-
๔๓๘. พล.ต.ท.ประกอบ คุณจรัสรัตน์ วีระพันธุ์	๑,๐๐๐.-
๔๓๙. คุณประเสริฐ จรรย์วรากรชัย	๑,๐๐๐.-
๔๔๐. คุณปิยะวุฒิ คุณกฤษฎวรรณ แสงเกร็ด	๑,๐๐๐.-
๔๔๑. คุณยายปาน มงคลกาล คุณจำลอง คุณคำ คุณพีระพล คุณสุภาพร คุณศิริพงษ์ คุณชุมพล รวงผึ้ง	๑,๐๐๐.-
๔๔๒. คุณประยูร เฉลิมโชติยานนท์	๑,๐๐๐.-
๔๔๓. คุณประภาศรี ธำรงยุทธ	๑,๐๐๐.-
๔๔๔. คุณปรีชา เพ็ชรน่วม	๑,๐๐๐.-
๔๔๕. คุณผุสดี อรุณทัย คุณรุ่งโรจน์ เลหาไฟโรจน์วัฒนา	๑,๐๐๐.-
๔๔๖. คุณผกามาศ อาจารย์	๑,๐๐๐.-
๔๔๗. คุณผดุงผล คุณอรัญญาณี คุณณัฐพล ดวงอัมพร	๑,๐๐๐.-
๔๔๘. คุณเพท่าย ตะนูลานันท์	๑,๐๐๐.-
๔๔๙. คุณเพ็ญศรี โสภณประสาท	๑,๐๐๐.-
๔๕๐. คุณเพ็ญศรี กรมรินทร์	๑,๐๐๐.-
๔๕๑. คุณพรพรรณ ไตรักดี	๑,๐๐๐.-
๔๕๒. คุณเพชรน้อย ศรีมาลัยพร	๑,๐๐๐.-
๔๕๓. คุณพงษ์ศักดิ์ นาคพงษ์	๑,๐๐๐.-
๔๕๔. คุณพรพรรณ ตันวิจิตร และคณะ	๑,๐๐๐.-
๔๕๕. คุณพ่อพลาย คุณแม่ฮุย คุณมนตรี เขียวขำ	๑,๐๐๐.-
๔๕๖. คุณพิทยา คุณอุษา คุณทรงศักดิ์ คุณภักดิ์สิทธิ์ อินทรครรชิต	๑,๐๐๐.-
๔๕๗. คุณพรทิพย์ เก่งเจริญ	๑,๐๐๐.-
๔๕๘. คุณไพเราะ ไทยวงศ์	๑,๐๐๐.-
๔๕๙. คุณไพโรจน์ ศรีทองนาก	๑,๐๐๐.-
๔๖๐. คุณเพ็ญจันทร์ กู้ประเสริฐ	๑,๐๐๐.-
๔๖๑. คุณพิชัยวัฒน์ กู้ประเสริฐ	๑,๐๐๐.-
๔๖๒. พล.ต.ต.พิชัย คุณเปรมใจ ชำนาญไพร	๑,๐๐๐.-

๔๖๓. คุณพรชัย คุณสมจริง ช่อลำไย	๑,๐๐๐.-
๔๖๔. คุณพัชรี ศรีสุภินานนท์	๑,๐๐๐.-
๔๖๕. คุณพรศักดิ์ วรรณุกรม	๑,๐๐๐.-
๔๖๖. พระมหาบุญยัง อนาลโย (มินิลทานุช)	๑,๐๐๐.-
๔๖๗. พระมหาไพโรจน์ ภัททโก	๑,๐๐๐.-
๔๖๘. พระครูสุนทรธรรมวาทิ	๑,๐๐๐.-
๔๖๙. พระครูสังฆรักษ์พิชัย	๑,๐๐๐.-
๔๗๐. พระมหาสำราญ จารุณโณ	๑,๐๐๐.-
๔๗๑. พระเกษม ฐิตเขโม	๑,๐๐๐.-
๔๗๒. พระมหาศิริ อยู่สุข	๑,๐๐๐.-
๔๗๓. พระกิตตินันท์ สีสตินโต	๑,๐๐๐.-
๔๗๔. พระพิชัย วิชโย (ต่อเทียนชัย)	๑,๐๐๐.-
๔๗๕. คุณภูวดล ชุมพลสกุลวงศ์	๑,๐๐๐.-
๔๗๖. คุณภาวระดี พุ่มเฉลิม	๑,๐๐๐.-
๔๗๗. คุณภักพงษ์ ด.ช.พงศ์จักร จักษุรักษ์	๑,๐๐๐.-
๔๗๘. คุณภุชงค์ เพ็ชรรัตน์	๑,๐๐๐.-
๔๗๙. คุณมานพ คุณเบญจมาศ เอกเจริญสุข	๑,๐๐๐.-
๔๘๐. คุณธำรง พึ่งรัมย์	๑,๐๐๐.-
๔๘๑. คุณธนา เมธาเศรษฐ	๑,๐๐๐.-
๔๘๒. คุณนฤมล สิริเพชรเกษม	๑,๐๐๐.-
๔๘๓. ด.ญ.นาตยา สมฤดีทวีกิจ	๑,๐๐๐.-
๔๘๔. คุณนันทนา ฉวีวงศ์	๑,๐๐๐.-
๔๘๕. คุณนวลน้อย นิมสมบุญ	๑,๐๐๐.-
๔๘๖. คุณนิตยา มะลิซ้อน	๑,๐๐๐.-
๔๘๗. คุณนันทนา วงศ์นิติพัฒน์	๑,๐๐๐.-
๔๘๘. คุณนวม บุรานนท์	๑,๐๐๐.-
๔๘๙. คุณนวลจันทร์ พฤกษ์ไพศาล	๑,๐๐๐.-
๔๙๐. คุณนิภา ธนะภูมิ	๑,๐๐๐.-
๔๙๑. คุณนพคุณ แต้แต่	๑,๐๐๐.-
๔๙๒. คุณนริศรา สุรังค์สุริยกุล	๑,๐๐๐.-
๔๙๓. คุณนรากุล ชัยเจริญสวัสดิ์ และครอบครัว	๑,๐๐๐.-
๔๙๔. คุณนิภา ชัยสถาพร	๑,๐๐๐.-
๔๙๕. คุณบุญวงศ์ อมาตยกุล	๑,๐๐๐.-
๔๙๖. คุณหญิงบุผา หิรัณย์ขัติ	๑,๐๐๐.-
๔๙๗. คุณเบ็สี แต้แป้	๑,๐๐๐.-
๔๙๘. คุณบุญช่วย แต้ลี	๑,๐๐๐.-

๔๙๙. คุณบุญมี ม่วงสกุล	๑,๐๐๐.-
๕๐๐. คุณบุญช่วย อยู่เย็น	๑,๐๐๐.-
๕๐๑. คุณบุญวงศ์ คุณวรรณ อมาตยกุล และญาติมิตร	๑,๐๐๐.-
๕๐๒. คุณบุญหลง คุณบุญชิน ลุ่มประสงค์	๑,๐๐๐.-
๕๐๓. คุณบุญชอบ ม่วงสด	๑,๐๐๐.-
๕๐๔. คุณบุญชัย องค์ศรีตระกูล	๑,๐๐๐.-
๕๐๕. คุณบุญสวน แสนเจริญ และบุตรหลาน	๑,๐๐๐.-
๕๐๖. คุณบัญชา आयुวัฒน์ศิริ	๑,๐๐๐.-
๕๐๗. คุณบุญสม แสงทับสอน และครอบครัว	๑,๐๐๐.-
๕๐๘. คุณบุญตรง สารศักดิ์	๑,๐๐๐.-
๕๐๙. คุณบุญรับ สุพัฒนาภรณ์	๑,๐๐๐.-
๕๑๐. ดร.บรรเจิด คุณสมลักษณ์ พลากร	๑,๐๐๐.-
๕๑๑. คุณบัญญัติ คุณวัลลภา ศิริตันติกร	๑,๐๐๐.-
๕๑๒. คุณประยูร คุณเตือนใจ จันทรมังคศรี	๑,๐๐๐.-
๕๑๓. คุณปัญญา คุณวัลลีย์ วัฒนวงศ์ศรี	๑,๐๐๐.-
๕๑๔. คุณประสาน เตชะประภากร	๑,๐๐๐.-
๕๑๕. คุณประวิช หัมพานนท์	๑,๐๐๐.-
๕๑๖. คุณปานทิพย์ คุณศิริชัย ทองพาสัจจะ	๑,๐๐๐.-
๕๑๗. คุณประสพ คุณอรุณ กลิ่นลำดวน และบุตรธิดา	๑,๐๐๐.-
๕๑๘. คุณประภารัตน์ เต็มพร้อม	๑,๐๐๐.-
๕๑๙. คุณประเพียร จิตร์รักษา	๑,๐๐๐.-
๕๒๐. คุณประเสริฐ นิมกุลรัตน์	๑,๐๐๐.-
๕๒๑. คุณปรีชา เจียมใจจิต	๑,๐๐๐.-
๕๒๒. คุณประไพ รัศมีทัต	๑,๐๐๐.-
๕๒๓. คุณประเสริฐ คุณวันเพ็ญ รอดบัน	๑,๐๐๐.-
๕๒๔. คุณปกรณ์ คุณสมจิตร นันทวิภาวงศ์	๑,๐๐๐.-
๕๒๕. คุณประนอม วรเลิศ	๑,๐๐๐.-
๕๒๖. คุณชิตชนก ร่วมสุข คุณสมสุข กมลยุทธ	๑,๐๐๐.-
๕๒๗. คุณชมพิต พจนพริ้ง	๑,๐๐๐.-
๕๒๘. น.พ.ชัยพจน์ คุณพ่อวัลลภ คุณแม่มาลี สวัสดิวัลลภ	๑,๐๐๐.-
๕๒๙. คุณชัยวิทย์ คุณสุเมธา สายประเสริฐกิจ	๑,๐๐๐.-
๕๓๐. MR. SOH LIONG HUAT	๑,๐๐๐.-
๕๓๑. บริษัท ชูชาติอุตสาหกรรมอาหาร จำกัด	๑,๐๐๐.-
๕๓๒. คุณชิน อัมพรรัตน์	๑,๐๐๐.-
๕๓๓. คุณโชคชัย เศรษฐนันท์	๑,๐๐๐.-
๕๓๔. คุณชะเอม คุณปรางค์ บุญชาญ	๑,๐๐๐.-

๕๓๕. คุณชูลี อักษรนิติตระกูล	๑,๐๐๐.-
๕๓๖. คุณชัชวาล คุณสิริเกตุ ชัยเนียน	๑,๐๐๐.-
๕๓๗. ร.อ.โชติ คุณบุญมาก ปัทมานุช	๑,๐๐๐.-
๕๓๘. คุณชาญณรงค์ จิตรวคินกุล	๑,๐๐๐.-
๕๓๙. คุณชมพิศ พนมชัย	๑,๐๐๐.-
๕๔๐. คุณชัยวิทย์ คุณสุเมธ สายพระเสริมกิจ	๑,๐๐๐.-
๕๔๑. พลเรือโทชั้น คุณอัจฉรา สนั่นแจ้ง	๑,๐๐๐.-
๕๔๒. คุณชกอิม แซ่โจ้ว	๑,๐๐๐.-
๕๔๓. คุณซิมเต็ก แซ่ซี้ คุณอารยา สาทิตานนท์	๑,๐๐๐.-
๕๔๔. คุณเชียมเง็ก แซ่ก้วย คุณชูไฉ แซ่อิง คุณพจนา แซ่จิ๋ว	๑,๐๐๐.-
๕๔๕. คุณซิม เทวรักษ์กุล	๑,๐๐๐.-
๕๔๖. จ.อ.ณรงค์ คุ่มถิ่นแก้ว	๑,๐๐๐.-
๕๔๗. คุณณรงค์	๑,๐๐๐.-
๕๔๘. คุณณัฐ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา	๑,๐๐๐.-
๕๔๙. คุณณรงค์ คุณหลิน่า วุฒิพันธ์ไชย	๑,๐๐๐.-
๕๕๐. คุณดำริห์ เหล่าศิริวัฒนา	๑,๐๐๐.-
๕๕๑. คุณดาราภา ตั้งภรณ์พรรณ	๑,๐๐๐.-
๕๕๒. คุณดวงใจ แตรระกุล	๑,๐๐๐.-
๕๕๓. คุณเตียวอั้ง แซ่เตียว	๑,๐๐๐.-
๕๕๔. คุณเตรียม เลาหมนตรี	๑,๐๐๐.-
๕๕๕. คุณตติยา จินาวงศ์	๑,๐๐๐.-
๕๕๖. คุณเตย คุ่มไต้	๑,๐๐๐.-
๕๕๗. คุณพิพพา ดันติวนิชย์	๑,๐๐๐.-
๕๕๘. คุณทวี ปรีชาธนาพล	๑,๐๐๐.-
๕๕๙. คุณทองเชื่อม ม่วงสด	๑,๐๐๐.-
๕๖๐. คุณทองเพียร อุดมวิทย์	๑,๐๐๐.-
๕๖๑. ร.ต.ต.ทองสุข คุณรัชฎา ด.ญ.ภัทราวรรณ พูลทอง	๑,๐๐๐.-
๕๖๒. คุณเทียน คุณชีว ชินวงศ์พรหม	๑,๐๐๐.-
๕๖๓. คุณทวีศักดิ์ พรหมฤทธิ์	๑,๐๐๐.-
๕๖๔. คุณทัศนีย์ เจียดำรง	๑,๐๐๐.-
๕๖๕. คุณธนัญศร ธงไพ และมัสชีซุง	๑,๐๐๐.-
๕๖๖. คุณธนากร วนเสาวภากุล	๑,๐๐๐.-
๕๖๗. คุณธนา บุลสุข	๑,๐๐๐.-
๕๖๘. คุณธีระชัย คุณพนิดา นันทนธิกร และครอบครัว	๑,๐๐๐.-
๕๖๙. คุณธนีสร์ ศรีกลิ่นดี และครอบครัว	๑,๐๐๐.-
๕๗๐. ร.ศ.ธดาวดี มีนะกนิษฐ์	๑,๐๐๐.-

๕๗๑. คุณธนาศิริ เอี่ยมโสภณกุล	๑,๐๐๐.-
๕๗๒. คุณเกษม ปิยะโกมล	๑,๐๐๐.-
๕๗๓. คุณกาญจนา เหลืองศิริชัย	๑,๐๐๐.-
๕๗๔. คุณกัญญา ชินวัฒนา	๑,๐๐๐.-
๕๗๕. คุณกันทิมา วิรัชศิลป์	๑,๐๐๐.-
๕๗๖. คุณกัลยา จรรยาพิทยกุล	๑,๐๐๐.-
๕๗๗. คุณกานดา คุณพิชัย วิจิตรรัตนกิจ	๑,๐๐๐.-
๕๗๘. คุณกิงกาญจน์ ลิปะพันธ์	๑,๐๐๐.-
๕๗๙. คุณเกตุ มณฑการติวงศ์ คุณเสาวนีย์ ภูสวัสด์รัตน	๑,๐๐๐.-
๕๘๐. คุณกนกวรรณ จิตรวิศนกุล	๑,๐๐๐.-
๕๘๑. คุณเกรียงไกร ทวีศิริจารกุล	๑,๐๐๐.-
๕๘๒. คุณกิมฮวย สกุลสันติธรรม	๑,๐๐๐.-
๕๘๓. คุณเกษมสุข คุณกมลทิพย์ ด.ช.นรเทพ พัฒน์โน	๑,๐๐๐.-
๕๘๔. คุณเกษณา ภูริเกษม	๑,๐๐๐.-
๕๘๕. คุณเช็กซัง คุณหงวนเฮียะ แซ่สง	๑,๐๐๐.-
๕๘๖. คุณะชาวบ้านไพร	๑,๐๐๐.-
๕๘๗. คุณคมสัน จิตรวศินกุล	๑,๐๐๐.-
๕๘๘. คุณงักเชียง แซ่เล่า คุณบุษรา มหาวีโร	๑,๐๐๐.-
๕๘๙. คุณจุฑาทิพย์ พึ่งพินิจ	๑,๐๐๐.-
๕๙๐. ศ.จ.จินต์ คุณสงวน ทั้งสุขบุตร	๑,๐๐๐.-
๕๙๑. คุณเจริญ สันวิสูตร	๑,๐๐๐.-
๕๙๒. คุณจำลอง คุณบุญสม วิไลมณีวรรณ	๑,๐๐๐.-
๕๙๓. คุณจงดี ภัทรเศรษฐ์	๑,๐๐๐.-
๕๙๔. คุณแม่เจียน คุณศิริพรรณ ไหมละมัย และบุตรธิดาหลาน	๑,๐๐๐.-
๕๙๕. น.พ.จ้านง คุณภาศรี ตันทิกุล	๑,๐๐๐.-
๕๙๖. ด.ญ.จันทพร ด.ช.จักรินทร์ อิมบำรุง	๑,๐๐๐.-
๕๙๗. คุณจวีรัตน์ วิทยาภูมิ	๑,๐๐๐.-
๕๙๘. คุณเจิสเปอร์ ทอมแซ่น	๑,๐๐๐.-
๕๙๙. คุณจิตรา แซ่อึ้ง	๑,๐๐๐.-
๖๐๐. คุณเจือ	๑,๐๐๐.-
๖๐๑. คุณจายตี งานทวี และครอบครัว	๑,๐๐๐.-
๖๐๒. คุณจำลอง เจริญภักดี	๑,๐๐๐.-
๖๐๓. คุณจิตราศิณี วงษ์ไทย	๑,๐๐๐.-
๖๐๔. คุณจาร์	๑,๐๐๐.-
๖๐๕. คุณจันทนา ที่มบรรณ	๑,๐๐๐.-
๖๐๖. คุณจาร์วรรณ (อยู่กำ) พาณิชนศิลป์กิจ	๑,๐๐๐.-

๖๐๗. คุณเจริญ คุณอัมภา ยวดยงค์	๑,๐๐๐.-
๖๐๘. คุณฉัตรชัย เณิมอมรทรัพย์	๑,๐๐๐.-
๖๐๙. คุณฉวีวรรณ ชื่นภิรมย์	๑,๐๐๐.-
๖๑๐. คุณพ่อฉาย คุณแม่พึงถนอม นุตเกษม	๑,๐๐๐.-
๖๑๑. คุณแนล้ม	๑,๐๐๐.-
๖๑๒. คุณเฉลียว สัตยมานะ	๑,๐๐๐.-
๖๑๓. คุณฉวีวรรณ เตชะไพฑูรย์	๑,๐๐๐.-
๖๑๔. คุณนายเฉลียว พ.ต.ท.วิทยา วงษ์ไพฑูรย์	๑,๐๐๐.-
๖๑๕. คุณแนล้ม อรุณรัตน์	๑,๐๐๐.-
๖๑๖. คุณชลิต คุณญารณ เพ็ญอารมย์	๑,๐๐๐.-
๖๑๗. คุณชุมพันธ์ เลขวัต	๑,๐๐๐.-
๖๑๘. คุณโชติ โสภณพนิช	๑,๐๐๐.-
๖๑๙. คุณศุภรีย์ แก้วเจริญ	๑,๐๐๐.-
๖๒๐. คุณศุภชัย หวังหลี่	๑,๐๐๐.-
๖๒๑. คุณศิริทัศน์ คุณนรีชา ประเสริฐมธุกิจ	๑,๐๐๐.-
๖๒๒. คุณดนัยณัฐ พานิชภักดิ์	๑,๐๐๐.-
๖๒๓. คุณเชียร จันทาร	๑,๐๐๐.-
๖๒๔. คุณโชคชัย คุณสุรางค์ สลิตกุลานันท์ และบุตรธิดา	๑,๐๐๐.-
๖๒๕. ธนาคารเอเชีย สำนักงานใหญ่ (แผนกตรวจจ่าย)	๑,๐๐๐.-
๖๒๖. คุณธงชัย คุณโณมศรี ศิริโชติ	๑,๐๐๐.-
๖๒๗. คุณชวลิต คุณสุนันท์ ด.ญ.ดวงกมล โกชนพันธ์	๑,๐๐๐.-
๖๒๘. คุณชนิต ยุวะหงษ์	๑,๐๐๐.-
๖๒๙. คุณจรัสพงศ์ คุณมยุรพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา	๑,๐๐๐.-
๖๓๐. คุณวีระวัฒน์ ชลวณิช	๑,๐๐๐.-
๖๓๑. คุณนิดา สุนทรสวัสดิ์	๑,๐๐๐.-
๖๓๒. คุณพรชดา อิศสระ	๑,๐๐๐.-
๖๓๓. คุณกิงแก้ว นิตสาร	๑,๐๐๐.-
๖๓๔. คุณอำนวย นิตสาร	๑,๐๐๐.-
๖๓๕. คุณทวีป ชาติธำรง	๑,๐๐๐.-
๖๓๖. ดร.สุเทพ ฉายะบรรจงเลิศ	๑,๐๐๐.-
๖๓๗. คุณเกษม วิริยะศิริกุล	๑,๐๐๐.-
๖๓๘. คุณประดิษฐ์ วงศ์อภิสมโพธิ์	๑,๐๐๐.-
๖๓๙. คุณวิชัย ผ่านประภา	๑,๐๐๐.-
๖๔๐. คุณเอกภพ เสตะพันธ์	๑,๐๐๐.-
๖๔๑. คุณพิชิต ประกอบสันติสุข	๑,๐๐๐.-
๖๔๒. คุณจักรเทพ คุณเอื้องฟ้า คุณจิรเทพ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา	๑,๐๐๐.-

๖๔๓. บริษัท วิจิตรภัณฑ์ก่อสร้าง จำกัด	๑,๐๐๐.-
๖๔๔. คุณไมตรี ขจรรุ่งศิลป์	๑,๐๐๐.-
๖๔๕. คุณฮื่องกง พาเลซ	๑,๐๐๐.-
๖๔๖. คุณวิชัย คุณเออร์มิเนีย ด.ช.นพดล ด.ญ.นลิตา เมฆานันท์	๑,๐๐๐.-
๖๔๗. คุณเกษม คุณวาสุณี ด.ช.กฤตย์ ด.ช.ณัฐรัฐ อังศุวิจิตรกุล	๑,๐๐๐.-
๖๔๘. คุณเกรียงไกร เศรษฐไกรกุล	๑,๐๐๐.-
๖๔๙. คุณจงจิต จุณนันทธรรม	๑,๐๐๐.-
๖๕๐. บ้านศุภชัย ไตรโรจน์	๑,๐๐๐.-
๖๕๑. คุณอรุณ ไทยวงศ์	๑,๐๐๐.-
๖๕๒. คุณอุบล อมาตยกุล	๑,๐๐๐.-
๖๕๓. คุณอุไรวรรณ พนมวัน ณ อยุธยา	๑,๐๐๐.-
๖๕๔. คุณอิสรยา แซ่ก้วย	๑,๐๐๐.-
๖๕๕. คุณอัศวิน นิบุณกิจ	๑,๐๐๐.-
๖๕๖. คุณอัมพร กุลวิทย์	๑,๐๐๐.-
๖๕๗. คุณอัจฉรา โรหิตสุข	๑,๐๐๐.-
๖๕๘. น.อ.ณรงค์ น.อ.หญิง ปรีดา สุวรรณกนิษฐ์	๑,๐๐๐.-
๖๕๙. คุณเอกพล ดิลกธนากุล	๑,๐๐๐.-
๖๖๐. คุณอัจฉรา สัตยสันต์สกุล	๑,๐๐๐.-
๖๖๑. คุณอาทิตยา เจริญภักดี	๑,๐๐๐.-
๖๖๒. คุณเอกชัย ตั้งมานะสกุล	๑,๐๐๐.-
๖๖๓. คุณอารีย์ ตระกูลถ้ำอุปถัมภ์	๑,๐๐๐.-
๖๖๔. คุณอัญชลี เลิศปัญญาปอกิจ	๑,๐๐๐.-
๖๖๕. คุณอัจฉรา มธุรพฤกษ์	๑,๐๐๐.-
๖๖๖. คุณอรนพ พิพัฒน์ปัญญา	๑,๐๐๐.-
๖๖๗. คุณเฮง มินะโตรี	๑,๐๐๐.-
๖๖๘. คุณนิพันธ์ คุณประภาพรรณ วิเชียรน้อย	๑,๐๐๐.-
๖๖๙. คุณมุกดา หงษ์จินดาเทศ	๑,๐๐๐.-
๖๗๐. คุณจินดา ปัญญาเนรมิตดี	๑,๐๐๐.-
๖๗๑. คุณอารีย์ อินทวิชัย	๑,๐๐๐.-
๖๗๒. คุณมาลี จตุพัฒนาพงศ์	๑,๐๐๐.-
๖๗๓. คุณแม่ลิ้ง คุณกอบเกียรติ คุณทองดี จรรย์ยากร	๑,๐๐๐.-
๖๗๔. คุณนันทวัน ชัยเชิดชูวงศ์	๑,๐๐๐.-
๖๗๕. คุณวิรพรรณ ภาสะพงศ์	๑,๐๐๐.-
๖๗๖. คุณวิโรจน์ คุณเลนพิศ เทศนา	๑,๐๐๐.-
๖๗๗. คุณนายสอาด ทังสุบุตร และบุตรธิดา	๑,๐๐๐.-
๖๗๘. คุณกาญจนา วงศ์รัก	๑,๐๐๐.-

๖๗๙. CHANG YU CHEN	๑,๐๐๐.-
๖๘๐. LIN HSIANG ER	๑,๐๐๐.-
๖๘๑. POH CHIN HUAT	๑,๐๐๐.-
๖๘๒. คุณประสิทธิ์ คุณเลียงดี เหลืองศิริชัยญะ	๑,๐๐๐.-
๖๘๓. ต.ญ.นิตา สุนทรโกपाल	๑,๐๐๐.-
๖๘๔. คุณทองดี จรรย์ยากร	๑,๐๐๐.-
๖๘๕. คุณกิตติ คุณประภัสสร เอี่ยมโอภาส และบุตร	๑,๐๐๐.-
๖๘๖. คุณกิมก๊วย ไต๋รักดี	๑,๐๐๐.-
๖๘๗. คุณเกษม คุณทิพพา คุณณัฐภูมิ ดันติวณิชย์	๑,๐๐๐.-
๖๘๘. คุณกันยารัตน์ ชินวัตร	๑,๐๐๐.-
๖๘๙. คุณแก้ว จันทวงศ์	๑,๐๐๐.-
๖๙๐. คุณโกวิทย์ คุณพานิ	๑,๐๐๐.-
๖๙๑. คุณกิ่งแก้ว กงกะนันท์	๑,๐๐๐.-
๖๙๒. คุณกนกวรรณ เตชะประภาวกุล	๑,๐๐๐.-
๖๙๓. คุณเกรียงศักดิ์ คุณวาสนา งามสม และบุตรธิดา	๑,๐๐๐.-
๖๙๔. คุณกรรณก กลิ่นขจร คุณงอก คุณกัลยา นวมเพ็ชร	๑,๐๐๐.-
๖๙๕. คุณกมลทิพย์ โชดกพงศ์	๑,๐๐๐.-
๖๙๖. พ.ญ.กัลยา สุทธิสมบุญ	๑,๐๐๐.-
๖๙๗. คุณกรรณิการ์ ดาราพนิชย์	๑,๐๐๐.-
๖๙๘. คุณกุสุข พงษ์พุ่มพฤษ และครอบครัว	๑,๐๐๐.-
๖๙๙. คุณกุลนุช วิศาลเดช	๑,๐๐๐.-
๗๐๐. คุณกำธร เนติขจร	๑,๐๐๐.-
๗๐๑. คุณกำธร จันทรภูติรัตน์	๑,๐๐๐.-
๗๐๒. คุณกนิษฐา แยมสงวนศักดิ์	๑,๐๐๐.-
๗๐๓. พ.ญ.สุภาภรณ์ สุขเอนก	๑,๐๐๐.-
๗๐๔. คุณสมพงษ์ ปองเกษม	๑,๐๐๐.-
๗๐๕. คุณสุธี คุณสุภาพ โรจนธรรม	๑,๐๐๐.-
๗๐๖. คุณสมจิต รุ่งชัยเนศ	๑,๐๐๐.-
๗๐๗. คุณสมาน สุพัตรนันท์	๑,๐๐๐.-
๗๐๘. คุณโสภณ ชัยสายันต์	๑,๐๐๐.-
๗๐๙. คุณสมัย คุณรัชนี้ มูลทองขุน	๑,๐๐๐.-
๗๑๐. คุณสุขวิทยา สกุลสันติธรรม	๑,๐๐๐.-
๗๑๑. คุณสุนี แซ่เตียว	๑,๐๐๐.-
๗๑๒. คุณสมจิตต์ จรรยาลักษณ์	๑,๐๐๐.-
๗๑๓. ร.ศ.สริตา บุนนาค	๑,๐๐๐.-
๗๑๔. คุณสมถวิล สกุลไทย	๑,๐๐๐.-

๗๑๕. คุณสมใจ ลือพานิช	๑,๐๐๐.-
๗๑๖. คุณสมจิตต์ จรรยาลักษณ์	๑,๐๐๐.-
๗๑๗. ห้างสวนหลวงกลการ	๑,๐๐๐.-
๗๑๘. ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหมิตรเอ็นบีเนียร์	๑,๐๐๐.-
๗๑๙. คุณสันต์ ชน่านำ	๑,๐๐๐.-
๗๒๐. คุณสิงห์โต จงเกียรติเจริญ	๑,๐๐๐.-
๗๒๑. คุณสวาท มินะไตร	๑,๐๐๐.-
๗๒๒. คุณสุแทน สันติภาพ	๑,๐๐๐.-
๗๒๓. แผนกสถิติการบินไทย	๑,๐๐๐.-
๗๒๔. คุณสันติ ฟองสมุทร	๑,๐๐๐.-
๗๒๕. คุณสนั่น คุณสุภาพ ทรงสวระ และบุตรธิดา	๑,๐๐๐.-
๗๒๖. คุณสมพร คุณผ่องพรรณ คุณรัชนี ไส้สุวรรณ	๑,๐๐๐.-
๗๒๗. คุณสร้อยศรี ภัทรประสิทธิ์ คุณวีรวรรณ สุทธิพงษ์	๑,๐๐๐.-
๗๒๘. คุณสุรินทร์ คุณอัจฉรา ตั้งสุภูมิ และบุตร	๑,๐๐๐.-
๗๒๙. คุณหงษ์ แซ่เตีย คุณมุกดา ธรรมทินโน	๑,๐๐๐.-
๗๓๐. ห้างนครสวรรค์แสงมณี	๑,๐๐๐.-
๗๓๑. โห้วก๊วยซัว	๑,๐๐๐.-
๗๓๒. คุณอัมพร คุณอนันตวุฒิ คุณสมศรี แซ่ฮ้อย	๑,๐๐๐.-
๗๓๓. คุณอัจฉรา กิจศุภชัย	๑,๐๐๐.-
๗๓๔. คุณอาทิตย์ นิตยสุทธิ	๑,๐๐๐.-
๗๓๕. คุณอรวรรณ กำลังเลิศ	๑,๐๐๐.-
๗๓๖. คุณอุดม ธารารักษ์ และครอบครัว	๑,๐๐๐.-
๗๓๗. คุณอุทัยวรรณ สงวนกุลชัย	๑,๐๐๐.-
๗๓๘. คุณอุไร สามารถ และบุตรธิดาหลาน	๑,๐๐๐.-
๗๓๙. คุณเอกมัย คุณเรณูกา ยุววานิชชากร	๑,๐๐๐.-
๗๔๐. คุณเอี่ยมสุน แซ่ลิม	๑,๐๐๐.-
๗๔๑. คุณอรุณี สุขรัตน์ไชยกุล	๑,๐๐๐.-
๗๔๒. ร.อ.อุดม คุณสุพรรณ เปลี่ยนสมาน และบุตรธิดา	๑,๐๐๐.-
๗๔๓. คุณอารมย์ คุณสุพัตรา จุฬจัมบัก	๑,๐๐๐.-
๗๔๔. คุณอำภา (จ้อ) สุขสถาวรพันธุ์	๑,๐๐๐.-
๗๔๕. คุณละอียด กุสินเกิด	๑,๐๐๐.-
๗๔๖. คุณบุ๋มหวา อ.ไบหยกวิจิตร	๑,๐๐๐.-
๗๔๗. รวมยอดผู้บริจาคทรัพย์สินต่ำกว่า ๑,๐๐๐.- บาท	๕๖๑,๗๖๔.๒๕

รวมทั้งสิ้น

๑๑,๐๖๐,๐๐๐.๕๐

การทอดผ้าป่าปัญญาบารมี รายรับ-รายจ่าย

รายรับ

๑๑,๐๖๐,๐๐๐.๕๐

รายจ่าย

รายจ่ายในวันทอดผ้าป่า ๒๐ เม.ย. ๒๕๒๕

ค่าพิมพ์ฎีกา ๒๗,๐๐๐ ชุด	๑๕,๕๖๔.-
ค่าเหรียญหลวงพ่อดำ ๑๐,๒๐๐ เหรียญ	๒๐,๔๐๐.-
รูปหล่อหลวงพ่อดำยืนขนาดห้อยคอ	๒๑,๓๖๕.-
ค่ากายสิทธิ์	๓๗๑,๒๕๓.-
ค่ากระเป๋าสีใส่กายสิทธิ์	๒,๔๑๖.-
ค่าหล่อรูปเหมือนยืนหลวงพ่อดำ	๑๐๐,๐๐๐.-
รวม	๕๓๑,๐๓๘.-

รายจ่ายวันถวายทุนนิธิเพื่อการศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลี ๒๓ ต.ค. ๒๕๒๕

ถวายทุนนิธิเพื่อการศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลีทั่วประเทศ	๗,๒๐๐,๐๐๐.-
ค่าพิมพ์หนังสือประวัติหลวงพ่อดำวัดปากน้ำและคู่มือสมาธิ	๑,๘๘๐,๐๐๐.-
ค่าภัตตาหาร	๑๖๐,๐๐๐.-
ปัจจัยถวายพระ	๓๐๐,๐๐๐.-
ค่าผ้าไตร ๗๒ ไตร	๔๑,๗๖๐.-
ค่าย่าม ๑๒๐ ย่าม	๑๓,๒๐๐.-
ค่าตาลปัตร ๘๐ อัน	๓๐,๔๐๐.-
ค่าหมอน อาสนะ ๗๕ ชุด	๓๓,๗๕๐.-
ค่าที่กรวดน้ำ ๑๐๐ ชุด	๕๕,๐๐๐.-
ค่าชุดน้ำชา ๘๖ ชุด	๙,๑๒๐.-
ค่ากระเป๋ากวายน	๙,๐๐๐.-
ค่าดอกไม้ ธูปเทียน	๑๐,๐๐๐.-
ค่าพิมพ์ใบกำกับทุน	๕,๐๐๐.-
ค่าพิมพ์การ์ดแจ้งหมายกำหนดวันแจกทุน	๔,๖๓๐.-

รวม

๙,๗๕๑,๘๖๐.-

รวมรายจ่ายทั้งสิ้น

๑๐,๒๘๒,๘๕๘.-

คงเหลือ เข้าทุนนิธิเพื่อการศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลี
ในนามหลวงพ่อดำวัดปากน้ำ สำนักศึกษา วัดปากน้ำ และ
เป็นค่าส่งหนังสือถวายวัดต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร

๗๗๗,๑๐๒.๕๐